ion drăguşanul

CARTEA COTIUJENILOR

ion drăguşanul

CARTEA COTIUJENILOR

Editura MUŞATINII
Suceava, 2019

Proiect editorial realizat cu sprijinul
CONSILIULUI JUDEŢEAN SUCEAVA
Preşedinte: ***Gheorghe FLUTUR***

Centrul Cultural „Bucovina” Suceava
Manager: ***Sorin-Vasile FILIP***

Fotografii: ***Ion DRĂGUŞANUL***, ***Petru OLOIERU***

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

Editura „Muşatinii”
Suceava, str. Tipografiei nr. 1,
Tel. 0230 523640

tipar: **Grup Mușatinii**
tipografie • editură • producție publicitară
SUCEAVA, tel.: 0230 523640

Genealogiile înrădăcinate ale Cotiujenilor

– Petre, tu te-ai născut la Cotiujeni, întâiași dată, în timpul vieţii lui Cantemir și a lui Neculce, pe la 1710-1720, într-o căsuţă de pe coasta domoală a râușorului Vilia, în vecinătatea conacului boieresc. Tatăl tău cumpărase o moară veche pe apă, pe Vilia, înainte de heleșteiele boierești, ca să o transforme într-o presă de ulei. L-a ajutat pe serdarul Costea în construirea unei bisericuţe de lemn, pe partea cealaltă a parcului conacului, în 1750, iar serdarul, drept recunoștinţă, i-a poruncit preotului să treacă în condica parohială, la loc de cinste, numele feciorului tău, Ion, în condica parohială nou înfiinţată, în 1755, atunci când ţi s-a născut Ion. În sat, datorită ocupaţiei vi s-a spus, mai întâi, „oleinic”, adică „fabricant de olei”, iar după aceea, „oloier”.

– Nu, Oleinic e altă familie…

– Ca și Olinic sau Olinici, care au aceeași rădăcină etimologică, dar eu nu mă refer decât la Petru, tatăl lui Ion, bunicul lui Artemie și strămoșul lungului șir Vasile și Ion din arborele genealogic al neamului tău.

În mintea mea, Cotiujenii, încă nevăzuţi, deja înseamnă o minunată livadă, cu înrădăcinări temeinice, în care numai crenguţele noi, frunzele și fructele iau, în fiecare primăvară, alte întrupări. Dar Petrică Oloieru are o altă frământare: de unde am aflat eu, care nu

am intrat vreodată în Basarabia, unde anume se află, din vremuri vechi, brazda baştinei neamului său? Avusese astfel de ezitări și cu cântecele Zicălașilor, dar când i-am pus dovezile veacurilor pe masă, nu a mai avut nimic de zis. Nu mai întâlnise recuperatori de străbuni și de cântecele lor pierdute și nu putea înţelege cum se face faptul că, în cercetare, nu se mai slujesc teme, ci cariere.

Mașina rulează încet spre culmea Lipcanilor, apoi pe platoul satelor Hlina, Beleavinţi și Berlinţi, înainte de a coborî spre valea râușorului Vilia, care încă își mai răsfaţă în soare câteva heleșteie lăsate în paragină și, tocmai de aceea, de o sălbatică frumuseţe. Știu că, dincolo de pod, pe coasta din dreapta a văii Vilia, voi vedea casa în care au copilărit doi mari muzicieni români, Ion Oloieru, iniţial profesor de muzică la Colegiul din Briceni, acum acordeonist la „Rapsozii Botoșanilor", și Petru Oloieru de la Ansamblul „Ciprian Porumbescu", Școala de Arte „Ion Irimescu" și starostele și sufletul „Zicălașilor" din Suceava. Când trecem podul, am în faţă, dincolo de o minunată troiţă, un adevărat palat, refăcut, după gustul lui, de către noul proprietar, și o imensitate de rai pământesc, în care mai poţi desluși prin iarbă urmele desculţe ale copiilor de odinioară, Ion și Petrică.

– Visez locurile astea și cele de pe stâncă în fiecare noapte, murmură Petrică, în vreme ce-mi arată, dintr-un zvâcnet al capului, temeliile vechilor castele boierești, numite ale lui Nemitz, după numele ultimilor boieri, unul, Alexandru, ajuns contra-amiral al Ţarului în Marea Neagră și, apoi, amiral al flotei sovietice, singurul intelectual din guvernul lui Lenin, cum îl numea Onisifor Ghibu, care, întâlnindu-l la Moscova și întrebându-l ce-i mai lipsește, a răspuns grabnic și fără ezitări: „Baștina, moșioara din Cotiujeni, în care am văzut lumina zilei". Știam că, prin 1970, un Nemitz s-a întors în Cotiujeni, ca să moară acasă și să fie înmormântat în cimitirul satului,

într-o criptă de el durată, cu sprijinul servitorilor și prietenilor lui de odinioară, soţii Ivan și Maria Ganu. Actele administraţiei românești, din perioada interbelică, mă orientau spre Konrad Nemitz, feciorul lui Ferdinand, nepotul lui Ludovic (stabilit la Cotiujeni în 1764), întemeietorul unei industrii cu circuit comercial mondial, la Cotiujeni, sau de unul dintre feciorii acestuia, ceea ce numai din cimitirul satului puteam afla. Din câte știu, în Cotiujeni au rămas multe rubedenii mai îndepărtate ale polcovnicului ţarist de origine germană, nobil polon al blazonului „Biberstein" din Lublin, dar ei se numesc, de aproape un secol, Neamţu și nici că le pasă de blazoanele la care ar fi îndreptăţiţi, deși casele lor, aflate pe pământurile moșiei strămoșești, au în temelii pietre din ruinele conacelor de odinioară.

Pe mama lui Petrică, Doamna profesoară Maria Oloieru, născută Cebanu, în Transnistria, cică „bulgăroaică" după limba natală, deși Cebanu este un nume străvechi de vlahi balcanici, o aflăm în vecini, în gospodăria familiei Victor și Nina Kulikov, care se grăbește să scoată o masă afară și rămâne dezamăgită când află că, mai întâi, noi trebuie să mergem pe la Căminul Cultural, pe la Primărie, Biserică și cimitir, iar după aceea, pe stâncile dinspre satul lui Simca, întemeietor al vetrei Zimcăuţilor, Sincăuţilor, Săncăuţilor sau Stâncăuţilor, cum i s-a tot zis, prin adaptări de pronunţie, chiar și după ce a dispărut pentru totdeauna, râușorul Vilia, în acea vatră de dinainte de Descălecatul Moldovei, fiind acum marcajul graniţei dintre Moldova și Ucraina, continuat, înspre Lucăceni, cu un șir de copaci, iar mai sus, înspre nord-vest, pe malul stâng, de un alt șir de copaci, care ascunde ţinutul și mai nordic al Hotinului.

În livadă, Sergiu, feciorul, care locuiește la Briceni și căruia Jana, tânăra lui nevastă, tocmai i-a dăruit un prunc, se ocupă de stupi și de căsuţa cochetă, cu stupi sub tăblia paturilor, în care aplică terapia cu zumzetul și cu miresmele stupilor de albine. Un roi a evadat și s-a prins ciorchine de bolta de viţă de vie din curte, dar nimeni nu

intră în panică, nici măcar dulăul cât o mănușă, din pricina tinereţii, și care e legat bine într-un lanţ subţire, ca să nu mai dea năvală printre puii de curcă, de găină sau de pichere, care se înșiruiesc dominatori și curioși prin minunata gospodărie, dominată de rodiri și de flori, într-o dezlănţuire teribilă de culori, de tăcere și de inefabil.

La Căminul Cultural, îi întâlnim pe Valentin Druţac, directorul instituţiei, și pe Dumitru Druţac, părintele violonistului Dorin Druţac de la „Lăutarii" lui Botgros, și bunicul lui Dan Iulian Druţac, Bursier al Reginei Angliei pentru înalte studii de vioară, cu folosinţă gratuită a unei viori „Stradivarius", care face parte din patrimoniul Coroanei Marii Britanii. Dar timpul ne ia, ne duce și ne aduce, așa că și minunatele bucate ale doamnei Olga Druţac trebuie să mai aștepte, mai ales că încă nu știu ce pierd: cei mai buni cartofi cu mărar și ceapă din câţi am mâncat de-a lungul întregii mele vieţi. Dacă îmi vor ieși, am să răspândesc reţeta și în Suceava.

Primarul Mihai Ursu, aflat la al patrule mandat, mi-a mers la suflet încă de la prima strângere de mână. Are o privire caldă, cu care te încadrează dezarmant de sincer, și un talent narativ pe care doar la Vasile Blendea și la George Parascan l-am mai întâlnit. Îmi spune o poveste despre cimitirele din Gruzia, în care, pe pietrele mormântale, după numele răposatului și anii celor două nașteri, se precizează: „nu a trăit" sau „a trăit un an". Puţini sunt cei care „au trăit cinci ani", adică au lăsat după ei gospodării frumoase, copii cu cariere admirabile, fapte comunitare demne de ţinut minte, deci trăiri adevărate și de netăgăduit. Fiind bun prieten cu primarul Pavel și cu secretarul Mihai Chiriac din Dumbrăvenii Sucevei, primarul Cotiujenilor îmi spune că, după ce a văzut Dumbrăvenii, a concluzionat că el nu a trăit încă deloc. Nu are dreptate, pentru că școala, grădiniţa, spitalul comunal, căminul cultural, locurile de joacă și de practicare a sportului, precum și toate celelalte edificii publice, excelent întreţinute

și renovate, îmi probează că a trăit și trăiește din plin. Mă îndatorează cu un pix, pentru că pe al meu l-am pierdut, luându-mi note, și îmi promite încă unul, pentru finalul lunii septembrie, când voi merge la Cotiujeni cu monografia satului, cu „Cântecele pierdute ale Basarabiei", cu o expoziţie de veche și neștiută iconografie basarabeană și cu un concert „Zicălașii". În schimbul celor două pixuri, am cedat drepturile de autor pentru monografie Primăriei Cotiujenilor, pentru că eu conștientizez faptul că despre contemporaneitatea comunei nu voi putea scrie exhaustiv și va trebui să o facă un altul, poate dintre copiii de astăzi, pe care trebuie să-l îndreptăţesc, încă de pe acum, să folosească gratuit cercetările și naraţiunile mele.

Primarul Mihai Ursu avea de mers la o nuntă, în Briceni, dar s-a întors din drum, aflând că noi ne aflăm în Cotiujeni, iar asta e diferenţa dintre domnia sa și făloșii primari ai judeţului Suceava, nevolnice efemeride de o clipită, care se cred creatorii luminii cosmice.

Biserica satului, durată în 1902 și renovată de curând, după ce, în vremea bolșevismului, zidirea aflată sub patronajul Maicii Domnului a fost folosită ca depozit, e o construcţie frumoasă, în ciuda înzorzonărilor abundente, și a varului gros care acoperă inscripţii vechi, și pe crucile preoţilor, adăpostiţi în curte, și pe cele mărunte, ale oamenilor de odinioară, încă păstrate în cimitir, dar copleșite cu vopsea albă, care umple șanţurile buchiilor cioplite în trecute vremuri. Dacă nu ar fi colecţiile de documente vechi, nimic nu ai putea afla din muţenia cimitirului, unde, ca peste tot în ţinuturile cu români, chiar și morţii cred că omenirea începe cu ei și nu cu rădăcinile care dau trăinicie roditoarei livezi.

Din punctul meu de vedere, înrădăcinarea, adică temeinicul de sub vorba în vânt a patriotismului, nu se probează, ci se constată. În 1852, lăutarul basarabean Gheorghe Lemiș, evreu de origine, a

ales să fie aruncat în Prut, decât să cânte muzică rusească, el știind, pentru că studiase la Conservatorul din Krakowia, că muzica românilor este sacră, pentru că se trage din ceremoniile civilizației boreale. Prin 1970, un descendent al nobililor Nemitz, a părăsit Viena și a revenit la Cotiujeni, ca să-și aștepte moartea și să se înmormânteze în țărâna sfântă a satului în care își are rădăcinile. Văd că și acum, în cererile de dobândire a cetățeniei române, doar tinerii din Cotiujeni optează pentru cetățenie dublă, din dorința de a se întoarce cândva pe meleagurile copilăriei, pentru totdeauna.

Știam legenda germanului care a vrut să moară pe pământul natal, stăpânit de Uniunea Sovietică, și pentru doream proba veritășii, mormântul lui devenise una dintre primele mele ținte. Și am aflat că moldoveanul acela cu sânge german s-a numit Mihai, fiul lui Konrad Nemitz, care s-a născut la 1 iulie 1891, la Cotiujeni, și a pășit în veșnicie, din Cotiujeni, în 14 februarie 1981, după ce a trăit, vreme de vreun deceniu final, în casa prietenilor și servitorilor lui de odinioară, înhumați în aceeași criptă, Ivan sau Ion al lui Mihai Ganu, născut în 14 aprilie 1923 și plecat în veșnicie în 7 martie 1923, și nevasta lui, Maria, născută în 3 octombrie 1925 și „despărțită" de lume în 15 septembrie 2006. De-a stânga și de-a dreapta, sunt plăcile de marmură neagră, în care sunt săpate numele „Nemiților" rămași pentru totdeauna în Cotiujeni: Ludvig, fiul lui Karol (1800-1866), Ludvig, fiul Ludvig (1864-1866), Ștefania, soția lui Ferdinand (1828-1882), Ernest, fiul lui Ferdinand (1860-1892); iar în dreapta: Ferdinand, fiul lui Ludvig (1823-1895), Nicolai, fiul lui Konrad (1895-1902), Maria, fata lui Ivan (1908-1981).

Maria Ivanovna Nemitz, deci soția, cu 17 ani mai tânără, a lui Mihai Nemitz, deci o poveste de tulburătoare de dragoste, cu doar două perspective în timp: fie și-a însoțit soțul în Occident, dar și la întoarcerea pe brazdele natale, fie a rămas pierdută prin imperiul

sovietic, până ce Mihai s-a întors pentru a trăi și finalul tulburătoarei lor povești de dragoste. Eu înclin să cred în a doua perspectivă, pentru că dacă Mihai Nemitz ar fi avut-o pe Maria lângă el, în Viena, nu cred că ar fi venit împreună pentru a trăi zece ani într-un imperiu cenușiu și sângeros. Mi se pare plauzibil că, după negocieri nereușite de întregire a familiei în spațiul german, Mihail Nemitz a preferat să vină în Uniunea Sovietică, pentru a-și regăsi dragostea vieții, și s-a stabilit la Cotiujeni pentru că el își avea rădăcinile aici, iar ea, măcar în apropiere, dacă nu cumva tot în Cotiujeni.

Într-un colț al cimitirului, dintotdeauna al neamului Oloieru îl întâlnesc pe tatăl lui Petrică, domnul inginer constructor Vasile al lui Ion Oloieru, un bărbat frumos și demn, care a preferat chiar și rarele marginalizări din viață, provocate de refuzul sistematic de a se înscrie în partidul bolșevic. A fost un om îndrăgostit de spiritul viu al românilor, care știa pe de rost toată opera lui George Topârceanu, dar și fabulele basarabeanului Alecu Donici, și, datorită acestor preferințe, orientate spre partea luminoasă a spiritualității omenești, l-a convins pe fiul lui, Petru, care intenționa să facă o facultate economică, după finalizarea studiilor la Colegiul de Muzică din Briceni, să plece la Chișinău, ca să-și continue studiile muzicale, la zi, nu la fără frecvență, printr-o simplă și scurtă pildă: „Și ciocârlia, și vrabia au studii muzicale: ciocârlia la zi, iar vrabia la fără frecvență".

Părinții muzicienilor Ion și Petru Oloieru au fost și au rămas personalități superbe ale Cotiujenilor, cărora o puzderie de fii spirituali, adică fini de botez și de cununie, le păstrează cu afecțiune memoria. Doamna Maria Oloieru încă mai intră în curțile localnicilor, cărora le-a fost și profesor, cu dezinvoltura unei mame, obișnuită să tot culeagă fructele vocației sale materne. O lăsăm în fața porții deschise ale unei astfel de gospodării și urcăm pe stâncile dinspre dispărutul Săncăuți, ca să fotografiem panorame, din care

să alegem una pentru coperta apropiatei monografii tipărite. Fir-al ele de bătrâneţi, mereu este nevoie să mă sprijin de braţul lui Petrică, mai ales că port nişte pantofi din piele întoarsă, cu tălpi capricioase, şi nu muşamalele mele de fiecare zi. Nici şapca „Bucovina Rock Castle" nu mi-am luat-o, pentru că e mai zdrenţuită şi decât mine şi nu pot risca să nu mai prindă încă o ediţie, probabil ultima pe care o mai fac eu, pentru că autorităţile sucevene abia aşteaptă să scape şi de mine, şi de „Bucovina Rock Castle". Altfel, adică diametral, stă povestea cu tinerii, dar care politician de tip „după noi potopul" se mai gândeşte la tineri?

Am mai trăit senzaţia de „acoperiş al lumii" doar în munţii Vrancei şi nu mă aşteptam să o regăsesc pe stâncile Cotiujenilor, chiar dacă înălţimea aceasta, cu o peşteră uitată şi cu rol de Ma Go Ra, în vremurile primordiale, domină zările cu atâta măreţie încât şi Cerul se pleacă protector asupra lor. Dacă întinzi palmele, poţi lua cerul în mâinile tale şi să-l duci numai acolo unde este dragoste şi nevoie de el. Petrică tace, i s-au încleştat fălcile în faţa mormântului tatălui său, şi abia apucă să-mi murmure, din nou, ceea ce îmi spusese în faţa casei copilăriei sale: „În fiecare noapte visez acest loc". Îl cred, pentru că, de două nopţi, îl visez şi eu.

La masa de pe verandă al casei soţilor Valentin şi Olga Druţac mă aşez ca la mine acasă, înconjurat de membrii familiei mele. Mi-i sufletul slobod şi în siguranţă, iar bucatele de pe masă, menite unei zile obişnuite, mă uluiesc: iepure de casă la cuptor, peşte fript în făină de grâu şi ou, cartofi noi, unduiţi în ceapă şi mărar, salată şi compot din sezonul grădinii proprii. Oamenii mănâncă bine, pentru că fără mâncare săţioasă nu poţi munci pământul. În jos, înspre Vilia, se răsfaţă o splendidă grădină cu de toate şi pomet şi vie atât cât să îndulcească şi să îndestuleze casa omului. Cum nu beau nici un fel de alcool, nu servesc nici gazdele, mulţumindu-se cu compotul de

zmeură proaspăt, care e un fel de suc de fructe răcoritor şi parfumat, de reţeta căruia va trebui să mă interesez. Simt că aş putea rămâne în această casă până la sfârşitul timpului meu, fără să mă înstrăinez şi fără ca frăţietatea gazdelor să se sleiască, dar trebuie să plecăm, pentru că doamna Maria Oloieru are 81 de ani şi peste 120 de kilometri până la noul ei „acasă", în Suceava. Mergem, deci, să luăm bagajele, după ce sărut mâna doamnei Nina cu netrucată afecţiune şi strâng puternic mâna de frate regăsit a lui Mitea Mitruţ Druţac, fericitul bunic al unui tânăr bursier al Reginei Angliei.

Familia Kulikov ne aşteaptă cu masa întinsă şi, panicat, eu îi cer Janei, o cană cu apă de fântână, iar nora Kulikovilor, care pusese puţin surprinsă că nici nu mă uit la băuturile răcoritoare scumpe de pe masă, îmi aduce apa vie, de care aveam multă nevoie. Există un cult al apei vii la Cotiujeni, pe care doar la Baia, în prima capitală a Moldovei, l-am mai întâlnit: înainte de a se dura o nouă gospodărie, pe locul durat se sapă o fântână şi, dacă apa e vie, se clădeşte casa şi se durează gospodăria. Doamna Nina mestecă de zor o salată proaspătă, din care nu am mai gustat vreodată, în vreme ce Victor ne îndeamnă să dăm năvală asupra bucatelor. Gust din brânzeturi şi realizez că dincoace de Prut nu se mai fac astfel de delicateţi, gust şi din salată, dar uit să întreb de reţetă, din pricina oboselii. Sergiu a liniştit albinele fugare, din pricina prea multor „regine", aşa că poate pleca la Briceni, „la copil şi la nevastă", cum zice un frumos cântec al lui Ion Vidu, devenit folclor pentru ignoranţă, deci pentru cei care îl practică, iubindu-l, cică, la fel de mult ca lupul mielul. Victor Kulikov, şofer pe TIR la o firmă privată, îmi povesteşte despre călătoriile lui în lungul şi în latul Europei. Prin România a trecut, de curând, pe itinerariul Cluj-Braşov-Bucureşti.

Petrică Oloieru ţine să-mi arate şi Bricenii, târg interesant, cu blocuri spre periferie şi cu toate construcţiile vechi intacte, multe

dintre ele și renovate. Văd sediul albastru al Colegiului de muzică, cumpăr dulciuri produse în Moldova, ca să le asigur „Bucuria" nepoţilor, pe care ăi voi întâlni curând, la „Bucovina Acoustic Park", optând pentru alegerile lui Petrică Oloieru, care nu se poate juca de-a cumpărăturile pentru „ce mi-ai adus bun", cu care îl întâmpină, de fiecare dată, Annamaria. Apoi pornim spre casă, trecând prin vămile pustiei de peste Prut, în care funcţionarii, poliţiști de frontieră sau vameși, au o înnăscută cumsecădenie, pe care și-o manifestă prietenos în beneficiul drumeţilor.

Hronicul Hotinului

Istoria tuturor satelor de prin preajma Hotinului, inclusiv a celor ale lui Simca, de la care vine numele Sincăuţilor sau Săncăuţilor – prima vatră atestată a Cotiujenilor, a fost provocată, istoricizată și continuată în strânsă dependenţă cu Cetatea de pe Nistru[1], cea mai puternică dintre toate.

Există, în cronologia cetăţii, o epocă orgolioasă, mai ales pentru generaţiile moderne, cea a atestării documentare, bazată pe mărturii indirecte, precum: în **1310**: prima menţionare documentară a Hotinului, într-o cronică polonă, care susţinea că cetatea ar fi fost construită din lemn și pământ de către genovezi; în **1333-1370**: anii în care, după cronicarul Jan Długosz, ar fi fost construită cetatea Hotinului, de către regele Cazimir cel Mare al Poloniei; în **1347**: Hotinul era numit „cetate valahă" într-un izvod de orașe moldovenești, din anexa letopiseţelor rusești; **1354**: Hotinul se numără, în cronica rusă a lui Byhovic, printre cetăţile lăsare pe seama „volohilor".

Apoi, confirmată de documente și, implicit de istoria neamurilor din răscrucea est-europeană, există perioada moldovenească, începută cert în **1375**, când Hotinul se afla în stăpânirea Moldovei,

[1] Husar, Alexandru; Gonţa, Gheorghe; Dimitriu-Chicu, Silvia, *Cetăţi de pe Nistru*, Chișinău 1998. Din această lucrare preiau majoritatea datelor de sinteză cronologică.

prin căsătoria lui Petru Mușat cu Nastasia, fata lui Lațcu Vodă, și rămâne cu acest statut până în **1712**, când Hotinul a fost ocupat de turci.

Perioada frământată de numeroase asedii și războaie a Cetății Hotinului și a satelor bine populate, care asigurau cele necesare garnizoanei și târgoveților, începe, cu un nou statut statal, în **1711**, când, sub comanda lui Abdi-pașa saraschierul, „turcii cuprind Hotinul și-l prefac în raia, sub Nicolae Vodă"[2] (Mavrocordat – n. n.), cetatea fiind în întregime reparată și întărită. În locul pârcălabilor de peste veacuri, autoritatea o exercita „pașa de Hotin", care, în urma unui firman al vizirului, a luat „tot ținutul Hotinului de sub ascultarea domniei Moldovei, cu toți oamenii ce au fost într-acel ținut și cu toate bucatele lor", Ion Neculce, fost pârcălab de Hotin, notând cu amărăciune că turcii „de cu primăvară, au luat ținutul Hotinului și l-au făcut olat cetății. Iar la anul au luat și ținutul Cernăuților, din Prut încolo, să-l facă tot olat, zicând că tot de Hotin au fost"[3]. Am citit prin corespondența lui Nicolae Mavrocordat, publicate de Iorga, în seria lui de documente, că mulți moldoveni fugeau în raia, pentru că pașa de Hotin menținea o ordine strictă, printre altele stârpind tâlharii din olat și urmărind încasarea corectă a zeciuielii, ceea ce în Moldova nu se întâmpla. Cronicarii menționează „nevoile țării" și numeroasele „supărări", pe care le provocau în Moldova turcii, în drum spre Hotin, și care, „ca niște oșteni păgâni ce erau, tot stricăciuni făceau, cu fel de fel de râsuri și batjocuri a fete fecioare și femei înțelepte"[4], iar corespondența lui Mavrocordat, adresată delăsătorului pârcălab de Dorohoi, se soldează, atunci când este sesizat Abdi-pașa de Hotin, cu reparații și cu disciplinarea trupelor în trecere prin Moldova. Chiar și Neculce consemna că „în zilele lui, cât au șezut la Hotin, unde au murit, mult folos a avut țara despre dânsul", exemplificând

[2] Ibidem, p. 47
[3] Ibidem, p. 50
[4] Ibidem, p. 52

cu faptul că „pe tâlharii care veneau la Moldova din țara leșească, de jefuiau și ajungeau până în Bugeac, i-a strâns pe toți, iar pe tâlharii din Moldova i-a strâns Mihai Vodă, cât în zilele lui puteau să umble oamenii cu galbeni în mână"[5].

Mereu tulburat de incursiuni și vremelnice stăpâniri polone, dar și de tot mai dese năvăliri rusești, Hotinul are parte de vandalizări decisive, deși, așa cum o probează recensământul lui Rumeanțev, început în anul 1770, locuitorii nu prea erau năpăstuiți cu supărări din partea noilor ocupanți, rușii încercând să atragă simpatia populației, dar, datorită negocierilor turco-austriece, soldate cu cedarea nordului moldav, și Hotinul își reia statutul de raia, până în 1812, când rușii rășluiesc Basarabia și ocupă Hotinul

După **1812**, Hotinul face parte, și ca poziție strategică, din imperiul rus, iar satele din ținut se depopulează, în primii ani, apoi înfloresc, și prin întoarcerea locuitorilor caligrafiați prin recensământul din 1770-1774, dar și printr-un adevărat exod de maloruși și de moldoveni, inclusiv din Bucovina, căci se încetățenise ideea, spusă lui Iorga de un țăran solcan, în 1904, că „acolo-i mai bine, nu ca în România… Acolo-i pământ larg, că peste Prut domnește Țarul cel bine-credincios, care face pomană cu pământuri largi"[6].

Din **1918**, încoace, a urmat și urmează o epocă pătimașă, pe care doar locuitorii străvechiului ținut al Hotinului sunt îndreptățiți să o facă, eu rezervându-mi doar rolul de adunător de mărturii ale vremilor, în cea mai mare parte necunoscute, în tentativa de a realiza o monografie cât mai amănunțită și mai obiectivă a obștii Cotiujenilor, în mijlocul căreia a văzut lumina zilei starostele „Zicălașilor", muzicianul și instrumentistul Petru Oloieru, care a tot aprins opaițele

[5] Ibidem, p. 53
[6] Iorga, Nicolae, *Neamul românesc în Bucovina*, București, 1905, p. 102

respirației strămoșilor din mai bine de o mie de cântece străvechi. În numele acestei visate respirații îi datorez o monografie a comunei Cotiujeni, pe care aș numi-o „Satele lui Simca", acest legendar personaj fiind primul om care a lăzuit prin preajma unei poieni din vecinătatea Prutului, pentru a-și dura vatră de sat (Sincăuți, Săncăuți) închinată urmașilor urmașilor lui.

Bucovina cea Mică, Bucovina Hotinului

Cândva, după întemeierea Moldovei, undeva, la răscrucea drumurilor comerciale care duceau spre renumitul târg[7] de pe Prut al lui Tăbuci cel Bătrân din Marele Boian[8], spre Toporăuții maramureșeanului Cernauca[9] și spre puternica cetate a Hotinului, în codrii seculari dintre Prut și Nistru numiți, ca ținut, Bucovina Mică[10] sau Bucovina Hotinului[11], cum o numea, în 1867, germanul Rudolf Kuleman, când călătorea „peste locurile belite de păduri, spre Hotin,

[7] Marele Boian a fost, vreme de veacuri, un târg de mărfuri și de animale renumit, zilele cele mari pentru activitate negustorească fiind după Înălțarea Domnului, timp de două zile, două zile înainte de Sfinții Apostoli, precum și zilele de 25 iulie, 14 septembrie, 21 octombrie și 21 noiembrie.

[8] Boier în Sfatul Domnesc, între anii 1407-1414, tatăl Olenei, al lui Pătrașcu și al Nastei, măritată cu Ion Stârcea.

[9] Cneaz maramureșean, menționat în documentele cancelariei ungare încă de la 1330, moș-strămoșul mai multor sate din Bucovina, chiar dacă uricul domnesc se obține târziu, în 5 aprilie 1412, se referă la un urmaș al acelui Cernauca, Giurca Dragotescul, cel care primea confirmarea pentru moșiile „pe unde au hotărnicit și au folosit din veac", deci de înainte de Descălecat, „Volodăuții și Cernauca de Sus, în dreptul Toporăuților".

[10] Długosz, Jan, *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*, paginile 133-139 și 137, în care reproduce tratatul de împărțire a Moldovei, de la Lublau, din 15 martie 1412, maghiarii regelui Sigismun urmând să primească Bucovina Mare, adică ținutul dintre Carpați și Prut, iar polonii regelui Vladislav, Bucovina Mică, adică ținutul dintre Prut și Nistru.

[11] „până lângă Hotin se întindea o pădure frumoasă, având, ici-colea, câte o livadă și puțin pământ de semănat; această pădure oprea și împărțea, cu puterea ei, viforele și furtunile de nea, sub scutul ei păstra mai multe izvoare și lacuri, încălzind și reînviind prin jurul ei prin o energie grandioasă de vegetațiune".

și suntem expuși la pericolul de a ne degera mâinile și picioarele de suflarea vântului rece, dacă nu ne învelim bine în cojoace”[12].

Depresiunea Prutului și cea a Răutului „au dat naștere, în jumătatea nordică a Moldovei, luată în înţelesul larg, așa cum era pe vremea lui Dimitrie Cantemir și cum a redevenit azi, la un cadru de înălţimi cu o distribuţie destul de simetrică. Spre nord se întinde o placă de dealuri[13], cu faţa aproape orizontală de-a lungul Nistrului, de la Zastavna, până la sud de Hotin. Drumul de la Cernăuţi la Hotin (pe care se află comuna Cotiujeni – n. n.) e când la margine, când sus, pe netezișul ei nu tocmai înalt (516 m lângă Cernauca, vestita moșie a familiei Hurmuzaki, care a dat atâţia buni patrioţi). Satele se ţin lanţ, mari, cu livezi bogate”, scria Ion Simionescu și adăuga, într-o notă de subsol, despre Podișul Moldovenesc, pe care se află și Cotiugenii: „Podișul începe din Bucovina, unde, de-a lungul Nistrului, păturile mediterane formează dealurile Bucovinei Basarabene”[14], care Bucovină basarabeană[15] nu este decât… ţinutul Hotinului.

Locul era bun, cu splendide locuri de moară pe pârâul Vilia, care se varsă în Nistru, și cu pârâul Larga, grăbind înfiorat spre Prut, iar cel care a durat vatră de sat, lărgind poiana răscrucii de drumuri,

[12] Citatele din materialele care vor alcătui anexa cu „Arhivele documentare ale Cotiujenilor”, deci cu mărturii reproduse integral în această carte, nu le voi însoţi cu note de subsol, care nu-și au rostul.

[13] „Peste tot, în nord, de-a lungul Nistrului, se întâlnesc din nou, înălţimi colinare (de 300 până la 500 de metri) împădurite. În marile păduri din vest de Hotin predomină fagul (în slavă, *buk*), de unde numele, pentru această regiune de *Bucovina basarabeană*” – Murgoci, G., *La population de la Bessarabie, étude démographique*, Paris, 1920, pp. 2-3.

[14] Simionescu, Ion, *Ţara noastră*, ediţia a II-a revăzută și adăugită, București 1926, p. 94

[15] „Butovitch el însuși a scris că, în cursul anului 1870, 14 sate din ţinutul Hotinului, care în această epocă erau mixte, s-au malorusificat, limba malorusă devenind preponderentă; și 9 sate s-au moldovenizat, în același timp (Cebreva, **Cotiujeni**, Fitești, Târnova, Lipcani, Glinka, Cotelna, Oniantzi, Medvieja-Chelmentzi)” – Murgoci, G., *La population de la* Bessarabie, Paris 1920, p. 60.

Simca sau Simko, fusese adus, ca și Szisko, întemeietorul Șizcăuţilor[16], de către cel mai mare stăpânitor de pământuri din Moldova, Mihail de Dorohoi, numit de către moștenitorii moștenitorilor săi, în 12 martie 1617, Ivanco Mihăilaș[17], iar în documentele de cancelarie domnească și Dorogunschi, datorită foloaselor aduse domniei în negocierile cu polonii. De unde l-am scos pe Simca? Din relaţionarea uricului din 8 iunie 1456, prin care Sin de Hotin primește întărire pentru o bună parte din satele moștenite de soţia sa, nepoata lui Mihail de Dorohoi, inclusiv „Șizcăuţi, unde este Hodorici, și, mai sus de acesta, **Zamcăuţi**” cu uricul din 20 decembrie 1437, prin care Mihail de Dorohoi primește întărire, printre altele, pentru satele lui „Șizco, încă satul Dzinăuţi, încă satul unde a fost Malici, lângă Giurgică, încă satul de lângă Simca”, satul lui Simca, Sincăuţii sau Săncăuţii (Zamcăuţi, în 1456), nefiind încă, în 1437, proprietatea lui Mihail de Dorohoi, fiul acesta, Iurie (socrul lui Sin de Hotin), care își avea curţile în „satul lui Szisco”, deci în Șizcăuţi, izbutind să-l acapareze și să-l lase danie fetei sale.

De unde venise Simca la răscrucea celor trei drumuri din codrii seculari ai Hotinului? Probabil că din Polonia, iar sugestia aceasta se bazează pe faptul că și în această ţară există câteva sate Săncăuţi, întemeiate de alţi Simca sau Simko, și numite în poloneză Sinkowza[18].

Fără a da credit lui François Louis Bugnion, care, cu aprobarea cenzorului ţarist Knorre, publica, în 8 ianuarie 1845, la Laussane și la Odessa, prima istorie a Basarabiei[19], o istorie „scitică”, prin care să legitimeze rădăcinile „rusești” ale Basarabiei și ale basarabenilor,

[16] „Șiscăuţi, la Prut, zis și Novoselița” (numele inițial al Novoseliţei a fost „Nouă Suliţe”, câte izbutea Szisco să ridice la oaste – n. n.) – cf. Iorga, N., *Studii și documente*, V, București 1903, p. 397

[17] Iorga, N., *Studii și documente*, V, București 1903, pp. 397, 398

[18] *Călători străini despre Ţările Române*, Vol. III, București 1971, p. 239, 240

[19] Bugnion, *La Bessarabie anciene et moderne*, Admis par la censure impériale russe, / Censeur Knorre – 8 janvier 1845, Lausanne / Odessa 1846

afirmaţia acestuia, conform căreia, „din vremurile cele mai îndepărtate, pământurile roditoare ale Basarabiei au atras, fără întrerupere, colonişti străini"[20], este cât se poate de adevărată, dar cu o atenţionare asupra faptului că toţi aceşti colonişti au adoptat, imediat, portul, obiceiurile şi limba locuitorilor băştinaşi, încadrându-se firesc în componenţa şi în contemporaneitatea acelor obşti. Prin urmare, nu contează dacă Simca, moş-strămoşul vetrelor de sat Săncăuţi şi Cotiujeni venise din Polonia sau din Moldova, dacă era descendent al legendarei „naţiuni scitice", din care se revendicau ruşii, şi a cărei origini „se găseşte înainte de anul 1511 înaintea erei noastre; primul lor rege s-a numit Targitaűs"[21], după cum îi dicta cenzorul ţarist Knorre lui Bugnion, prin anul 1844, asigurându-l, printre altele, că Larga[22], megieşia Cotiujenilor, este unul porturile ruseşti importante de pe Prut. „În interiorul districtului", pe al cincilea drum de comunicaţie, se distingeau, în 1845, după acelaşi monograf, localităţile „Poliana, Bouchkaoutsi, Chilovtsi, Malintsi, Zarojani, Charoutsi, Nedobaoutsi, Beresta, Forvetna, Cherbintski, Koteloou, Tolbouriani, Nesvoia, Kichlazelena, **Larga**, Kolmintsi, **Loukatcheni**, Gramankaoutsi, Karlaksou, Romankaoutsi, Kobolotchin, Kolalna, Tabani, Karapoucheni, Marcaoutsi, Glinoia, Gordinechti, Khalakhoreni, Vaskaoutzi, Bourlanechti"[23].

Există, din 1795, şi o geografie moldovenească a Moldovei, prefaţată de Amfilohie Hotiniul, care se trufeşte cu apartenenţa Moldovei la împărăţia turcilor în Europa, în care se precizează că „o parte din Basarabia (care acum se numeşte Bugeag) se stăpâneşte de turci, cu trei cetăţi care se află într-însa, Smilul, Cetatea Albă şi Tighina, care de turci se numesc Ismail, Akerman şi Bender. Această parte de Basarabie odată era o parte a Moldaviei, după cum arată hrisoavele

[20] Ibidem, p. 85

[21] Bugnion, *La Bessarabie anciene et moderne*, Admis par la censure impériale russe, / Censeur Knorre – 8 janvier 1845, Lausanne / Odessa 1846, p. 10

[22] Ibidem, p. 99

[23] Ibidem, p. 152

cele vechi şi semnul Bour, care este în poarta Cetăţii Albe, între Nistru şi Marea Neagră", dar geografiile, ca şi istoriile, ignoră aşezările şi comunităţile săteşti, precum şi chestiunile care ţin de viaţa lor de fiecare zi, de obiceiuri şi de îndeletniciri. Doar călătorii străini, extaziaţi de misterioasele puseuri de cultură străveche, care le ies în cale şi li se deslusesc, încredinţează vremurilor de după ei mărturii interesante şi pururi vii. François de Pavie, de pildă, călătorind de la Boian, la Hotin, scria, în 1583, că „pe aceste drumuri, noi întâlneam, adesea, laolaltă, douăzeci sau treizeci din acele trăsuri mici, pomenite mai sus, şi pe fiecare din ele era câte o fată, care se întorcea de la târgul din satele dimprejur, frumoase toate peste măsură şi fără meşteşug, cu o cunună de flori pe cap, pentru a arăta că sunt încă în aşteptarea măritişului; noi cumpăram de la ele, în trecere, lapte, prepeliţe şi ouă, cu care mai multe din aceste fete îşi umpluseră trăsurelele până sus şi le aşezaseră cu vârful în sus, pe care ele călcau şi se sprijineau, fără să le spargă"[24], dar acest tablou idilic, al frumuseţii naturale „şi fără meşteşug", deci fără de sulemeneli, a fetelor din ţinutul Hotinului, este adumbrit, în 25 februarie 1640, de realitatea faptului că, din fiecare sat din ţinutul Hotinului, „ţăranii plătesc opt sute de zloţi roşii pe lună, deşi satul e mic"[25].

Districtul Hotinului, delimitat de „Prut, Bucovina, Nistru, districtul Soroca şi Bălţi (Belz)", are „un relief uşor accidentat şi în parte acoperit de păduri; multe pâraie îl străbat, printre care Larga. Este animat de activitatea comercială intensă pentru exportul şi importul de mărfuri diverse la frontiera ruso-austriacă. Este cel mai populat dintre toate districtele: pe suprafaţa sa de 3.373 verste, sunt 140 de localităţi şi o populaţie de 60.612 persoane de sex masculin

[24] Pavie, François de, *Relatarea lui François de Pavie, senior de Fourquevaux a unei călătorii făcute de el în anul 1585 în ţinuturile Sultanului şi în diferite locuri din Europa*, în *Călători străini despre Ţările Române*, Vol. III, Bucureşti 1971, p. 184

[25] Taszycki, Achacy, *Relaţia secretarului*, în *Călători străini despre Ţările Române*, Vol. IX, Bucureşti 1997, p. 167

și 57.696 de sex feminin"[26].

În două geografii românești, apărute cam în același timp cu „Descriptio Basarabia" a lui Rudolf Kuleman, accentul se pune, cu o diferență de indicator geografic, pe impresionantul râu lunar al Prutului și, mai ales, după cotul pe care îl face pentru a intra în Moldova acelor vremi: „Prutul este cel mai mare râu al României; el izvorăște din munții Carpați, la târgușorul Văscăuții, în Galiția, intră în Moldova pe la Boian, curge spre răsărit și, la Rădăuți (Prut – n. n.)[27], face cea mai mare cotitură, îndreptându-se spre miazăzi și formând marginea României despre Besarabia rusască, până la satul Cotu-Morii; de acolo, intră cu totul în România și curge în jos până la Reni, unde își varsă apele sale în Dunăre.

Afluenții Prutului, din dreapta, sunt: Părâul Volovățul, pârâul Bașăul, râul Jijia și pârâul Ialanul. Afluenții din stânga îi are pe pârâul Nirnova, Tigheciul și Larga. Prutul, mărindu-se cu apele acestea, devine plutitor și pe dânsul, ca și pe Siret, se duc plute de cherestele la Dunăre, din Bucovina. În 1861 s-a suit pe Prut un vapor, până la satul Ghermănești (Cotul-morii). Prutul, în totul este lung de 125 mile: din care 25 sunt în Austria, iar 100 în Moldova, care fac 340 mii stânjini moldovenești"[28]. Este menționată, la pagina 89, și balta Sancăuții.

Kuleman rămâne, în cele din urmă, singurul mărturisitor temeinic al Basarabiei și, implicit, al ținutului Hotinului, relatările lui despre climă, în strânsă legătură cu măcelărirea codrilor seculari, despre viața și portul țăranilor, dar și a polcovnicilor care aveau în arendă acele sate, deschizând o fereastră largă înspre trecutul acelor obști. În sate, „casele sunt departe una de alta, iar tina cea mare, de prinprejurul lor, le dă formă de insule", și „nu se vede turn sau acope-

---

[26] Bugnion, op. cit., pp. 148, 149

[27] „până la cotitura Lipcanilor" – în Laurian, Treb. A, *Geografia țărilor Române*, București 1863, p. 31

[28] Gusti, Dimitrie, *Geografia țărilor române pentru clasele primare*, Edițiunea a treia, Iași 1867, pp. 7, 8

rământ acoperit cu țiglă. Casele, una mai scundă ca cealaltă, acoperite cu tulei înnegriți, zac împrăștiate ca o tină pe neaua lucitoare. De la una, până la alta, nu sunt căi nici vara, pe cum am auzit. Dar, deși pare satul sărac, nici aici nu lipsesc gardurile, care, din îndătinare se lățesc, întotdeauna, în asemenea măsură pe cum prosperă și satul. Ce osteneli și necazuri trebuie să fi avut acești omeni întru procurarea materialului acestuia, nefiind aici păduri!".

„Precum aici, așa pretutindeni, în locuințele țăranilor, am aflat acoperământul sub perinele de cap, așa încât, la culcare, trebuie să se scoată acela de sub perine. Lângă doi pereți, se întind două scamne (clupuri) lungi de lemn (lavițe – n. n.), pentru că țăranul este sărac și nu le poate căptuși cu pănuri. Pe un perete agață trei icoane sfinte, cu subscrieri în limba rusească și nemțească. După îndătinare, sunt înconjurate cu diferite soiuri de plante și flori, și o cruce, ce zace lângă ele, este făcută din asemenea plante.

Odaia servește, totodată, și de locuință de dormit, de culină (bucătărie – n. n.) și cămară pentru conservarea fruptelor. În unghiurile odăii, am observat, în coșari și pe jos, cartofi, păpușoi și pâini. Trei pisici ședeau pe pat, periindu-se cu labele pe bot, cânii, din contra, sunt alungați afară, la frig. Se poate presupune că, într-o odaie de 12 pași de lungă și tot așa de lată, nu se respiră aer curat. Miros de mâncări și evaporarea din oameni emulează una cu alta. Numai când se deschide ușa, pentru intrarea sau ieșirea cuiva, intră puțintel aer curat. Ferestrele sunt astfel zidite încât nu se pot deschide. Ieșind în culina casei, privesc printre scânduri sau printre crăpături drept spre acoperământul casei, care este de tulei (strujeni – n. n.), printre care se vede cerul. Într-un unghi se află un fel de moară (râșnița): două pietre rotunde, între care se macină bombele de păpușoi, întorcând piatra de deasupra printr-un mâner de lemn".

Iar casa polcovnicului arendator, „în proporție cu celelalte, este mai aleasă, avea 5 ferestre", dar „nu se vede însă nici o tufă, nici pomi jur-împrejur, vântul bate la casă fără nici un pic de piedică,

iar vara este cu totul neumbrită de arşiţa soarelui. Nu departe de ferestre zac, pe paie şi fân, vreo 30 de boi, ce aici iernează. Nu este nici unu gard făcut în jurul lor, pentru ca să-i scutească câtva". „În dosul casei, observ cam 20 de ţărani, care încărcau nişte gunoi, pe care-l cumpăraseră de la colonel, spre a-l arde acasă sau a-l folosi ca acoperământ la case sau colibe. Cu ce se deprinde colonelul? Cu economia! În odaie, deşi este avut, nu are ziare, nici de cele politice, nici de cele economice, nici de altele, ce ar arăta cultură şi dezvoltare. El a venit aici ca arendator şi, cât de curând, se va duce, cu un câştig în buzunar, într-alt loc, pentru ca să-şi înceapă meseria din nou. Unica ce este mai însemnata în viaţa-i exterioară este aceea că are o trăsură, cu 4 cai, pe care, când şi când, o foloseşte, mergând la un sat vecin, spre uimirea ţăranilor".

Casa polcovnicului Mihail[29], de la Săncăuţi, fusese construită în 1722, de un spahiu, care, în noaptea de marţi, 24 spre 25 martie, îl găzduise pe prietenul hatmanului Mazepa, Filip Orlik, ba chiar l-a „cinstit cu cafea" [30].

În aceste sate din părţile Hotinului, „ţăranii se împart în ţărani cu boi şi cai (jageli) şi în ţărani fără boi şi cai (speschi). Un ţăran fără boi şi cai primeşte 3 fălci de pământ; pe o pereche de cai sau boi, vin 4 fălci, pe două perechi de cai sau boi, 8 fălci, pe 4 perechi, 10 fălci. Acesta este maximul ce primeşte un ţăran", dar „primirea" nu înseamnă împroprietărire, ci încredinţare pentru lucru, pentru că, precum în cele două Principate Dunărene, şi „în Basarabia, relaţiile faţă cu poporul muncitor se bazează pe arendarea pământurilor la ţărani, pentru lucru. Ţăranii nu sunt legaţi de pământ, ci se pot muta unde voiesc, numai se presupune că, mai întâi, plătesc datoriile ce le-au făcut pe pământul ce voiesc a-l părăsi. De cumva proprietarul este avut, înlătură cu plăcere pe ţăranii leneşi din patrie şi îi înlocuieşte cu nemţi, pe care, după cum am zis, îi aduce din Galiţia. Am văzut un proprietar mare întemeind un sat; a adus cam 400 nemţi: bărbaţi, femei, băieţi, pe care, cam deodată, i-a băgat pe toţi într-o şură mare. O comunitate întreagă fugise de la el. Eu îl întrebai: „Eşti dumneata silit ca să primeşti, iar, pe acei ţărani, dacă vor voi?". „Ba nu", răspunse dânsul, „îmi pare bine că am scăpat de ei". în locul lor ar avea să vină nemţii din Galiţia, oameni săraci, care desigur că aveau o poziţie mai rea decât a ţăranilor fugiţi, şi voiesc să folosească ocazia cea mai proaspătă pentru a-şi îmbunătăţi în câtva poziţia". Fragmentul acesta de mărturie se referă la satele din ţinutul Hotinului, pe care Kuleman le-a străbătut cu pasul, după ce trecuse prin vama de la Novo-Seliţa, în 23 noiembrie (probabil că anul 1866). Şi el, fascinat de cosmicitatea Prutului, s-a ţinut prin apropierea lui, intrând şi în bisericile de lemn de atunci, pe care le descrie pe fondul unei osificări în preistorie, pe care Blaga o numea „veşnicie (care) s-a născut la sat", deşi nu era decât lipsă de istoricitate.

„Intrând în sat, în stânga observ o casă ceva mai mare, cu acoperământ slobozit până în jos, ce consta din scândurele mici, asemenea una alteia (draniţă – n. n.). Aceasta este biserica. Ea e înconjurată cu unu zid de pietre nelipite. Peste cale se află casa popii, care trăieşte într-o locuinţă ţărănească, ca un ţăran, priveghează la boii săi, ce iernează înaintea ferestrelor, ară singur, coseşte, treieră şi, iarăşi îmbrăcând veşmânt preoţesc, se preface în popă. Poarta este legată de gard cu o sfoară. Eu o deschid şi păşesc în curte. Înaintea intrării în odaie se află troaca cu nutreţ pentru porci. În culină este întunecos şi aburesc nişte paie mucede, ce se află într-un ungher, de-a dreapta. De-a stânga, este intrarea în odaia de locuit.

Preotului mă recomand ca unul care, la cutare casă domnească, am avut onoare a cunoaşte pe un preot în cutare funcţiune preoţească. Şed, sub fereastră, pe un scaun neacoperit cu pânză; deasupra capului, 9 icoane sfinte, care se întind până la peretele celălalt, pe lângă ungher; sub acestea se află un pat acoperit cu nişte covoare.

[29] Bezviconi, Gheorghe G., *Boierimea Moldovei dintre Prut şi Nistru*, Vol. II, Bucureşti 1943, p. 35
[30] *Călători*, IX, pp. 137

Alt covor pistricat este pe perete agăţat, pentru scutire de frig, precum şi pentru frumseţe. Popa portă un halat (veşmânt de comoditate), în formă de caftan, pe cum îndătinat o poartă mujicii ruşi, acel halat nu se deschide la piept, ci la spate. Cu o curea de piele este încins. Părul popii este împletit ca la femei şi se sloboade pe spate în două chici. Lângă pat stă o masă înalta la picioare, alta mică – poate fi pentru spălat – stă lângă sobă (cuptor). Preoteasa este îmbrăcată întru toate ca o ţărancă şi stă, cu mai mulţi băieţi micuţi, lângă cuptor, ţinând pe braţe un băiat la piept. O femeie mare, îmbrăcată într-un cojoc scurt, cu călţuni până la poalele cojocului, intră în odaie şi primeşte băiatul din braţele preotesei. O fetiţă cam de 8 ani iese de după cuptor şi păşeşte prin odaie, îmbrăcămintea ei cusută într-o cămeşoaie lungă până la picioarele desculţe, legată pe la chiciuri cu o legătură roşie de lână (brăţară). Biblioteca întreagă zace pe un colţ al mesei înalte şi constă dintr-unu catehism rusesc şi un foliant albastru, scris în limba slavonă, care conţine istoria sfinţilor. Eu îmi exprim dorinţa de a vedea biserica.

Preotul numaidecât se învoieşte, îşi îmbracă reverenda. Biserica este cam la 20 paşi îndepărtată de curtea lui. Ţăranii trec pe lângă ea, făcându-şi cruce şi întorcându-şi faţa spre dânsa. Între biserică şi gardul ei de zid, cam la 10 paşi, se află o clădire din lemn, în formă de columbar, pe care se află 3 clopote, în mărimea celor de la curţile căilor de fier, cu care se dau semnele. Biserica constă din trei despărţituri: din intrată, din sanctuar şi din altar, care este la spatele unui perete de icoane, ce are două uşi. Sanctuarul sau, altcum, locul destinat pentru funcţiunile preotului, a cantorilor ce stau pe laturi, după nişte rezemători de lemn (stranele rău numite), pentru servitorii bisericeşti (înţelege epitropii), care însă stau şi în intrata ce este de 12 paşi de lungă şi de 12 de lată. Averea întreagă a bisericii, ca şi care alta nu mai are, este unu bun de 10.000 morgeni prusieni, şi mai are 2 comune, afară de casele ţărăneşti. Când s-a zidit biserica, desigur că nu s-a contat pe îmbulzeală mare de popor şi în adevăr

că o cârciumă a unui jidov, din apropiere, are, duminica, mai mulţi cercetători decât sfânta biserică. Odată, fiind preotul forte mâhnit de larma celor din cârciumă, a mers cu crucea la dânşii şi pe toţi i-a alungat în biserică".

Şi portul din acele sate, răspândite prin Bucovina Hotinului, acelaşi de veacuri, beneficiază de mărturia lui Rudolf Kuleman: „Ţăranul ce poartă cojoc are, totdeauna, pieptul şi gâtul în liber, pe când stomacul este scutit de cureaua lată. În cap are o cuşmă înaltă de piele, fără răsfrântură, aşadar fără să se poată trage pe urechi, pe care o poartă iarna şi mai toată vara; dimineţile şi serile sunt destul de răcoroase. Călţunii cu turetci late, în care ţăranul îşi vâră nădragii, precum se face în Rusia întreagă, sunt foarte practici; pe acest pământ ce, după puţină ploaie se preface în tină, şi pe căile ce, pentru lipsa de pietre, nu sunt scutite de tină, sunt papucii şi călţunii de paradă încă pentru câtva timp nerecomandabil. Dintre cojoace, sunt de preferat cele destinate pentru ţărani, din piele de oaie, iar nu cele îmbrăcate în pănuri. Pretutindenea, în târgurile oraşelor şi cetăţilor, se adună jidovii, cu cojoace, şi le vând ţăranilor şi ţărăncilor: cojoacele femeilor nu se deosebesc nici cât de cele ale bărbaţilor, în timp de iarnă ambele genuri sunt asemenea, deoarece femeile ţăranilor încă îmbracă călţuni înalte la turetci. Femeile ce se ţin cam pe sus se îmbracă în cojoc din piele de vulpe. Pieile de miei tineri sau stârpiţi, negre şi albastre, se consideră marfă fină şi, într-adevăr, sunt mai preţuite decât cele de vulpe, din cauză că acestea din urmă îşi pierd părul foarte lesne. Fiindcă în Basarabia se află şi lupi mulţi, se dau multe cojoace din piele de lup (volki), care sunt preţuite mai vârtos pentru că nu primesc în sine gavet (necurăţenie), de care aici este destul".

Portul este decisiv relaţionat cu clima, iar în ţinutul Hotinului, după împuţinarea pădurilor, „Vara, punând termometrul la soare, se urcă căldura până la 40° R şi iarna scade iar, până la 25 şi 30° frig. Schimbarea temperaturii, între aceste margini de frig şi căldură, este

destul de mare, vara și iarna. Un vânt de către miazănoapte, cu ploaie, face, în mijlocul verii, de se schimbă clima cu 20° într-o zi. În contra, a avea, iarna, zile calde nu este raritate. Apoi se mai dau furtuni cu tunete şi trăsnete. De cumva, în decursul verii, plouă foarte des, totuși se dau și cazuri că toate se usucă de căldură fierbinte… Viforele, în Basarabia, sunt cu atâta mai tari, cu cât mai puţin li se opune terenul cel fără de dealuri, fără de păduri, mai mult deșert. Nu arareori se împrăştie turme întregi, se aruncă în gropi și strânsori, se astupă cu nea și se înăbușesc. Boii și vacile fug cu viforul, caii alergă contra lui, cu capul încordat".

Neamurile vechi ale obştii Cotiujenilor beneficiază de o mărturie completă abia în anul 1770, când feldmareşalul Rumeanţev ordona un recensământ al întregii Moldove, pe care Rusia urma să o stăpânească, dacă nu ar fi intervenit factorul interesat de echilibru, Austria. În 1770, existau în Cotiujeni familiile Andreuţă, Băbuţă, Bărgan, Berdei, Beşliu, Bocan, Bordei, Bordeian, Bortă, Bounegru, Bulduma, Căpăţână, Caraoman, Ciobănaş, Cirimpie, Ciucă, Ciurul, Comănoc, Covașă, Cucul, Cuflinco, Culeșanul, Curcă, Druţă, Frumușinco, Gacul, Găină, Ganul, Gănuţul, Gașcul, Giosan, Grecul, Loisa, Lungul, Mărculesii, Mândru, Minciună, Moroșan, Mortul, Niagul, Olmadem, Ostahe, Posmar, Pulan, Rănibou, Răvenco, Rodinco, Rumbul, Sprânceană, Stâncă, Tătarul, Tiutiuliuc, Tufă, Ţăbârnă, Ţibrica, Ţibrican, Ursulesii, Verenie, Vlase.

În Săncăuţi, neamurile cu aproape 300 de ani de statornicie, au fost: Bădă, Cernausckii, Donică, Druşmac, Dubiță, Duca, Răvei, Varinca, dar toate aceste neamuri s-au mutat în Cotiugeni, în Lucaceni, în Brăila, ultimele două acum în Ucraina, sau în alte sate din ţinutul Hotinului și nu numai, după potopul din 1-5 august 1926, când „au fost luate de apă și dărâmate multe case, lăsând pe drumuri familii numeroase, care umblă, din ușă în ușă, cerșind ajutorul celor

care au scăpat" [31].

„Hotarul acestor sate, hotarul vechi, pe unde au folosit din veac" nu a fost menţionat în nici un uric, dar poate fi deslușit în deciziile judecătorești de expropriere și de împroprietărire din perioada 1921-1924.

Moșia **Sancăuţi**, de pildă, proprietatea Branei Drumer, se învecina „la Nord, cu proprietatea Pincas Berştein, la Sud cu proprietatea Iulian Dzincovschi, la Est cu Esfir Perper, și la Vest cu Elca Dunaevici", iar moșia din același sat a Sarei Berştein, se învecina, „la Nord, cu Leona Bernștein, la Est cu Elca Dunaevici, la Sud cu proprietatea Iulian Dzincovschi şi, la Vest, cu nadelul locuitorilor din Larga", deci începea de la moara de pe Larga, cunoscută în epocă drept „a lui Boris" (Berştein), pe care locuitorii o numesc, în memoria lor legendară, „a lui Bariz", pârâul Larga delimitând, la sud, hotarul sătesc cu comuna Larga, sătenii de acolo având moșia în partea de nord a satului. Și mai exista în Săncăuţi o moșie a Esfiriei Perper, „învecinată, la Nord-Est, cu Pincu Berştein, la Est cu proprietatea Săncăuţi a lui Boris Berştein, la Sud-Vest cu proprietatea moștenitorilor Nemiți".

În **Cotiugeni**, dar și în Larga, avea o moșie, care se învecina, la răsărit, „nadeiul locuitorilor din Cotiugeni", biserica din Cotelna. O altă moșie, cea a lui Iulian Dzicovschi, întinsă până în Lencăuţi, „se megieşeste: la Nord, cu porţiunea rămasă proprietarului, la Est cu moşia moştenitorilor lui Ianchel Berştein, la Sud şi Vest cu pământul ţăranilor din Cotiujeni"; deci hotarul Cotiujenilor, în Prut, este în parte definit, „pământurile ţăranilor din Cotiujeni și Larga" fiind la răsărit de această moșie. Biserica din Cotiugeni, care avea o frumoasă moșie, avea să se mulţumească doar cu sesia parohială, formată din

[31] Ghibu, Onisifor, *România Nouă*, Anul III, No. 41 (264), Chișinău, Luni 19 iulie 1926, p. 3

3 loturi a câte 6 ha, sesie „care se megieşeşte: în partea de Nord-Vest cu pământul bisericii expropriat şi la Sud-Est cu nadelul locuitoritor din Cotiugeni, formând un pătrat, având loturi în partea de Nord şi Est, după cum se vede în planul bisericii, aflat la dosar".

Cea mai mare proprietate din Cotiujeni, cea a fostului amiral ţarist şi, apoi, bolşevic în Marea Neagră, Alexandru Nemitz, a fost expropriată, cu despăgubiri mai mult decât rezonabile, de circa 750 lei/ha. Moşia se învecina, „la Nord cu Alexandru şi Apolon Nemitz şi obştea satului Cotiugeni, la Est cu proprietatea Tabani Caracuşeni şi Berlinţi, la Sud cu proprietatea Ecaterina Ditmar şi nadelul locuitorilor din Berlinţi, şi la Vest, cu moara, terenul rămas proprietarului". Konrad Nemitz păstra, printre altele, „12 ha moară, cu toate dependinţele şi vatra iazului, cuprins între ambele maluri de ape, pe malul stâng, patru metri la lat, lung până la podeţ", dar cu obligaţia „de a lăsa două adăpători şi de a lăsa liberă trecerea vitelor în tot lungul pârâului", şi „cinci case cu grădini, fără casă în vatra satului, nelovite de expropriere", proprietatea rămasă lui Nemitz megieşindu-se, „la Nord cu nadelul sătenilor din Berlinţi, la Est cu pământul rezervat morii, la apus cu nadelul locuitorilor din Cotiugeni şi la Nord cu grădina de pomi roditori de le conacul rezervat proprietarului şi cu albia pârâului Vilia".

Celălalt legendar stăpânitor din Săncăuţi şi Cotiujeni, Boris Bernstein, rămăsese, după exproprierea cu despăgubire, doar cu „10 ha de teren arabil, 18 ari poieni în pădure, casa din pădure pentru pădurari, care se megieşeşte: la Nord cu padelul locuitorilor din Lucaceni, la Est cu Tabani, la Sud cu moşia lui Iulian Druncovschi şi Nemiţi şi la Vest cu pământul rămas expropriaţilor". Om de afaceri inspirat, care folosea, inclusiv la morile sale, tehnologii de ultimă oră, Boris Berştein exporta produse în toată lumea, inclusiv în America. Totuşi, criza economică interbelică pare să-l fi afectat şi pe el, din moment ce, în noiembrie 1933, datora mari sume statului, iar bunurile sale, „situate pe moşia Cotiugeni, megieşite: la Nord cu pământul locuitorilor satului Cotiugeni, la Est cu drumul spre conacul proprietarului debitor C. Nemetz, la Vest cu hotarul moşiei satului Berlinţi, la Sud-Vest cu restul cotei proprietarului C. Nemetz" erau scoase la licitaţie de către Administraţia financiară a judeţului Hotin.

Cotiujenii, în epoca boierilor, mazililor și răzeșilor

Mai toate satele din zona Hotinului își au vatra străveche din timpul enigmaticei „ţări a Șipenuţului", dovadă fiind denumirile primei statalităţi moldave, în care numele cu rezonanţă slavonă predomină prin formula „acolo unde au fost" Șizko, Malici, Simca, „unde a șezut Petrișor", „unde sunt Caragunicii", „satul unde este Noguicoi, și satul unde a fost Cleţină", „unde este Simeon cneaz" și așa mai departe. Cotiujenii, de pildă, care își caută etimologia denumirii în meșteșugul făuririi de… cotiugi, pentru că nu au prins de veste că toate satele moldovenești poartă, dintotdeauna, numele întemeietorului sau re-întemeietorului de sat, în acest ultim caz ilustrator fiind, în megieșie, nemeșul Vartic, stăpânul seliștii Andreicăuţi, pe care, luând-o în stăpânire și repopulând-o, în 1587, o va numi Varticeanii. Este de presupus că, poziţionat fiind lângă cotul Prutului, Cotiugenii să conţină, în etimologia sa, memoria subconștientă a lui Kotuj, adică a unui întemeietor de vatră „descălecat", cum se zicea în limbajul vremii, de pe „râul Kotuy", denumit, ca băștinaș plecat mai departe „kotuj".

Fabulările ar putea continua la nesfârșit, cu argumente pentru cotiugă sau kotuj, dar și pentru pisică, numită „kot" în limba polonă, dar ar fi curată pierdere de timp. Important este că satele de pe Prut, până aproape de Hotin, se găsesc, în 1437, ca și în vremea lui Alexandru cel Bun („sfânt-răposatului tatălui nostru", cum îl

numește Ștefan al II-lea în uric), în proprietatea a doi „stâlpi", adică moși care au ieșit din proprietatea obștească strămoșească și devin, prin aceasta, temelia străbunilor, bătrânilor și bunilor (bunici), Mihail de Dorohoi[32] și Bilava, primul consemnat de acest uric, iar celălalt de genealogia urmașilor, stăpânitori peste Lucăceni și peste a treia parte din Sancăuţi, inclusiv peste moara de pe pârâul Vilia. De altfel, în 1587, când s-a făcut succesiunea pentru una dintre moșteniri între „strănepoţii Bilavei", din acest strămoș iniţial se revendicau și „Ion și Liciul din Săncăuţi", dar și Vartic, dar și Gavrilaș logofăt, dar și „fiica răposatului Stroici vistier" . Uricul din 1635 este și mai explicit, „toţi nepoţii lui Bilava din Sencheuţi (Săncăuţi)" fiind, alături de Avram din Lucăciani, Ifrim Hăjdău, Gheorghe Corosteanul, Constantin Drăhuţescul, Zahariia din Hotin, popa Nechita din Lucăciani, Gavril Corostlî din Cotela și așa mai departe.

Deși avea curte și conac și în Săncăuţi, Bilava este menţionat, ca origine, în Volcineţ, fiind numit, în alte urice, cu trimitere și la Săncăuţi, „Bilava din Volcineţ, străbun lui Ion și alţii din Sincăuţi, menţionat în 1587, 1604"[33]. Nepoţii lui Bilava, dinspre fraţi și surori, sunt enumeraţi în 19 august 1636, drept: „Avram din Lucăciani, cu un zapis de mărturie de la boierii noștri, de la Gligorie Hruci, fost

[32] „12 Mart 7125 (1617). Radu-Vodă. Apare Ghenghe Vel Logofăt, cu ginerele lui, Constantin Roșca Vel Vistier, plângându-se că, supt Ieremia-Vodă, Gheorghe Pârcălab, socrul lui Ieremia-Vodă: „Georgie Perkelab, Schwiegervatter des Fürsten Jeremie", li-a luat satele Coteleva, Sancăuţi, „Marschinizi", Șiscăuţi, la Prut, zis și Novoselița (Ţinutul Hotin). Supt Constantin-Vodă li restituie „Marschinizi" și Novoselița numai. Plângătorii le aveau de la străbun, Ivanco Mihăilaș: acte de la „bătrânul Voevod Alexandru și de la Petru-Vodă". Domnul restituie tot, pentru credinţă „in den Landesangelegenheiten, da wir von denen Turcken angefochten worden und der Skender und Ibraim-Paschen, dann alle Agen mit denen turckischen Volckern und mit denen Tartarn allhier in unser Land gewesen [1616], vier gute Pferde geschencket haben" (Iorga, N., *Studii și documente*, V, București 1903, pp. 397, 398).

[33] Gonța, Alexandru I., *Documente privind istoria României / Indicele numelor de persoane*, București 1995, p. 72

vornic, şi de la Costantin, fost pârcălab de Hotin, şi de la alţi oameni buni, slugi domneşti, anume: de la Ifrim Hăjdău, şi de la Gheorghie Corosteanul, şi de la Costantin Drăguţescul, şi de la Zahariia din Hotin, şi de la popa Nechita din Lucăciani, şi de la Laver, diaconul de acolo, şi de la Gavril Corostilî din Cotela şi de la alţi oameni buni şi oşteni dc frunte, astfel scriind şi mărturisind, că a venit înaintea lor Odochiia, cneaghina lui Toma, fost vornic de Botuşani, cu fiul ei, Mardaric, şi, de asemenea, Costanda şi cu fratele ei, Andronic, fiii lui Vasilie din Volcineţi, şi, de asemenea, Avram, fiul Măricăi, nepotul Fădorei, şi fratele ei, Toader din Liveni, toţi nepoţii lui Bilava din Sencheuţi"[34]. Deci genealogia din „stâlpul lui Bilava, şi cu iaz şi cu vad de mori pe pârâul Viliia" îşi are rădăcina în Bilava, răzeş din vremea lui Ştefan cel Mare, cu urmaşi consemnaţi în 1587, „Ion şi Liciul din Sincăuţi, strănepoţii Bilavei"[35]. Feciorul lui Ion din Sincăuţi a fost Ionaşco Bilava[36], iar feciorii acestuia. Grigore şi Mihăilaş, care vindeau, în 6 mai 1646, nişte părţi de „moşie din Cruhlicul" rubedeniei lor şi Todiraşco Jora, strămoşul lui Alexandru Ioan Cuza şi al lui Mihai Eminescu, Ifrim Hăjdău şi o puzderie de viitori mazili, adică fii de boieri, şi de răzeşi moldoveni[37].

Un ram important îl reprezintă Avram din Lucăceni[38], descendent din Sin de Hotin, şi care era înrudit, conform regestelor, cu un ispisoc din 14 marie 7143, prin care se constata că „au cumpărat de la Tudori biv părcălab, care şi el l-au fost cumpărat de la Jora (din Jora se trage Ioniţă Cuza[39]) şi de la alte rubedenii a lor" (p. 288); în 14 mai 7151, „Avram din Lucăceni, moşul cuconilor lui Vartic, după moartea lui Vartic, ficiorul ei, precum au poftit Avram cu fata lui, Irina, giupăneasa lui Vartic" (p. 290), deţinea o parte şi din „Şijcăuţi"; „fetele lui Vasile Vartic, nepoatele Grăpinei, strănepoatele lui Gânscă uricarul şi a Mariei Gânscoaie" (p. 291); în 12 ianuarie 7152, este menţionat „Crăstian ficiorul lui Avram" (p.293), iar în 11 martie 7160, „Toderaşco ficiorul lui Avram din Lucăceni" şi „frate-său Criste" (p. 293), deci „Crăstian". În 5 septembrie 7161, sunt menţionate „Irina şi Zosca (Zoica, în scrisoarea din 20 aprilie 7161, p. 294), fetele lui Avram de Lucăceni, arătând cum s-au învoit cu fraţii lor, Criste şi Toader (Cristea şi Todiraşcu, în scrisoarea din 4 septembrie 7161, p. 294), şi au împărţit satul Lucăcenii cu heleşteu şi cu mori" (p. 295), precum şi alte moşii.

O altă rubedenie a lui Avram din Lucăceni, numit şi Lucacinski, în 5 iunie 1644, a fost „Toader Pârvul diiac… fiul Pârvului din Costina"[40].

Descendenţii lui Simca, stăpânitori peste celelalte două treimi din Săncăuţi şi peste întregul sat Cotiujeni sun mai greu de identificat, pentru că ei, cu rare excepţii, nu au ieşit din proprietatea comună răzeşească, prin indiviziune. În 1587, „Un act rupt (traducere) priveşte nişte locuri luate de **Drăgşan la Sencăuţi**, în părţile Hotinului, cu patru sute de zloţi tătăreşti. Lista boierilor (Bucium şi Ieremia Vornici, Brut Postelnic, Nădăbaico Spătar, Gheorghe Păharnic, Sava Stolnic, Stan Comis şi Stroici Logofăt) ne trimete la domnia lui Petru Şchiopul, şi anume la anii 1587-91. E interesantă menţiunea uneia din prădăciunile căzăceşti, cari tulburară aşa de des stăpânirea paşnicului Voevod: „Acele dresuri a lui le-au luat tâlharii din Ţara Leşască, când i-au jăfuit lui casa şi i-au 1uat lui toată, avere

[34] Academia Română, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova* / Volumul XXIII (1635-1636), Bucureşti 1996, doc. 211, pp. 248-250
[35] Academia RSR, *Documente privind istoria României*, Veacul XVI, A. Moldova, Vol. III (1571-1590), Bucureşti 1951, Doc. 414, p. 340
[36] Uricar în 16 martie 1591, cf. *Surete şi Izvoade*, Vol. XXI, p. 133
[37] Academia Română, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova* / Volumul XXVIII (1645/1646), Bucureşti 2006, doc. 369, p. 315
[38] Ghibănescu, Gh., *Surete şi Izvoade*, Vol. III, Iaşi 1907
[39] Ghibănescu, Gh., *Surete şi Izvoade*, Vol. VII, Iaşi 1912, pp. 297, 298: „Moşii ce are, la ţinut Hotinului, dumnealui paharnicul Ioniţă Cuza, cu neamurile dumisale, care moşii se trag de pe strămoşul dumisale Toderaşco Jora, vel sulger".
[40] Ghibănescu, Gh., *Surete şi Izvoade*, Vol. III, Iaşi 1908, pp. 13, 14

atuncea, câtă, au avut"[41]. Casa aceasta, a lui „Drăgșan la Sencăuți", era așezată pe cele două treimi de moșie, care nu se aflau sub stăpânirea lui Avram din Lucăceni, ca moștenire din „stâlpul lui Bilava", ceea ce conduce, în mod obligatoriu, la ideea că aparţinea ramurii care se trăgea din „stâlpul lui Mihail de Dorohoi".

Uricele îi menţionează, în 2 aprilie 1644, pe fii lui Corotușco, Neculai Sălitrariul și Gheorghiță, precum și pe feciorii Burloaei, Bilușcă, Maria și Arseni, care moștenesc Cotiujenii și Bârlinţii de la părinţii lor, Corotușco și Burloaia (văduva lui Burlă, adică). Apoi, abia în 1770, este menţionat serdarul Costea, ctitorul bisericii vechi din Cotiujeni, sat care, în 5 decembrie 1771, se afla în mâinile paharnicului Ioniță Cuza, strănepotul lui Toderașco Jora, străbunicul lui Alexandru Ioan Cuza și vărul lui Ion Iurașcu, străbunicul lui Mihai Eminescu.

La o primă vedere, „elementul românesc mai rezistent în întreaga Basarabie era cel răzeșesc"[42]. Cu o precizare: până în 1812, Basarabia însemna județele din sud, celelalte județe, inclusiv Eși sau Iași, cum se numeau, până atunci, târgul și ţinutul Bălţi, numindu-se, ca și provincia de pe celălalt mal al Prutului, Moldova. Mitul răzășismului a supravieţuit, chiar și pe plan european, până în perioada interbelică, Marcel Gillard scriind, de pildă, în 1922, poate că pe bună dreptate, că „în sânul poporului român din Basarabia, **mazilii și răzeșii** ocupă un loc important. Mici proprietari privilegiați, și unii, și ceilalţi păstrează, în același timp cu patrimoniul și cu statutul lor distinct, un instinct ascuţit de independenţă, care se ridică chiar și din masele cu trecut de șerbi, compatrioţii lor. Mazilii, notăm, au întotdeauna un sentiment profund și tenace față de originea lor; ei au rămas avangarda indestructibilă a naţiunii moldave"[43].

---

[41] Iorga, Nicolae, *Boieri și răzeși în Bucovina și Basarabia*, în *Analele Academiei Române. Memoria Secţiunii Istorice*, Seria 2, Tomul 35 1912-1913, p. 33
[42] Cazacu, Dr. P., *Moldova dintre Prut și Nistru / 1812-1918*, Iași, „Viaţa românească" S. A., p. 78
[43] Gillard, Marcel, *La Roumanie nouvelle*, Paris 1922, p. 21

Răzășismul înseamnă, totuși, o matrice stilistică bine definită și care se păstrează intactă sub toate stăpânirile statale care îl conștientizează și îl acceptă. Și sub moldoveni, și sub turci, și sub ruși, nu și sub sovietici, răzeșii hotinceni, ca și cei din restul Basarabiei, au fost, cu rare excepţii, buni moldoveni, buni oșteni ai Sultanului sau credincioși închinători sfinţeniei Ţarului, recunoștinţa pentru nederanjarea îndătinatului lor prototip fiind totală, iar ţarul Alexandru I, care a vrut să-i atragă de partea Rusiei prin măsuri care să le ridice nivelul de viaţă, avea să constate foarte curând că „binele cu forţa nu se poate face".

Matricea stilistică a satelor Cotiujeni, Săncăuţi și Lucăceni este cea caracteristică pentru satul românesc de oriunde, cu mici specificităţi cromatice sau utilitare distincte. „Aspectul exterior al satelor din Basarabia, cu garduri de nuiele, zăplazuri sau ziduri de piatră fără mortar, cu hudiţele tradiţionale, cu casele albe, văruite, și decorate cu arabescuri și desemnuri naţionale colorate, acoperite cu stuf, șindrilă sau șovar; fântânile cu cumpene ciuturi, sau cârlige; grădinile cu flori și pomi, viile înconjurate cu hindichiuri și cătină, ţăranii cu sumane, și căciuli, în mijlocul coastelor de dealuri acoperite cu păpușoi sau a lanurilor de grâu – întreg aspectul oamenilor și satelor a rămas neschimbat moldovenesc de sute de ani, identic cu acel al moldovenimii din toate părţile ca și peisagiul înconjurător.

Nimic însemnat nu s-a schimbat nici în interiorul ogrăzii gospodarului, nici înăuntrul casei lui. Aceiași poiată, aceleași coteţe, aceiași căsoaie, aceleași forme a căpiţelor și stogurilor de fân și paie, același sâsâiac pentru păpușoi, aceleași instrumente de muncă și aceiași cotei păzitori cu aceleași nume. În casa mare același cuptor și păreţi zugrăviţi de arta tradiţională a gospodinei, care cu grijă a cultivat și adunat același busuioc, calapăr, mintă și flori de câmp și le-a pus subt grindă, a tors lâna și a ţesut paretarii, cu care a acoperit păreţii din jurul laviţelor, acoperite de lăvicere de culori și desemnuri tradiţionale, aceiași zestre așezată pe lada tradiţională de lemn (al-

bastră cu flori roși și galbene), plină de suluri de pânzeturi și ștergare țesute de mâna gospodinei și fetelor.

Dar pe lângă aceleași aspecte de exterior și interior, la sate se păstrau aceleași ocupaţiuni, aceleași raporturi economice, juridice și sociale, aceleași obiceiuri, credinţe superstiţii și rituri la naștere, botez, căsătorie, înmormântare, sărbători, vizite, petreceri, vânzări, cumpărări, muncă, creșterea copiilor. Fiecare pas din viaţă era înconjurat și de stări sufletești și de forme tradiţionale”[44].

Formulele de drept valah, folosite în urice, precum „dedină” pentru moștenire din bunici, „ocină”, moștenire din părinţi, și „cumpărătură, pentru achiziţii de la „neamul cel mai apropiat”, probează statul răzășesc al moșiilor Cotiujeni, Săncăuţi și Lucăceni, cele trei moșii, cândva părţi ale uriașei moșii nord-moldave a lui Mihail de Dorohoi și ale lui Bilava, care își va regăsi statutul iniţial sub Ion Sturza, „cu niamul său”, cel care, în primii ani de după înfiinţarea raialei de Hotin, reunește moșiile vechi, cu promisiunea garantării protecţiei, Sturza având relaţii privilegiate cu Pașa de Hotin.

Teribilul geograf Ion Simionescu consacra, în Ţara noastră, caracteristica principală a satului răzășesc tradiţional, adică livezile mari și frumoase, care se regăsesc, și până astăzi, în aspectul satelor Cotiujenilor, dar și uricele probează acest statut, prin care marea moșie se micșorează prin „împărţeli”, care fac, de pildă, ca o treime din Săncăuţi să se delimiteze în două moșioare, în 1654, pentru înzestrarea celor două surori ale lui Gligorie, copiii „Mariei Batciha, nepoţii Irinei Batciha cea bătrână, prea-strănepoţi lui Ţicotă cel bătrân”. Fără îndoială că pe aceste moșioare s-au așezat și ţărani, „vecini” cu un statut aparte în Moldova, care puteau pleca oricând, oriunde, și care, datorită comerţului, pe care îl favoriza poziţia geografică a Cotiujenilor, au ajuns, în timp, la prosperitate măcar egală cu cea a micilor răzeși, singurul lor neajuns fiind, după Dimitrie Cantemir,

[44] Cazacu, Dr. P., *Moldova dintre Prut și Nistru / 1812-1918*, Iași, „Viaţa românească” S. A., p. 153

imposibilitatea ocupării unor funcţii publice, pe care, de altfel, ei nici nu o râvneau, dovadă fiind, de-a lungul veacurilor care au urmat, stăruinţa în afirmare obștească locală, și nicidecum în una statală. Obștea Cotiujenilor își asumase nu o izolare, ci o trăire intensă în sine, deci în cadrul propriilor valori și cutume, în tradiţii și obiceiuri îndătinate, care caracterizează relaţia fundamentală firească dintre om și natură.

Cotiujenii, în raiaua Hotinului

Raiaua Hotinului există, oficial și istoric, în ciuda statutului de provincie turcească, de care suferea Moldova de mult prea multă vreme, din 1711, adică de atunci când saraschierul Abdi-pașa ocupă, cu oştile sale, cetatea și ţinutul „Hotinului și-l prefac în raia, sub Nicolae Vodă”[45]. Practic, este vorba doar de o nouă poziţie strategică împotriva năvălirilor turcești, care se alătură celor anterioare, din sudul Moldovei, numit Basarabia. Cucerit de mareșalul Munich, în 1739, redat apoi turcilor și iar ocupat de ruși, apoi recucerit de turci în 1769; ocupat de Roumanzow, în 1770 și înapoiat turcilor în 1774; ocupat de Potemkin, în 1790 și păstrat până la tratatul de la Iași, din 1792; ocupat, pentru a patra oară și definitiv, în 1806, de generalul Michlason, în 1806, cu confirmare prin tratatul ruso-turc de la București, din 1812[46], districtul Hotinului, delimitat de „Prut, Bucovina, Nistru, districtul Soroca și Bălți (Belz)”, are „un relief uşor accidentat și în parte acoperit de păduri; multe pâraie îl străbat, printre care Larga. Este animat de activitatea comercială intensă pentru exportul și importul de mărfuri diverse la frontiera ruso-austriacă. Este cel mai populat dintre toate districtele: pe suprafaţa sa de 3.373 verste, sunt 140 de localități și o populație de 60.612 persoane de sex masculin și 57.696 de sex feminin”[47].

[45] Ibidem, p. 47
[46] Ibidem, pp. 149, 150
[47] Ibidem, pp. 148, 149

Cucerit sau cedat, și în veacurile anterioare, de poloni sau de cazaci, Hotinul menţinea, în preajmă, o populație densă, pe care Niccolo Barsi de Lucca, în anii 1632-1639, o caracteriza, „măcar că turcii sunt stăpâni aici, locuitorii sunt toţi moldoveni schismatici”, adică ortodocși. Impresia „moldovenească” este și mai puternică, după 1711, pentru că și emigranţii maloruși, care se stabileau în raia, învăţau rapid limba localnicilor, pentru a nu fi suspectaţi de administraţia turcă drept spioni ai rușilor. Pașa de Hotin stabilise grupuri militare prin punctele strategice ale ţinutului, acolo unde spahii luau în arendă moșii, pe termen lung, și, pe lângă depozitele de muniţie secrete, de care se ocupau, vegheau asupra zonei, în tentativa reușită a Pașei de Hotin de a stârpi bandele de tâlhari poloni și moldoveni, care bântuiau prin ţinut. Un astfel de depozit și de punct de supraveghere exista și la Săncăuţi, iar dacă documentele moldoveneşti nu-l menţionează, o confirmare de necontestat este cea a prietenului hatmanului Mazepa, Filip Orlik, care, în 22 martie 1722, într-o zi de marţi, călătorind spre Hotin, pentru negocieri cu Pașa, a „poposit în satul Toporăuţi”, iar de acolo, la Săncăuţi, unde a „rămas peste noapte”, fiind invitat la stăpânul de atunci al satului, „un spahiu, care ne-a cinstit cu cafea”. Cum și Săncăuţii aveau să ajungă, precum toate moșiile lui Mihail de Dorohoi, în mâinile lui Ion Sturza, apoi, prin Toderaşco Jora, în cele ale lui Ioniţă Cuza, iau în calcul că „stăpânirea” spahiului se baza pe un contract de arendă, și nu pe o ocupaţie, care nu s-a practicat niciodată, în istoria Moldovei, asupra proprietăţilor individuale, ci doar asupra provinciilor și, dacă era posibil, asupra ţărilor. Orlik a plecat din Săncăuţi în dimineaţa zilei de miercuri, 25 martie 1722, după ce a „tocmit o pereche de cai de cărăușie, de la un subași turcit din Moldova” [48], sau că nu neapărat turcit, în sensul abandonării propriei religii, ci poate și probabil doar trecut în slujba spahiului. Dacă ar fi fost altfel, am fi întâlnit măcar prenume turcești, în recensământul satelor Cotiugenilor din anii de

[48] *Călători*, IX, pp. 137

după 1770, făcut din ordinul lui Rumeanţev.

În vreme ce Moldova se afla la cheremul negustoresc al unei false nobilimi grecești, care năvălise peste administraţia statală, „iar boierii din ţară nu puteau încăpea la nimic", chiar dacă Vodă Mavrocordat era, faţă de domnitorii greci de dinaintea lui, „mai bun și mai înţelept, numai tot fire de grec"[49], după cum scria Ion Neculce, în vreme ce rușii, deveniseră o mare putere politică și militară, în răsăritul Europei, satele din raiaua Hotinului prosperau și atrăgeau bejenari din toate ţările și ţărișoarele din jur, iar Cotiujenii prind să întreacă, prin numărul de case, prin populaţie și, indirect, prin eficienţă economică, și Lucăcenii, și Săncăuţii, iar dovada stă, iarăși, în recensământul de după anul 1770, când Cotiujenii aveau 175 de case și, deci, capi de familii (dacă includem și Săncăuţii, pe atunci cătun al Cotiujenilor, cu 44 de case, notăm în contul satului natal al lui Petru Oloieru 219 case, deci cu 15 case și familii în plus faţă de Marele Boian), mai mult decât cel mai populat sat bucovinean al vremii, Bosanci, care avea 159 de case și familii, și aproape cât Boianul, care datorită celebrelor și îndătinatele sale târguri, prin care se realizau schimburile comerciale între Europa Răsăriteană și cea Occidentală, avea 202 case. Renumita piaţă a Boianului, care a fost deservită, dintotdeauna, de câte un pod umblător, și care l-a impus, datorită averii obţinute din dările târgului, pe primul proprietar al satului, Tăbuci cel Bătrân din Boian[50], în sfatul domnesc al Moldovei încă din 1407, s-a răsfrânt și asupra satelor înșirate, spre Hotin, pe celălalt mal al Prutului și, în primul rând, asupra sătenilor din Cotiujeni, care, conform unei mărturii a lui François de Pavie, din anul 1585, practicau comerţul prin toţi membrii familiilor, inclusiv prin fetele nemăritate, „frumoase toate fără măsură și fără meșteșug", adică

[49] Neculce, *Letopisețul*…, pp. 303 și 313

[50] Boier în Sfatul Domnesc, între anii 1407-1414; menţionarea lui, în sfat, drept „din Boian", reprezintă, practic, prima atestare documentară a Boianului, deci din 1407

fără a folosi sulemeneli, și care „cu o cunună de flori pe cap, pentru a arăta că sunt încă în așteptarea măritișului", alergau cu teleguţele de la târg la târg, vânzând, pe cale, oștenilor și alaiurilor de solii sau negustorești, bucate proaspete, „lapte, prepeliţe și ouă" și, bineînţeles, fructe din temeinicele lor livezi răzeșești[51].

Se spune că schimbarea domniilor înseamnă bucuria nebunilor; așa o fi, dar nu și în cazul satelor din jurul Cetăţii Hotinului, asupra cărora stăpânitorii, turci, poloni sau ruși, revărsau privilegii, pentru a-i atrage pe locuitori de partea lor, un alt motiv fiind acela al bunurilor gospodărești, de care aveau nevoie garnizoanele. În corespondenţa lui Nicolae Mavrocordat, reprodusă de Nicolae Iorga, se pot întâlni cazuri de samavolnicii, săvârșite de turci, prin satele Dorohoiului și ale viitoarei provincii istorice Bucovina (la Bosanci, de pildă), dar niciodată din raia. Și tot Mavrocordat observa că birnicii din Moldova nu mai pot fi aflaţi, pentru că s-au mutat în raia, acolo unde beneficiau de siguranţă și de dreptate, ceea ce în Moldova nu se puteau asigura. Zeciuiala se plătea ca peste tot, dar numai atât. Se trăia atât de bine, sub administraţie turcească în raia (restul Moldovei era doar stăpânit, nu și administrat de către turci), încât, în curând, când va începe stăpânirea rusească, se va simţi nevoia unei ușoare sporiri de privilegii, pe care sătenii din Cotiujeni s-au priceput de minune să le valorifice, favorizaţi și de poziţia așezării, la răscrucea graniţelor a trei imperii.

[51] Pavie, François de, *Relatarea lui François de Pavie, senior de Fourquevaux a unei călătorii făcute de el în anul 1585 în ținuturile Sultanului și în diferite locuri din Europa*, în *Călători străini despre Țările Române*, Vol. III, București 1971, p. 184

Cotiujeni, sub stăpânirea ţaristă

Ocupat, pentru îndelungă vreme, în 1806, de generalul Michlason, cu confirmare a înglobării întregii Moldove de peste Prut în imperiul ţarist prin tratatul ruso-turc de la București, din 1812[52], ţinutul Hotinului se împacă repede și cu noii stăpânitori, care au vrut să-și apropie locuitorii printr-o politică și mai blândă și, desigur, prin întărirea privilegiilor boierești și călugărești. Încă din primii ani ai stăpânirii ţariste, prin „Proiectu / pentru cele mai întâi temelii la obrazovania ocârmuirii politicești dinăuntru a oblastii Basarabiei"[53], datat „În Chișinău, aprilie 29 zile, anul 1818", Ţarul considera necesitatea unei „oștinești ocârmuiri", adică „sub privegherea oștenescului gheneral-gubernator de Podolie", stabilea, în privinţa administraţiei, că „ţinuturi se hotărăsc a fi șasă, anume: al Hotinului, a Eșului (numele vechi pentru ţinutul Bălţi – n. n.), al Orheiului, al Benderului, al Akkermanului și al Ismailului", definește, cu garantarea averilor și titlurilor nobiliare moldovenești, „partea duhovnicească", deci clerul, „tagma dvorenilor", deci marii proprietari, cărora „și ţiganii să întăresc lui", „boierinașii" definiţi drept clasa „care nu să tragi din dvoreni și care nu a ajuns la cele mai de sus ranguri boierești", „mazilii, stare de lăcuitori cu privilegii, își vor păzi în veci împreună cu urmașii lor pronomiile ce le sunt dăruite de la domnii Moldavii", „ruptașii,

[52] Ibidem, pp. 149, 150

[53] Mihail, Paul; Mihail, Zamfira, *Acte în limba română / tipărite în Basarabia*, I, București 1993, pp. 28-126

stări de lăcuitori iarăși cu privilegii. Tagma lor cuprinde în sine și pe urmașii părţii duhovnicești", „partea negustorească și a târgoveţilor", „ţăranii sau sătenii", „ţiganii haznelii", care „să ocârmuiesc de către însuși cârmuirea oblastii" și cei mănăstirești și boierești, și, în sfârșit, „jidovii" din diversele tagme ocupaţionale. Și mai existau „bejănarii", adică „străini supt numiri de coloniști".

Dacă în epoca raialei Hotinului, multe moșii, aidoma celei din Săncăuţi, erau arendate de către spahii, în perioada ţaristă vine rândul polcovnicilor, în majoritate români din armata rusă, precum Mihail Ene, care, din 1821 avea să devină și alegător, proprietar al unei siliști din Cotiugeni (Grumăzeni), sau fostul vornic Creţulescu, proprietar în Săncăuţi.

Districtul Hotinului, delimitat de „Prut, Bucovina, Nistru, districtul Soroca și Bălţi (Belz)", are „un relief ușor accidentat și în parte acoperit de păduri; multe pâraie îl străbat, printre care Larga. Este animat de activitatea comercială intensă pentru exportul și importul de mărfuri diverse la frontiera ruso-austriacă. Este cel mai populat dintre toate districtele: pe suprafaţa sa de 3.373 verste, sunt 140 de localităţi și o populaţie de 60.612 persoane de sex masculin și 57.696 de sex feminin"[54], iar animată „activitate comercială intensă" de import-export se potrivea de minune sătenilor din Cotiujeni, care încă mai aveau rude apropiate, pe care le foloseau ca intermediari, și în Bucovina, și în Moldova, și în întreg districtul Hotinului, iar de acolo, în sudul Poloniei.

Cotiujenii prosperă de la an la an din negustorie harnică și cu Bucovina, și cu Moldova, și cu Rusia, și cu Polonia, iar numărul locuitorilor sporește necontenit, în sat fiind consemnate de recensăminte familii noi, precum Pumac, Hriţco, Iacob, Rusu, Ivanivici, Rudu, Nechifor – până în 1811, Cojocaru, Ganu, Gutium, Lungu, Mândru, Moroșanu, Rudencu, Ursu – până în 1835, an în care doar în Cotiujeni existat 211 gospodării, care adăposteau 476 bărbaţi și

[54] Ibidem, pp. 148, 149

474 femei, deci un total de 950 de locuitori, aproape o treime din numărul actual al comunei. Peste doar 16 ani, adică în 1851, un alt recensământ înregistrează în Cotiujeni 264 de gospodării și 1.279, deci cu 53 de gospodării și cu 329 de locuitori noi, pentru împrospătarea așezării și a comunității, numele de familie predominante fiind Cazacu, Ciobanu, Cojocaru, Cuflic, Gutium, Moroșanu, Rusnac, Rusu, Vieru, Balan ș. a., iar semnul prosperității nu se oprește aici, pentru că, peste alți 19 ani, în 1870, gospodăriile sunt cu 27 mai multe (287), iar locuitorii, cu un plus de 208 (1.487). Și tot așa, ajungându-se, în 1886, la un număr de 340 de gospodării și la o populație de 1.497; dintre acestea, doar 84 de case nu aveau pământ, dar asta nu însemna, neapărat, și sărăcie. Din nefericire, atunci, în 1886, ca și în 1926, când au spulberat Săncăuții definitiv, ploile torențiale au măturat totul în cale, iar pârâul Vilia a rupt podul din centrul satului, despărțind Cotiujenii în două, apoi apele învolburate au înșfăcat morile lui Ferdinand Nemitz, tatăl amiralului țarist și apoi sovietic Alexandru Nemitz, cu excepția morii cu abur. Au supraviețuit furtunii și morile de vânt, durate de proprietarii Alexandru Gâscă, Grigore Rusnac, Ion Revencu.

În ciuda necazurilor pricinuite de natură, obștea Cotiugenilor continuă să înflorească, recensământul din 1897 înregistrând 2.270 de persoane, adică 1.175 bărbați și 1.113 femei, toate frumoase și nesulemenite, precum înaintașele lor, mărturisite de veacuri.

În 1902, mândra obște a Cotiujenilor, care trăia în deja 646 de case, și-a zidit o biserică pe măsură, din piatră, cu hramul Nașterii Maicii Domnului, la altarul cărei slujea preotul Timotei Antonovici, răspunsurile fiindu-i date de cântărețul profesionist Iustin Dimitriu. În bisericuța serdarului Costea, din 1750, ulterior refăcută, slujise la altar, în 1835, preotul Nicolae Donciul, iar dieci au fost Ioan Balan și Dumitru Gașcu, iar bătrânul Ioan Axinia, dascăl. Exista în Cotiugeni, pe atunci, și un cunoscător și interpret al cântecului lumesc, pe nume Ivan Cocârlă, de la care a cules folclor chir și renumitul lingvist

austriac Gustav Ludwig Weigand, în vara anului 1904.

Cotiujenii, deși aveau și mulți locuitori cu rădăcini rusești, s-au revendicat, întotdeauna, ca o obște „de limbă moldovenească”[55], inclusiv în anii de glorie ai țarismului[56], când, constatându-se și de către oficialii ruși că „elementul românesc mai rezistent în întreaga Basarabie era cel răzeșesc”[57], se consemna că „satele de la mijlocul ținutului (Hotin – n. n.), adică cele așezate mai la sud de linia Nistrului și mai la nord de Prut, precum și din jurul Bricenilor, au populație amestecată și din moldoveni, și din rusini – de aceea nu putem da cifra exactă a populației de rusini și moldoveni. Numărul populației de un fel și de altul se poate stabili numai aproximativ, dacă vom lua că toate satele de lângă Nistru sunt locuite de rusini, iar toate satele de lângă Prut și de lângă Briceni sunt locuite de moldoveni”[58]. E drept că au existat și voci ale unor comentatori ai istoriei care au intrat în contradicție cu tezele din studiul statistic al lui Ermolinsky, precum Butovich, care a scris că, după 1870, „limba rusă a devenit preponderentă în 9 sate, care erau moldovenești în totalitate (Cebreva, **Cotiu-**

[55] „Înainte de 1886, Ermolinski a făcut și publicat o statistică economică a districtului Hotin (*abornic statistcheskigo Sviedenii po Hotinskomu Uïesdu*, Edition de la Zemstvo, Moskova, 1886) și, în prefață (p. IX) zice: „Aproape jumătate din populația țărănească din districtul Hotin este formată din moldoveni, care nu știu un cuvânt rusesc; cealaltă jumătate este formată în parte din rusini sau „rusnaci” și în parte din rusnaci amestecați cu maloruși (ucraineni), veniți cu toții din Podolia” – Murgoci, G., *La population de la Bessarabie, étude démographique*, Paris, 1920, p. 28.

[56] „Profesorul Kotchubinsky, în opera sa *Manuel de la langue moldave à l'usage des écoles russes* (1903), afirmă: „Moldovenii exercită influența lor asupra rușilor care se găsesc pe malurile Prutului și, datorită rezistenței lor, datorită supleței și capacității lor de muncă, ei au moldovizat și moldovizează încă, puțin câte puțin, toată populația malorusă” – Murgoci, G., *La population de la Bessarabie, étude démographique*, Paris, 1920, p. 34.

[57] Cazacu, Dr. P., *Moldova dintre Prut și Nistru / 1812-1918*, Iași, „Viața românească” S. A., p. 78

[58] Ermolinsky, *Colecția datelor statistice asupra ținutului Hotinului*, Ediția oficială a Zemstvei, Moscova 1906, apud Cazacu, p. 76

jeni, Fitești, Târnova, Lipcani, Glinka, Cotelna, Oniantzi, Medivieja de Chelmentzi)”[59], pentru că în Cotiujenii Hotinului (de regulă, al Bricenilor, iar sub administrație românească, al Edinețului, pentru o scurtă perioadă) spiritul moldovenesc a însemnat mai mult decât identitate, adică o tendință de permanentă înnobilare prin eforturi proprii. Cotiujenenii au rămas, adesea, indiferenți la „românism”, poate și datorită confuziei cu termenul „rumânism”, care definea șerbia, dar moldovenismul i-a înălțat, învolburat și statornicit aidoma unei efigii voievodale pusă pecete pe inimi.

[59] Murgoci, G., *La population de la Bessarabie, étude démographique*, Paris, 1920, p. 60

Cotiujenii, sub administrație românească

Administrația românească în Basarabia a început atât de nefericit, datorită uriașului credit oferit colaboraționiștilor, încât, în vara anului 1920, o comisie parlamentară, condusă de senatorul de Bihor Eugen Bațaria, s-a deplasat, pe subcomisii, formate din deputați și autorități, în fiecare județ al Basarabiei, pentru a cerceta fiecare reclamație în parte.

La Cotiujeni, moșiile mari erau stăpânite, în afară de germanul Nemetz (Nemiții – cum erau numiți în documentele vremii, o parte dintre urmașii lor numindu-se, acum, Neamțu, care dețineau peste 1.000 de hectare), de bisericile din Cotiujeni și din Cotelna, de Elca Dunaevici, Brana Dumer, Sara Berștein și Esfiri Perper, de Iulian Dzicovschi, de Boris Bernștein și de urmașii săi – proprietari și ai celebrei mori moderne „a lui Bariz”, care exporta produse agro-alimentare chiar și în America. Moșiile acestea au fost expropriate, prin răscumpărare de către stat, mai ales în anul 1921, prin intermediul instituției pentru reforma agrară, numită „Casa Noastră”, la prețuri stabilite de experți și definitivate de instanțe, apoi au fost vândute locuitorilor din Cotiugeni, în mod individual, sau prin intermediului asociațiilor cooperatiste, pe care ei le întemeiaseră, după moda și după modelele cooperatiste ale vremii, în toată Europa.

Până atunci, abuzurile siguranței, ale jandarmeriei și chiar ale unor reprezentanți ai armatei române au fost incalificabile, în

întreaga Basarabie, adversarii noilor autorităţi fiind schingiuiţi prin temniţe, inclusiv în cele din Hotin, și era suficient să treci doar pe o străduţă din apropiere, ca ţipetele acelea disperate să te îngrozească și să te oripileze. E drept că sătenii din Cotiugeni, fiind oameni așezaţi și ponderaţi de bunăstare, nu au avut reclamaţii de făcut, dar prin satele din megieșie s-au produs monstruozităţi din partea „unioniș-tilor" de circumstanţă, unși în funcţii de către autorităţile românești.

Eugen Baţaria, senator de Bihor, în urma adresei No. 1.432 din 25 august 1920, a condus subcomisiile alcătuite în judeţele basarabene, în 27 septembrie, cea din judeţul Hotin având în componenţă pe deputaţii Dr. D. Roman, Duzinschi și V. Tanin. Precum și pe senatorul General Aslan, accentul investigării fiind pus pe administraţie (poliţie, siguranţă, jandarmerie), școli, împroprietărire, păduri, cooperative, finanţe (vămi, accize, impozite, pe conduita armatei, a bisericii, a naţionalităţilor și a funcţionarilor puși în disponibilitate[60].

Primele constatări, făcute de senatorii Alexandri și Arbore, în judeţele Bălţi și Hotin, vizau faptul că „atât la siguranţă (în beciurile ei), cât și la închisori (civilă și militară) se produc orori, că pentru a ne convinge ar fi de ajuns a trece pe una din străzile ce înconjoară aresturile, spre a auzi vaietele celor chinuiţi, că deţinuţii sunt lipsiţi de cele mai elementare îngrijiri igienice și chiar umanitare", dar „toate greșelile, abuzurile și chiar ilegalităţile, săvârșite de către unele elemente ale armatei, ale jandarmeriei – care în multe împrejurări se foloseau de brutalitate ori bătaie – și ale administraţiei, împotriva cărora au reclamat atât populaţia, cât și reprezentanţii ei… s-au săvârșit în anii 1918-1919, adică în împrejurări anormale" [61].

Analizată pe domenii și pe judeţe, realitatea basarabeană dezamăgitoare pentru localnici a primilor ani de după unire uluiește

[60] Baţaria, Eugen, *Raportul Comisiunii Parlamentare asupra anchetei făcură în Basarabia*, București 1921, pp. 1, 2

[61] Ibidem, pp. 2, 3

pe cititorul de istorie, dar, în aceste pagini, își vor găsi loc doar întâmplările din raport care vizează Cotiujenii și megieșiile sale.

Din raport aflăm că „Ignatie Burlac, din Lipcani, judeţul Hotin, reclamă că, pe vremea când era primar, dl Bălăcescu îi cerea alimente și căruţe pentru trebuinţele lui personale, apoi mai reclamă că l-a văzut adesea bătând pe oameni și că făcea multe nereguli.

Dumitru Vieru, din satul Largu, volostea Lipcani, judeţul Hotin, reclamă că primarul din acea comună ia mită și comite și alte abuzuri.

Locuitorii plasei Lipcani, judeţul Hotin, reclamă că subprefectul Bălicescu nu dă curs reclamaţiunilor cetăţenilor și că îi bate, reclamând verbal, apoi mai comite multe abuzuri. Subcomisia de anchetă, cercetând amănunţit chestiunea acestui subprefect, a constatat că plângerea este întemeiată"[62].

„Negustorii din Lipcani, judeţul Hotin, reclamă că judecătorul de acolo lucrează împreună cu avocatul Botez, ambii umblă prin oraș și dau în judecată pe comercianţi și cine merge la avocatul Botez nu îi mai judecă procesul"[63].

„Burăh Veinstein, din Lipcani, judeţul Hotin, reclamă că a fost înjurat, ameninţat și bătut de controlorul fiscal Popovici, apoi că acest controlor nu ţinea nici o rânduială la schimbul rublelor.

Moscu Spilerman, din comuna Lipcani, judeţul Hotin, reclamă că a dat mită 1.500 ruble controlorului fiscal Popovici și prin perceptorul Ghika, ca să libereze unei femei văduve două lăzi cu chibrituri, pe care le confiscase. Lăzile au fost date înapoi, mai reclamă că a ţinut cârciumă, pe care a închis-o din cauza acestui controlor, care îi face șicane, că i-a confiscat zece sticle de coniac și i-a dat înapoi numai opt, că i-a mai făcut si ghete, reclamantul fiind

[62] Ibidem, p. 62

[63] Ibidem, p. 22

cizmar de meserie, fără să primească, pentru aceasta, nici un ban.

Negustorii din Lipcani, județul Hotin, reclamă că controlorul Popovici și perceptorul Ghika luau milă mită în timpul schimbului"[64].

Talmeș-balmeșul administrativ a avut efecte dezastruoase și asupra vieţii economice, efecte analizate obiectiv în capitolul raportului, intitulat „Situaţiunea exploatării agricole a pământurilor, pe anul 1918-1919, în județul Hotin", analiză care relevă un balcanism, și din partea localnicilor, puternic îndătinat în firea românilor:

„a). În acest judeţ sunt 390 moșii expropriabile, care au fost luate în folosință de săteni prin comisiile sătești. Câteva adrese, ce le vom reproduce în rezumat, ne vor arăta care a fost activitatea comisiunilor sătești.

Cu adresa No. 4.684 din 16 Fevruarie 1920, comisiunea judeţeană comunică „Casei Noastre" că membrii comisiilor sătești nu-și îndeplinesc datoriile și fac multe nedreptăţi: cere dezlegare pentru a realege alte comisiuni și revocarea celor actuale (dosarul No. 1).

Controlorul agronom Iochom Anastasenco, la 23 Iunie 1920, constată, în inspecţia ce a făcut regiunii 25, cum și de la 27 Iulie 1920, în comuna Comorova, că starea bănească a moșiilor pe 1919 nu o știe, deoarece, conform ordinului dat de prefectura județului, înainte de alegerea deputaților, s-a ridicat de la consiliile sătești, de subprefectură, toate dosarele și actele ce aveau asupra lor, lucru care s-a executat pentru tot județul, ceea ce împiedică să se alcătuiască locurile de debit pe anul 1918, cele pe anul 1920 sunt întocmite (dosarul No. 19).

S-au văzut și 27 dosare speciale, cu corespondență pentru comune;

b). „Banca Ţărănească" are cinci moșii mari: 1). Nezvoia, 50 desetini 754; 2). Costicene, 245 desetine; 3). Fitești, 912, 147; 4).

[64] Ibidem, p. 27

Chincouţi, 1.170; 5). Dinoriţi, 102.

Loturi mici n-are.

Ipotecate sunt 427 bucăți de pământ, cu o întindere de 16.972, 95 desetine, pentru suma de 3.546 464 ruble;

c). Moșii mănăstirești nu sunt;

d). Statul nu se cunoaște, la „Casa Noastră", câte moșii are;

e). Bunurile sunt 28 iazuri, arendate prin licitaţie publică până la 1 Martie 1920. Parte din aceste licitaţiuni nu sunt încă rezolvate de direcţia „Casei Noastre". Nu s-au depus încă arenzile a 12 iazuri.

Licitaţiunile au fost semnate la 31 Octomvrie, 7, 13, 31 Decemvrie 1919. Iazurile au produs 25.203 ruble, din care s-au încasat 17.001 ruble, a mai rămas de încasat 8.251 ruble.

Situaţia exploatării pe anul 1918/1919 dată de secţia exploatării:

l). Din moșiile particulare au fost arendate 66.732 desetine, 1918. Se cuvine arenda lei 1.773.153,06; ce s-a încasat nu se cunoaște; pârloagă: 46 desetine, 1.400;

2). Din moșiile „Băncii Ţărănești" au fost arendate 1.257 desetine. Se cuvine ca arendă lei 33.676,21. Ce s-a încasat nu se știe, pârloagă nu există;

3) Din moșiile mănăstirești și ale Statului s-au arendat 5.539 desetine, 1.082, se cuvine arendă lei 150.788,30, ce s-a încasat nu se cunoaște, pârloagă 91 desetine, 1.729, datele sunt luate după raportul serviciului de exploatare; listele de debit nu sunt.

Total s-a dat în arendă 73.529 desetine, 602, cât s-a încasat din arendă nu se cunoaște.

Cu adresa No. 44 din 20 August 1920, s-a cerut de la comisia judeţeană situaţia exploatării, care nu s-a trimis.

Secţia exploatării are: 2 registre de intrare, 2 registre de ieșire și o condică de expediţie; toate registrele sunt nenumerotate, nesnuruite și nesigilate"[65].

[65] Ibidem, p. 62

Odată cu aplicare măsurilor de expropriere, cu plată, și a împroprietăririi cu plata aceluiași preţ pentru loturile de pământ, lucrurile intră în normal, iar cazurile de locuitori din Cotiujeni și Săncăuţi, care au avut probleme cu legea, vizau, în primul rând, fabricarea și contrabanda cu alcool, care se sancţionau cu 150-200 lei „amendă în folosul comunei Cotiugeni" sau, în cazul neplății, cu câte 3-4 zile de închisoare la Hotin, precum și câteva furtișaguri mărunte, dar și într-un caz, și în celălalt, cei căutaţi de jandarmi nu mai puteau fi găsiţi, pentru că locuitorii din Cotiujeni și Săncăuţi refuzau chiar și aceste pedepse simbolice, dispărând din sate și fugind peste Nistru sau chiar în satele României Mari, în care aveau rubedenii numai de ei știute și, tocmai de aceea, nu-i putea afla nimeni. Am selectat, din paginile *Monitorului Oficial*, și astfel de cazuri, reproduse amănunţit în Anexa documentelor Cotiujenilor, pentru că și întâmplările acestea mărunte vehiculează mărturii despre nume de familii, care își duceau traiul în comună, când mai bine, când mai rău, când în situații cu adevărat tragice, dar cu același atașament pentru baștină pe care l-am întâlnit după 1990, când mulţi oameni din Cotiujeni au cerut cetăţenia română, dar fără a renunţa la cetăţenia sacră a baștinei natale.

În hronicul numelor cotiujene, am întâlnit, în perioada interbelică, numele localnicilor **„**Chiruța Alexandru și Denic Ivan, din comuna Săncăuţi" (1926), „Andrei Alexandru Bălan, care a vândut lui Leizer Beniumen Lerner averea sa imobilă, situată în comuna Cotiujeni" (1928), „Joachim Vasile Salamandâc și Nicolae Grigore Cozac" din Cotiujeni, care au cumpărat averea din hotarul Cotiujenilor a lui Petrea Iacob Martiniuc (1928), Gavril Lunga zis Brăhuța, aflat în proces cu Petrea Gheorghie Penteleiciuc (1928), „Vasile Ciobănaș din satul Cotiugeni", jefuit de cei cărora le oferise ospitalitate (1929), „Dumitru A. Mariotan, plugar, cu ultimul domiciliu cunoscut în satul Cotiugeni" (1933), Toader S. Rusnac, Mocanu Z. Grigorie, Grigorie I. Lungu, Petrea Palamar, Nicolae Andriiciuc, Macarie Rudenco, Ianchel Veisberg, toți în anul 1933, Anastasia Rusnac și dispărutul Gheorghe S. Rusnac-Vacarciuc (1943), „Trifon Ciaglei, din satul Brăila, comuna Cotiugeni", „Artemie Ciaglei, fiul susnumitului petiționar" (1944).

În toţi acești ani ai administraţiei românești, Cotiujenii au avut statutul de comună, ba și pe cel de judecătorie rurală, pentru scurtă vreme, începând cu 18 decembrie 1918, când, „în temeiul art. IV al decretului No. 3.727.de la 18 Decemvrie 1918, publicat în Monitori Oficial No. 219 de la 21 Decemvrie 1918", „Tabloul pentru determinarea numărului, întinderii ocoalelor și judecătoriilor de pace din Basarabia", nominalizând, la pagina 898, punctul VIII al judecătoriilor județului Hotin, „Judecătoria rurală Cotiujeni, cu reședința în comuna Cotiujeni: / 1). Volostea Cotiujeni". Statul de comună, cu sediul în Cotiujeni, este confirmat, în 1931, prin „Tabloul de regruparea comunelor rurale: 29. Județul Hotin". Comuna Cotiugeni, cu reședința în Cotiugeni, se compune din satele Brăila, Cotiugeni, Lucaceni și Săncăuți Moară". În documentele oficiale, ca și în uricele vechi, Cotiujenii apar, adesea, drept Cotiugenii, dar statul proprietății, de-a lungul timpului, individualizează Cotiujenii din ţinutul Hotinului de cele din judeţul Bălţi, numit, până în 1811, „Eși" sau „Iași", ca și capitala Moldovei, sau de Cotiujenii din ţinutul Botoșanilor (Săvenii de mai târziu) sau de prin alte părţi.

Anii cumpliţi ai istoriei europene, 1939-1944, au mușcat dureros și din soarta Cotiujenilor, comunitate rurală care a trecut, de-a lungul vremii, de sub o stăpânire la alta, cerându-i-se tributul de sânge. Tocmai de asta îmi permit să opinez că, indiferent sub ce uniformă s-au jertfit, tinerii din Cotiujeni au intrat în sacralitatea sacrificiului suprem pentru brazda natală și, drept consecinţă, și eu îi consider pe toţi Eroi de necontestat, acum când le reproduc numele cu conștientă și sinceră evlavie: Alexei **Achelina**, Gheorghe

Achelina, Dumitru **Alexeev**, Ion **Alexeev**, Mihail **Alexeev**, Ion **Balan**, Vasile **Basarab**, Sergiu **Bordeniuc**, Alexandru **Buga**, Nicolae **Buga**, Simion **Buga**, Gheorghe **Bujor**, Simion **Burlacișin**, Dionis **Ceacâr**, Ion **Ceacâr**, Alexandru **Ciobănaș**, Dumitru **Ciobănaș**, Ilie **Ciobănaș**, Ion **Ciobănaș**, Toader **Ciobănaș**, Vladimir **Ciobănaș**, Ion **Cojocaru**, Ion **Cojocaru**, Nicolae **Corpaci**, Alexandru **Grițac**, Teodor **Dochițoi**, Vladimir **Duleba**, Dumitru **Frișcu**, Ion **Ganu**, Zahar **Ganu**, Teodor **Gașcu**, Vladimir **Gașcu**, Alexandru **Gașcu**, Ion **Grosu**, Serafim **Grosu**, Alexei **Gorobeț**, Ilie **Gutium**, Hariton **Lungu**, Gheorghe **Lungu**, Ilarion **Lungu**, Ion **Lungu**, Ion A. **Lungu**, Pavel **Lungu**, Sava **Lungu**, Vasile **Lungu**, Vasile G. **Lungu**, Vladimir **Lungu**, Alexandru **Lungu-Rangu**, Macar **Lupașcu**, Teodor **Lupașcu**, Timofei **Lupașcu**, Alexei **Manița**, Nicolae **Manița**, Timofei **Manița**, Petru **Mârza**, Leonte **Mocanu**, Andrei **Moroșanu**, Matei **Moroșanu**, Mihail **Moroșanu**, Teodor **Moroșanu**, Vasile **Moroșanu**, Nicolae **Olaru**, Grigore **Panteleiciuc**, Ion **Pavaloi**, Pantelei **Pavaloi**, Nicolae **Pșenița**, Iachim **Radița**, Ion **Radovici**, Ion **Rudencu**, Mihail **Rudencu**, Dionis **Rusnac**, Vladimir **Rusnac**, Filip **Rusu**, Vasile **Rusu-Manița**, Vasile **Rusu**, Pantelei **Scutelnic**, Alexei **Tărâță**, Foma **Tărâță**, Filip **Tărâță**, Gherasim **Tărâță**, Ilarion **Tărâță**, Ion **Tărâță**, Teodor Gh. **Tărâță**, Teodor M. **Tărâță**, Danil **Ursu**, Dumitru **Ursu**, Ilarion **Ursu**, Ion **Ursu**, Pavel **Ursu**, Vladimir **Vacarciuc**, Mihail **Vieru**, Petru **Vieru**, Vasile **Vieru**, Agapie I. **Vornices**, Filip **Vornices**”[66].

[66] Ladaniuc, Victor, *Localitățile Republicii Moldova*, Chișinău (?), pp. 152, 153

Cotiujenii și mirajul sovietismului

Mirajul unei lumi mai bune, în care dreptatea socială să se înfăptuiască, în sfârșit, chiar și prin violente forme de manifestare, mocnea și în Basarabia, iar atitudinile teribiliste și ofensatoare au izbucnit odată cu retragerea armatelor române din nordul Bucovinei și din Basarabia, în iunie 1940, atunci când unii moldoveni, și ruși, dar și mai mulţi români, în mare majoritate învăţători, „au făcut, la adunări publice, apologia comunismului, au adus injurii Statului Român și funcţionarilor români și au îndemnat pe locuitori să se înscrie în colhoz”[67], „au manifestat în public sentimente ostile neamului și ţării”, ba chiar „au săvârșit acte de dușmănie împotriva populaţiunii române” și „au devastat averea celor refugiaţi, au denunţat pe toţi acei care nu voiau să execute ordinele lor și au ţinut cuvântări în public, prin care aduceau injurii neamului și Statului Român”[68]. Aceste atitudini aveau să fie sancţionate, în baza „dispoziţiunilor art. 3 din legea Nr. 793, publicată în *Monitorul Oficial* Nr. 209, din 4 Septemvrie 1941, care stabilesc că naţionalitatea română poate fi retrasă oricărui cetăţean român care, în timpul evacuării Basarabiei ori Bucovinei de Nord sau după această dată, a săvârșit în acest teritoriu acte de dușmănie împotriva armatei sau populaţiunii române sau care a vătămat prin fapta lui interese românești sau a manifestat în public sentimente ostile neamului”, cu „retragerea naţionalităţii

[67] *Monitorul Oficial*, Nr. 116, 21 mai 1942, p. 4196
[68] Ibidem, p. 4197

române", prin pronunţări în lipsa acuzaţilor, care deja luptau în Armata Roșie, pentru un ideal care avea să se dovedească, în cele din urmă, o tragică utopie.

Pe fondul cauzelor, probatoriile stipulau, peste tot, cam aceleași tipuri de abuzuri, comise, ca și în anii 1918-1919, de moldoveni colaboraţioniști, de data asta filo-sovietici, în dauna propriilor comunităţi, în dușmănia obştilor din rândurile cărora s-au născut, după cum rezulta din declaraţiile martorilor, care consemnau că, sub regimul sovietic, cutare și cutărică, fiind numiţi președinte și, respectiv, secretar în comitetul sătesc, „ameninţau cu deportarea pe locuitorii care nu se conformau ordinelor lor și au obligat pe oameni să semneze declaraţiuni de renunţare la recoltele lor, pe care le-au împărţit după bunul lor plac, persecutând pe preotul comunei și pe marii proprietari, pe care i-au silit să-și părăsească căminurile"[69]. Au fost și cazuri mai grave, care parcă prevesteau soarta românilor basarabeni, în anii care aveau să vină, de pildă ferocitatea unui oarecare Afanase Harcovei, „a luat eu forţa efectele militare din căruţa condusă de un soldat român și a distrus portretele Familiei Regale, care se aflau în această, căruţă, iar după această dată, fiind preşedinte al selsovietului, a împărţit averile marilor gospodari și a contribuit la împușcarea și deportarea mai multor români"[70].

În comuna **Cotiujeni**, un astfel de caz de pro-sovietism agresiv l-a avut ca protagonist pe Emilian Pelepeţ, din **Săncăuţi**, care, „sub regimul sovietic a fost secretar al consiliului comunal, în care calitate făcea propagandă comunistă, îndemnând în același timp pe locuitori să se înscrie în colhoz, iar pe sătenii care nu executau în totul ordinele autorităţilor sovietice îi trimitea în judecată"[71].

De regulă, oriunde în lume, la astfel de schimbări radicale de administraţii politice, abuzurile sunt condiţionate de răzbunări, de un

[69] Ibidem, pp. 4197, 4198
[70] *Monitorul Oficial*, Nr. 171, 25 iulie 1942, p. 6235
[71] *Monitorul Oficial*, Nr. 92, 21 aprilie 1942, p. 3108

şir de reciprocităţi ale urii care însângerează neguros istoria locurilor, dar și a statalităţilor. Am mai scris, în paginile acestea monografice, cum că, din ce am putut eu constata, obștenii din Cotiujeni au fost, întotdeauna, datorită bunăstării pe care au știut să și-o asigure singuri, oameni așezaţi, cuminţi și cumpătaţi, care și-au văzut de universul lor comunitar și în cele mai cumplite vremi. Din nefericire, odată cu împlinirea viselor lui Emilian Pelepeţ din Săncăuţi, și încă într-o jumătate de Europă, victimele au mărșăluit din suferinţă în suferinţă, memoria reţinând, totuşi numele celor duşi departe, în convoaiele monstruoase ale deportărilor.

În 6 iulie 1949, au fost deportate în Kurgan, următoarele familii din Cotiujeni: „Dumitru Balan cu 5 suflete, Vasile Balan cu 7 suflete, Serafim Botnaru cu 6 suflete, Vasile Botnaru cu 2 suflete, Varvara Bujor cu 2 suflete, Pantelei Ciobănaș cu 2 suflete, Gheorghe Cojocaru cu 5 suflete, Ion Frișcu, Alexandru Frișcu cu 5 suflete, Elena Lungu cu 2 suflete, Fenea Lungu, Maria Maniţa cu 4 suflete, Axenia Moroșanu cu 6 suflete, Petru Moroșanu cu 2 suflete, Daria Oloieru, Grigore Ţurcanu cu 5 suflete, Dionis Ursu cu 5 suflete, Serafim Ursu cu 7 suflete, Ilie Gașcu cu 5 suflete"[72].

În aprilie 1951, au fost deportate la Tomsk, familiile: **„**Petru Bujor cu 2 suflete, Nicolae Ceachir cu 3 suflete, Alexandru Frișcu cu 5 suflete, Macarie Frișcu cu 4 suflete, Parascovia Gașcu cu 2 suflete Ștefan Mocanu cu 2 suflete, Dumitru Pavaloi cu 4 suflete, Alexandra Rusnac cu 3 suflete, Serghei Rusnac, Savelie Turea cu 3 suflete, Grigore Ţurcanu cu 5 suflete, Gavril Ursu cu 2 suflete, Ilie Ursu cu 3 suflete, Nicolae Ursu cu 2 suflete, Serafim Ursu cu 7 suflete, Sergiu Ursu cu 5 suflete, Elena Vacarciuc cu 2 suflete"[73].

Cumplită pecete de sânge, zămislită de utopia monstruoasă a unei omeniri în derivă.

[72] Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova*, Chișinău (?), p. 153
[73] Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova*, Chișinău (?), p. 153

Cronica străbunilor din catagrafia Cotiujenilor

Corect interpretate și drept ceea ce sunt, adică drept condici bisericește mai bine sau mai rău realizate, și nicidecum ca recensăminte, în care morţii mai vechi sau mai noi, precum și minorii nu figurează, precum în catagrafii, înscrisurile bisericești ale Cotiujenilor sunt părţi de adevăr, incomplete și zdrenţuite – ce-i drept, dar părţi de adevăr, care ni se dezvăluie ca atare. Iar când cosmetizările adevărului se fac sub autoritatea știinţifică a unor personalităţi universitare, de talia domnului Vasile Gajos, acestea capătă nu doar răspândire, ci și notorietate, alţi cărturari preluând, drept teze de necontestat, neadevăruri de genul: „În cele 211 gospodării din Cotiujeni trăiau 950 de suflete (476 de bărbaţi și 474 de femei… Se înregistrează numele de familie Cojocaru, Ganu, Gutium, Lungu, Mândru, Moroșanu, Rudencu, Rusu, Ursu”[74].

Printr-o simplă redare cronologie a nașterilor, care se petrec, de regulă, atunci când părinţii au minim 30 de ani, alteori chiar 40, se constată că locuitorii Cotiujenilor, pe care condicile parohiale îi atestă drept cei mai vechi, sunt cele care explică și justifică prezenţa oamenilor în această comunitate prin meserii: Vasile **Ciobotari** (născut circa prin anul 1712, fiul său, Vasele, născându-se în 1742), Miftodi **Bârsan**, caligrafiat de preotul vremii **Bersan** (circa 1715,

[74] Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova*, Chișinău (?), p. 150

fiul său, Todosii, născându-se în 1745), Grigore **Ciobănaș** (la fel, în 1715, cu fiu, Andrei, născut tot în 1745), Matvei **Macar** (circa 1719, fiul Luchian născându-se în 1749), Grigore **Cocîrla** (circa 1720, tatăl lui Nichifor, născut în 1750), Vasile **Ticalos** (tot 1720, fiul Alexandru născându-se în 1750), Vasile **Rudenco** (circa 1722, cu fiu, Timofei, născut în 1752), Andrei **Rudenco** (circa 1724, cu fată, Irina, născută în 1754), Ștefan **Jieru** sau **Vieru** (circa 1725, cu fiu, Grigorii, născut în 1755), Ion **Munteanu** (circa 1725, cu fiu, Pascal, născut în 1855), Petru **Oloinic** sau **Oleinic**, drept rădăcină etimologică pentru neamurile **Oloieru și Olinici** (circa 1755, fiul Ion născându-se în 1755), Pantelei **Ursu** (circa 1725, cu fiu, Gheorghii, născut în 1855).

Deci, cu două excepţii care ţin de realitate, **Rudenco și Ursu**, numele „Cojocaru, Ganu, Gutium, Lungu, Mândru, Moroșanu, Rusu” nu reprezintă întâistătătorii atestaţi ai Cotiujenilor, ci rădăcinile genealogice atestate ale neamurilor: Ciobotari, Bârsan, Ciobănaș, Macar, Cocîrla, Ticalos, Vieru, Oloieru și, desigur, Rudenco și Ursu. Mai târziu, apar în condica de nașteri, amestecată cu cea de căsătorii și de înmormântări, și alte neamuri, cu vechime de cel puţin 30 de ani înainte de înregistrarea nașterilor, în valea Viliei, cronologia corectă fiind, în acel încrâncenat secol al XVIII-lea, următoarea:

1760: **Rudenco** Ivan a lui Vasilii.

1763: **Cojocari** Procopii a lui Ion, **Gascu** Nichifor a lui Ilie.

1770: **Cojocari** Vasile a lui Fiodor, **Ciobanu** Mihail a lui Fiodor.

1772: **Moroșan** Constantin a lui Ion.

1774: **Onciu** (Oncea) Ioan a lui Iordachii.

1775: **Barbacari** Simion a lui Vasile, **Banaru** Feodosii a lui Gheorghe, **Cureb** Nicolai a lui Feodosii, **Cuflic** Procopu a lui Ion, **Druţă** Nicolae a lui Toader, **Lungu** Andrei a lui Nicolae, **Lungu** Nicolae a lui Anatolie (în 1856: Lungu **Nicolae „a lui” Ananie**), **Mîndru** Ivan a lui Nichita, **Palamaru** Andrei a lui Ivan, **Rusu** Xenia

a lui Gavril, **Stoica** Ivan a lui Gheorghe, **Tocila** Ivan a lui Ivan, Ţurcan Ioan a lui Simion.

1777: **Cocîrla** Anastasia a lui Ion.

1779: **Delu** Vasilii a lui Axente, **Sbregun** Piotr a lui Ion, **Tigu** (Tihu) Lupu a lui Avxentii.

1780: **Gaideu** Nicolai a lui Pavel, **Ganu** Alexei a lui Pantelei (în 1856, trecut: **Banu** Alexei „a lui" Pantelei), **Ganu** Pintilei a lui Alexei, **Ursu** Maxim a lui Iacob.

1784: **Bandalac** Dumitru a lui Chirian (la naştere, iar în catagrafia din 1858: Bandalac **Dmitrii „a lui" Chiriac)** , **Cojocari** Vasile a lui Constantin, **Tumbu** Ioan a lui Alexandru.

1785: **Bodnari** Nicolai a lui Petrea, **Bobu** Gheorghii a lui Fiodor, **Banaru** Mihail a lui Gheorghii, **Ciobănaş** Nicolai a lui Mihail (în 1856: Ciobanaş **Nichita „a lui" Mihail)**. **Ciobanu** Vasile a lui Nichifor, **Ciobanu** Gheorghe a lui Feodor, **Druţă** Vasilii a lui Calistrat, **Jieru** (Vieru) Alexii a lui Ştefan, **Lungu** Sava a lui Nicolae, **Moroşan** Iordachi a lui Chiriac, **Perju** Nichita a lui Gavril, **Rusu** Onofrei a lui Vasile (el e şi Moroşan), **Rusu** Semion a lui Ion, **Rusnac** Gheorghii a lui Alexei, **Stoica** Ştefan a lui Gheorghe, **Tur** Onofrii a lui Procopii, **Ursu** Gavril a lui Sandul, Cozac **Ostafie „a lui" Ivan.**

1789: **Bortă** Vasilii a lui Ion (în 1856: **Borta** Vasile „a lui" Ivan), **Ciobotari** Ivan a lui Grigorii (în 1856: Cebotari **Ivan „a lui" Grigore)**, **Ursu** Eftim a lui Iacob.

1790: **Apavaloi** (Pavaloi) Andronic a lui Pavel, **Cazac** Evstapie a lui Ion, **Criţac** Vasile a lui Alexei, **Rusu** Mihail a lui Samson, **Rudencu** Feodor a lui Gheorghe, **Rudenco** Constantin a lui Iacob, **Skripnic** Toader a lui Andrei, **Tocila** Fiodor a lui Evstratii, **Ursatev** Ştefan a lui Fiodor, **Vizitiu** Ioan a lui Ioan.

1792: **Revenco** Dimitrii a lui Alexei, **Achelina** Constantin „a lui" Pavel.

1793: **Capaţina** Pavel a lui Alexei, **Lutu** Moisei a lui Nicolae, **Ursu** Andrei a lui Iacob.

1794: **Birlan** Fiodor a lui Ion, **Jelesneac** Timofei a lui Daniil.

1795: **Achimii** Ion a lui Fiodor, **Bejenari** Pantelemon a lui Ion, **Basarab** Ilia a lui Nicolai, **Băbuţa** Sava a lui Fomov, **Balan** Ion a lui Iacob (în 1856: **Balan** Ivan „a lui" Iacob), **Capaţina** Ion a lui Alexandru, **Chereliuc** Fiodor a lui Alexei, **Ciobanu** Feodor a lui Nichifor, **Framozatii** Ivan a lui Simion, **Gutium** Fiodor a lui Vasile, **Gaşcul** Parascovia a lui Semion, **Lungul** (Lungu) Ion a lui Anatii, **Mîndru** Ion a lui Ion, **Rudencu** Ştefan a lui Gheorghe, **Rusu** Vasile a lui Ştefan, **Tuchilatu** Ivan a lui Alexandru, **Vertedi** Nicolai a lui Alexei.

1796: **Andrieş** Andrei a lui Grigore, **Oloeru** (Oloeri) Arsenii a lui Ion.

1797: **Druţă** Prodopie a lui Grigore, **Grosu** Simeon a lui Vasile.

1799: **Cocîrla** Petru a lui Nichifor (în 1856: Cocîrlă **Piotr „a lui" Nichifor)**, **Cojocari** Petru a lui Constantin, **Marcu** Toader a lui Nichita (în 1856: Marcu **Todor „a lui" Nicolae)**, **Negoiţă** Florea a lui Miron, **Ticalos** Vasile a lui Alexandru, Ţurcan Petru a lui Simion.

Cum celelalte neamuri ale Cotiujenilor, care nu îşi regăsesc rădăcinile în această listă nu se trag din păpădie, ci din oameni răspândiţi pe alte moşii ale descendenţilor Sturzeştilor, nu pricep de ce se falsifică întâietăţi, nu în funcţie de documentele vechi, ci de rangul persoanelor contemporane din administraţia discretă a Cotiujenilor.

Explozia demografică a localităţii Cotiujeni, după anul 1700, se datorează şi curţii boiereşti, care era, prin anii 1750, când înalţă şi prima biserică moldovenească din lemn, „başia lui Coste, pârcălab"[75] de Hotin, cu autoritate, de-a lungul veacurilor, ale instituţiei „pârcălabului de Hotin", provenit, mereu şi mereu, din acelaşi neam boieresc, şi exercitată prin administrarea moşiei şi a conacului de către rudele sale, care îşi dobândeau veniturile, ca şi ţăranii, ca şi răzeşii mai mici,

[75] Acad. Şt. RSS Mold., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I şi II, Chişinău 1975

și pe piața Hotinului, dar și pe cele din Kolomeea, Cernăuți și Boian. În jurul „bașiei" se întemeiază satul, iar cazurile de „primit/primită la curte" sunt multe în istoria satului, beneficiarii fiind ori meseriași, ori membri ai dascălilor stabiliți în sat pentru a se ocupa de educația coconilor: „Tur Anastasia, primită la curte (1761)", „Lupușneac Florin, primit la curte (1799)", „Ticălosu Maria „a lui" Andrei, primită la curte (1800)", „Ursu Maria, primită la curte (1820)", „Ganu Dumitru „a lui"Ion, primit la curte (1825)".

„Primite la curte", deci cu activitate educațională în favoarea copiilor boierului, nu și în cea a copiilor de țărani, sunt și „educatoarele" și „educatorii", care primeau loturi, își ridicau case și se mutau cu întreaga familie în Cotiujeni. Câteva exemple, preluate tot din cele două catagrafii menționate: „Ticu Vasile „a lui" Axentii, soţ decedat în 1853, Fiodora, soţie (1828), **Fiodor, educator (1823)**, Ivan, fiu decedat în 1853, Cozma, fiu (1855), Maria, fiică (1853)", „Lupușneac Fiodor „a lui" Nicolae, soţ (1805), Maria, soţie (1815), Florin, primit la curte (1799), **Anastasia, educatoare (1843)**".

În ciuda faptului că în catagrafii nu sunt trecute numele de familie ale mireselor, unele dintre ele se pot identifica, după anul nașterii, prin deslușirea de legături de rudenie de care nimeni nu mai știe. Și am să dau, iarăși, câteva exemple de miri: Balan Ivan „a lui" Vasile, născut în 1827, s-a însurat cu Domnica, fata lui Ciobotari Vasele a lui Vasilii, născută în 1833; Bejenari Nicolai „a lui" Pantilei, născut în 1825, s-a însurat a doua oară cu Ecaterina, fata lui Cojocari Fiodor a lui Vasile, născută în 1828; Bejenari Alexandru „a lui" Pentelei, născut în 1820, s-a însurat cu Elena, fata lui Perju Nichita a lui Gavril, născută în 1824; Botnari Vasile „a lui" Nicolai, născut în 1825, s-a însurat cu Parascovia, fata lui Bandalac Dumitru a lui Chirian, născută în 1827; Babuța Nicolai „a lui" Ivan, născut în 1837, s-a căsătorit cu Ana, fata lui Ceacir Toader a lui Gheorghe, născută în 1838, și așa mai departe, în a doua catagrafie trecând în notele de subsol numele părinților mireselor pe care am izbutit să le identific.

Într-un întreg veac de existență, la Cotiujeni s-au înregistrat doar trei cazuri de gemeni, două perechi de băieţi și o pereche băiat și fată, de această binecuvântare divină asupra vieţii având parte Stanca Dmitrii „a lui" Ivan, prin ivirea pe lume a gemenilor Alexandr și Agavii, fii de la a doua soţie, născuţi în 1853, Ungureanu Todor „a lui" Luca, părintele fraţilor Alexandr și Lazăr, născuţi în 1847, și soţii Vieru Fiodor „a lui" Grigore și Maria, hăruiţi cu perechea mixtă Ivan și Ecaterina, născuţi în 1852.

Nu m-am aventurat în a sublinia cazurile căsniciilor din interes, nu prea multe, dar existente, ca peste tot, cu „mireasă hâdă și bătrână", cum zice folclorul, din convingerile din părinți moștenite: 1). Fiecare om din veacurile risipite și din cele care stau să se prăvale merită consideraţie, pentru că are identitate dumnezeiască de om; 2). „Să trăiţi și să-i pomeniţi!" – cum se zice la câte o dureroasă despărţire; 3). Antecesorii sunt sfânta noastră moștenire, indiferent de cum s-au priceput să trăiască.

Coloana celestă a cântecului nostru secular

„Religioși, dar nu bigoţi", cum îi caracteriza Zamfir C. Arbure, pe la 1898, locuitorii din Cotiujeni petreceau rar, dar așezat și temeinic, mai ales la nunţi, care odinioară durau de vineri până miercuri seara, reducându-se, în ultimul veac la patru zile, și cu ocazia sărbătorilor de iarnă, pe care le numeau „de-a hăi-ul" sau „cu hăiul". Marca sărbătorilor, pentru o populaţie obișnuită cu munca și cu negoţul, prin care valorifica produsele muncii de peste ani, era portul de sărbătoare, luminos și impresionant, „strălucind de albeaţă și podoabele straielor naţionale" și, tocmai de aceea, descris de mulţi martori ai vremii, mai mult sau mai puţin întâmplători. Pe lângă curtea boierească existau lăutari iscusiţi, ai căror descendenţi încă mai păstrează cântarea „ca de demult, cum am apucat noi", dar la nunţi erau tocmite tarafurile lui Gheorghi Lomiș din Blţi, al lui Dinicu din cutul Ciolacu, de lângă Ungheni, al lui Angheluţă și Barbu Lăutaru din Iași, al lui Năstase din Botoșani sau al lui Sava Pădureanu, precum și alte vestite bande, care băteau malurile Prutului, și de o parte, și de cealaltă, pentru a semăna bucurie și dragoste de viaţă.

Din Cotiujeni încă nu se individualizaseră lăutari, care să ducă faima melosului lor, în cele patru zări, dar sămânţa exista și avea să rodească viguros în anii noștri, când singurul bursier român al Reginei Angliei pentru muzică și beneficiar, deocamdată pe durata studiilor londoneze, al unei viori „Stradivarius" a ajuns

să fie tânărul **Dan Iulian Druţac**, nepotul gospodarilor Dumitru și Olga Druţac din Cotiujeni. Admirabilă este și statura artistică a lui **Dorin Druţac**, tatăl bursierului și fiul Cotiujenilor, iscusit violonist în orhestra „**Lăutarii**" a lui **Nicolae Botgros**. Odată și odată, Dorin și Dan Iulian Druţac vor mărturisi, poate, câte dintre melodiile lor vin de pe malurile râușorului Vilia, pentru a se revărsa în marea cea mare a melosului universal, deși se știe că mai toate cântecele doar poposesc, pentru odihnă, ba ici, ba acolo, în neastâmpărul cosmic și, oarecum, omenesc al dezlănţuirii de aripi. Prin vremile în care cântecul însemna cea mai importantă efigie a spiritului moldovenesc, armoniile muzicale primiseră cuvintele boierului Costache Conachi, *Arde-mă, frige-mă* sau *Te iubesc peste măsură*, *Doina, Copiliţa, Doi ochi* și *Să mor cu tine* reproducând, după cum erau ţinute minte, versurile deschizătorului de drum Conachi, iar mai apoi și al peceţii Alecsandri.

Cântecele vechi și mai toate cântecele pierdute ale neamului, inclusiv cele care, în secolul al XIX-lea, defineau românismul basarabean, au fost descifrate, armonizate și retrezite la viaţă de un alt muzician cu baștina în Cotiujeni, profesorul **Petru Oloieru**, de la Centru Cultural „Bucovina", fratele profesorului **Ioan Oloieru**, de la „Rapsozii Botoșanilor", feciorii inginerului **Vasile al lui Ion Oloieru** din Cotiujeni, și al profesoarei în Cotiujeni **Maria Oloieru**, născută **Cebanu**, undeva, în Transnistria.

Petru Oloieru, instrumentist de marcă (ţambal) al Ansamblului Artistic „Ciprian Porumbescu" și profesor al Școlii de Arte „Ion Irimescu" din Suceava, a conceput și format trupa „**Zicălașii**", menită săvârșirii unei ample arheologii spirituale, soldată cu scoaterea în lumina zilei a unor cântece din vremea lui Ștefan cel Mare și a voievozilor de după el, interpretate exact așa cum au fost notate, iniţial în „tabularia", ulterior în notaţiile drepte consacrate, de către diverși cărturari ai Europei și de publicaţii culturale vechi, precum *Wittenberger Gesangbuch*, *Codex Victoris*, *Codex Cajoni*, *Allgemeine*

musikalische Zeitung etc. Taraful lăutăresc al *starostelui* Petru Oloieru, cu Răzvan Mitoceanu la braci, cu violoniștii Narcis Rotaru și Adrian Pulpă primași, cu Ionuţ Chitic – contrabas, și cu Mihai Hrincescu și Constantin Irimia (voce, deci „zicale", și cobză), Viorel Kirilov, de la „Rapsozii Botoșanilor", braci, a fonotecat audio și/sau video peste o mie dintre cântecele pierdute ale neamului, iar prin cele două volume cu „Cântecele pierdute ale Basarabiei" a săvârșit și o reparaţie istorică, în sensul probării că vechiul melos basarabean înseamnă o temelie a întreg melosului românesc, și nicidecum o adaptare a „folclorului" oltenesc și… bucureștean.

Despre „fiinţa naţională a moldovanului de la Hotin" s-a scris puţin și în pripă, culegerile de texte populare și de melodii fiind făcute, prin fonografiere, doar de Gustav Weigand, iar transcrierile liniare ulterioare, după fonograf, încercate de un muzician vienez, și cu măsuri și tacte neromânești, sunt imposibil de descifrat, chestie de care s-au convins „zicălașii" Petru Oloieru și Răzvan Mitoceanu, de data asta la vioară. Exista posibilitatea confruntării cu notaţiile muzicale ale lui Alexandru Voievidca pentru cântecele *Frunză verde de mătasă*, *Frunză verde solz de pește*, *Foaie verde de cicoară*, *Frunză verde pui de nuc* și așa mai departe, dar procedeul nu ar fi condus la variante suficient de individualizate. Textele cu poezie populară basarabeană, incluse de Vasile Alecsandri în celebra-i carte pariziană, din 1854, iarăși nu puteau lămuri mare lucru, pentru că se bucurau de circulaţie intensă pe ambele maluri ale Prutului, așa că „Zicălașii" lui Petru Oloieru s-au văzut obligaţi să identifice repertoriile marilor neamuri lăutărești din Basarabia, moștenite din tată în fiu și ritmicizate de urmași în raport cu cerinţele vremilor în schimbare, ocazie cu care au constatat că melosul românesc, începând cu *Lado, Lado nu mai plânge*, „eres dacic dispărut", după cum scria Dimitrie Cantemir despre acest cântec de „nuntă cosmică", în care mireasa Lado însemna planeta Venus (Dimitrie Cantemir nu aflase de diferenţierea de calităţi dumnezeiești între Lună și Venus), nu doar că nu dispăruse, ci exista

în Basarabia, fiind cules, în 1943, de Constantin Brăiloiu. Și pentru noi a fost o surpriză să aflăm că străvechile cântece ceremoniale ale neamului au supravieţuit intacte nu în munţi, cum era de așteptat și de presupus, ci în ţinutul mereu vânturat de copitele cailor al Basarabiei.

Nu a fost greu pentru „Zicălași" să alcătuiască o colecţie cu 120 de cântece din Basarabia secolului al XIX-lea și să cânte, în cinstea Basarabiei, fără trimiteri la politică, ci doar la inimă și minte, armoniile pierdute, pe care le vom aduce acasă, în Cotiujenii Hotinului, odată cu această carte și cu o expoziţie de imagini basarabene, de hramul bisericii și al satului. În fond, fiecare om are nevoie de o împărtășanie, iar noi, „Zicălașii", o facem mereu doar după cum ne îndeamnă inima.

Cu trimitere spre obiceiurile satelor românești de pe malul stâng al Prutului am găsit sugestii interesante, pe care, după obiceiul meu, vi le voi expune în integralitatea lor, pentru că notele grăbite, pe care vi le aduc în faţă, confirmă ceea ce „Zicălașii" lui Petru Oloieru fac de vreo cinci ani de zile:

„Când te uiţi la o adunare de gospodari, în zile de sărbătoare, și-i vezi pe toţi în sumane lungi, de un negru curat, ori albe ca omătul, cu cizme bune, căciulă lungă, plete retezate, parcă vezi tot boieri și răzeși la un sfat domnesc din vechime. Dar limba moldovenilor noștri hotineni? E împestriţată, în unele sate cu adăugiri rusești, dar în general are expresii așa de curat moldovenești, unele așa de rare și de frumoase, așa de vechi și de plăcute, că îmi închipui că au rămas numai datorită unor întâmplări istorice, care au făcut să se păstreze și portul, și alte elemente rare din trecutul bogat în amintiri al moldovenilor hotineni. Un „plugușor" sau „cu hăiul", publicat de subsemnatul și în „Școala Basarabiei", are elemente folcloristice de o importanţă deosebită. La fel, cântecele, descântecele și celelalte forme ale literaturii populare.

Dar obiceiurile!... Nunta, începută de vineri seara și terminată

miercuri seara, a fost un șir bogat de obiceiuri din cele mai vechi și mai frumoase, trăite și săvârșite cu sfințenie. Începând cu portul sutelor de nuntași, strălucind de albeață și podoabele straielor naționale, și terminând cu cele mai mici amănunte, în care bătrânii și bătrânele aveau grijă să se facă totul „ca de demult, cum am apucat noi“, a fost un prilej de petrecere sufletească rară așa cum se cuvine la niște gospodari fruntași; acesta putea fi cel mai fericit prilej de studiu pentru etnograful ori folcloristul cercetător, și iubitor de momente scumpe și alese...

Fiinţa naţională a moldovanului de la Hotin e mai întreagă și mai caracteristică decât a celorlalţi basarabeni”[76].

„Începuturile muzicii în Basarabia trebuiesc căutate în bogatul folclor al acestei provincii, în cântecele voinicești și haiducești, ce le executa încă, la Chișinău, ultimul poet al codrului, **Tobultoc**[77], pierit în condiţiuni jalnice, la 1833.

Acum o sută și ceva de ani, la Chișinău era renumită orchestra ţigănească a boierului Iordache Varfolomeu, care executa cu foc cântecele moldovenești: *Arde-mă, frige-mă* și *Te iubesc peste măsură*[78]. Melodiile sălbatice impresionau mult pe vizitatorii străini.

Venind la Chișinău, în aprilie 1818, împăratul Alexandru I a ţinut să vadă dansurile naţionale locale, printre care era și *Mititica*. Cu această ocazie, au sosit din Iași, ca să-l salute, din partea Domnitorului Moldovei, boierii Plaghino și Pantazoglu, aducând cu ei pe

[76] Istrati, Calinic, *Hotinul adevărat*, în *România Nouă*, Anul III, No. 71 (294), joi 26 august 1926, p. 2

[77] La 1833, a pierit în aceleași condiţii ca și Ursul, în piaţa oborului din Chișinău, cel mai important haiduc-poet, Tobultoc, care alcătuia și cânta versurile sale stând chiar în lanţuri – I. Kohl, *Reisen in Sudrussland*, Lipsca 1841, pp. 39, 40; T. Poboda, *Haiducul basarabean Tobultoc*, Chișinău 1909 – apud Bezviconi, Gheorghe; Callimachi, Scarlat, *Pușkin în exil* , Vol. I, București 1947, p. 118

[78] Piese din repertoriul lui Barbu Lăutarul n. n.

vestiţii lăutari moldoveni: **Barbu Lăutarul** și **Năstase din Botoșani**[79]. Și mai târziu, lăutarii moldoveni colindau pe amândouă malurile Prutului, mai cu seamă renumitul **Lemiș**[80], amintit în romanele lui Crușevan și Stere.

În Basarabia, pe timpul războiului din 1877, era vestit conducătorul unei orchestre întregi, **Iancu**, care executa cu multă însufleţire: *Doina, Copiliţa, Doi ochi* și *Să mor cu tine.* Despre un alt renumit lăutar, **Sava Pădureanu**[81], ne povestea „Moș Pavalache” Kuzminski. Chiar și orchestrele oficiale cântau vechea horă moldovenească. Așa s-a întâmplat în decembrie 1862, când, la plecarea sa, neuitatul guvernator generalul Fanthon de Verrayon, căsătorit cu Cleopatra Filipescu, a ţinut să-și manifeste dragostea românească, jucând cu boierii basarabeni o horă străbună. De altfel, dirijorul orchestrei Diviziei a XIV-a din Chișinău, **Bankevici**, era apreciat pentru excelentul său potpuriu moldovenesc: *Suvenire din Basarabia*”[82].

Istoriografia, inclusiv cea muzicală, ignoră, în mod premeditat, că, vreme de peste un veac, până la Tratatul de la Paris din 1856, și celelalte provincii românești, Moldova din dreapta Prutului și Ţara Românească, s-au aflat mai mult sub ocupaţie rusească, decât

[79] Fiul lui Ion Angheluţă din Suceava, care, în 1818, cânta în taraful lui Barbu Lăutarul – n. n.

[80] Gheorghe Lemiș din Bălţi (confuzia lui Poslușnicu, care îl localiza în Iași, se explică prin necunoașterea numelui vechi al târgului Bălţi, anume… Eși), muzician evreu, cu studii muzicale la Krakowia, care a cântat, toată viaţa sa, numai muzică românească, pe care o considera sacră, datorită rădăcinilor ei în horirile primordiale; refuzând să cânte și muzică rusească, guvernatorul rus l-a aruncat în Prut, în 1852, dar bătrânul lăutar a supravieţuit și a ajuns, cu o căruţă, la Alecsandri, care îl preţuia nespus de mult – n. n.

[81] A uimit Parisul, în 1898, cântând la nai, în taraful lui Ioan Dinicu, în care cânta și tânărul violonist, pe atunci, Cristache Ciolacu – toţi din cătunul Ciolacu, de lângă Ungheni – n. n.

[82] Bezviconi, Gheorghe, *Profiluri de ieri și de azi*, Editura Librăriei Universitare „I. Cărăbaș” 1943, pp. 144, 145

turcească, dar niciodată, în acest îndelungat răstimp, sub stăpânire cu adevărat românească. Boierii care au fost obligaţi să opteze sau pentru moșiile lor din Basarabia, sau pentru cele din Moldova, au făcut schimb de moșii cu rubedeniile, menţinând o legătură temeinică cu baștina, pe care o regăseau mai ales cu ocazia hramurile, dar și cu prilejul sosirii unor înalţi demnitari ruși, inclusiv, a Ţarului Alexandru[83]. Iar astfel de întâlniri nu se puteau face fără lăutari, care evoluau uneori în tarafuri reunite, precum cu ocazia vizitei Ţarului, când Gheorghe Lomiș[84] din Bălţi, Ion Angheluţă din Suceava, Barbu Lăutarul din Iași și Năstase Angheluţă „Ochi-Albi" din Botoșani au alcătuit un uriaș taraf, „horele" alese fiind preferate, de către toţi, dintre cele mai mișcate, aproape sârbe, prin ritm – după mărturia lui Otto Wagner. Și au mai existat prilejuri, precum cel din 1809, când haiducul Ștefan Bujor convocase la Iași pe toţi lăutarii Moldovei, care să-i compună cântecul, sau cu ocazia nunţilor copiilor boierilor celor mari, la nunţi fiind chemate măcar câte două bande, ca să crească volumul sunetelor. De fiecare dată, lăutarii își reaminteau cântece vechi, pe care le adaptau la vremuri și le răspândeau în lungul și în latul întregii Moldove, cântecul, ca și limba, fiind o individualizare distinctă a sufletului neamului nostru. „Nu se poate face o idee corectă a stării de muzică în Moldova, fără a fi făcut, în prealabil, o privire asupra face o privire asupra culturii din această ţară. Moldovenii sunt, în general, ospitalieri, altruiști și plini de viaţă, și, deși sub presiunea stăpânirii turcești, relaţiile lor civile sunt foarte restrânse", iar melodiile lor „de mici dimensiuni, interpretate curajos, sunt aproape întotdeauna într-o cheie minoră, limitate la cântece și dansuri, cu excepţia unor cântece de nuntă sau ale datinilor de sărbători, când timbrul acestor instrumente impune

[83] Unii autori datează evenimentul în 1814, alţii în 1818.
[84] În unele scrieri, Lemiș, dar numele nepoatei lui, Emilia Lomiș de Reus, poetesă cu o carte publicată în 1920, mă face să optez pentru această variantă de nume.

o stare de spirit liniștită și serioasă"[85].

Nimeni nu a mai încercat să afle și să retrezească la viaţă respiraţia veacurilor, adică sfânta chemare a străbunilor, care au atâtea să ne împărtășească. A făcut-o doar un tânăr din Cotiujenii Hotinului, părintele preafericit al unei adevărate prinţese, numită, după cele două bunice, Annamaria, și care înseamnă pentru Petru Oloieru mai mult și decât muzica. În această vară, a anului 2019, Petru Oloieru, Răzvan Mitoceanu, Adrian Pulpă, Narcis Rotaru și Ionuţ Chitic au mai adus, din veacurile vechi, alte vreo 300 de cântece, sufocate de ignoranţa generaţiilor și de colbul gros al uitătoarei istorii. Și, astfel, coloana celestă a cântecului nostru secular trece sau poate că este doar un arbore cosmic din valea luminoasă a râuleţului Vilia, care împrospătează zilnic cerul Cotiujenilor.

Singurul creator de literatură născut în Cotiujeni[86], poetul, exegetul și „inspiratul scriitor satiric și umorist" Alexandru-Horaţiu Frișcu (n. 13 august 1949), membru al Uniunii Jurnaliștilor, din 1996, și al Uniunii Scriitorilor din Moldova, din 2003, autor al unei savuroase, rafinate și înţeleaptă opere, care îl consacră drept un Alexei Mateevici modern și incisiv, dar la fel de plenar dăruit adevăratei noastre identităţi, scrie o „literatură istorică și filologică la tema românităţii poporului și a limbii noastre"[87], prin care scoate în evidenţă și o erudiţiei demnă de respect, și un talent nativ al proprietăţii cuvintelor, recunoscut ca atare și prin decernarea unor prestigioase premii, inclusiv cel al săptămânalului „Literatura și Arta" (1995). În scrierile rare și lapidare despre Cotiujeni, Alexandru-Horaţiu

[85] Wagner, Otto, *Zustand der Musik in der Moldau* (Muzica din ţara Moldovei), în *Allgemeine musikalische Zeitung*, nr. 30, din 25 iulie 1821, pp. 523 și 524.
[86] Mama: Lidia, născută Ciobănaș (1922-1985; tata: Vasile Frișcu (1912-1974); familia a mai avut patru fete: Daria (n. 1942), Irina (1946-1953), Nina (1953) și Emilia (1955) – cf. Bibliografie, p. 18
[87] Ciocanu, Ion, *Un necesar florilegiu de argumente*, în *Limba Română*, Anul XXII, Nr. 9-10, Chișinău 2012

Frișcu, el însuși splendid mărturisitor al unor întâmplări culturale petrecute pe baștină, este vizibil marginalizat, poate și pentru faptul că el înseamnă o strălucitoare pecete cotiujeneană în spiritualitatea noastră naţională.

O inspirată bibliografie Alexandru-Horaţiu Frișcu, editată și tipărită de Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu" din Chișinău, în anul 2014, narată printr-o interesantă cronologie a cronicilor de carte de care au avut parte operele creatorului din Cotiujeni (prin mamă, are rădăcini atestate de trei veacuri în satul de pe malurile râușorului Vilia, descinzând din Grigore Ciobănaș, născut în 1715, tatăl lui Andrei, născut în 1745), portretizează o personalitate culturală inconfundabilă, care a împodobit rafturile memoriei și cu lucrări exemplare, dar și cu o bucurie a vieţii spumoasă, pe care obișnuim să o numim umor. În prefaţa semnată de Elena Caldare, se precizează că lucrarea „se dedică poetului satiric, publicistului, bibliotecarului – colegului nostru, Alexandru-Horaţiu Frișcu, la aniversarea de 65 de ani și reflectă activitatea sa de poet satiric, publicist, precum și materiale despre activitatea sa literară", iar „criteriul de organizare a lucrării este strict cronologic".

Studiul introductiv „Alexandru-Horaţiu Frișcu, omul de ziua a șasea", semnat de Dr. Lidia Kulikovski, pornind de la parabola genezei, în care fiecare zi își avea importanţa ei, sugerează că „acest proces de dezvoltare în succesiune este același pentru tot ce ţine de viaţă și, mai ales, de domeniul intelectual, la care se raportează și Alexandru-Horaţiu Frișcu", care, prin momentul său aniversar, „face vizibile lucrurile care s-au întâmplat în viaţa lui, lucrurile care adaugă dovezi că le-a făcut pe toate pe rând", iar „prin capacităţile sale literare ne face să percepem realist viaţa literară, culturală, profesională".

Un alt text introductiv, semnat de Valeriu Raţă, „Harnic asanator al societăţii noastre", inventariază opera lui Frișcu, cărţile scriitorului din Cotiujeni fiind, în cronologia genezei lor: *Descântecul Gorgonei* (versuri satirice; 1999); *Demitizarea nimicului: o scurtă

istorie a repaosului bolșevic* (versuri satirice, 2001, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova); *Laboratorul lui Paracelsus* (parodii și epigrame, 2006); *Greaua ieșire din simulacru* (publicistică, 2007); *Amuzament cu abonament* (coautor, 2007); *File negre de istorie roșie: scurtă antologie de obrăznicie, demagogie și de prostie* (publicistică, 2009); *Știaţi că? Caleidoscop enciclopedic* (coautor, 2009, Premiul Salonului Internaţional de Carte, la categoria *Divertisment*, Chișinău); *Mic dicţionar de mari prostii: „moldovenesc"-român* (Chișinău, 2012); *„… Numele vechiu și mai direptu iaste rumân…": două secole de ocupaţie rusească a Basarabiei, 1812-2012* (Chișinău 2012, Premiul Salonului Internaţional de Carte *Comoara*, Chișinău), *Plăcerea umilinţei* (2013, Premiul Salonului Internaţional de Carte pentru publicistică, Chișinău); *Ignoranţa ca virtute* (parodii și epigrame, 2014).

Despre opera poetului și publicistului satiric Alexandru-Horaţiu Frișcu a scris, cu elogii cuvenite, **și** Ion Diviza (*Măștile nimicului omniprezent*), care sublinia că, „În noua sa carte, intitulată inspirat *Demitizarea nimicului*, poetul satiric Alexandru-Horaţiu Frișcu aruncă sfidător mănușa acestui omniprezent „nimic" politic, care este bolșevismul cu toate derivatele și nuanţele sale cameleonice. Maniera în care o face este inedită, sortită, din capul locului, la… succes. Autorul recurge inspirat la puterea de sugestie artistică a fotografiei și desenului. Caricaturile, colajele fotografice insolite sunt deosebit de edificatoare. Însă mesajul este orientat în direcţia dorită de autorul cărţii prin versurile cu tentă epigramatică, plasate la subsol". Iar aceste dimensiuni caracterizează viziunea unui creator erudit și hăruit, care merită cunoaștere și firească asumare și în locul nașterii sale.

Viaţa unui scriitor remarcabil, precum Alexandru-Horaţiu Frișcu abundă în mărturii și despre baștină, mărturii care cu greu ar putea fi aflate altundeva. De pildă, între anii 1958-1968, poetul i-a avut drept dascăli, la școala medie din Cotiujeni, pe „primul învăţător – Alexandru Lungu; limba și literatura română i-au predat-o Clara Carcea și Anatolie Tăutu; chimia – Teodora Surugiu; matematica –

Pavel Surachi şi Gheorghe Burlacu. Mama dorea ca fiul ei să devină medic, iar tata – inginer. Dar nu a îmbrăţişat nici una dintre acele profesii, deoarece pentru medic era „jelos", iar pentru inginer – slab la matematică".

O întâmplare singular relatată din viaţa culturală a Cotiujenilor, cea din 1965, când Alexandru-Horaţiu Frişcu, pe atunci şcolar, „participă la prima întâlnire cu scriitori în carne şi oase – Fiodor Ponomari, Ion Bolduma şi Petru Cărare, la şcoala din Cotiujeni. Fiodor Ponomari a citit poezii despre război, despre „eliberarea" noastră de sub jugul românesc, despre realizările socialismului... Ion Bolduma s-a axat pe problemele satului şi pe viaţa de zi cu zi a ţăranului. Mai aproape de poezia adevărată a fost Petru Cărare. Prin verva ironică, verbul inspirat şi expresia simplă, a cucerit ascultătorii. Nu în zadar a vorbit ultimul, pentru a mai atenua puţin impactul somnoros şi lânced al poeziilor vorbitorilor anteriori…

Petru Cărare s-a remarcat şi în cadrul recepţiei de la sfârşitul întâlnirii. Martorii povestesc că, după vreo câteva păhărele, i s-au aprins călcâiele după o învăţătoare tinerică şi frumuşică şi, brusc, a lăsat umorul şi a trecut la lucruri mai serioase, strângând-o **î**n braţe ori de câte ori o prindea, chiar sub privirile încruntate ale soţului acesteia, care nu ştim cât simţ al umorului avea. **Î**n schimb, ştim, cu siguranţă, că avea un pumn greu ca piatra de moară… Până la urmă, conducerea şcolii a aplanat conflictul, care putea degenera într-un scandal din care, evident, pentru Cărare ieşea nu tocmai bine, ca să zic numai atât… Poate nu se reţinea în memorie acest incident, dacă învăţătoarea cu pricina nu era o rudă… a lui Alexandru-Horaţiu Frişcu".

Sacrul statut de poet a fost primit de tânărul autor din Cotiujeni în octombrie 1971, din partea inegalabilului Grigore Vieru (acum înţeleg de ce drumul meu spre Cotiujeni, primul în Basarabia, a început, aşa cum îi promisesem lui Grigore Vieru, de la Pererita), în

cadrul unei întâmplări pe care a relatat-o, încă sub impresia emoţiilor, însuşi Alexandru-Horaţiu Frişcu:

„Era luna octombrie (1971), primul an de studii la Universitate. În ospeţie la studenţii de la Filologie au venit scriitorii Vasile Vasilache, Grigore Vieru şi Ion Vatamanu, toţi, Dumnezeu să-i ierte, plecaţi în lumea umbrelor. Ascultând luările de cuvânt şi recitalurile de poezie ale oaspeţilor, brusc mi-a venit ideea de a scrie ceva hazliu în adresa lor. Dar în adresa cui? Aşa cum la primii doi n-am prea găsit ceva care ar putea fi un subiect umoristic, m-am oprit la Ion Vatamanu, ştiind că dumnealui era şi un reputat chimist. În scurt timp, pe un bileţel, am improvizat un catren:

Cunoaşteţi, cred, multe formule –
Dacă-i trag pe înţeles,
Dar să ştiţi că-n astă seară
H_2O ne-aţi spus-o des.

Am trimis bileţelul în „prezidiu", urmărind curios traseul şi efectul lui. Ajuns la destinatar, acesta l-a citit, a zâmbit uşor şi l-a pus în buzunarul de la piept. La sfârşitul întâlnirii, la capitolul „întrebări şi răspunsuri", Ion Vatamanu scoate bileţelul şi îl citeşte tare, expresiv şi cu dicţia care-l caracteriza. Toate bune, aplauze, numai că, după aceea, Grigore Vieru, adresându-se celor din sală cu „rog să se ridice în picioare autorul acestor versuri!", mi-a redus simţitor gradul de exaltare sufletească. Deprins cu umilinţa şi stricteţea bolşevică de a „nu prea deschide gura în faţa celor mari", mai cu seamă, Doamne fereşte, să-i critici, mi-am zis: „gata, am păţit-o, cu câtă greutate am intrat la Universitate (după două tentative nereuşite) şi o pot termina doar într-o lună". După puţină ezitare, m-am ridicat şi… s-a întâmplat ceea la ce mai puţin mă aşteptam. **Î**n loc să fiu criticat, am fost lăudat şi încurajat de Grigore Vieru: „Iată, aşa se scriu versurile. Inspirat.

Felicitări!”. M-am bucurat nevoie mare. Numai că și bucuria îi poate dăuna omului. După acest succes „literar”, m-am lăsat de scris. Am revenit foarte târziu”[88].

Poezia lirică, desprinsă din pana poetului din Cotiujeni, înainte de a se fi „lăsat de scris”, după întâlnirea fericită cu Grigore Vieru, cuprinde poemele: *Ceasul* (*Viaţa nouă*, 1969, 15 noiembrie, p. 4), *Dorinţa* (*Viaţa nouă*, 1969, 20 decembrie, p. 4), *Iarna așteptând* (*Viaţa nouă*, 29 noiembrie, p. 4), *Adâncul visului* (*Viaţa nouă*, 1970, iulie, p. 4), *Drum șerpuit* (*Viaţa nouă*, 1970, 23 mai, p. 3), *Noaptea* (*Viaţa nouă*, 1970, 18 aprilie, p. 3), *Somnul șomerului* (*Viaţa nouă*, 1970, p. 4).

Fiecare așezare omenească din lume are două categorii distincte de reprezentativitate: cea interioară, plină de patimă, dar care nu oglindește așezarea respectivă în ochii lumii mari; cea a făptuirilor culturale reale, care dau renume și localităţii în care au văzut lumina zilei creatorii. Din această categorie a fericiţilor fac parte, dintre cotiujeneni, muzicienii Dan Iulian Druţac, Dorin Druţac, Ion Oloieru, Petru Oloieru și scriitorul Alexandru-Horaţiu Frișcu. Am înţeles că ar exista la Chișinău și un pictor, cu rădăcini în Cotiujeni, în căutarea cărui va trebui să purced, pentru că ei, creatorii, au propriul lor postament în spiritualitatea românească, postament pe care încrustează nostalgia și pecetea Cotiujenilor, fără să le pese că dragostei lor pentru baștină nu i se răspunde cu aceeași dragoste.

[88] Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, *Alexandru-Horaţiu Frișcu / Bibliografie*, Chișinău 2014, p. 20

Cotiujeni, cariere profesionale împlinite

Toată admiraţia pe care firea omenească o are faţă de carierele profesionale împlinite nu valorează prea mult, dacă nimic din aceste izbânzi personale nu se răsfrâng benefic și asupra locului de baștină. De-a lungul vremii, mulţi au fost la număr oamenii din Cotiujeni care s-au afirmat ca autorităţi politice sau știinţifice în spaţiul rus sau în cel românesc, ca să nu mai vorbim de cel de o superbă unicitate al Republicii Moldova, iar monografii le acordă atenţia admirativă cuvenită, chiar dacă ei, cu rare excepţii, n-au prea răsfrânt lumină și asupra Cotiujenilor, dar impresionează obștea, cu prilejul rarelor întoarceri acasă, mai ales de sărbători. Din punctul meu de vedere, cea mai strălucitoare carieră profesională împlinită o reprezintă primarul Mihai Ursu, și nu doar pentru că se află la al patrulea mandat, care consacră o încrede stabilă a obștii, ci mai ales pentru că dorește să facă din Cotiujeni o localitate la fel de bine gospodărită ca și Dumbrăvenii Sucevei, iar semnele acestui demers vizionar deja se văd în sat și în mentalitatea solidară a sătenilor, care mereu și mereu izbutesc să vindece rănile provocate de calamităţile naturale, care, de vreo două veacuri mărturisite, se abat cu ritmicitate asupra satului, poate și din pricina efectului de ajutaj convergent-divergent pe care îl produce apropierea albiilor râurilor Nistru și Prut, pe aceste meleaguri, pe care parcă se caută splendidele râuri lunare, fascinate de mitul logodnei cosmice.

Din ce am găsit pe sursele vremii noastre, și un politician de marcă al Moldovei, Zinaida Greceanîi, născută în Siberia tuturor deportărilor, dar cu rădăcini în Cotiujeni de peste trei veacuri, și-ar fi arătat prin fapte dragostea pentru baștina strămoșilor săi, cărora le-a închinat și un simbol al veșniciei, o fântână (numele Maria fântână înseamnă, după spusele Sfântului Ioan Damaschin): „În 1951, părinţii premierului – Petrea Bujor (1906–1996) și Marioara Ursu (1918–1993) – au fost deportaţi în Siberia, din motive religioase, ei aparţinând cultului Martorii lui Iehova. Zinaida s-a născut în regiunea Tomsk, la 7 februarie 1956. În 1968, familia s-a întors în satul de baştină, Cotiujeni, raionul Briceni. A mai avut un frate, decedat in timpul deportării, arată „Jurnalul de Chișinău". Zinaida Greceanîi nu a fost niciodată membră a Congregaţiei Martorii lui Iehova din sat; ea a fost botezată creștin-ortodox de bunica din partea mamei. În satul său, este mult lăudată: „A urgentat procesul de gazificare a satului, a făcut reparaţii în cadrul școlii și al grădiniţei, a reparat apeductul acestor două instituţii, a construit o fântână în centrul satului", potrivit Ludmilei Druţac, prietenă și oficial din cadrul primăriei Cotiujeni"[89].

Dacă nu ar fi fost atât de zbuciumată, în ultimele două veacuri, istoria răsăritului european, Cotiujenii ar fi fost, astăzi, un important centru comercial, temeliile unei dezvoltări temeinice fiind puse de două familii moșierești străine, cea a nobililor germani Nemitz și cea a evreilor Bernstein, de la care a rămas și un toponim, „moara lui Bariz", care amintește încă de marele industriaș Boris Bernstein, moșierii străini fiind, de fapt, niște veritabili industriași, care valorificau și exportau în întreaga lume bogăţiile agricole ale Basarabiei, dar și resursele inepuizabile ale Cotiujenilor. Am încercat, mergând în satul natal al muzicianului Petru Oloieru, să aflu unde sunt locurile vechilor mori și să-mi imaginez salba de iazuri de moară și de mori cu aburi din valea râușorului Vilia, dar și morile de vânt de odinioară, care dădeau farmec întregii Basarabii, durate în locuri prielnice de

[89] https://www.hotnews.ro

Alexandru Gâscă, Grigore Rusnac, Ion Revencu, dar supleţea contururilor lor a dispărut de mult și din memoria localnicilor, ei înșiși oameni destoinici și plini de iniţiativă, pricepuţi, dintotdeauna, să scoată maximum din fiecare fir de ţărână. Doar amintirea amiralului ţarist și, apoi, sovietic, Alexandr Nemitz, cel supranumit „pumnul cuirasat plutitor al lui Zinoviev" mai stăruie în memorie, ba chiar cu o oarecare fală, poate că și meritată, dacă luăm în considerare nostalgia lui pentru moșioara părintească de la Cotiujeni, nostalgie pe care i-o mărturisea, în vremurile gloriei sale, lui Onisifor Ghibu. Discretă, totuși, este amintirea lui Conrad F. Nemitz, în ciuda faptului că într-un colţ al cimitirului sătesc odihnesc urmașii lui, întorși, prin 1971, la Cotiugeni, pentru împlinirea unei tulburătoare și pentru odihnă veșnică în locurile sfinte ale baștinei, baștina însemnând pentru neamurile Nemitz și Bernstein niște temelii ale unor edificii îndrăzneţe, care răspândeau numele morilor și fabricilor din Cotiujeni în întreaga Europă și în cea mai mare parte a Americii. Iar despre amploarea acestor deschideri spre lume mărturisesc, fără echivoc, deciziile publicate în „Monitorul Oficial" privind recuperarea unor uriașe datorii de către stat, datorii care însemnau doar impozite pe anul în curs și care nu fuseseră încă plătite, din pricina unor decontări greoaie, inclusiv cu statul.

Semnele reînvierii acelor vremi de prosperitate greu de egalat par să se arate iar la Cotiujeni, prin iniţiativele încă prea puţin mediatizate ale unor întreprinzători locali, despre care aflu cu plăcută surprindere din media moldovenească: „Tatiana Căpăţână este o femeie de afaceri din satul Cotiujeni, raionul Briceni. Acum 7 ani a iniţiat o afacere cu mere și n-a dat greş. După mari străduinţe a reușit să acceseze un credit oferit de Fondul pentru Provocările Mileniului (FPM). Cu banii obţinuţi antreprenoarea a construit un frigider cu o capacitate de 400 tone, în care a fost depozitată deja recolta de mere din anul curent… În viitorul apropiat este preconizată achiziţia unei linii de sortare și eventual, procurarea tractoarelor necesare pentru

lucrările din livadă. Dacă va fi amenajată hala de sortare, vor fi create alte noi locuri de muncă, că doar nu poate pleca toată lumea peste hotare", spune femeia de afaceri"[90].

„În satul Cotiujeni, din raionul Briceni, este prima livadă cu sistem împotriva ploilor". Dorin Vornices, pentru a preîntâmpina efectele devastatoare ale grindinei, a decis „să instaleze plasă împotriva ploilor, având-o deja pe cea antigrindină. Livada se întinde pe o suprafață de patru hectare în satul Cotiujeni, raionul Briceni, iar investiția pentru sistem a fost de aproximativ 60 de mii de euro"[91].

Nefiind localnic și poposind în satul de pe Vilia doar câteva ore, nu am cum desluși durabilitatea unor astfel de îndrăzneţe și necesare demersuri și cum se vor dezvolta ele, din stadiul de mlădiță, într-un tot armonios, care să înglobeze uriașele livezi, care se întind, din zare în zare, în jurul Cotiujenilor. Speranţe există, pentru că îndrăzneala și iniţiativa sunt îndătinate de veacuri la Cotiujeni, sat în care, aproape anecdotic, meiul sau mălaiul se cultivă la scară industrială, pentru a se confecționa mături, încă vândute de tineri în întreg imperiu sovietic de odinioară. Altfel, fiecare gospodărie, cu porţile întotdeauna deschise și mărginită de câte o grădină-livadă pe peste un hectar de pământ roditor, seamănă și cu o cetate a tăcerii, dar și cu o inimă secretă care pulsează energie în trupuri viguroase, de neamuri cu tradiție și cu identitate distinctă. Neamuri mândre și conștiente de rostul lor pe pământ.

Din punctul de vedere al domnului profesor universitar Vasile Gajos, cu rădăcini sigure în Cotiujeni, prin mamă, învredniciţi la memorie ar fi, datorită împlinirilor profesionale, ar fi învăţătorul și directorul de școală **Ion Rusnac**, directorul de școală din Costiceni și Hodărăuţi **Alexandru Lungu**, învăţătorul din Coteala **Profir Bohanţov**, învăţătorul **Gheorghe Rusu**, prim-pretorul de plasă a Hotinului **Ion Marcu**, de profesie inginer energetician, locotenentul

[90] https://agrobiznes.md
[91] http://www.jurnaltv.md/news

Ion Ursache, retras în România după război, inginerul **Vasile Lungu**, negustorul **Mihail Mariuțan**, învăţătoarea din Larga **Vera Lungu**, contabilii **Marcu Rusnac** și **Mihail Rusescu** și așa mai departe, inclusiv un eroic apărător al Leningradului, pe nume **Gheorghe Gutium**.

Un loc aparte în memoria obștească se cuvine profesorului universitar de matematică **Ion Rudencu** de la Universitatea din Lvov, profesorului de matematică **Valentin Bohanţov**, cercetătorului ştiinţific **Alexandru Bohanţov** de la Academia de Ştiinţe din Moldova, inginerul **Petru Balan**, conferenţiarul **Maria Ciobănaș-Moraru** de la Universitatea de Medicină din Chișinău și așa mai departe[92].

În schița monografică a lui Victor Ladaniuc, vrednici de neuitare sunt, pe lângă poetul **Alexandru-Horațiu Frișcu**, filologul **Iulia Lupașcu-Ivaov** de la Biblioteca Naţională a Republicii Moldova, filologul și redactorul de radio **Adela Ciobănaș**, arhitectul și specialistul guvernamental **Mihai Vieru**, reputatul chirurg și om de știință **Filaret Moraru,** inginerul mecanic și specialistul guvernamental **Vasile Ciobănaș**, actrița **Speranța Cocîrlă** și meșterul popular **Alexandru Pșenița**[93].

Pentru mine, care am descoperit Cotiujenii, leagănul muzicianului Petru Oloieru, abia în vara acestui an, importat este și **Valentin Druță**, directorul Căminului Cultural, cu care urmează să ne reîntâlnim spre sfârșitul lui septembrie, atunci când „Zicălașii" din Suceava vor dărui minunatului sat de pe Vilia un DVD cu „Cântecele pierdute ale Basarabiei", o expoziţie cu iconografie basarabeană foarte puţin sau deloc cunoscută, precum și această poveste a Arhivei documentare a satului Cotiujeni.

Fără îndoială, există în pulsul contemporan al satului numeroase personalităţi, care se învrednicesc la memorie, dar scopul

[92] Gajos, Vasile, *Cotiujeni (istoria, economia, cultura)*, Chișinău 1995, pp. 163 și următoarele
[93] Ladaniuc, Victor, *Localitățile Republicii Moldova / Cotiujeni*, Chișinău (?), pp. 155-158

acestei cărţi, care va putea fi folosită de comună fără îndatoriri asupra drepturilor de autor, este acela de a scoate la lumină doar mărturiile vechi, doar fondul de documente care vorbesc despre înrădăcinările în vreme, inclusiv în viitorime, care pot fi probate, nu și legendările de genul „se spune că", nu și secvenţele subiective de viaţă, prin care normalitatea capătă dimensiuni eroice, adesea pe deplin nemeritate, fiind contrazice de mărturiile documentare. Tocmai de aceea am conceput această carte nu ca o monografie, în sensul schemei impuse de Dimitrie Gusti, după modelul „Descrierii Moldovei", a lui Dimitrie Cantemir, ci ca o înșiruire de mărturii ale veacurilor, care aveau nevoie de grupare și de explicare în cadrul unei povești care înseamnă istorie. Am folosit trimiterea la poveste, pentru că și mărturiile cele mai clare dezvăluie doar o parte dintr-o clipită sau alta a veacurilor, la un neam care, datorită tulburărilor vremelniciilor, „condicile cele vechi s-au prăpădit" și nu se poate şti dacă în ele „or fi fost pe larg înscrise atât pricinile, cât și semnele hotarelor tuturor moșiilor, însă din întâmplările tulburărilor, multe ispisoace vechi și mai noi s-au prăpădit, și pe urmă, după încredinţate dovezi și vrednice mărturii de stăpânire, a rămas temeinică stăpânirea fieștecăruia", iar în arhive „scrisori și de alte pricini nu se află, din vremelnicele întâmplări, precum mai sus s-a arătat", după cum mărturisea, în 1782, Divanul lui Constantin Dimitrie Moruz Vodă, la rugămintea generalului Enzenberg, al doilea guvernator militar al Bucovinei[94].

[94] Codrescu, Theodor, *Uricarul sau Colecţiune de diferite acte care pot servi la Istoria* Românilor, Volum XI, Iassi 1889, p. 266

Arhiva documentară a Cotiujenilor

1437, decembrie 20: Bunicul nevestei lui Sin de Hotin, „acest adevărat boier al nostru credincios, pan Mihail de la Dorohoi[95] (care) a slujit sfânt-răposatului tatălui nostru", Alexandru cel Bun, primea întăritură, la Suceava, de la Ilie voievod în 20 decembrie 1437, pentru o mulţime de sate, printre care și Săncăuţii (vatra iniţială a Cotiujenilor) care nu se știe cum se numeau pe atunci, esenţa uricului fiind aceasta:

„Din mila lui Dumnezeu, noi, Ilie voievod, domn al Ţării Moldovei, și fratele domniei mele, Ștefan voievod. Facem cunoscut, cu această carte a noastră, tuturor celor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se, că acest adevărat boier al nostru credincios, pan Mihail de la Dorohoi, a slujit sfânt-răposatului tatălui nostru cu dreaptă și credincioasă slujbă, iar astăzi ne slujește nouă cu dreaptă și credincioasă slujbă. De aceea, noi, văzând dreapta și credincioasa lui slujbă către noi, l-am miluit cu deosebita noastră milă și i-am dat și i-am înnoit și i-am întărit satele lui și privilegiul pe care i l-a dat sfânt-răposatul părintele nostru, anume: satul Chindinţi, și satul lui Herţea, pe Prut, satul Pecialăuţi, la Pecialova, și satul Ugrinăuţi, și satul la Iaz, și satul pe Rochitna, încă satul unde a fost Dragomir al lui Mândrea, încă satul Coteleu și satul Milianăuţi, încă satul unde a

[95] Numit Ivanco Mihălaș, în 12 martie 1617 – cf. Iorga, N., *Studii și documente*, V, București 1903, pp. 397, 398.

fost Şizco[96], încă satul Dzinăuţi, încă satul unde a fost Malici, lângă Giurgică, încă satul de lângă **Simca** (Simcăuţi, Sănăuţi, Zimcuţi, Zămcăuţi – n. n.), încă satul Salicee, încă satul Crâstinţi, încă satul unde a şezut Petrişor, la capătul Doljocului, şi încă satul, sub Luncuşoară, unde şade Dragomir, şi încă satul, în jos de Prut, Itovoeuţi, şi satul Rădăuţi, şi satul Vişneuţi, şi satul Lipnic, la Nistru, încă satul unde a fost Cuseară, şi încă satul unde sunt Caragunicii, încă satul la moara Naslavcei, încă satul lui Pavust, încă satul de lângă Macsim, încă satul lui Mirişce, încă satul unde este Noguicoi, şi satul unde a fost Cleţină, şi satul Tereşeuţi, încă satul unde este Rospop, în jos la Bineva, şi satul Cuhareuţi şi alt sat, Cunicea, sub Bineva, şi satul unde este Ţârvici, încă satul, sub Caragine, unde este Simeon cneaz, la obârşia Dobruşei, încă satul, sub Caragine, Dobruşa, şi satul, sub Caragine, Mordvina, încă satul, mai jos de Mordovina, sub Caragine, pe Dobruşa, unde sunt Fântânile, încă satul lui Oleşco, sub Caragine, încă satul, la obârşia Rezinei, unde şade Ţigan, încă satul, pe Răut, unde este Vadul Piterei, şi, mai sus de Vadul Pietrei, tot pe Răut, la capătul Stâncii, încă satele, pe Răut, unde este moara, încă satul, la Moiatinul de Jos, unde este Nichita, şi satul unde şed Grabăuţii, la capătul de sus al Culişăului, unde a şezut Radul, şi încă seliştea unde este iazul, la Cornul Bagului, unde au şezut fiii lui Cosco, încă seliştea de sub Măiatini, unde şade Rujici, şi, la Moiatinul de Sus, satele ce au fost ale cneaghinei, şi, la Carpeni, satul unde şade Stan, şi, la capătul de sus al Carpenilor, la Başeu, unde şade Matei, şi, sub Dumbrava Înaltă, unde şade Miclouş. Toate acestea mai sus-scrise să-i fie uric, cu tot venitul, lui, şi copiilor lui, şi nepoţilor lui, şi strănepoţilor lui, şi răstrănepoţilor lui şi neamului lui cel mai apropiat, cine va fi, neclintit, lor, niciodată, în vecii vecilor”[97].

[96] „Şiscăuţi, la Prut, zis şi Novoseliţa” – cf. Iorga, N., *Studii şi documente*, V, Bucureşti 1903, p. 397

[97] Academia de Ştiinţe Sociale şi Politice a RSR, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova* / Volumul I (1384-1448), Bucureşti 1975, doc. 175, pp. 245-248.

1456, iunie 8: „Din mila lui Dumnezeu, noi, Petru (Aron – n. n.) voievod, domn al Ţării Moldovei. Facem cunoscut cu această carte a noastră, celor care o vor vedea sau o vor auzi citindu-se, că acest adevărat şi credincios pan al nostru, Sin de Hotin[98], ne-a slujit drept şi credincios. De aceea, noi, văzând dreapta şi credincioasa lui slujbă către noi, l-am miluit cu deosebita noastră milă şi i-am dat şi i-am întărit ocina (moştenită din bunici – n. n.) soţiei lui, nepoata lui Mihălaş (Mihai de Dorohoi a fost bunicul, iar tatăl s-a numit Iurie – n. n.), satele anume Şizcăuţi, unde a fost curtea lui Iurie (fiul lui Mihail de Dorohoi[99] – n. n.), pe Prut, şi Malinţi, şi Şizcăuţi, unde este Hodorici, şi, mai sus de acesta, **Zamcăuţi** (sau Sămcăuţi, vechiul nume, până pe la 1602 al Cotiujenilor – n. n.), şi, sub Hotin, Berestia, şi Gorodişte, mai jos de Urmez, şi Crainicăuţi, şi Vîşniveţ, şi, la graniţă, Boriscăuţi. Toate acestea mai sus scrise să-i fie uric (întăritură – n. n.), şi cu tot venitul, lui şi copiilor lui, şi fraţilor lui, şi nepoţilor lui, şi strănepoţilor lui, şi răstrănepoţilor lui, şi întregului său neam, cine va fi cel mai apropiat, neclintit niciodată, în veci.

Iar hotarul acestor sate să fie după hotarul vechi, pe unde au folosit din veac (formulă pentru satele care existai înainte de Descălecat – n. n.).

[98] Gonţa, Alexandru I., *Documente privind istoria României / Indicele numelor de persoane*, Bucureşti 1995, p. 612: „Sin, stolnic de Hotin, întărit stăpân în Şizcouţi, Malinţi, Zimcouţi ş. a. (1456) XV vol. I, p. 288; martor în sfatul domnesc (1454-1456, 1458, 1467) XIV-XV vol. I. pp. 270, 271, 277, 279, 280, 281, 285, 287, 293, 357.

[99] Gonţa, Alexandru I., *Documente privind istoria României / Indicele numelor de persoane*, Bucureşti 1995, p. 453: „Mihail de la Dorohoi (Mihail pan, jupan; Dorogunschi; Mihallaş; Mihăilaş), jupan (1399-1437; menţionat în 1456, 1519), tatăl lui Ivanco din Dobruşa XIV, XV vol. I, p. 288; XVI, vol. I, p. 151; întărit stăpân în 52 de sate XIV, XV, vol. I, p. 147; Mihălăşenii, în hotar cu Dobârcenii XIV, XV, vol. I, p. 61; jupan (pan) în sfatul domnesc (1399-1434) XIV, XV, vol. I, pp. 7, 16, 17, 19, 21-25, 27, 29-34, 36-38, 40, 42, 44-47, 49, 50, 52-59, 61-65, 67-69, 71-73, 75, 77, 78, 80-84, 86, 87, 89-92, 94, 97, 98, 100-107”

De asemenea, nici un privilegiu pe care l-au făcut înaintașii pe aceste sate să nu aibă câștig asupra privilegiului său, niciodată, pentru că îl călcăm cu această carte.

Iar la aceasta este credința domniei noastre, a mai sus numitului Petru voievod, și credința mitropolitului nostru, chir Theoctist, și credința panului Braevici, credința panului Bratul, credința panului Manoil, credința panului Hotco vornic, credința panului Stanciul, credința panului Oană Julici, credința panului Duma Micaci, credința panului Petru pârcălab, credința panului Danciul, credința panului Cozma, credința panului Baicean, credința panului Tador Moicescul, credința panului Stețco Dămăcuș, credința panului Micul postelnic, și credința panului Ilea vistier, credința panului Dragoș ceașnic, credința panului Mihul stolnic, credința panului Petru comis și credința tuturor boierilor noștri moldoveni, mari și mici.

Iar după viața noastră, cine va fi domn al țării noastre, din copiii noștri sau iarăși pe oricine îl va alege Dumnezeu să fie domn, în țara noastră, în Moldova, acela să nu-i clintească dania noastră, ci să i-o întărească și să i-o împuternicească, pentru că i-am dat pentru dreapta și credincioasa lui slujbă.

Iar pentru mai mare putere a tuturor celor sus-scrise, am poruncit credinciosului nostru pan Petru logofăt să scrie și să atârne pecetea noastră la această carte a noastră.

A scris Dobrul, la Suceava, în anul 6964/1456, iunie, 8 zile”[100].

1459, septembrie 5, Lucăceni: „Ispisoc de la Ștefan voievod, ce iaste la Avram din Lucăceni, prin cari arată niști sămni de hotară”[101].

[100] Academia de Științe Sociale și Politice a RSR, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova* / Volumul II (1449-1486), București 1976, doc. 59, pp. 88

[101] Academia Română, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova* / Volumul II (1449-1486), București 1976, doc. 88, p. 126

1585: „Pe aceste drumuri (din ținutul Hotinului – n. n.), noi întâlneam, adesea, laolaltă, douăzeci sau treizeci din acele trăsuri mici, pomenite mai sus, și pe fiecare din ele era câte o fată, care se întorcea de la târgul din satele dimprejur, frumoase toate peste măsură și fără meșteșug, cu o cunună de flori pe cap, pentru a arăta că sunt încă în așteptarea măritișului; noi cumpăram de la ele, în trecere, lapte, prepelițe și ouă, cu care mai multe din aceste fete își umpluseră trăsurelele până sus și le așezaseră cu vârful în sus, pe care ele călcau și se sprijineau, fără să le spargă”[102].

1587, martie 5: „Petru voievod, din mila lui Dumnezeu domn al ţării Moldovei. Iată a venit înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri moldoveni, mari și mici, sluga noastră Vartic nemiș, nesilit de nimeni, nici asuprit și a vândut dreapta sa ocină și danie, o seliște anume Andreicăuţii, ce este în ţinutul Hotinului, din ispisocul de danie ce a avut de la Alexandru voievod și din ispisoacele de întărire ce a avut de la Ion voievod, numit Despot, și de la Bogdan voievod Alexandrovici, și de la Ioan voievod, și din privilegiul de întărire ce avut, de asemenea, și de la însumi domnia mea, aceasta a vândut credinciosului nostru Gravilaș, al doilea logofăt și cneaghinei lui, Mărinca, fiica răposatului Stroici vistier, pentru șase sute și șasezeci de zloţi tătărești. Și ispisoacele și uricul ce el a avut pe această seliște mai sus scrisă, anume Andreicăuţi, ce este în ţinutul Hotinului, care se numesc acum Varticeanii, el încă le-a dat în mâinile credinciosului nostru Gavrilaș logofăt și ale cneaghinei lui, Mărinca, dinaintea noastră și dinaintea tuturor boierilor noștri moldoveni.

Și întru aceasta, de asemenea, s-a ridicat **Ion și Liciul din Sincăuţi**, strănepoţii Bilavei, cu un uric ce a avut Ne...) și Bilava de la Ștefan voievod cel Bătrân, și au pârât pe Vartic nemiș, pentru un

[102] Pavie, François de, *Relatarea lui François de Pavie, senior de Fourquevaux a unei călătorii făcute de el în anul 1585 în ţinuturile Sultanului și în diferite locuri din Europa*, în *Călători străini despre Ţările Române*, Vol. III, București 1971, p. 184

loc, anume Dereuţii şi Soloneţul, ce este către hotarul Varticeanilor, şi ei l-au pierdut, ca domnesc, în zilele lui Petru voevod cel Bătrân, pentru că au ucis pe nişte Greci. Astfel, Ion şi Liciul au rămas de toată legea noastră.

De aceia noi, văzând tocmeala lor de bună voie şi plata deplină şi noi de asemeni şi de la domnia mea am dat şi am întărit credinciosului nostru Gavrilaş logofăt şi cneaghinei lui, Marinca, fiica răposatului Stroici vistier, înainte numitul Andrăcăuţi, în ţinutul Hotinului, ce se numeşte acum Varticeanii şi acest loc, Dereuţii şi cu Soloneţul.

Iar hotarul Andrăcăuţilor, în ţinutul Hotinului, ce se numeşte acum Varticeanii şi a acestui loc, Dereuţii şi cu Soloneţul, să le fie hotarul pe unde le-a hotărnicit credinciosul nostru Bucium pârcălab de Hotin, pe unde din veac au folosit, cu tot venitul. Şi altul să nu se amestece înaintea acestei cărţi a noastre.

Scris în Iaşi, anul 7095 (1587) Martie 5. / Domnul a poruncit. / Stroici mare logofăt a învăţat şi a iscălit. Stroici. Faceţi-le uric / Damian a scris>"[103].

1587: „Un act rupt (traducere) priveşte nişte locuri luate de **Drăgşan la Sencăuţi**, în părţile Hotinului, cu patru sute de zloţi tătăreşti. Lista boierilor (Bucium şi Ieremia Vornici, Brut Postelnic, Nădăbaico Spătar, Gheorghe Păharnic, Sava Stolnic, Stan Comis şi Stroici Logofăt) ne trimete la domnia lui Petru Şchiopul, şi anume la anii 1587-91. E interesantă menţiunea uneia din prădăciunile căzăceşti, cari tulburară aşa de des stăpânirea paşnicului Voevod: „Acele dresuri a lui le-au luat tâlharii din Ţara Leşască, când i-au jăfuit lui casa şi i-au 1uat lui toată, avere atuncea, câtă, au avut"[104].

[103] Academia RSR, *Documente privind istoria României*, Veacul XVI, A. Moldova, Vol. III (1571-1590), Bucureşti 1951, Doc. 414, pp. 339, 340

[104] Iorga, Nicolae, *Boieri şi răzeşi în Bucovina şi Basarabia*, în *Analele Academiei Române. Memoria Secţiunii Istorice*, Seria 2, Tomul 35 1912-1913, p. 33

1617, martie 12: „12 Mart 7125 (1617). Radu-Vodă. Apare Ghenghe Vel Logofăt, cu ginerele lui, Constantin Roşca Vel Vistier, plângându-se că, supt Ieremia-Vodă, Gheorghe Pârcălab, socrul lui Ieremia-Vodă: „Georgie Perkelab, Schwiegervatter des Fürsten Jeremie", li-a luat satele Coteleva, Sancăuţi, „Marschinizi", Şiscăuţi, la Prut, zis şi Novoseliţa (Ţinutul Hotin). Supt Constantin-Vodă li restituie „Marschinizi" şi Novoseliţa numai. Plângătorii le aveau de la străbun, Ivanco Mihăilaş: acte de la „bătrânul Voevod Alexandra şi de la Petru-Vodă". Domnul restituie tot, pentru credinşă „in den Landesangelegenheiten, da wir von denen Turcken angefochten worden und der Skender und Ibraim-Paschen, dann alle Agen mit denen turckischen Volckern und mit denen Tartarn allhier in unser Land gewesen [1616], vier gute Pferde geschencket haben" (Iorga, N., *Studii şi documente*, V, Bucureşti 1903, p. 397, 398).

1623, septembrie 5: Uricul lui Ştefan Tomşa, care dă lui „Avraam diacul din Lucăceni şi surori-sa Acsanii, fiilor Zamfirii, nepoţi Neachitei, strănepoţi Săcuianuluî şi pre-străneapoţi a Tăutului Logofăt", satele Noua-Săliţă, Rosutenii şi trei părţi din Lucăceni, „ce săntu în Ţănt. Hotinului, pe părăul Vilii, cu hăleştei şi cu mori într-acel părău». Se menţionează „a patra parte, partea cea din satul Lucăcenii, ci ş-au cumpărat-o el de la Anisiia Pisoţchioae, fata lui Izmană din Cordăreni, drept 250 taleri de argint, bani buni; însă aceasta el o au cumpărat diosăbi de soru-sa Acsana. Iar hotarul acestui sat Lucăcenilor în al triile movilă di cătră Butici şi la fântâna la Camănca şi la piatra cea ascuţită şi la pădurice cea de cătră **Surcăuţi** (**Săncăuţi** – n. n.) şi la moviliţele cele ce sănt în Huc".

Deci *Tăutuleştii* din părţile de sus ale Nistrului se găsesc, prin urmaşii lor fără slujbe, şi aici: înrudirea bătrânului Tăutu cu Secuianul era cunoscută si de aiurea"[105].

[105] Iorga, Nicolae, *Boieri şi răzeşi în Bucovina şi Basarabia*, în *Analele Academiei*

1635, august 14: La 14 august 7143 (1635), întărire pentru Avram de Lucăceni „pe sub satul Soloniuca, pe pârâul Cotele, cumpărătură de la Tudori pârcălab... Din movila săpată, din colțul a patru moșii, și până în opcina dealului, în colț iar a patru moșii: **Săncăuții**, Buticiulu, **Cochiujăni** și Soloniuca". „Tot opcina, până în hotarul Varticăuților"[106].

1635, august 19: „Io Vasilie voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Ţării Moldovei. Iată, au venit înaintea Noastră și înaintea boierilor noștri moldoveni, mari și mici, sluga noastră Avram din Lucăciani, cu un zapis de mărturie de la boierii noștri, de la Gligorie Hruci, fost vornic, și de la Costantin, fost pârcălab de Hotin, și de la alţi oameni buni, slugi domnești, anume: de la Ifrim Hăjdău, și de la Gheorghie Corosteanul, și de la Costantin Drăguţescul, și de la Zahariia din Hotin, și de la popa Nechita din Lucăciani, și de la Laver, diaconul de acolo, și de la Gavril Corostilî din Cotela și de la alţi oameni buni și oșteni dc frunte, astfel scriind și mărturisind, că a venit înaintea lor Odochiia, cneaghina lui Toma, fost vornic de Botușani, cu fiul ei, Mardaric, și, de asemenea, Costanda și cu fratele ei, Andronic, fiii lui Vasilie din Volcineţi, și, de asemenea, Avram, fiul Măricăi, nepotul Fădorei, și fratele ei, Toader din Liveni, toţi nepoţii lui Bilava din Sencheuţi (Săncăuţi – n. n.), de bunăvoia lor, nesiliţi de nimeni, nici asupriţi, și au vândut dreapta lor ocină (moștenită din părinţi n. n.) și dedină (moștenită din bunici – n. n.) și cumpărătură (cumpărată de la „neamul cel mai apropiat – n. n.), a patra parte din tot satul **Sencheuţi**, care se cheamă stâlpul lui Bilava, și cu iaz și cu vad de mori pe pârâul Viliia, în ţinutul Hotinului. Aceea ei au vândut-o slugii noastre mai sus-scrise, Avram, pentru două sute și treizeci de

Române. Memoria Secțiunii Istorice, Seria 2, Tomul 35 1912-1913, pp. 34, 35
[106] Academia Română, *Documenta Romaniae Historica*, A. Moldova / Volumul XXIII (2635-1636), București 1996, doc. 207, p. 246

taleri de argint, bani gata.

Deci, Domnia Mea și tot Sfatul nostru, dacă am văzut acel zapis de mărturie, de la acei boieri și slugi domnești mai sus-scrise, Noi am crezut și încă am dat și am întărit, și de la Noi, slugii noastre, Avram din Lucăciani, aceasta parte de ocină înainte spusă, a patra parte din tot satul **Sencheuţi**, care se numește stâlpul lui Bilava, cu iaz și **cu moară pe râul Viliia**, ca să-i fie lui, și de la Noi, dreaptă ocină, și cumpărătură, și uric și întărire, cu tot venitul, neclintit niciodată, în vecii vecilor.

Și altul să nu amestece înaintea noastră. / La Iași, în anul 7143 (1635), august 19"[107].

1637, mai 4: „Dumitrașco Șoldan, vel dvornic, i Grigorie Ureche, vel spătar, i Costantin Stârcea biv pârcălab, i Toderașco biv pârcălab, i Ștefan logofăt. Adică au venit înaintea noastră cest om, anume Vasilie Durduc din **Sencheuţi** (Săncăuţi – n. n.), și Magda, fata lui Dumitru Ciornăi, iar din Sencheuţi, de au mărturisit ei înaintea noastră cum, de bunăvoia lor și de nime siliţi, nici de nime împresuraţi, au vândut, dintr-a lor dreaptă ocină și moșie, din sat din Bobești, ce-s în ţinutul Dorohoiului, din stâlpul lui Vlad, jumătate, partea lui Dumitru Ciornăi, dumisale fratelui nostru, lui Pătrașco Ciogolei, ce-au fost logofăt, drept 60 taleri buni. / Deci noi așa am auzit, c-au mărturisit ei înaintea noastră, noi încă am făcut dumisale scrisoare. / Deci, de acum, ca să aibă a-și face dumnealui Pătrașco Ciogolea logofăt și direse domnești, pe acea parte de ocină și de pe scrisoarea noastră. Și noi, încă de mai mare credinţă, am iscălit și ne-am pus peceţile, ca să se știe. Însă acea parte a lui Dumitru Ciornăi se vine a opta parte din sat. / Hotin, 7146 (1637) mai 4"[108].

[107] Academia Română, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova* / Volumul XXIII (1635-1636), București 1996, doc. 211, pp. 248-250
[108] Academia Română, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova* / Volumul XXIV (1637-1638), București 1998, doc. 85, pp. 83, 84

1637, iunie 30: „Io Vasilie voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Țării Moldovei. Iată au venit înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri moldoveni, mari și mici, boierul domniei mele credincios Gligorașco Ureche mare spătar, și cu cneaghina comisoae Voruntărească și cu toți verii lui Neagoe postelnic: Gligorie Arbure, și Niculai Grumază, și Avram din Lucăciani[109], și Toader Gherman și Isac Cocoran, Gheorghie și cu toți verii lor, și s-au pârât, de față, înaintea noastră, cu rugătorii noștri Venedict, fost episcop de Roman, și cu Selivestru, egumen, și cu tot soborul de la sfânta mănăstire ce se numește Sucevița, unde este hramul învierea Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Isus Hristos, pentru satul Mândrești, ce este pe Siret, în ținutul Sucevii, cu mori pe râul Siret, zicând boierul domniei mele Ureche, mare spătar, cu acei oameni mai sus scriși, că le este lor acel sat dreaptă ocină și moștenire și le împresoară lor acel sat călugării fără nici o treaba. Iar rugătorii noștri călugări de la sfânta mănăstire Sucevița astfel au răspuns înaintea noastră, că acel sat Mândrești le este dreaptă danie și miluire de la Petru voievod și au arătat înaintea noastră și uric de la Petru voievod, făcut cu mare blestem, astfel scriind în acel uric că a fost acel sat de moștenire lui Ghiorghie, fost arhiepiscop și mitropolit de Suceava, de la Dumitru Hudici fost comis; și au arătat înaintea noastră și uric de moștenire ce a avut Petru Hudici de la bătrânul Ștefan voievod.

Iar boierul domniei mele, Ureche, mare spătar, și cu acei oameni mai sus scriși, ei au arătat înaintea noastră un alt act de la Petru voievod și de la Aron voievod și alte drese de la alți domni.

Deci, domnia mea și cu tot Sfatul nostru i-am judecat cu dreapta noastră judecată și după legea țării și astfel am aflat eu adevărul că nu are boierul domniei mele, Gligorie Ureche, mare spătar, și Vorontărească, și Gligorie Arbure, și Nicolae Grumadză, și Avram

[109] Apare ca martor „din Lugăceni" și în uricul din 18 iulie 1638, publicat în același volum, doc. 420, pp. 400, 401

și cu Toader Gherman, și Isac Cocoran, și fratele lui, Gheorghe, și cu alți veri ai lor nici o treabă cu acel sat și l-au luat fără drept și acel dres ce au arătat înaintea noastră a fost făcut cu înșelăciune și nedrept. Astfel ei au rămas înaintea noastră și din toată legea țării, iar rugătorii noștri călugări de la sfânta mănăstire Sucevița, ei s-au îndreptat și și-au pus ferâie 24 de zloți în visteria noastră.

Deci, de acum, înainte, să nu aibă mai mult a se pârî pentru această pâră niciodată, în veci. Deci, dacă se vor mai ivi în vreo vreme niște drese la boierul domniei mele Ureche spătar sau la alți veri ai lor, mai sus scriși, pe acel sat Mândrești, să nu se creadă și să se rupă. Și altul să nu se amestece. La Iași, în anul 7145 (1637) iunie 30 zile"[110].

1640, februarie 25: Din fiecare sat din ținutul Hotinului, „țăranii plătesc opt sute de zloți roșii pe lună, deși satul e mic"[111].

1644, aprilie 2: „Io Vasilie Voievod, din mila lui Dumnezeu Gospodarul Țării Moldovei, dat-am cartea domniei mele slugilor noastre, lui Neculai Sălitrariul și lui Gheorghiță, feciorul lui Corotușco, să fie tare și puternic cu cartea domniei mele a ține și a opri ocinile (pământ moștenit din părinți – n. n.) unde vor avea părți cu alți frați, anume a Bilușcăi, și a Măriei și a lui Arseni, ficiori Burloie, pentru niște părți ce opresc frații lor din **Cotiujeni** și din Bârlinți, ca să aibă a le ține aceste părți slugile domniei mele, care sunt scrise. / Iar cui va părea cu strâmbul să vie să stea de față înaintea domniei mele. Și nime să nu cuteze a ține sau a opri înaintea domniei mele. / Leato 7152/1644 aprilie 2"[112].

[110] Academia Română, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova* / Volumul XXIV (1637/1638), București 1998, doc. 130, pp. 123-125
[111] Taszycki, Achacy, *Relația secretarului*, în *Călători străini despre Țările Române*, Vol. IX, București 1997, p. 167
[112] Academia Română, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova* / Volumul XXVII (1643/1644), București 2005, doc. 275, p. 248.

1653, ianuarie 20: „Adică eu, Toderașco sin Avram, vnuc Capotin ot Lucăceani, scriu și mărturisesc, cu aiastă scrisoarea mea, însumi pre mine cum au fost cumpăraș părintele meu Avram niște părţi de moșie den Gacoteani, anume de la popa Griga sin lui Crivopis din Hotin, și de la Costea Herlenco, ce i-au fost cumpărătură și de la Boboș, și de la Taţea, parte de gios de Gicoteani, strămoșia lui Gicot, care moșie s-au găsit că iaste lui Ștefan stolnicul și lui Darie, și lui Grigorie, feciori Măriei, fetei Batcihai, nepoata lui Gicot, care moșie direaptă iaste lor, când iaste acmu. Sau sculat Măriia Batciha, cu feciorii săi cari-s mai sus scriși, și m-am tras la divan, eu știind den oameni buni, bătrâni, de primprejur, megiiași că le iaste a lor moșie direaptă. N-am vrut să mă pârască, ce m-am lăsat ca să-mi întoarcă cumpărătura tătâne-meu, lui Avram, care bani au dat popii Grighei**,** fecior lui Crivopis den Hotin, patruzeci de taleri bătuţi și doi, și o vacă cu viţel, deci eu am luat acei bani toţi, 40 și doi de taleri, și o vacă și le-am întors moșia lor. Și în zapis ce am avut domnesc, pre acele părţi, eu cu mâna mea l-am orbit și le-am ras de la ispisocul meu. Ca să le fie lor moșie, și răscumpărătură adevărată, și de acmu înainte, de să va găsi undeva, la cineva, măcar în câtăva vreme să n-aibă credinţă în veci vrun dires pre acea moșie ce mai sus scriem, ce să le fie lor moșie în veci de veci. Și în tocmeala noastră a fost Costin Liciul și Cojan Avraam, și Andronic diacon de Belhouţi, și Costin Taban de Tătărouca, și Vasile de la Soroca, **și** Istratie de colea **și** Gligorie Margine, iar de la Soroca, **și** Coropco vornicelul de Kelmești, **și** Ilea vătăman de colea, și Gligoraș Zazulea de Medvidea, **și** Ion de Cotela, **și** Prodan de colea, **și** Pântelei Derolea sin Druţea, și Savin tij. **Și** eu, Druţea starii am scris, dacă am văzut a lor tocmeală de bună voia dumnealor, ca să-și facă ispisoc domnesc, să se știe. / Vlt. 7166 Ian. 20”[113].

[113] Ghibănescu, Gh., *Surete și Izvoade*, Volumul IX, Documente Basarabene, Iași 1914, pp. 151, 152

1654, 2 decembrie: „Io Gheorghe Ștefan Voevod, prin mila lui Dumnezeu Domnul Moldovei, adică au venit înainte noastră și înaintea alor noștri boiari mari și mici slugile noastre, Darie și cu fratele lui, Ștefan, și Gligorie, ficiorii Măriei, nepoţi Irinei Batcihai, prea-strănepoţi lui Ţicotă cel bătrân, și s-au pârât de faţă, înaintea noastră, cu sluga noastră, cu Toderașco, ficiorul lui Avram de **Lucăceani** pentru un sat, pentru Ţicoteani, și cu eleșteu, ce iaste în trapa satului, ce sunt la ţinutul Hotinului, zicând Darie și cu fraţii lui cum acel sat, ce mai sus scriem, Ţicoteanii, iaste a lor dirept de moșie și l-au împresurat Avram, tatăl lui Todirașco, fără de lucru. Și ne-au arătat ei și ispisoc de întăritură, ce a avut strămoșul lui, Ţicota cel bătrân, de la Iancul Vodă, și alte direse de mărturie. Iară sluga noastră Toderașco Avraam așa au dat sama înaintea noastră, cum acel sat ce mai sus scriem, Ţicoteanii, iaste direaptă cumpărătura tătâni-său, lui Avram, cu eleșteu, cu tot, și ne-au arătat și ispisoc de mărturie și de întăritură, ce au avut tatăl lui, Avram, de la Vasilie Voda. Deci domnia mea nu i-am crezut nici pre unii, ci am socotit împreună cu tot svatul nostru, și le-am făcut cartea domniei mele la slugile noastre la Ifrim Hăjdău și la Toader Liciul, și la Costin Liciul, și la Malic din Cotela, și la Druţea, și la alţi oameni buni dimprejurul acelui sat, ca să aibă ei a socoti, cum vor afla ei cu sufletele sale, mai cu dreptul într-acela chip să ne dea știre. Deci ei au mers acolo, la acel sat, cu mulţi oameni buni, megieși, și au socotit, și așa au aflat, cu sufletele lor, cum au vândut o parte de prin acolia popa Griga, ficiorul lui Crivopis, o cumpărătură ce au avut popa Griga de la Coste Iarlinco de Ţicoteani, și partea lui Bobăși și a Taţăi dintr-acel stâlp[114]. Iară alte părţi nu s-a aflat să fi vândut, partea Romșei și a Măriei Batciha. Așa ne-au mărturisit cu sufletele sale, deci au rămas Toderașco Avram, dinaintea noastră și din toată legea ţării. Iară slugile noastre, Darie și cu fraţii lui, Ștefan și Gligorie, feciorii Mariei Batciha, nepoţii Irinei Batciha cea bătrână, prea-strănepoţi lui Ţicotă cel bătrân, s-au în-

[114] În sensul de strămoș comun – n. n.

dreptat și ș-au pus și haraci în vistieria noastră, 12 zloţi, pentru aceia de acmu înainte ca să aibă ei a-și ţine a lor direaptă ocină și moșie, toate părţile Romșei și a Măriei Batcihăi, cu heleșteu și cu tot venitul din sat din Ţicoteani, și de astă pâră să nu să mai pârască niciodată în veci, peste cartea noastă și alt nime să nu se amestece"[115].

1722, un spahiu stăpân în Săncăuţi: Filip Orlik, polonezul prieten cu hatmanul cazacilor, Mazepa, și care, din 1710, avea să fie numit, de către Carol al XII-lea, hatman al cazacilor, ca succesor al lui Mazepa, a ţinut un amplu jurnal, cu referiri și la o călătorie prin Bucovina, făcută în 1722, în care spune, printre altele: „La 24 martie, marţi, am plecat de dimineaţă, din Slobozia, și, după un drum de două mile, am poposit în satul Toporăuţi și am mers, de acolo, în satul **Săncăuţi**, unde am rămas peste noapte. Acest sat ţine de Hotin și este stăpânit de un spahiu, care ne-a cinstit cu cafea. / La 25 martie, miercuri, am tocmit o pereche de cai de cărăușie, de la un subași turcit din Moldova, și am pus pe Carol și pe Ioan să-i încalece; am mers două zile și jumătate și am ajuns la o jumătate de milă de Hotin. Am trimis acolo, înainte, pe Carol, la chehaia pașalei, spre a-i da de veste de sosirea mea și a-l ruga să-mi găsească o locuinţă. Până să se întoarcă, am prânzit în acel loc. Curând după aceea, s-a întors și Carol și, împreună cu el, au venit și doi ofiţeri lipcani, un rotmistru și un porucic, trimiși de Kolczak, polcovnicul, în întâmpinarea mea, ca să mă ducă la locuinţa ce-mi era pregătită la rotmistrul de Lipcani, Korsak, în apropiere, afară din Hotin, în satul Lipcani. Acesta ne-a primit destul de curtenitor, căci era un om cumsecade"[116].

„Din 7 mai 1733, Neculai Mavrocordat, fiul lui Constantin, fost domn al Ţării Românești, și ginerele boierului moldovean Constantin Ruset, ia în arendă Moldova (termenul e dur, dar, din păcate,

[115] Ghibănescu, Gh., *Surete și Izvoade*, Volumul IX, Documente Basarabene, Iași 1914, pp. 165, 166
[116] *Călători*, IX, pp. 137

adevărat!), grecii ocupând toate boieriile și funcţiile în stat, „iar boierii din ţară nu puteau încăpea la nimic" (Neculce, p. 303). Rușii tocmai începuseră să se impună ca o mare putere și adulmecau, tot mai des, prin preajma Hotinului. „Ajuns-a osândă pe biata Moldovă" cu atâtea domnii străine, dar o rază de speranţă părea să se ivească, în 15 decembrie 1736, când revenea în scaunul domnesc Grigore Ghica Vodă, domn „mai bun și mai înţelept, numai tot fire de grec" (Neculce, p. 313) și când Ion Neculce a fost numit, iarăși, vornic al Ţării de Sus. Și, cum se întrevedea, deja un nou război ruso-turc, „Grigore Vodă a trimis, pe supt munte, la Câmpulung, la Vicov, la Berhomete, de-au strâns oameni tineri, cu sineţe, ca vreo opt sute, de le da bani și tain, de i-au ţinut la Iași, toată vara" (Neculce, p. 316).*

1739, iunie 29: Rușii intră în Moldova, aparent pe neașteptate, în 29 iunie 1739, când 20.000 de oameni, conduși de către Rumeanţev, venind dinspre Ucraina, fac poduri, la Cincău, și trec Nistrul, după cum nota, în jurnalul de campanie, generalul Cristoph-Hermann von Mannstein[117]. După o primă bătălie cu tătarii, pe Nistru („le-au ieșit tătarii înainte… dar n-au isprăvit nimic, că i-au bătut moscalii prea rău" – Neculce, p. 244), cazacii cuceresc Hotinul, în 30 august 1733, pe care îl găsesc „cu suburbiile părăsite, cu toate că orașul era întărit și înconjurat cu un șanţ larg"[118]. În 31 august, „garnizoana turcă, cu un efectiv de 736 oameni, a ieșit din cetate și a predat armele și drapelele. În același timp, intra în oraș garnizoana rusă: generalul-maior Hrușov era numit comandantul-șef al cetăţii, având sub ordinele lui pe prinţul Dadian, colonel de artilerie.

În noiembrie 1733, Hotinul fu restituit turcilor, iar pe la jumătatea lui decembrie, „a venit poruncă la Grigore Vodă, cum că au dat Hotinul în seama lui… și a trimis pe Lupul, serdarul, pârcălab la Hotin" (Neculce, p. 350). „Și s-a întâmplat de-a căzut și iarnă mare,

[117] *Călători*, IX, p. 239
[118] *Călători*, IX, p. 244

până la brâu. Și a căzut de la vinerea mare și a ținut până la Sfântul Gheorghe. Și piereau vitele oamenilor, câte mai scăpaseră de oaste, și intrase și boală în vite și în oi, vărsat, de se potopeau cu totul. Că fân nu putuseră face oamenii, de oaste și de ploaie multă, ce era. Și cât se făcuse, încă îl mâncaseră moscalii, până a se întoarce înapoi" (Neculce, pp. 350, 351). Iar bietul cronicar Ion Neculce a fost, tot atunci, închis, pentru câteva zile, drept trădător, din pricina uneltirilor ciocoilor aduși de Grigore Ghica Vodă, care, întorcându-se la Iași, deja se schimbase mult în rău, drept pentru care, în 13 septembrie 1741, „i-a venit mazilia, și l-au dus la Poartă cu mare cinste", în locul lui venind, pentru o a doua domnie, Constantin, feciorul lui Nicolae Mavrocordat, cu renumele de „blând și bun", căpătat în prima domnie.

1742, în condicele lui Mavrocordat: „Condica de cărți de poroncă de tot felul dea trebuință ce s-au dat din partea Divanului în anul dintăiu a Domnii Mării Sale Constandin Nicolae Voievod; ce s-au început în Săptemvrie, vlet 7250 (1741), la al trisprăzeci ani a al cincilea Domnie și la întâiul an a al doile Domniei a Moldovii – cari să încheie până la sfârșitul lui Dechemvrie let 7251 (1742)"[119], menționează evenimente tipice pentru raiaua Hotinului și pentru ținuturile moldovenești învecinate în acea vreme. Astfel, într-un răspuns dat „cărții lui Iliaș Vel Căpitan de Dorohoi, pentru Smail Turcul, c-au luat bejenari" din Moldova „și i-au trecut în raia", prin care îl îndeamnă pe Iliaș „să caute să trimită vreo 20 de liude la Hotin, la capichihaia, să dea mare jalobă" și „să spuie dumisale Inicer Agasi să trimită, să-l aducă, să-i facă mare zapt, să-i vie de hac și pe oameni să-i scoată, să-i dai în iasta parte"[120]. Se vorbește despre valurile de „bejenari vrând să fugă la raia", pentru că raiaua asigura siguranță, și despre „niște turci care furaseră o fată" din ținutul Dorohoiului, și

[119] Iorga, Nicolae, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, Vol. VI, București, p. 209
[120] Ibidem, p. 212

pentru care s-a dat „de știre la Hotin... că, fiind Hotinceni, acolo să cade să-i trimitem"[121]. Tot pe atunci a fost trimis la ocnă un vornicel „de n-au scos oamenii toți la peceți, ci i-au făcut raileni și bejenari"[122].

1745, mai 29: Se împart averile fostului mare vornic Ion Sturza, „cu niamul său" (printre alții, Gheorghe Hăjdău, Toderașco „Jora, cumnată-său", Toader Cuza, Lupul Vartic, deci între moștenitori, iar „a treia parte de sat Lucăceni, pe Vilia, (revine – n. n.) parte surorii lui Gherman", o altă „a treia parte de sat Lucăceni, pe Vilia, parte lui Gherman"[123].

1750: Serdarul („ofițeri de poliție... se ziceau serdari"[124]) Costea a construit biserica din Cotiujeni, ulterior refăcută[125]. „Sunt biserici vechi la... Cotiujeni, zidită de serdarul Costea, în 1750, refăcută"[126].

1766, octombrie 14: „14 Octombre 1766. Grigore Ghica arată că Alexandru Neculce biv Vel Păharnic a prezentat mărturie pentru diata din 20 Februar 7265 (1757), a fratelui său, Ilie biv Vel Spătar. Ilie mai trăiește după diată trei ani și o lună. Lasă satul „Krejtnesesti" (Ținutul Dorohoi) la mănăstirea ce va alege Alexandru. Prevede ceva și pentru soră-sa, Ileana Stolniceasa, văduva luí Costin Stolnic. Ilie dă Boianul (Ținutul Cernduți), jumătate, lui Vasile, fiul lui Alexandru. Și cealaltă jumătate, pentru a i se plăti, de el sau Alexandru, datoriile.

[121] Ibidem, p. 225
[122] Ibidem, p. 245
[123] Iorga, Nicolae, *Boieri și răzeși în Bucovina și Basarabia*, în *Analele Academiei Române. Memoria Secțiunii Istorice*, Seria 2, Tomul 35 1912-1913, pp. 59, 60
[124] Iorga, N., *Basarabia noastră / Scrisă după 100 de ani de la răpirea ei de către Ruși*, Vălenii de Munte 1912, p. 91
[125] Iorga, N., *Guide Historique de la Roumanie*, Paris 1928, p. 137
[126] Iorga, N., *Guide historique de la Roumanie / Partie descriptive*, Bucarest 1928, p. 137

Ţiganii se împart între frate şi soră:. Satele „Gengeşti" şi „**Lukecseni**" (Ţinuturile Soroca şi Hotin), via la Cotnari – Ilenei. Datorii avea de 1.534 de lei la răposatul Filip Catargiu Vistier, la Hasan-Aga din Roman, la Mehmet din Cernăuţi, la Cîrste Armaşul din Cameniţa. Plătindu-se, se împlineşte şi scrisa testamentului. Marturi: fiii Dimitrie, Alexandru şi Iacob, şi boierii Divanului" (Iorga, N., *Studii şi documente*, V, Bucureşti 1903, pp. 429, 430).

1771, decembrie 5: „Moşii ce are, la ţinut Hotinului, dumnealui paharnicul Ioniţă Cuza, cu neamurile dumisale, care moşii se trag de pe strămoşul dumisale Toderaşco Jora, vel sulger", include în listă, printre altele, „a treia parte din **Lucăceni**", la fel şi din Şişcăuţi, deci din averea strămoşului Sin de Hotin şi a stră-strămoşului Mihail de Dorohoi, obţinute „după împărţala din 7229 februarie 15 (1721), iar cea de pe urmă din 7253 mai 29 (1745)"[127].

1772, Cotiujeni, recensământul lui Rumeanţev: În volumul I, pagina 145, proprietari ai satului sunt trecuţi, în vremea recensământului din 1772-1774, Mihalachi **Talpă** şi **Sorocean**. La pagina 181, sunt trecuţi „jidovii din ţinut, ce sunt şezători prin satele ţinutului", la Cotiujeni fiind „şezător" doar **Leiba** ot Cociojeni. În volumul II, paginile 162 şi 163, este notat Cociujeni, deşi la cuprins satul este trecut Cotiujeni:

*

175 – toată suma caselor
29 – scădere rufeturile, însă:
2 popi; 1 dascăl; 6 scutelnici; 20 ţigani; 146 rămaşi birnici

*

Birnicii: Alexandru sin (fiul) **Ursulesii**, Andrei **Stâncă**, Ilie **Grecul**, Iacob zet (al) **Mărculesii**, Tănase **Stâncă**, Ioniţă zet **Gaşcul**, George **Rodinco**, Vasile **Stâncă**, Mulat **Loisa**, Dumitru **Mândru**,

[127] Ghibănescu, Gh., *Surete şi Izvoade*, Vol. VII, Iaşi 1912, pp. 297, 298

Nichita sin **Mărculesii**, Grigoraş sin **Ursulesii**, Ion **Mortul**, George, văcar, Vasile **Rodinca**, Ştefan, vătăman, Ştefan, rusul, Ioniţă **Rumbul**, Ion **Cuflinco**, Gavril **Frumuşinco**, Andreuţă, Vasile **Tătarul**, Dumitraş **Culeşanul**, Simion **Berdei**, Vasile brat (frate) **Andreuţă**, Mihălache **Mortul**, Timofte **Mortul**, Ştefan **Bordei**, Ursul sin **Lupan**, Toader **Răvenco**, Lupul sin **Răvenco**, Vasile, pânzariul, Andrei, văcariul, Matei, rus, Ioniţă **Cucul**, Ivan, rusul, Vasile **Băbuţă**, Tudose, Grigoraş brat lui, Andronache **Cucul**, Lupan, Nicolae **Lungul**, Ursul **Lungul**, Toader **Ciobănaş**, Toader sin Chilinei, Simeon **Comănoc**, Ursul **Tufă**, Lungul brat vornicului, Timofte **Giosan**, Ion **Druţă**, Vasile **Bounegru**, Ştefan **Covaşă**, Enache **Giosan**, Ignat **Comănoc**, Ion **Ostahe**, Toader **Posmar**, Ştefan, calpagiu, Ostahe, pescar, Antohe, ciubotar, Macovei, rus, Matei, rus, Ion zet **Ganul**, Vasile **Gănuţul**, Ioniţă zet **Gănuţului**, Ursul **Curcă**, Ion sin **Gănuţului**, Ştefan, funar, Grigoraş zet funarului, Nichita, rus, Vasile, rusul, Zaharia, ciubotar, Mihai zet pas, Vasile **Verenie**, Iacob pas, Ioniţă sin babei, Tănase sin funariul, Fodor rus, Gavril, rus, Matei, rus, Ştefan **Gacul**, Ivan, morar, Socrul lui Ivan, Năzarie, Lungul sin Năzarie, Gavril, rus, Toader zet **Ganul**, Mihai **Ciurul**, Gavril **Bocan**, Simion, pas, Vasile, rusul, Ion sin Irimiei, Irimia, Iacob, rus, brat Fodor, Nicolae **Tiutiuliuc**, Nicolae **Bărgan**, Gavril **Bulduma**, Ivan brat lui, Vasile **Gâscă**, Lungul **Pulan**, Lungul **Caraoman**, Nistor **Bordeian**, Vasile cumnat lui Ţâbârnă, Lungul sin **Beşliu**, Simion Ţâbârnă, Matei, pânzar, Chiriac **Moroşan**, Andronache, Ignat sin Iftimi, Ursul **Bortă**, Ion, bârsan, Grigoraş, plăcintar, Alexa zet **Căpăţână**, Ion **Căpăţână**, Toader **Minciună**, Mihalache zet Tănase, Ion zet pescariul, Simion, pescariul, Simion sin **Mărculesii**, Ursache sin Vlase, Toader **Rănibou**, Costandin **Rumbu**, Nichifor, ciubotar, Iftimie zet Ghiniţei, Andronache, ciobanu, Pavel zet pescariul, Vasile **Cirimpie**, Ion sin pescariul, Vasile **Niagul**, Iacob sin **Cuhai**, George **Olmadem**, Andrei zet **Procăi**, Grigoraş **Bortă**, Andrei zet **Procăi**, Trohin **Sprânceană**, Miron sin Costea, Savin Ţibrica, Axenti **Ciucă**, Savin Ţibrican, Costandin **Găină**, Darie, cojocar,

George, vornic, Vasile, vătăman, Ioniţă, vătăman.

*

Rufeturi ot tam (aici): Popa Dragomir, Popa Ion, Radul, dascăl, Ivan, vizitiu scutelnic la bașia Coste, pârcălab, Vasile, plugar, tij (la fel), Onofrei, plugar, tij, Petre, bucătar, tij, Ivan, rusul, tij, Hrincul, rusul, tij, Mihai, ţigan, Lazăr, ţigan, George, ţigan, Vasile, ţigan, Nicul, ţigan, Vasile, ţigan, Petre, ţigan, Dragomir, ţigan, Vasile, ţigan, Costandin, ţigan, George, ţigan, Ștefan, ţigan, Ștefan, ţigan, Niagul, ţigan, Nicolae, ţigan, George, ţigan, Petre, ţigan, Vasile, ţigan, Păvălucă, ţigan, Ioniţă, ţigan"[128].

1772, Săncăuţi, recensământul lui Rumeanţev:

„Toată suma caselor: 44
Scădere rufeturi, însă: 4
2 popi
1 dascăl
1 diacon
Rămân birnici: 40

*

Birnicii: Fedor, rus, Grigore, rus, Ile, rus, Vasile **Bădă**, Vasilache **Duca**, Pintelei, argat, Andrus, vătăman, Vasile, ciubotar, Grigoraș sin (fiu) Ion, Toader sin Iure, Simion sin **Forosnă**, Vasile **Forosnă**, Mihai zet (al) **Tumpici**, Vasile nepot vornicului, Iosip sin popei, Ioniţă sin Petre, Vasile, vornic, Alecsa sin **Dubiţă**, Mihai **Drușmac**, Ilie sin Petre, Macsim, rus, Ilie, rotariul, Ion **Varinca**, Mihail, rus, Ilie, rus, Nazarco, Toader **Cernausckii**, Ion, cărbunariul, Vasile **Răvei**, Nicolae sin **Drunic**, Ursache brat (frate) lui, Grigoraș, căsap, Vasile cumnat lui, Andrei zet Filip, Vasile brat vatamanului, Hrior, rus, Ion, rotariu, Hilip brat lui, Toader sin **Donică**, Nicolae, morar.

*

[128] Acad. Şt. RSS Mold., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I și II, Chișinău 1975

Rufeturi: Popa Toader, Popa Gavril, Vasile, diacon, Timofti, dascăl**"[129].**

1772, Lucăcenii și Hilipăuţii, recensământul lui Rumeanţev*:* În volumul II, pagina 154:

„Toată suma caselor: 36
Scădere rufeturi: 1 popă
Rămân birnici: 35

Birnicii: Ion **Ciornei**, Ion vornic, Onofrei, Pitico **Zărezu**, Ursul sin **Iosipciuc**, Ion zet lui, Matei, Toader **Popovici**, Gavril **Spataru**, Ion **Piscovei**, George **Nucă**, Hrihor rus, Fodor **Kulka**, Iacob sin **Kulka**, Andrei **Guglia**, Timofte sin **Căpăţână**, Toader **Ţopa**, Hlihor sin lui, Dumitru **Andreeș**, Hrincu **Boţan**, Vasile vornic, Fodor **Rojdate**, Vasile **Pochincă**, Vasile socru lui **Poiană**, Vasile rotar, Fodor bejenar, Iacob bejenar, Alexa bejenar, Vasile **Pizincu**, Hrihor rusul, Andrei zet **Timofte**, Iacob **Duca**, Andrei **Zăharcu**, Ștefan morar, Ion morar.

Rufeturi: Popa Nicolae.

1788, drumul prin raiaua Hotinului: Contele Feodor Karacsay de Valyesaka, participant, în 1788-1791, la asediul Hotinului și la marile bătălii de pe teritoriul Moldovei, bun cunoscător al fiecărei regiuni moldovenești, descrie și drumul **„**de la Cernăuţi și partea austriacă a Moldovei, la cetatea Hotin, 5 mile". Drumul acesta include și Săncăuţii: „De la Cernăuţi, peste Sadagura, la satul Rarancea. De aici, duc două drumuri la satul Șirăuţi (în raiaua Hotinului), unde se împreună din nou; unul duce prin Răchitna și **Săncăuţi**, altul

[129] Acad. Şt. RSS Mold., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, II, Chișinău 1975, pp. 121 și 12

prin Toporăuţi (încă tot în Bucovina) și următoarele localităţi din raia: Colincăuţi, Grozinţi, Șilăuţi, Mălinţi, Clișcăuţi și Zaroșeni. De la Șirăuţi, duce acest drum, prin Necăbăuţi, pe la creasta unui deal, la Hotin; primul este mai scurt, dar mai rău.

Pe moldoveni, contele Karacsay îi descria drept „oameni frumoși, zvelţi, voinici și scunzi, și totul, la moldoveni, arată aptitudini intelectuale încă nefolosite”[130].

1788, aprilie 22: „Viena, 4 aprilie 1788. În 13 martie, Prinţul de Cobourg a intrat, cu patru coloane, în Moldova; prima s-a oprit la Baia (Baja – n. n), a doua – la Litenii Mari (Littenmare – n. n.), a treia – la Dorogosia (?) și a patra, la Herța (Hereza – n. n.). În mijlocul acestor poziţii, corpul care a fost detașat din Transilvania, de la Ocna, unde se găses saline. Generalul a oprit, de asemeni, la Hotin, un corp de 2.000 de tătari și un detașament de 700 de inamici la Boian (Bojana – n. n.), pe graniță”[131].

1801: „Turcii din raia plătesc pentru persoana lor o dare destul de mică. Ei deţin pământurile ca arendași ai Porţii; ţăranii așezaţi pe ele sunt moldoveni și munteni. Ei depind de bunul plac al stăpânilor lor, de către care sunt trataţi uneori cu asprime. Obișnuinţa și alte avantaje le fac această situaţie suportabilă și ei nu consideră ca o nenorocire faptul că soţiile lor sunt expuse poftei turcilor. Când înaintează pașei vreo reclamaţie, aceasta trebuie făcută în numele satului întreg, altfel nu ar fi ascultată. Atunci popa face plângerea, care, de obicei, este sprijinită prin daruri. Pe ogoarele din jurul Hotinului am văzut snopi împrăștiaţi, lăsaţi pe loc ca tribut pământului și păsărilor. Acest fel de trăsături sentimentale nu sunt rare la musulmani. Drumurile și podurile în raia sunt în starea cea mai proastă. Locuitorii nu le poartă de grijă, iar pe cele făcute de un particular nu are voie să le repare

[130] *Călători*, XIX, I, p. 754
[131] *Gazette de France*, No. 33, Mardi 22 Avril 1788, p. 1

nimeni, în afară de acela. După principiile turcești, nu este permis să se urnească ceva sau să se schimbe ceva din binefacerile cuiva”[132].

1802, aprilie 3: „Se transmite din Lemberg (Galiția) că un corp considerabil de trupe austriece s-a așezat pe granița provinciilor turcești Moldova și Valahia, care se zice că vor fi ocupate. Un corp rusesc, compus din cavalerie și cazaci, se află, la fel, în marș pentru a intra în districtul Hotin, unde va rămâne în așteptarea unor noi ordine”[133].

1808, iunie 30: „Viena, 16 iunie. De când a devenit gospodar al Valahiei, prințul Ipsilanti (cel care și-a însușit necuvenit munții Dornelor – n. n.), se găsește întruna la Petersburg, împreună cu fiul său mai mare (cel căruia „i-a dăruit” munții Dornelor – n. n.). Soția lui se află, acum, la Raminici-Podolsky, aproape de Hotin. Se pare că acest prinț posede bogății imense”[134].

1811, octombrie 15: „Am cercetat și pentru această moșie (Buticiul – n. n.), și s-au găsit tot trupul ei, stăpânindu-să din vremea turcilor, și acum, în moșia Ţăcotenii, supta stăpânirea satului ci este pe Ţăcoteni, cu numele Larga, dară săliște Buticiului la ce loc o au arătat oamenii bătrâni, s-au însemnat la harta inginerească... Al triile movilă de cătră Butici și la fântâna Caminca, și la piatra ce ascuțită, și la pădurice ce de către Sănăuţi. Pomenit zapisul din 9 Septemvrie 7176 al lui Alexandru Buhuș Pitar și al soției Alexandra, fiica lui Neculai Ureche, care vinde lui Toderașcu Jora medelnicer jumătate de Butici, „ci esti lângă hotarul **Săncăuţălor**, în Ţănutu Hotinului”. „Moșiia Ţăcotenii vine cap cu moșia Cotele”. Ștefan Tomșa întărește

[132] Batthyány, Vincenz, în *Scrisoarea a patrusprezecea*, apud Academia Română, *Călători străini despre Țările Române*, Serie nouă, Vol. I (1801-1821), București 2004, pp. 110
[133] *Journal des débats*, II, Du 13 Germinal an 10 de la République, p. 2
[134] *Journal de l'Empire*, 30 Juin 1808, p. 2

(1 April 7130) lui Tudori pârcălab „un loc de sat pi Cotele, ci să numești Soloniuca, împrotiva satului Cotele". La 14 August 7143, întărire pentru Avram de **Lucăceni** „pe satul Soloniuca, pe pârăul Cotele, cumpărătură de la Tudori părcălabul... Din movila săpată, din colțul a patru moșii, și până în opcina dialului, în colțul iar a patru moșii: **Săncăuțăi**, Buticiul, **Cochiujăni** și Soloniuca". „Tot opcina, până în hotarul Varticăuților". Întărire la 1814, 17 Noiemvrie, de Neculai Strătulat vel vornic, Andronachi Donici Agă, Alecu Greceanu Agă, Ioan Racoviță Spătar"[135].

1812, mai 12: „Lemberg, 1 mai. Rușii, se spune, au demolat fortăreața Camenița (Kaminiec-Podolski – n. n.), situată aproape de Hotin, aflată pe granița veche a Turciei (granița Moldovei, desigur, dar Moldova era doar o provincie a Turciei – n. n.)... Scrisori din Iași anunță că o divizie de trupe rusești a trecut de acest oraș și a luat drumul orașului Zalessczyk, cedat Rusiei prin ultimele tratative de la Viena"[136].

1814: „Frații Casimir, Petrachi și Panaite iau, de la Pitarul Gheorghe Soroceanu, „Novoselița, cu locul numit Gropile, satul Bârlești și alte părți din Cotujeni, Măndăcăuți și alte din Ținutul Hotinului"[137].

1816, recensământ în județul Hotin[138]: „Numele locuitorilor satului **Cotiujenii** și anii stabilirii lor în sat: Iacob **Pumac** – 1811, Hrițco sin (fiul lui) Fedor – 1788, Nicolai sin Iacob – 1788, Alexa sin

[135] Iorga, Nicolae, *Boieri și răzeși în Bucovina și Basarabia*, în *Analele Academiei Române. Memoria Secțiunii Istorice*, Seria 2, Tomul 35 1912-1913, p. 77

[136] *Journal de l'Empire*, Mardi 26 Mai 1812, p. 1

[137] Iorga, N., *Basarabia noastră / Scrisă după 100 de ani de la răpirea ei de către Ruși*, Vălenii de Munte 1912, pp. 166, 167

[138] Direcția regională a Arhivelor Statului Chișinău, Cancelaria gubernatorului. *Recensământul Basarabiei*. Dosar No. 11

Iacob – 1786, Ștefan **Rusu** – 1790, Mihail **Ivanovici** – 1804, Petre **Rudu** – 1797, Nichifor brat (frate) Petre – 1797"[139].

1818, iunie 9: „Lemberg, 18 mai. Împăratul Rusiei a sosit, în 6 mai, la Kamenița. Majestatea Sa și-a continuat, în 8 mai, călătoria spre Hotin (Chotym – n. n.), dorind să ajungă, în 9 mai, la Chișinău, unde și-a propus să poposească o zi. Împăratul va merge, de asemeni, să viziteze fortăreața Bender și va trece în revistă trupele din Tiraspol și Basarabia. Majestatea Sa dorea să ajungă, în 13 al acestei luni, la Odesa. Guvernul a fost informat că Împăratul Alexandru se va întâlni, la Camenița, în Basarabia, aproape de Ockopie, lângă frontierele Galiției, cu Domnul baron Hoheneck, general maior și comandant al Bucovinei (Buckowine, în grafia europeană a vremii – n. n.), și cu Domnul de Rosenthal, căpitanul cercului Sothow, pentru a conveni regularizarea graniței, chestiune pe care Majestatea Sa o privește cu deosebită atenție, și i-a invitat să se întâlnească la Hotin, ca să ia masa împreună"[140].

1818, polcovnici stăpâni în Cotiujeni: „Crețulescu, român, vornic, moșier la Sincăuți (Hotin)[141]. „Ene Ilie, nobil la 1818, **Ene Mihai** și Ene Ștefan, nobil la 1818, români, emigrați, la 1792, și în Transnistria. Ene Mihai, proprietar al seliștii Grumăzeni din **Cotiugeni** (Hotin), alegător la 1821 (polcovnic)"[142].

1822, ianuarie 19: „Viena, 7 ianuarie – extras dintr-o scrisoare particulară. Suntem asigurați că toate armatele ruse, numite *de Sud*, mărșăluiesc spre Prut, după 23 decembrie, și că trei divizii au trecut

[139] Ciobanu, Ștefan, *Basarabia / Monografie*, Chișinău 1926, pp. 59, 60

[140] *Journal des débats*, II, Mardi 9 Juin 1818, p. 1

[141] Bezviconi, Gheorghe G., *Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru*, Vol. II, București 1943, p. 30

[142] Bezviconi, Gheorghe G., *Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru*, Vol. II, București 1943, p. 35

Nistrul, în 26, pe parcursul nopții. Trupele au primit hrană pentru cincisprezece zile. Satele din lungul Prutului sunt atât de aglomerate cu trupe, încât această stare de lucruri pare imposibilă. Se așteaptă din Basarabia noutăți despre mișcările de trupe. Se anunță, în același timp, că trupele otomane au început să evacueze principatele Moldova și Valahia... Se așteaptă noutăți importante. Sursele ne asigură că trupele rusești vor ocupa principatele, în virtutea unei convenții; dar alții anunță că au ajuns întărituri turcești, la Iași, în 28 decembrie...

Se știe, în acest moment, că grosul artileriei turcești (cincisprezece piese) sunt mutate, de la Iași, la Brăila, spre Dunăre, fără piedici din partea ienicerilor, care, în alte împrejurări, s-ar fi opus. Poarta pare decisă să evacueze Moldova, în caz de război, și să-și concentreze trupele pe Dunăre, unde în cea mai mare parte s-a întărit. Fortărețele Brăila, Silistra, Rusciuc sunt întărite cu noi forțe de garnizoană. Cartierul general al seraskierului Tchapan-Oglu este la Silistra. Înainte de a pleca, turcii au ars, rără remușcări, toate orașele și satele Moldovei. Forțele principale ale rușilor s-au concentrat pe malul Prutului și al Dunării; dar, de opt zile, marea masă a trupelor rusești a intrat în Basarabia, trecând Nistrul. Cum ele nu pot traversa spre Hotin, au fost nevoite să construiască două poduri de pontoane, aproape de Moghilev (Mochlew – n. n.); unii au trecut pe gheață, dar nu mulți. Trupele care sunt deja în Basarabia și-au trimis femeile peste Nistru. Ele păzesc Prutul cu detașamente de infanterie. Cartierul general al generalului Wittgenstein a fost mutat de la Tulezin la Chișinău. Puternice convoaie cu munție și explozibil au trecut, alaltăieri, spre Hotin”[143].

1835: „În cele 211 gospodării din Cotiujeni trăiau 950 de suflete (476 de bărbaţi și 474 de femei… Se înregistrează numele de familie Cojocaru, Ganu, Gutium, Lungu, Mândru, Moroșanu,

[143] *Journal des débats*, Samedi 19 Janvier 1822, pp. 1 și 2

Rudencu, Rusu, Ursu”[144]. Nu este vorba de un recensământ, ci de numele familiilor din Catagrafia Bisericii, numită și conscripţie în unele parohii; în Basarabia, inclusiv pe morminte, se trec, după nume, prenumele persoanei, apoi cel al tatălui, precizarea catagrafică „a lui” („Apavaloi (Pavaloi) Andronic ***a lui*** Pavel”, de pildă, și nu „Apavaloi Andronic Pavel”); de asemenea, în condicile bisericești soția nu este trecută cu numele de fată, iar identificările sunt dificile.

Apavaloi (Pavaloi) Andronic a lui Pavel, soţ (1790), Evdochia[145], soţie (1800), Maria, fiică (1815), Ana, fiică (1819), Elena, fiică (1821), Parascovia, fiică (1826), Agafia, fiică (1828).

Achimii Ion a lui Fiodor, soţ (1795), Achilina Parascovia, soţie (1800), Ecaterina, fiică (1833), Mihai, fiu (1826); **Achilina** Gheorghii Ion, fiu (1815), Ion Ion, fiu (1817).

Andrieș Andrei a lui Grigore, soţ (1796), Ana, soţie (1804), Ioana, fiică (1833).

Birlan Fiodor a lui Ion, tată (1794), Elena, soţie (1803), Vasilii, fiu (1824), Simion, fiu (1832), Evdochia, fiică (1829), Lidia, fiică (1830), Ecaterina, fiică (1834)

Bandalac Dumitru a lui Chirian, soţ (1784), Evdochia, soţie (1805), Ion, fiu (1823), Maria, fiică (1820), Elena, fiică (1825), Parascovia, fiică (1827), Ecaterina, fiică (1830).

Balan Vasilii a lui Iacob soţ (1805), Fiodor Iacob, frate (1813), Tatiana, soţie (1813), Ioan, fecior (1827), Maria, sora lui Vasile Iacob (1815).

Barbacari Simion a lui Vasile, soţ (1775) și Maria (1795).

Bejenari Pantelemon a lui Ion, soţ (1795), Evdochia, soţie

[144] Ladaniuc, Victor, *Localitățile Republicii Moldova*, Chișinău (?), p. 150

[145] În catagrafiile bisericești este trecut, la soţie, numele ei de fată și nu cel al bărbatului, cum s-a procedat în cosmetizarea acestei catagrafii din 1835 drept recensământ; dar bine că s-a făcut – n. n.

(1815), Alexandru, fiu (1820), Nicolai, fiu (1825), Matei, fiu (1828), Varvara, fiică (1823).

Banaru Fiodor a lui Ștefan, soţ (1800), Evdochia, soţie (1807), Vasile, fiu (1828), Mihail, fiu (1831).

Bodnari Nicolai a lui Petrea, soţ (1785), Parascovia, soţie (1805), Vasilii, fiu (1825), Gavril, fiu (1828), Anna, fiică (1822), Evdochia, fiică (1830), Domnica, fiică (1834).

Bobu Gheorghii a lui Fiodor, soţ (1785), Maria, soţie (1800), Ion, fiu (1817), Gavril, fiu (1821), Panait, fiu (1822), Domnica, fiică (1819), Parascheva, fiică (1832).

Buga Petru a lui Alexei, soţ (1800), Maria, soţie (1810), Ioan, fiu (1833).

Burlacu Vasilii a lui Iacob (1817), Fiodor Iacob, fratele lui Vasile (1835), Ecaterina, mama lui Vasile Iacob (1796), Parascheva, sora lui Vasile (1823), Marina, sora (1831).

Basarab Ilia a lui Nicolai, soţ (1795), Xenia, soţie (1805), Vasilii, fiul Xeniei de la primul bărbat (1823), Ștefan, fiul (1827), Ion, fiul (1832), Vasilisa, fiică (1829).

Băbuţa Vasilii a lui Nicolai, soţ (1800), Maria, soţie (1810), Varvara, fiică (1832), Anastasia, fiică (1834).

Breazu Gheorghii a lui Grigore, soţ (1800), Maria, soţie (1805), Mihail, fiu (1827), Domnica, fiică (1825), Dmitrii, fiul Mariei de la primul bărbat (1820), Marfunea, fiica Mariei de la primul bărbat (1818), Parascovia, fiica lui Gheorghe de la prima soţie (1825).

Băbuţa Sava a lui Fomov, soţ (1795), Marta, soţie (1805), Domnica, fiică (1828).

Banaru Feodosii a lui Gheorghe, soţ (1775), Ana, soţie (1789), Ioan, fiu (1818), Vasilii, fiu (1820), Ecaterina, fiică (1823).

Banaru Mihail a lui Gheorghii, soţ (1785), Maria, soţie (1800).

Balan Ion a lui Iacob, soţ (1795), Elena, soţie (1807), Agapii, fiu (1832), Balan-Russu Evdochia Fiodor, educată în familie (1820)

Balan Cozma a lui Ion (1832), Iustina, mama (1800), Evdochia, soră (1823), Ana, soră (1825), Domnica, soră (1827).

Barbacaru Ion a lui Vasile, soţ (1800), Elena, soţie (1809), Vasilii, fiu (1825).

Bortă Vasilii a lui Ion, soţ (1789), Safronia, soţie (1796), Ilia, fiu (1815), Maria, fiică (1819), Domnica, fiică (1820), Elena, fiică (1829).

Bersan Todosii a lui Miftodi, soţ (1745), Maria, soţie (1755).

Banaru Cozma a lui Ion (1832), Iustinia, mama (1800), Eudochia, soră (1823), Ana, soră (1825), Domnica, soră (1827).

Clostec Ion a lui **Ștefan** (1807), Ion Petru, nepotul lui Fanache (1828), Axeia, mama Iui Ion (1775).

Corpaci Efrimii a lui Nicolaev (1805), Vasilii, frate (1825), Corpaci-Casian Gheorghii Todorov, nepot (1826), Corpaci Ecaterina, mama lui Efrim (1785), Parascheva, soră (1826), Maria, nepoată (1836).

Cureb Nicolai a lui Feodosii (1775).

Cuflic Procopu a lui Ion, soţ (1775), Parascovia, soţie (1786), Vasilii, fiu (1809), Fiodor, fiu (1811), Ion, fiu (1813), Domnica, fiică (1817).

Cuflic Fiodor a lui Vasile, soţ (1800), Ecaterina, soţie (1800).

Cazacu Gavril, fiul lui Nichita Ion (1820), Domnuca, fiică (1833), Axenia, fiică (1834), Ana, fiica lui Nichita Ion (1823).

Cazacu Chiril a lui Ion (1807), Maria[146], soţia lui Chiril (1815), Nichita, fratele lui Chiril (1795).

Cazac Evstapie a lui Ion, soţ (1790), Parascovia, soţie (1803), Gheorghii, fiul Parascoviei de la primul bărbat (1828), Parascovia, fiică lui Evstapie de la prima soţie (1823), Maria, fiică (1833)

Capaţina Ion a lui Anton (1815), Parascovia, mama (1785), Ioan, fiu (1820), Pelaghia, sora lui Ion Anton (1813), Elena, sora lui

[146] Fata lui **Apavaloi** (Pavaloi) Andronic a lui Pavel (1790).

Ion Anton (1817), Varvara, sora lui Ion Anton (1829), Ecaterina, sora lui Ion Anton (1821), Eftimia, sora lui Ion Anton (1825), Parascovia, nepoata lui Ion Anton (1821), Varvara, nepoata lui Ion Anton (1825),

Capaţina Pavel a lui Alexei, tatăl (1793), Luca, fiu (1823), Nicolai, fiu (1827).

Capaţina Ion a lui Alexandru, soţ (1795), Mafta, soţie (1815), Mitrofan, fiu (1828).

Ceacir Vasile a lui Gheorghe, soţ (1804), Parascovia, soţie (1815).

Ceacir Toader a lui Gheorghe, soţ (1800), Maria, soţie (1813), Domnica, fiică (1829), Ana, fiică (1833).

Ceban Ion a lui Andrei (1833), soţie fără menționarea prenumelui, dar pare să fie mama Ceban-ilor, inclusiv a lui Ion Andrei (1785), Simion, fiul (1785), Ana, fiică (1815), Ceban Marina, fiică (1817), Maria, fiică (1819).

Chereliuc Fiodor a lui Alexei soţ (1795), Anastasia, soţie (1805), Ivan, fiu (1825), Chiril, fiu (1828), Leontii, fiu (1829), Matei, fiu (1832).

Cocîrla Nichifor a lui Grigore, soţ (1750), Eudochia, soţie (1795), Maria, fiică (1800), Mihail, fiu (1818), Gheorghe, nepot lui Ursu-Lupașcu (1823), Cozma Ion, el e și Cojocari (1800).

Cocîrla Nicolai a lui Fiodor, soţ (1815), Evdochia, soţie (1808), Elena, fiică (1823).

Cocîrla Anastasia a lui Ion (1777), Maria, fiică (1823), Elena, fiică (1825), Parascovia, fiică (1827).

Cocîrla Zaharia a lui Vasile (1809), Evdochia, mama lui Zaharia (1795), Gheorghe, frate (1817), Domnica, soră (1807).

Cocîrla Petru a lui Nichifor (1799).

Criţac Vasile a lui Alexei, soţ (1790), Evdochia, soţie (1805), Gheorghe, fiu (1829), Ioan, fiu (1833), Evdochia, fiică (1825), Ecaterina, fiică (1834).

Cojocari Procopii a lui Ion (1763), Dimitrie, fiu (1802),

Gheorghii, fiu (1815), Gavriil, fiu (1806), Piotr, fiu (1799), Parascovia, soţia lui Gavriil (1813), Efrosinia, fiică (1833).

Cojocari Vasile a lui Constantin, soţ (1784), Agafia, soţie (1798), Maria, fiică (1820), Parascovia, fiică (1823), Efimia, fiică (1828).

Cojocari Nicolai a lui Constantin, soţ (1800), Ana, soţie (1805), Ioan, fiu (1826), Alexandru, fiu (1833).

Cojocari Petru a lui Constantin, soţ (1799), Elena, soţie (1795), Vasile, fiu (1823), Pantelei, fiul Elenei de la primul bărbat (1821), Vasile, nepotul lui Petru (1817), Evdochia, fiica lui Petru și Elena (1828), Evdochia, fiica Elenei de la primul bărbat (1817), Axenia, fiica Elenei de la primul bărbat (1822), Ecaterina, fiica Elenei de la primul bărbat (1811), Ion, fiul nelegitim al Elenei (1833), Parascovia, fiică (1820).

Cojocari Vasile a lui Fiodor (1770), Ion, fiu (1815), Alexandru, fiu (1817), Elena, fiică (1816).

Cojocari Gheorghe a lui Vasile, soţ (1810), Agafia, soţie (1820), Maria, fiică (1832).

Cojocari Fiodor a lui Vasile, soţ (1800), Elena, soţie (1809), Nichifor, fiu (1829), Gheorghe, fiu (1830), Domnica, fiică (1826), Ecaterina, fiică (1828), Alexandra, fiică (1833).

Cojocari Nicolai a lui Procop, soţ (1800), Axenia, soţie (1805), Constantin, fiu (1829), Parascovia, fiică (1826), Iustina, fiică (1828), Teodosia, fiică (1831), Maria, fiică 1834.

Ciobănaș Nicolai a lui Mihail, soţ (1785), Irina, soţie (1791), Sirioja, fiu (1814), Sava, fiu (1817).

Ciobănaș Andrei a lui Grigore, soţ (1745), Agafia, soţie (1778), Constantin, fiu (1815), Sava, fiu (1820), Vasilii, fiu (1825), Grigorii, fiu (1829), Anna, fiică (1827).

Ciobotari Ivan a lui Grigorii, soţ (1789), Nastasia, soţie (1803), Xenia, fiică (1831), Ana, fiică (1832), Maria, fiică (1833).

Ciobotari Vasele a lui Vasilii (1742), Maria, soţia lui Tănasie,

fiica lui Vasile (1805), Tănasie Ivan, ginere (1793), Domnica, fiică (1833).

Ciobanu Vasile a lui Nichifor, soţ (1785), Agafia, soţie (1795), Ioan, fiu (1820), Teodor, fiu (1828), Maria, fiică (1823), Parascovia, fiică (1825), Ecaterina, fiică (1831), Serafina, fiica (1834).

Ciobanu Feodor a lui Nichifor, soţ (1795), Vasilisa, soţie (1805).

Ciobanu Mihail a lui Fiodor, soţ (1770), Maria, soţie (1802), Vasile, fiu (1818), Constantin, fiu (1822).

Ciobanu Gheorghe a lui Feodor, soţ (1785), Frora, soţie (1796), Vasile, fiu (1815), Alexandru, fiu (1818), Maria, fiică (1820), Elena, fiică (1825).

Ciobanu Feodor a lui Mihail, soţ (1802), Evdochia, soţie (1812), Parascovia, fiică (1830), Anastasia, fiică (1831).

Cuflic Vasile a lui Ilie, soţ (1807), Axenia, mama lui Vasile (1765), Cuflic Ana[147], soţie (1815), Teodor, fratele Axeniei (1807), Alexandr, fratele Axeniei (1810), Afanasie, el e și Revenco, nepot (1820).

Cuflic Ioan a lui Vasile, soţ (1805), Ecaterina, soţie (1815), Vasile, fiu (1832), Gheorghe, fiu (1834), Maria, fiică (1825), Evdochia, fiică (1829).

Dranca Vasile a lui Lucov, soţ (1805), Varvara, soţie (1815), Maxim, fiu (1834).

Dulebca (Duleba) Vasilii a lui Ioan, soţ (1800), Parascovia, soţie (1805) Ilie, fiu (1824) Ivan, fiu (1834), Maria, fiică (1927), Ecaterina, fiică (1830), Cristina, fiică (1833).

Druţă Vasilii a lui Calistrat, soţ (1785), Evdochia, soţie (1797), Simion, fiu (1827), Domnica, fiică (1820), Ecaterina, fiică (1830), María, fiică (1833).

Delu Vasilii a lui Axente, soţ (1779), Irina, soţie (1797), Vasilii, fiu adoptat (1815), Fiodor, fiu adoptat (1823).

[147] Fata lui **Ceban** Simion a lui Ion (1785).

Druţă Nicolae a lui Toader, soţ (1775), Ana, soţie (1797), Vasilii, fiu (1827), Xenia, fiică (1818), Ecaterina, fiică (1824).

Druţă Prodopie a lui Grigore, soţ (1797), Alexandra, soţie (1805), Maria, fiică (1834).

Frișcu Ivan a lui Pantelei (1806), Fiodor, frate (1817), Afanasii, frate (1823), Maria, mama (1790), Ecaterina, soră (1813), Elena, soră (1821), Parascovia, soră (1820), Elena, fiica Parascoviei (1834).

Framozatii Grigorii a lui Simion, soţ (1805), Maria, soţie (1813), Mihail, fiu (1824), Elena, fiica (1832).

Framozatii Ivan a lui Simion, soţ (1795), Elena, soţie (1805).

Gutiu (Gutium) Iordachi a lui Vasile, soţ (1801), Parascovia, soţie (1810), Axentii, fiu (1831), Fiodor, fiu (1831), Ecaterina, fiică (1826), Maria, fiică (1834).

Gutium Fiodor a lui Vasile, soţ (1795), Maria, soţie (1808), Vasile, fiu (1825), Haralampie, fiu (1828), Cozma, fiu (1831), Mihail, fiu (1834).

Gaideu Nicolai a lui Pavel (1780), Vasile, fiu (1815), Gheorghe, fiu (1820).

Grosu Simeon a lui Vasile, soţ (1797), Axenia, soţie (1810), Gheorghe, fiu (1831), Andrei, fiu (1834), Teodor, nepotul lui Simeon (1830), Parascovia, fiică (1827), Doranuca, fiică (1832), Irina, nepoata lui Simeon (1815).

Ganu Alexei a lui Pantelei, soţ (1780), Maria[148], soţie (1800), Gheorghe, fiu (1819), Vasile, fiu (1820), Petru, fiu (1829), Elena, fiică (1825), Domnica, fiică (1833).

Grașciuc Ivan a lui Ignat, soţ (1805), Maria, soţie (1810), Eftenii, frate (1820), Vasile, frate (1822), Ana, sora Mariei, soția lui Ivan (1819),

Grașciuc Grigorii a lui Ivan, soţ (1807), Elena, soţie (1815),

[148] Fata lui **Cocîrla** Nichifor a lui Grigore (1750).

Ana, fiică (1831).

Ganu Pintilei a lui Alexei, soţ (1780), Maria, soţie (1800), Gheorghii, fiu (1819), Vasilii, fiu (1820), Elena, fiică (1822), Domnica, fiică (1825), Piotr, fiu (1829).

Gaşco Ștefan a lui Simion, soţ (1805), Varvara, soţie (1812), Ecaterina, fiică (1830).

Gașcu Fiodor a lui Semion, soţ (1802), Smaranda, soţie (1808), Ecaterina, fiică (1829), Maria, fiică (1831).

Gascu Nichifor a lui Ilie, soţ (1763), Elena, soţie (1790), Ioan, fiu de la prima soţie (1800), Irina, soţia lui Ioan (1815), Maria, nepoata lui Nichifor (1816).

Golodnii Ion a lui Ion, soț (1800), Anastasia, soţie (1805), Maria, fiică (1833).

Ganu Toader a lui Ion (1814), Simeoana, mama lui (1791), Dmitrii, frate (1819), Gheorghii, frate (1825), Dobriţa, soră (1820), Ecaterina, soră (1822).

Gaidii Ignatii a lui Fiodor (1800), Maria, fiică (1825), Eudochia, fiică (1821), Anastasia, nepoată (1810).

Grosu Pavel a lui Vasilii (1812).

Gasco Nicolai a lui Mihai (1814).

Gaidei Clementii a lui Andrei (1820).

Gorobeţ Alexandru a lui Gheorghe (1820), Ivan, frate (1823), Ștefan, frate (1828), Agafia, mama (1800), Irina, soră (1826).

Ghetoran Eftenii a lui Ion (1825), Grigorii, frate (1828), Ecaterina (Ciobotarca), bunica (1760).

Gașcul Parascovia a lui Semion (1795), Ecaterina, fiică (1815), Domnica, fiică (1821), Gașcul Xenia, fiică (1824).

Iordachii Doroftei a lui Vasilii, soţ (1800), Maria, soţie (1807), Gheorghe, fiu (1828), Parascovia, fiică (1831).

Jieru (Vieru) Grigorii a lui Ștefan, soţ (1755), Evdochia, soţie

(1767), Ivan, fiu (1820), Vasilii, fiu (1825), Fiodor, fiu (1810), Maria, soţia lui Fiodor (1817).

Jelesneac Timofei a lui Daniil (1794), Nicolae, fiu (1827), Maria, fiică (1829), Anastasia, fiică (1832).

Jieru (Vieru) Alexii a lui Ștefan, soţ (1785), Elena, soţie (1794), Gheorghii, fiu (1817), Ivan, fiu (1823), Vasilii, fiu (1826), Constantin, fiu (1834), Maria, fiică (1820), Ecaterina, fiică (1822), Alexandra, fiică (1828), Flora, fiică (1830).

Jieru Ilie a lui Ion (1818), Ecaterina, soră (1820), Domnica, soră (1823).

Lungu Andrei a lui Nicolae, soţ (1775), Anastasia, soţie (1790), Grigore, fiu (1813), Mihail, fiu (1817), Ioan, fiu (1817), Lazari, fiu (1824), Dmitrie, fiu (1811), Feodosia, fiică (1820).

Lupușneac Ivan a lui Nicolae, soţ (1805), Ioana, soţie (1807), Gheorghe, fiu (1826), Varvara, fiică (1824), Marina, fiică (1831).

Lungu Vasile a lui Andrei, soţ (1805), Elena, soţie (1810), Maria, fiică (1834).

Lupușneac Fiodor a lui Nicolae, soţ (1805), Maria, soţie (1815), Gheorghe, nepotul lui Fiodor (1825).

Lungul (Lungu) Ion a lui Anatii, soţ (1795), Evdochia, soţia lui Ion Anatii (1810), Sava, fiul lui Ion de la prima soţie (1820), Vasile, fiul lui Ion Anatii de la prima soţie (1829), Gheorghe, fiu (1834), Onofrei, fiul lui Ion Anatii de la prima soţie (1831), Ecaterina, fiică (1825), Parascovia, fiică (1831), Paraschiva, fiica sorei lui Ion Anatii, de la primul soţ (1832), Evdochia, sora lui Ion Anatii (1805), Parascovia, fiica Evdochiei (1823).

Lungu Nicolae a lui Anatolie, soţ (1775), Ecaterina, soţie (1785), Ioan, fiu (1819), Feodor, fiu (1825).

Lungu Sava a lui Nicolae, soţ (1785), Efrosinia, soţie (1803), Gheorghe, fiu (1819), Pantelei, fiu (1822), Vasile, fiu (1824), Eremia, fiu (1827), Mihail, fiu (1831).

Lutu Moisei a lui Nicolae (1793).

Lungu Vasile a lui Ion (1822), Maria, mama lui (1805), Gheorghii, frate (1825), Dimitrii, frate (1830), Ecaterina, soră (1820), Ana, soră (1827).

Moroşan Pavel a lui Stahii, soţ (1800), Maria, soţie (1815), Grigore, fiu (1834), Ioan, fiu (1828), Ecaterina, fiică (1832).

Moroşan Constantin a lui Ion (1772), Ivan, fiu (1816), Nicolae, fiu (1819).

Moroşan Iordachi a lui Chiriac (1785), Ivan, fiu (1820), Gheorghii, fiu (1821), Nicolae, fiu (1823), Dimitrii, fiu (1827), Alexei, fiu (1829), Ana, fiică (1817).

Mardari Nicolae a lui Ion (1810), Ecaterina, mama lui (1785), Dmitrii, nepot (1825), Ecaterina, nepoată (1831).

Mîndru Ion a lui Ion, soţ (1795), Evdochia, soţie (1805), Petru, fiu (1823), Vasilisa, fiică (1827), Feodosia, fiică (1828), Maria, fiică (1829).

Mariujan (Mariuţoi) Panait a lui Teodor, soţ (1805), Ecaterina, soţie (1813), Ion, fratele lui Panait (1815), Ana, sora lui Panait (1818), Maria, fiică (1834).

Munteanu Vasile a lui Pascal, soţ (1805), Marfunea, soţie (1810), Cozma, fiu (1833), Evdochia, fiică (1829).

Munteanu Pascal a lui Ion, soţ (1755), Varvara, soţie (1770), Cozma, fiu (1815).

Muntean Ivan a lui Ilie (1809), Elena, mama lui (1785), Varvara, soră (1819).

Mariuţii Ion a lui Ion, soţ (1805), Vasilisa, soţie (1808), Domnica, fiica de la primul soţ al Vasilisei (1825).

Mîndru Sava a lui Nicolae (1815), Anastasia, mama lui (1790), Nichifor, frate (1819), Constantin, frate (1827), Ioan, frate (1830), Maria, soră (1822).

Mîndru Ivan a lui Nichita, soţ (1775), Parascovia, soţie

(1789), Dimitrii, fiu (1820), Vasilii, fiu (1828), Dobriţa, fiică (1826), Varvara, fiică (1827), Dobriţa, fiică (1826).

Marcu Toader a lui Nichita (1799).

Macar Luchian a lui Matvei (1749).

Morariţa Irina a lui Vasile (1795), Maria, fiică (1815), Evdochia, fiică (1820), Ecaterina, fiică (1823) Elena, fiică (1828).

Nigaiţa Ioan a lui Gheorghe, soţ (1805), Domnica, soţie (1817), Vasile, fiu (1834).

Negoiţă Florea a lui Miron, soţ (1799), Elena, soţie (1807), Dmitrie, fiu (1825), Ecaterina, fiică (1827).

Onciu (Oncea) Ioan a lui Iordachii, soţ (1774), Ioana, a doua soţie (1795), Nicolai, fiu de la prima soţie (1810), Ioan, fiu de la prima soţie (1813), Gheorghe, fiu de la prima soţie (1817), Domnica, fiică de la prima soţie (1820), Alexandra, fiică de la prima soţie (1823).

Oloeru (Oloeri) Arsenii a lui Ion, soţ (1796), Maria, soţie (1805), Varvara[149], fiică (1823)

Oloinic (Oleinic) Ivan a lui Petru (1755).

Perju Nichita a lui Gavril, soţ (1785), Irina, a doua soţie (1795), Ivan, fiu de la prima soţie (1825), Maria, fiică de la prima soţie (1820), Elena, fiică de la prima soţie (1824), Sofia, fiică de la prima soţie (1827).

Palamaru Andrei a lui Ivan, soţ (1775), Feodosia, soţie (1795), Vasilii, fiu (1815), Alexandru, fiu (1820), Ilie, fiu (1810), Maria, fiică (1823), Elena, fiică (1827), Marfuca, fiică (1827), Ecaterina, fiică (1832).

Ponomariov Petru a lui Efim (1818), Varvara, mama (1765).

Rusu Mihail a lui Samson, soţ (1790), Elena, soţie (1805),

[149] Măritată cu Ganu Todor „a lui” Ivan, născut în 1814.

Ion, fiu (1826), Feodor, fiu (1829), Ecaterina, fiică (1819).

Rusu Onofrei a lui Vasile (el e şi Moroşan), soţ (1785), Parascovia, soţie (1794), Ivan, fiu (1807), Gheorghe, fiu (1810), Vasile, fiu (1821), Maria, fiică (1817).

Rusu Semion a lui Ion (1785), Evdochia, soţie (1805), Filip, fiu (1817), Nicolae, fiu (1820), Ştefan, fiu (1822), Pentelei, fiu (1823), Maria, fiică (1825).

Rudencu Ivan a lui Andrei, soţ (1800), Anastasia, soţie (1810), Vasile, fiu (1838), Nicolae, fiu (1831), Maria, fiică (1834).

Rudencu Ştefan a lui Gheorghe, soţ (1795), Flora, soţie (1795), Nicolai, fiu (1819), Gheorghe, fiu (1825), Agafia, fiică (1821), Ecaterina, fiică (1823).

Rudencu Semion a lui Ştefan, soţ (1810), Domnica[150], soţie (1819).

Rudencu Feodor a lui Ştefan, soţ (1805), Maria[151], soţie (1817),

Rudencu Feodor a lui Gheorghe, soţ (1790), Xenia, soţie (1805), Nichifor, fiu (1832).

Rusnac Gheorghii a lui Alexei, soţ (1785), Parascovia, soţie (1795), Nicolai, fiu (1818), Dimitrii, fiu (1833), Maria, fiică (1825), Agafia, fiică (1827), Savta, fiică (1830).

Revenco Dimitrii a lui Alexei, soţ (1792), Maria, soţie (1814), Vasilii, fiu (1826), Fiodor, fiu (1833), Elena, fiică (1824), Elena, fiică (1834)

Riurpac Leonte a lui Nicolae, soţ (1810), Maria, soţie (1812), Vasile, fiu (1833).

Rusnac Dimitrii a lui Ivan, soţ (1807), Ecaterina, soţie (1817), Varvara, fiică (1832).

Rusnac Mihai a lui Ion (1811), Maria, mama lui (1785), Ivan, frate (1814), Simion, frate (1823), Vasilisa, soră (1825).

[150] Fata lui **Bobu** Gheorghii a lui Fiodor (1785).

[151] Fata lui **Rusu** Onofrei a lui Vasile, numit şi Moroşan (1785).

Rusu Vasile a lui Ştefan, soţ (1795), Maria, soţie (1810), Ana, fiică (1830), Gheorghii, fratele lui Vasile (1810), Marina, nepoata lui Vasile (1827).

Rudenco Gavril a lui Ştefan, soţ (1805), Ecaterina, soţie (1813), Grigorii, fiu (1832), Domnica, fiică (1828).

Roşca Simion a lui Grigorii, soţ (1800), Xenia, soţie (1810), Maria, fiică (1828), Anastasia, fiică (1831), Ecaterina, fiică (1834).

Rudenco Vasile a lui Timofei, soţ (1803), Ecaterina, soţie (1815).

Rudenco Timofei a lui Vasile, soţ (1752), Maria, soţie (1775), Xenia, fiică (1816), Elena, fiică (1818).

Rudenco Constantin a lui Iacob (1790), Ivan, fiu (1825), Varvara, fiică (1825), Xenia, fiică (1826), Ivan, fiu de la a doua soţie (1830), Xenia, fiică de la a dona soţie (1834).

Rudenco Ivan a lui Vasilii, soţ (1760), Xenia, soţie (1772), Vasilii, fiu (1824), Agapii, fiu (1828), Maria, fiică (1818), Varvara, fiică (1821).

Rudenco Iordachii a lui Luca (1815), Irina, mama lui (1775), Vasilii, frate (1821), Fiodor, frate (1829), Maria, soră (1819), Evdochia, soră (1826).

Rudenco Irina a lui Andrei (1754), Maria, fiică 1818.

Rusu Xenia a lui Gavril (1775), Parascovia, fiică (1809).

Serbinivschii Alexei a lui Fiodor, soţ (1808), Evdochia, soţie (1815), Dmitrie, fratele Evdochiei (1805), Ivan, fratele Evdochiei (1815), Feodor, fratele Evdochiei (1820).

Skripnic Toader a lui Andrei, soţ (1790), Anastasia, soţie (1800), Gheorghe, fiu (1823).

Stoica Ivan a lui Gheorghe, soţ (1775), Elena, soţie (1795), Dumitru, fiu (1817), Gheorghe, fiu (1823), Ioan, fiul Elenei de la primul bărbat (1817), Feodor, fiul Elenei de la primul bărbat (1825), Maria, fiica Iui Ivan Gheorghe de la prima soţie (1822), Evdochia,

fiica lui Ivan Gheorghe de la prima soţie (1827), Ecaterina, fiica lui Ivan Gheorghe cu soţia Elena (1834), Alexandra, fiica Elenei de la primul bărbat (1831).

Stoica Ștefan a lui Gheorghe, soţ (1785), Maria, soţie (1800), Gheorghe, fiu (1817), Sava, fiul Mariei de la primul bărbat (1818), Nicolai, fiul Mariei de la primul bărbat (1826), Domnica, fiica lor (1834).

Sbregun Piotr a lui Ion, soţ (1779), Maria, soţie (1794).

Seacher Ivan a lui Gheorghe (1817), Ioana, mama lui (1775), Parascovia, nepoată (1828).

Șmalena (Șmalenii, în catagrafie) Vasile a lui Petru, soţ (1806), Xenia, soţie (1816), Ivan, fiu (1834), Vasilisa, fiică (1832), Ana, soră (1815), Ștefan, fratele lui Vasile Petru (1820).

Șacov Iachim a lui Vasile (1800), Varvara, fiică (1834).

Tumbu Ioan a lui Alexandru, soţ (1784), Evdochia, soţie (1802), Vasile, fiu (1820), Gheorghe, fiu (1828), Ana, fiică (1823).

Ticalos Alexandru a lui Vasile, soţ (1750), Evdochia, soţia lui Alexandru (1765), Cozma, fiu (1805), Maria, soţia lui Cozma (1815),

Ticalos Vasile a lui Alexandru, soţ (1799), Parascovia, soţia lui Alexandru (1810), Sava, nepotul lui Vasile (1800).

Tiotii Dimitrii a lui Ivan (1815), Maria, mama lui (1789), Ivan, frate (1819), Ecaterina, soră (1820), Varvara, soră (1822), Maria, soră (1827).

Tur Onofrii a lui Procopii, soţ (1785), Maria, soţie (1790), Fiodor, fiu (1826), Miron, fiu (1831), Pentelei, fiu (1834), Dimitrii, fiu (1828), Paraschiva, fiică (1824), Elena, fiică (1820).

Tigu (Tihu) Lupu a lui Avxentii, soţ (1779), Maria, soţie (1800).

Tocila Fiodor a lui Evstratii, soţ (1790), Ana, soţie (1805), Anatolii, fiu adoptiv (1827), Alexandra Ion, nepoată (1822).

Tocila Ivan a lui Ivan, soţ (1775), Ioana, soţie (1785), Maxim, fiu (1820), Ecaterina, fiică (1817).

Tocila Gheorghii a lui Evstratii, soţ (1805), Ecalerina, soţie (1815), Domnica, fiică (1833).

Tuchilatu Ivan a lui Alexandru, soţ (1795), Maria, soţie (1800).

Tocila Gheorghii a lui Vasile (1810), Alexandra, mama lui (1789), Pavel, frate (1822), Ecaterina, soră (1820).

Turin Gheorghii a lui Procopii, soţ (1806), Maria, soţie (1814), Nichifor, fiu (1833).

Ţurcan Ioan a lui Simion, soţ (1775), Vasilisa, soţie (1795), Vasile, fiu (1816), Fiodor, fiu (1817), Gheorghe, fiu (1820), Ana, fiică (1821), Ecaterina, fiică (1825), Parascovia, fiică (1827).

Ţurcan Petru a lui Simion, soţ (1799), Maria, soţie (1809), Vasile, fiu (1826), Grigore, fiu (1829).

Ursu Gheorghii a lui Pantelei, soţ (1755), Evdochia, soţie (1785), Ana, fiică (1821).

Ursu Ivan a lui Gheorghii, soţ (1815), Evdochia, soţie (1819), Domnica, fiică (1833).

Ursu Cozma a lui Gheorghe, soţ (1805), Ecaterina, soţie (1815), Ana, fiică (1833).

Usatii Ivan a lui Ilie (1807), Maria, mama (1785), Mihail, frate (1823), Alexandru, frate (1825), Evdochia, soră (1817), Sofia, soră (1819).

Ursu Gavril a lui Sandul, soţ (1785), Ana, soţie (1805), Ecaterina, fiică (1827).

Ursu Eftim a lui Iacob, soţ (1789), Evdochia, soţie (1816), Gheorghe, fiu (1834).

Ursulev Iacob a lui Toader, soţ (1805), Elena, soţie (1808).

Ursu Maxim a lui Iacob, soţ (1780), Parascovia, soţie (1790),

Ivan, fiu (1820), Vasilii, fiu (1823), Gheorghe, fiu (1825), Sava, fiu (1827), Efim, fiu (1829), Ștefan, fiu (1831), Alexandru, fiu (1833).

Ursu Andrei a lui Iacob, soţ (1793), Elena, soţie (1800), Ivan, fiu (1833), Alexandra, fiică (1830).

Ursatev Ștefan a lui Fiodor, soţ (1790), Maria, soţie (1800), Anastasia, fiică (1830), Maria, fiică (1834).

Ungurari Ecaterina (1817).

Vornices (Vornicescu) Gheorghe a lui Ivan, soţ (1800), Irina, soţie (1808), Ion, fiu (1820).

Vorona Alexei a lui Dmitrii, soţ (1800), Anastasia, soţie (1810), Domnica, fiică (1827), Agripina, fiică (1829).

Vornices (Vornicescu) Vasilii a lui Ion (1831), Agafia, mama lui (1800), Alexandra, soră (1821), Maria, soră (1827).

Vizitiu Ioan a lui Ioan, soţ (1790), Ana, soţie (1800), Maftei, fiu (1820), Gheorghe, fiu (1825), Maria, fiică (1828), Parascovia, fiică (1834).

Vertedi Nicolai a lui Alexei, soţ (1795), Ana, soţie (1805), Ecaterina, fiică (1822). Elena, fiică (1828), Maria, fiică (1830), Parascovia, fiică (1834)[152].

1858, decembrie 30: „Un alt recensământ înregistrează deja 264 de gospodării cu 1.279 de locuitori. Predomină numele de familie Cazacu, Ciobanu, Cojocaru, Cuflic, Gutium, Moroşanu, Rusnac, Rusu, Vieru ş. a."[153]. Este vorba, de fapt, de o nouă continuare de condică bisericească, folosită drept recensământ:

Achilina Mihail „a lui" Ivan (1826), Parascovia, mama lui, Efimia, soţie, Maria, fiică.

Achelina Valentin „a lui" Eftei, Evdochia, mamă.

[152] Gajos, Vasile, *Cotiujeni (istoria, economia, cultura)*, Chişinău 1995, pp. 262-282
[153] Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova*, Chişinău (?), pp. 150, 151

Achelina Semion „a lui" Ivan (1817), Xenia, soţie (1824), Dmitrii, fecior (1845), Nicolai, fecior (1848), Isidor, fecior (1852), Ivan, fecior (1855), Marfa, fiică (1856).

Achilina Vasile „a lui" Constantin (1832).

Achelina Domenti „a lui" Constantin (1836).

Achelina Constantin „a lui" Pavel (1792), Ivan, fecior (1833), Gheorghe, fecior (1830).

Achelina Gheorghe „a lui" Efteni (1813), Maria, soţie (1823), Eremii, fecior (1847), Maria, fiică (1842), Agafia, fiică (1848), Achelina, fiică (1851).

Achelina Gheorghe „a lui" Moisei (1810), Ivan, fecior (1842), Semion, fecior (1844), Dimitrii, fecior (1851).

Bîrsan Fiodor „a lui" Ivan, s-a pierdut fără ştire în 1855, Ecaterina, a doua soţie (1843), Vasile, fecior (1824), Ecaterina, fiică (1834), Irina, fiică (1843), Domnica, fiică (1857).

Bandalac Dmitrii „a lui" Chiriac, soţ (1784), Evdochia, soţie (1805), Ivan, fecior (1828), Parascovia, soţia lui Ivan (1831), Gheorghe, fiul lui Ivan (1857), Maria, fiica lui Dmitri (1820), Ana, fiică (1852), Axenia, fiică (1855).

Balan Vasile „a lui" Iacov, soţ (1805), Tatiana, soţie (1803).

Balan Ivan „a lui" Vasile, soţ (1827), Domnica[154], soţie (1833), Mihail, fecior (1853), Nicolai, fecior (1855), Alexandru, fecior (1857).

Bejenari Nicolai „a lui" Pantilei, soţ (1825), Ecaterina[155], a doua soţie (1828), Ivan, fecior de la prima soţie (1853), Cuzima, fecior de la a doua soţie (1855), Irina, fiică (1856), Maria, fiică adoptivă (1847).

Bejenari Alexandru „a lui" Pentelei, soţ (1820), Elena[156], soţie (1824), Vîrvara, fiică (1847).

[154] Fata lui **Ciobotari** Vasele a lui Vasilii (1742).
[155] Fata lui **Cojocari** Fiodor a lui Vasile (1800).
[156] Fata lui **Perju** Nichita a lui Gavril (1785).

Banari Ivan „a lui" Ștefan, soț, a decedat în 1853, Ioana, soţie (1819), Afanasii, nepot (1837).

Banari Maxim „a lui" Ivan, a decedat în 1852.

Botnari Nicolai „a lui" Petru, a decedat în 1855, Gavril, fecior de la prima soţie, a decedat în 1854, Andrei, fecior (1841), Tatiana, fiică (1842), Trifan, fecior de la a doua soţie (1837), Elena, soţia lui Trifan (1837), Axenia, fiică (1857).

Botnari Vasile „a lui" Nicolai, soţ (1825), Parascovia[157], soţie (1827), Maxim, fecior, a decedat în 1850, Maria, fiică (1846), Elena, fiică (1853), Ecaterina, fiică (1854), Eudochia, fiică (1856).

Babuţa Nicolai „a lui" Ivan, soţ (1837), Ana[158], soţie (1838).

Bobu Gheorghe „a lui" Fiodor, soț, a decedat în 1853, Teodora, soţie (1831), Gavril, fecior (1821), Anastasia, fiică (1851), Terentii, (1851), Eremia, Gavril (1856) și Trofim (1857), feciorii lui Gavril.

Bobu Ivan „a lui" Gheorghe, a decedat în 1856.

Bobu Panainti „a lui" Gheorghe, soţ (1822), Gavril, fiu de la prima soţie (1852), Stepanida, a doua soţie (1835), Isidor, fiu (1856).

Bîgra Piotr „a lui" Alexei, soţ (1800), Maria, soţie (1810), Ivan, fiu, a decedat în 1856, Nichifor, fiu (1837), Fiodor, fiu (1838), Parascovia, fiică (1841), Elena, fiică (1844), Irina, fiică (1847).

Burlaca Vasilii „a lui" Iacov, soţ (1817), Maria, soţie (1838), Sofronii, fiu (1854), Eftenii, fiu (1854), Parascovia, fiică (1855), Elena, fiică (1856), Irina, fiică (1857).

Basarab Ștefan „a lui" Ilia, soţ (1827), Parascovia[159], soţie (1831), Iacob, fiu (1852), Vîrvara, fiică (1854).

Basarab Ivan „a lui" Ilia, soţ (1830), Ana[160], soţie (1833), Parascovia, fiică (1857).

Breazu Gheorghe „a lui" Grigore, soţ (1808), Parascovia, soţia lui Gheorghe (1816), Mihail, fiu (1835), Ioana, soţia lui Mihail (1833), Nichita, feciorul lui Mihail (1855), Lidia, fiică (1854), Bronia, fiică adoptivă (1842).

[157] Fata lui **Bandalac** Dumitru a lui Chirian (1784).
[158] Fata lui **Ceacir** Toader a lui Gheorghe (1800).
[159] Fata lui **Lungul** (Lungu) Ion a lui Anatii (1795).
[160] Fata lui **Ceacir** Toader a lui Gheorghe (1800).

Babuţa Sava „a lui" Florov, născut în 1795.

Banari Ioan „a lui" Fiodor, soţ (1818), Ana Procopovna, soţie (1826), Luchin, fiu (1858).

Banari Vasile „a lui" Fiodor, soţ (1820), Alexandra, soţie (1822).

Banari Mihail „a lui" Gheorghe, unchiul lui Vasile (1785), Maria[161], soţie (1800).

Barbacari Ion „a lui" Vasite, soț, a decedat în 1853, Feodosia, fiica lui Ion (1838), Vasile, fiul lui (1832) Anastasia, soţia lui Vasile ((1834), Alexei, fiul lui Vasile (1857).

Banu Alexei „a lui" Pantelei, soţ (1780), Maria, soţie (1800), Gheorghe, fiu (1819).

Banu Piotr „a lui" Alexei, soţ (1829), Domnica, soţie (1830).

Banu Vasile „a lui" Alexei, soţ (1820), Ioana, soţie (1820), Efrosinia, fiică (1838), Pelaghia, fiică (1840), Anastasia, fiică (1844).

Balan Gheorghii „a lui" Timofei, soţ (1816), Maria[162], soţie (1828), Simion, fecior din prima căsnicie (1839), Fiodor, fecior (1841) Silivestru, fecior (1844), Ion, fecior (1849), Vasile, fecior (1853), Efrosenia, fiică (1849).

Balan Ivan „a lui" Iacob, soţ (1795), Maria[163], soţie (1819), Agapii, fecior (1832), Sidor, fecior (1837), Irina, fiică (1854).

Borodachi Mihail „a lui" Ostafi, a decedat în 1853, Axentii, fecior (1843), Simion, fecior (1845), Gheorghii, fecior (1849), Caterina, fiică (1846).

Burlacu Fiodor „a lui" Iacov, tată (1830), Anatol, fecior (1853), Vasile, fecior (1857).

[161] Fata lui **Cocîrla** Nichifor a lui Grigore (1750).
[162] Fata lui **Roşca** Simion a lui Grigorii (1800)
[163] Fata lui **Bortă** Vasilii a lui Ion (1789)

Baran Vasile „a lui” Teodor, născut în 1778.

Burlacu Moisei „a lui” Filip, soţ (1829, Maria, soţie (1837), Panteleimon, fecior (1853), Ivan, fecior (1856), Stifan, fecior (1858).

Balan Cuzma „a lui” Ivan, tată, fără anul naşterii, Alexandr, fecior (1857), Xenia, fiică (1837).

Borta Vasile „a lui” Ivan, născut în 1789.

Burlacu Gheorghe „a lui” Foca, soţ (1804), Maria[164], soţie (1823), Ecaterina, fiica de la prima soţie (1843), Ecaterina, fiică nelegitimă (1844).

Borin Gavril „a lui” Vasile, soţ (1803), Maria[165], soţie (1820), Terentii, fecior (1846), Mihail, fecior (1858), Dimitrii, nepot (1845), Trosia, fiică (1846).

Borin Ivan „a lui” Vasile, născut în 1809.

Borin Andrei „a lui” Dmitrii, soţ (1817), Domnica[166], soţie (1821), Grigore, fecior (1841), Ivan, fecior (1851), Varvara, fiică (1843), Maria, fiică (1848), Agafia, fiică (1857).

Botnari Matfei „a lui” Pantelei, soţ (1828), Ecateriana[167], soţie (1833), Maxim, fecior (1857).

Banari Vasile „a lui” Fiodor, soţ (1831), Domnica, soţie (1835), Ivan, fecior (1854).

Banari Mihail „a lui” Fiodor, soţ (1831), Pelaghia, soţie (1837), Mihail, fecior (1858).

Botezatu Manole „a lui” Dimitrii, soţ (1827), Maria[168], soţie (1834), Ana, fiică (1854), Dmitrii, fecior (1852), Trofim, fecior (1856).

Ciban Semion „a lui” Ivan, soţ (1813), Domnica[169], soţie (1820), Maşa, mama lui Semion (1785).

[164] Fata lui **Ciobanu** Vasile a lui Nichifor (1785).
[165] Fata lui **Bandalac** Dumitru a lui Chirian (1784).
[166] Fata lui **Gaşcul** Parascovia a lui Semion (1795).
[167] Fata lui **Achimii** Ion a lui Fiodor (1795).
[168] Fata lui **Druţă** Prodopie a lui Grigore (1797).
[169] Fata lui **Druţă** Vasilii a lui Calistrat (1785).

Capaţina Ivan „a lui” Anton, soţ (1815), Anastasia, soţie (1823), Palantion, fecior (1849), Dmitrii, fecior (1852), Vasile, fecior (1855), Maria, fiică (1844), Agafia, fiică (1847).

Capaţina Pavel „a lui” Alexei, a decedat în 1851.

Capaţina Luca „a lui” Pavel, soţ (1823, Eudochia, soţie (1823) Vasile, fecior (1848), Mihail, fecior (1855), Pelaghia, fiică (1852).

Cocîrla Nicolai „a lui” Fiodor, soţ (1805), Maria, soţie (1808), Evdochia, fiică (fără anul naşterii); Gascu Smaranda „a lui” Petru, primită în ogradă (1808).

Cazac Ivan „a lui” Vasile, soţ (1817), Maria[170], soţie (1817), Tatiana, fiică (1843), Alexandra, fiică (1848).

Cazac Fiodor „a lui” Vasile, soţ (1825), Ecaterina, soţie (1818), Mihail, fecior (1848), Alexandru, fecior (1853), Nicolai, fecior (1856), Parascovia, fiică (1851), Domnica, fiică (1857).

Cojucaru Nicolai „a lui” Procofii, soţ (1807), Maria, a doua soţie (1803), Constantin, fecior de la prima soţie (1829), Iustina, fiică de la prima soţie (1828), Pelaghia, soţia lui Constantin (1837), Elena, fiică (1857).

Cojocari Gheorghe „a lui” Procofii, soţ (1815), Ecaterina, soţie (1818), Cozma, fecior (1847), Ştefan, fecior (1854), Carp, nepot (1846), Ecaterina, fiică (1852), Agafia, cumnată (1816), Agafia, fiica cumnatei (1842).

Cojucari Dmitrii „a lui” Procopii, a decedat în 1851, Carp, feciorul lui Dmitrii (1846), a fost înfiat de unchiul său, Gheorghe.

Cojohari Ivan „a lui”Vasile, soţ (1817), Vîrvara, soţie (1821).

Cojuhari Nicolai „a lui” Constantin a decedat în 1854, Ana, soţie (1805), Ivan, fiu (1826), Cristina, soţia lui Ivan (1836) Nicolai, fiul lui Ivan (1857), Parascovia, fiică (1854), Maria, soră (1839), Anastasia, fiica nelegitimă a Mariei (1857).

Cojuhari Vasile „a lui” Petru, soţ (1823), Efrosina, soţie (1824), Grigorii, fecior (1849), Ivan, fecior (1857), Pelaghia, fiică

[170] Fata lui **Rusu** Onofrei a lui Vasile; el e şi Moroşan (1785)

(1845), Efimia, fiică (1847), Achilina, fiică (1852), Anastasia, fiică (1854).

Cojocari Vasile „a lui” Gheorghe, soţ (1817), Elena[171], soţie (1823), Chirina, fiică (1848), Anastasia, fiică (1854).

Cuflic Ivan „a lui” Procopii, tată (1813), Vasile, frate (1809), Maria, soră (1826).

Cuvlic Fiodor „a lui” Vasile a decedat în 1853, Mihail, fecior, a decedat în 1852.

Ciacîr Vasile „a lui” Gheorghe, soţ (1804), Parascovia, soţie (1815), Maria, fiică (1840).

Corpaci Lionia „a lui” Nicolai, soţ (1810), Maria, soţie (1812), Iachim, fecior (1841).

Ciacîr Fiodor „a lui” Gheorghe, soţ (1800), Maria, a doua soţie (1808), Ivan, fecior de la prima soţie (1836), Vasile, fecior de la prima soţie (1844), Ștefan, fiu vitreg (1842), Anica, fiică vitregă (1839).

Cocîrlă Zaharia „a lui” Vasile, soţ (1809), Maria[172], soţie (1815).

Cocîrlă Gheorghe „a lui” Vasile, soţ (1817), Varvara, soţie (1831), Serghei, fecior de la prima soţie (1857), Dimitrii, fecior de la a doua soţie, Visarion, fecior de la a doua soţie (1859), Ioana, fiică (1852), Maria, fiică (1854).

Cozac Chiril „a lui” Ivan, soţ (1808), Maria, soţie (1815), Ivan, fecior (1842), Petru, fecior (1853).

Cozac Nichita „a lui” Ivan a decedat în 1856.

Cozac Gavril „a lui” Nichita, soţ (1820), Maria, soţie (1829), Anton, fecior (1854), Marfa, fiică (1857).

Cuflic Vasile „a lui” Ilie, soţ (1807), Alena, soţie (1817), Grigore, fecior de la prima soţie (1836), Fteofan, fecior de la prima soţie (1839), Constantin, fecior de la a doua soţie (1852), Ștefan, fecior de

[171] Fata lui **Cocîrla** Nicolai a lui Fiodor (1815)

[172] Fata lui **Morariţa** Irina a lui Vasile (1795).

la a doua soţie (1854), Maria, fiică de la prima soţie (1846), Maria, fecior de la a doua soţie (1857), Pelaghia, fiică vitregă (1842).

Cuflic Fiodor „a lui” Ilie, soţ (1807), Maria, soţie (1822), Mihail, fecior (1844), Foma, fecior (1852), Anton, fecior (1856), Olga, fiică (1847).

Ciban Mihail „a lui” Fiodor a decedat în 1853, Constantin, fecior (1822) Agafia, soţia lui Constantin (1820), Panteleimon, feciorul lui Constantin, a decedat în 1852, Gheorghe, feciorul lui Constantin (1853).

Ciban Vasile „a lui” Mihail, soţ (1818), Maria, soţie (1829), Zanfira, fiică (1855).

Criţac Vasile „a lui” Alexei, soţ (1795), Evdochia, soţie (1805), Ivan, fecior (1833), Todor, fecior (1838), Evdochia, fiică (1825), Fiodor, fiu nelegitim al fiicei (1852).

Criţac Gheorghe „a lui” Vasile, soţ (1829), Maria, soţie (1832), Teodor, fecior (1855), Ecaterina, fiică (1856).

Cozac Ostafie „a lui” Ivan, tată (1785), Gheorghe, fiul vitreg (1828), Zamfira, a doua soţie a lui Gheorghe (1836), Toma, fiul lui Gheorghe de la prima soţie (1852), Ivan, fiul lui Gheorghe de la prima soţie (1855), Evdochia, fiică vitregă (1855).

Cibanu Alexandru Gavril, soţ (1818), Parascovia, soţie (1833), Eudor, fecior (1854), Gheorghe, fecior (1857), Maria, fiică (1852).

Cibanu Vasile „a lui” Gavril, soţ (1823), Domnica, soţie (1826), Dmitrii, fecior (1845), Simion, fecior, a decedat (1951), Ivan, fecior (1854), Gheorghe, fecior (1857), Matrona, fiică (1851).

Corpaci Eftenii „a lui” Nicolae, soţ (1813), Ioana. Soţie (1831), Maxim, fecior (1852), Grigore, fecior (1858), Lidia, fiică (1855), Parascovia, soră (1826).

Claniar-Corpaci Gheorghe, soţ (1834), Liunea, soţie (1826).

Cocîrlă Nichifor „a lui” Gheorghe, nu-i înregistrat, ***Ursu*** Gheorghe, nepot, a decedat în 1858, Grigore, fecior (1854), Mihail,

fecior (1856).

Cojocaru Ivan „a lui" Vasile, soţ (1823), Ecaterina, soţie (1816), Condrati, fecior (1838), Vasile, fecior (1843), Nicolai, fecior (1849).

Cojocari Alexandru „a lui" Vasile", soţ (1817), Ecaterina, soţie (1826), Maxim, fecior (1839), Ivan, fecior (1841), Manole, fecior (1844), Grigore, fecior (1846), Dmitrii, fecior (1853), Maria, fiică (1854).

Cojocaru Fiodor „a lui" Vasile, tată (1800), Ivan, fecior (1836).

Cojocaru Nichifor „a lui" Fiodor, tată (1829), Ivan, fecior (1856).

Cojocaru Gheorghe „a lui" Fiodor, tată (1830), Andrei, fecior (1858).

Ciobotaru Fiodor „a lui" Mihail, fără alte date (1802).

Ciobanaș Nichita „a lui" Mihail, tată (1785), Sava, fecior (1817), Ana, soţia lui Sava (1814), Nichifor, fiul lui Sava (1846), Ivan fiul lui Sava (1849), Dmitrii, fiul lui Sava (1853).

Ciobanaș Serghei „a lui" Nicolai, soţ (1814), Elena, soţie (1816), Dmitrii, fecior (1841), Ivan, fecior (1846), Manole, fecior (1852), Maria, fiică (1843).

Ciobanaș Grigore „a lui" Andrei, soţ (1829), Maria, soţie (1827), Ivan, fecior (1849), Vasile, fecior (1856), Semion, fecior (1858).

Ciobanaș Condrati „a lui" Andrei, soţ (1815), Maria, a doua soţie (1835), Fiodor, fecior de la prima soţie (1843), Axintii, fecior de la prima soţie (1845), Ivan, fecior de la prima soţie (1847), Cuzma, fecior de la prima soţie (1849), Andrii, fiică de la prima soţie (1853), Maria, fecior de la prima soţie (1848), Eudochia, fiică de la a doua soţie (1858).

Ciobanaș Vasile „a lui" Andrei, soţ (1825), Sofia, soţie (1828), Timofei, fecior (1848), Ivan, fecior (1855), Nicolai, fecior (1858).

Ciobanaș Sava „a lui" Andrei, soţ (1820), Ioana, soţie (1824).

Cuflic Gheorghe „a lui" Ivan, fiu (1834), mama, nenumită (1818, David, frate (1836), Chirică, frate (1838).

Cuflic Vasile „a lui" Ivan, soţ (1832), Maria, soţie (1829), Afanasii, fecior (1852), Isai, fecior (1858).

Cebotari Ivan „a lui" Grigore (1789).

Cuflic Nicolai „a lui" Vasile, soţ (1811), Agafia, soţie (1825), Fiodor, fecior (1842), Ioana, fiică (1846), Vasilina, fiică (1851).

Cocîrlă Piotr „a lui" Nichifor, tată (1799), Onufrei, fecior (1850), Irina, fiică (1844), Xenia, fiică (1846), Elizaveta, fiică (1852).

Capaţînă Migdafon „a lui" Ivan, soţ (1828), Domnica, soţie (1828), Maria, fiică (1854).

Capaţînă Dmitrii „a lui" Ivan, soţ, fără anul nașterii, Parascovia, soţie (1828), Lidia, fiică (1857), Ecaterina, fiică (1832), Chirică, fiu nelegitim al Ecaterinei (1857).

Costev Gheorghe „a lui" Beit, soţ (1828), Ecaterina, soţie (1832), Andrei, fecior (1855), Maria, fiică (1858).

Ciacîr Ivan „a lui" Gheorghe, soţ (1828), Ecaterina, soţie (1820), Evtodii, fecior (1844), Mihail, fecior (1847), Parascovia, fiică (1851), Maria, fiică (1853), Irina, fiică (1857).

Corpaci Vasile „a lui" Nicolae (1825).

Capaţina Nicolai „a lui" Pavel (1826).

Cojocaru Piotr „a lui" Constantin (1800).

Cojocaru Ivan, născut nelegitim (1833).

Cojocaru Gheorghe „a lui" Vasile (1810).

Cojocaru Trifan, născut nelegitim (1857).

Cocîrla Grigorii „a lui"Gheorghe (1829).

Chioștec Ivan „a lui" Ștefan (1807).

Dulebca Vasile „a lui" Ivan, soţ (1800), Parascovia, soţie (1805), Ivan, fiu (1843), Ana fiică (1839).

Dulevca Ilie „a lui" Vasile, soţ (1824), Axenia, soţie (1836),

Gavril, fecior (1853), Andronic, fecior (1855).

Druță Vasile „a lui" Calistrat, a decedat în 1850, Simion, fecior (1826), Eudochia, soţia lui Simion (1797), Dionisii, fiul lui Simion (1857), Evghenia, a doua soție a lui Simion (1835).

Drapca Maxim „a lui" Vasile (1834).

Frişcu Ivan „a lui" Pentelei, soţ (1815), Elena, soţie (1817), Mihail, fecior (1846), Anastasia, fiică (1851), Ecaterina, soră (1813).

Frişcu Fiodor „a lui" Pentelei a decdat în 1855.

Formuzachi Grigore „a lui" Simion, soţ ((1805), Maria, soţie (1803), Iustin, fecior (1847).

Frişcu Vasile „a lui" Pantelimon (Pentelei, notat de alt preot – n. n.), soţ (1811), Maria, soţie (1819), Pavel, fecior (1840), Erofei, fecior (1843), Anton, fecior decedat în 1851, născut în 1846, Simion, fecior (1851), Ivan, fecior (1854).

Fodolici Ionachii „a lui" Alexandr (1836).

Gutium Iordache „a lui" Vasile, decedat în 1854.

Gutium Axentii „a lui" Iordachi, soţ (1828), Parascovia, soție (1836), Gherasim, fecior (1852), Fiodor, fecior (1854), Nicolae, fecior (1854).

Gutium Fiodor „a lui" Vasile, soţ (1795), Maria, soţie (1808), Mihail, fecior (1834), Maftei, fecior (1836), Domnica, fiică (1841), Alexei „a lui" Iordache, nepot (1842).

Gutium Vasile „a lui" Fiodor, soţ (1825), Ioana, soţie (1827), Anton, fecior (1854), Parascovia, mătuşă (1810).

Gutium Haralampie „a lui" Fiodor, soţ (1828), Irina, soţie (1836), Ion, fecior (1856).

Gutium Fiodor „a lui" Cozma, tată (1831), Ecaterina, fiică (1857).

Gaşcu Fiodor „a lui" Simion, decedat în 1856.

Groşciuc Ivan „a lui" Ignat, decedat în 1851, Fiodor şi Dumitru, feciori, înregistraţi acum, în 1856.

Groşciuc Grigorii „a lui" Ignat (deci fratele celor de mai sus – n. n.), soţ (1807), Varvara, a doua soţie (1813), Fiodor, nepot (1845), Dumitru, nepot (1813), Fevronia, fiică de la prima soţie (1838), Ana, cumnată.

Grosu Simion „a lui" Vasile, tată (1797), Andrei, fecior (1834), Ticălosu Maria „a lui" Andrei, primită la curte (1800).

Grosu Todor „a lui" Simion, soţ (1831), Agrepina, soţie (1836), Grigorii, fecior (1857).

Gaşcu Ivan „a lui" Nechifor, soţ (1800), Irina, soţie (1815), Mihail, fiu (1836).

Ganu Todor „a lui" Ivan, soţ (1814), Varvara, soţie (1823).

Golodnîi Ivan „a lui" Ivan, soţ (1800), Evdochia, soţie (1807).

Gaidei Ignat „a lui" Fiodor, decedat în 1851, născut în anul 1800.

Grosu Pavel „a lui" Vasile, soţ (1812), Maria, soţie (1814).

Ganu Dimitrii „a lui" Ivan, soţ (1819), Irina, soţie (1823), Grigorii, fiu (1846), Maria, fiică (1844), Doina, fiică (1848), Elisabeta, fiică (1851), Xenia, fiică (1854), Sosiubea, fiică (1857).

Gaşcu Nicolai „a lui" Mihai, soţ (1814), Agrepina, soţie (1829), Todor, fiu (1854), Mihail, fiu nelegitim (1849), Ursu Maria, primită la curte (1820).

Gaidei Climenti „a lui" Andrei, soţ (1820), Ana, soţie (1820), Maria, fiică (1834), Parascovia, fiică (1835).

Gorobeţ[173] Alexandr „a lui" Gheorghe, soţ (1820), Elena, soţie (1822), Gheorghe, fiu (1853), Vasile, fiu (1855), Maria, fiică (1847), Irina, fiică (1857).

Gorobeț Ivan „a lui" Gheorghe, soţ (1823), Maria, a doua soţie (1836), Alexandru, fecior de la prima soţie (1846), Andrei, fecior de la prima soţie (1852).

[173] Notat greşit, în catagrafie, în loc de „Gorobeţ", după cum rezultă din filiaţiile care urmează; probabil că preotul a vrut să scrie „Gorobiţ" – n. n.

Gorobeţ Ștefan „a lui Gheorghe", soţ (1828), Varvara, soţie (1838), Parascovia, fiică (1856).

Gherghelegiu Vasile „a lui" Aftenii (el e și Lungu[174]), tată (1831), Gheorghe, fiu (1856) Feodosia, soţia lui Gheorghe (1853), Maria, fiica lui Vasile, sora lui Gheorghe (1854).

Gherghelegiu (Lungu) Onifrii „a lui" Aftenii, soţ (1831), Ecaterina, soţie (1832), Simion, fiu (1852), Fiodor, fiu (1854), Elena, fiică (1856), Maria, fiică (1857).

Ganu Gheorghe „a lui" Ivan. Soţ (1825), Fiodora, soţie (1830), Domnica, fiică (1857), Gurmuzache Maria, soră (1833).

Ghertopan[175] Evghenii „a lui" Ivan, soţ (1825), Maria, soţie (1831), Varvara, fiică (1857).

Gașcu (Bîrsoi) Stepan „a lui" Simion (1805).

Grosu Fiodor „a lui" Constantin, fugar, întors în 1857 (1830).

Iordache Doroftei „a lui" Vasile, decedat în 1851.

Iordache Gheorghe „a lui" Doroftei, soţ (1820), Vasilisa, soţie (1824), Nicolai, fiu (1857), Zinovia, fiică (1851), Efrosenia, soră (1841).

Isacov Iachim „a lui" Vasile Mariuţoi, soţ (1800), Maria, soţie (1825), Ganu Dumitru „a lui" Ion, primit la curte (1825).

Jumolenîi Vasile „a lui" Petru, soţ (1806), Axenia, soţie (1816), Alexandru, fiu decedat (1853).

Jumalenîi Ivan „a lui" Vasile, soţ (1834), Anastasia, soţie (1838).

Lungu Mihai „a lui" andrei, soţ (1817), Efimia, a doua soţie (1820), Ivan, fiu de la prima soţie (1843), Sidor, fiu de la a doua soţie

[174] Descendent din „Lungu, herghelegiu" din recensământul de la 1700, al lui Rumeanţev – n. n.

[175] Hârtopan, prin ascendenţă

(1852), Simion, fiu de la a doua soţie (1854), Elena, fiică de la prima soţie (1842), Maria, fiică de la a doua soţie (1842), Xenia, fiică de la a doua soţie (1846), Agrepina, fiică de la a doua soţie (1856).

Lungu Lazăr „a lui" Andrei, decedat în 1858.

Lungu Ivan „a lui" Andrei, soţ (1810), Maria, soţie (1824), Alexandru, fiu (1849), Florin, fiu (1857), Ecaterina, fiică (1847), Agafia, fiică (1855).

Lungu Dimitrii „a lui" Andrei, soţ (1811), Ecaterina, soţie (1817), Procopie, fiu (1837), Ivan, fiu (1841), Matei, fiu (1843), Toma, fiu (1849), Agafia, fiică (1854), Evdochia, nepoată (1846).

Lupușneac Ivan „a lui" Nicolae, soţ (1805), Ioana, soţie (1807), Gheorghe, fiu (1826), Maria, soţia lui Gheorghe (1833), Irina, fiică (1852), Ana, fiică (1855).

Lungu Vasile „a lui" Andrei, decedat în 1850.

Lupușneac Fiodor „a lui" Nicolae, soţ (1805), Maria[176], soţie (1815), Florin, primit la curte (1799), Anastasia, educatoare (1843).

Lungu Sava „a lui" Ivan, soţ (1820), Parascovia[177], soţie (1823), Ivan, fiu (1854), Fiodor (1857), Agafia, fiică (1846).

Lungu Nicolae „a lui" Ananie, tată (1775), Fiodor, fiu (1825), Parascovia, soţia lui Fiodor (1810), Ivan, fiul lui Fiodor (1853), Irina, fiică (1857).

Lungu Ivan „a lui" Nicolae, tată (1819), Grigore, fiu (1840), Mihail, fiu (1841), Sava, fiu (1843), Gheorghe, fiu (1849), Ivan, fiu (1852), Vasile, fiu (1853), Nicolai, fiu (1856), Dimitrii, fiu (1857).

Lungu Sava „a lui" Nicolae, decedat în 1855, Parascovia[178], soţie (1834), Mihail, fiu din prima căsătorie, decedat în 1856, Eftinii, fiu din prima căsătorie (1827), Eufrosenia, fiică (1853), Agrepina, fiică (1855).

Lungu Gheorghe „a lui" Sava, soţ (1819), Maria, soţie (1822),

[176] Fata lui **Morariţa** Irina a lui Vasile (1795).

[177] Fata lui **Cojocari** Vasile a lui Constantin (1784).

[178] Fata lui **Vertedi** Nicolai a lui Alexei, soţ (1795).

Nicolae, fiu (1841), Macarie, fiu (1849), Ivan, fiu (1853).

Lungu Panaite „a lui" Sava, soţ (1822), Ana, soţie (1826), Dimitrii, fiu (1852), Ivan, fiu (1856), Anisia, fiică (1849), Eustinia, fiică (1854).

Lungu Vasile „a lui" Sava, soţ (1824), Varvara[179], soţie (1821), Ivan, fiu (1844), Fiodor, fiu (1851), Grigore, fiu (1854), Gheorghe, fiu (1856), Maria, fiică (1847), Ana, fiică (1852).

Lungu Vasilii „a lui" Ivan, fiu (1822), Maria, mama lui Vasilii (1805), Ana, soră (1827.

Lungul Gheorghe „a lui" Ivan, soţ (1825), Alexandra, soţie (1829), Vasile, fiu (1851), Dumitru, fiu (1853), Ivan, fiu (1854), Ecaterina, sora lui Gheorghe (1820), Parascovia, fiica Ecaterinei (1841), Elena, fiica Ecaterinei (1847), Feodosia, fiica Ecaterinei (1849), Maria, fiica Ecaterinei (1851).

Lungu Manolii „a lui" Nicolai, decedat în 1853.

Lungu Simion „a lui" Vasile, decedat în 1838.

Lungu Grigorii „a lui" Ivan, decedat în 1837.

Lungu Dimitrii „a lui" Ivan, decedat în 1830.

Moroşan Pavel „a lui" Stahov, soţ (1810), Efimia, a doua soţie (1820), Grigorii, fiu de la prima soţie (1834), Vasile, fiu de la prima soţie (1838).

Moroșan Ivan „a lui" Constantin, soţ (1816), Irina, soţie (1820), Nicolai, frate (1819), Trofim, fiu (1842), Ivan, fiu (1845), Alexandru, fiu (1847), Grigore, fiu (1851), Maria, fiică (1839).

Moroșan Gheorghe „a lui" Iordache, soţ (1821), Maria[180], soţie (1830).

Moroșan Dimitrii „a lui" Iordache, soţ (1837), Parascovia[181], soţie (1834), Hariton, fiu (1853), Meftodi, fiu (1857).

[179] Fata lui **Rudenco** Ivan a lui Vasilii (1760).
[180] Fata lui **Vertedi** Nicolai a lui Alexei (1795).
[181] Fata lui **Vizitiu** Ioan a lui Ioan (1790).

Moroșan Ivan „a lui" Iordache, soţ (1820), Domnica[182], soţie (1827), Danil, fiu (1841), Ivan, fiu (1845), Lazăr, fiu (1854), Grigore, fiu (187), Feodosia, fiică (1847), Maria, fiică (1855).

Munteanu Eftimii „a lui" Ion, decedat în 1858.

Munteanu Vasilii „a lui" Ivan, soţ (1822), Elena[183], soţie (1825).

Miron Andrei „a lui" Vasile, fiu (1839), Ana, mamă (1780), Gheorghe, frate (1844), Constantin, frate (1848), Ecaterina, soră (1846).

Muntean Vasile „a lui" Pascal, soţ (1805), Marfa, soţie (1810).

Muntean Cozma „a lui" Vasile, soţ (1833), Ecaterina, soţie (1840), Ivan, fiu (1857).

Mîndru Ivan „a lui" Ivan, soţ (1823), Maria[184], soţie (1828), Pelaghia (fiică (1857).

Munteanu Cozma „a lui" Pascal, soţ (1815), Elisabeta, soţie (1819), Dimitrii, fiu (1841), Ivan, fiu (1846), Emanuil, fiu, decedat în 1858, Anastasia, fiică (1838), Irina, fiică (1848), Matroana, fiică (1854), Marina, fiică (1855), Maria, fiică (1857).

Mîndru Eftene „a lui" Ivan, soţ (1830), Maria, soţie (1831), Alexandru, fiu (1855).

Munteanu Ivan „a lui" Ivan, soţ (1809), Domnica, soţie (1819), Eudochia, fiică vitregă (1841).

Motea Vasilii „a lui" Ivan, soţ (1815), Zamfira, soţie (1822), Ivan, fiu (1853), Nicolai, fiu (1855), Iustina, fiică (1845), Maria, fiică (1852).

Moraru Dimitrii „a lui" Fiodor, soţ (1820), Domnica, soţie (1834), Hariton, fiu (1853), Simion, fiu (1855), Parascovia, fiică (1856), Tatiana, fiică (1857).

Mîndru Nichifor „a lui" Sava, născut în 1829, decedat în

[182] Fata lui **Vorona** Alexei a lui Dmitrii (1800).
[183] Fata lui **Bandalac** Dumitru a lui Chirian (1784).
[184] Fata lui **Roșca** Simion a lui Grigorii (1800).

1851, Mihail, fiu, născut în 1842, decedat în 1851, Ilie, născut în 1846, decedat în 1851[185].

Mîndru Constantin „a lui" Nicolae, născut în 1827, decedat în 1858.

Mîndru Ivan „a lui" Nichita (Marcu), născut în 1775, decedat în 1855, Vasile, fiu (1828), Ecaterina[186], soţia lui Vasile (1830), Nicolae, fiul lui Vasile (1851), Fiodor, fiul lui Vasile (1855), Hariton, fiul lui Vasile (1857), Ecaterina, fiică (1856), Parascovia Mîndru, cumnată (1830).

Marcu Todor „a lui" Nicolae, soţ (1799), Anastasia, soţie (1820), Panteleimon, fiu (1840), Anton, fiu (1847), Vasile, fiu (1849), Elena, fiică (1843), Ana, fiică (1854).

Moroşan (Ceban) Ivan „a lui" Andrei, soţ (1828), Elena, soţie (1831), Ivan, fiu (1856).

Mîndru Petru „a lui" Ivan, soţ (1823), Feodosia, soţie (1836), Varvara, fiică (1855).

Mîndru Ivan „a lui" Nicolae, soţ (1830), Maria[187], soţie (1831), Anastasia, fiică (1855).

Moroşan Alexei „a lui" Sordoche (1829).

Mariuţoi (Botnari) Dimitrii „a lui" Ivan (1837).

Mirouţi Florin „a lui" Miron, înscris Nr. 70[188].

Mirouţi Dimitrii „a lui" Florin, soţ (1825), Anastasia, soţie (1823), Gheorghe, fiu (1852), Maria, fiică (1849), Irina, fiică (1851).

Onciu Nicolai „a lui" Ivan, soţ (1810), Ioana, a doua soţie (1820), Ivan, fiu adoptiv (1828).

[185] Catagrafia bisericii din Cotiujeni nu menţionează în ce condiţii au murit tatăl şi cei doi fecioraşi ai săi, în 1851; să fi fost în urma unui război?
[186] Evdochia era născută Mîndru, fiind soră cu „cumnata lui Vasile", Parascovia Mîndru, care locuia în aceeaşi curte.
[187] Fata lui **Gaşcu** Fiodor a lui Semion (1802).
[188] Numărul este al casei, ceea ce înseamnă că „baştina" lui Mirouţi se afla ceva mai sus de conacul boieresc, din care doar temelia se mai păstrează.

Oloeri Arsenii „a lui" Ivan, înscris la Nr. 64[189].

Onciu Gheorghe „a lui" Ivan, scutelnic, a trecut cu traiul în Coteala (1817).

Pavaloi Dimitrii „a lui" Semion, soţ (1805), Sofia, soţie (1817), Nicolai, fiu decedat (1850), Fiodor, fiu (1851), Mihail, fiu (1855), Gheorghe, fiu (1857), Elisaveta, fiică (1842), Ecaterina, fiică (1845).

Pavaloi Ivan „a lui" Semion, soţ, fratele lui Dimitrii (1815), Ecaterina, soţie (1818), Ilie, fiu (1839), Mihail, fiu (1844), Nicolai, fiu decedat (1852).

Pavaloi Fiodor „a lui" Semion, soţ (1820), Ana, soţie (1825), Ivan, fiu (1842), Gheorghe, fiu decedat (1856), Stepan, fiu (1855), Nicolai, fiu (1857).

Palamari Alexandru „a lui" Andrei, soţ (1820), Maria[190], soţie (1818), Ivan, fiu (1844), Grigore, fiu (1848), Domnica, fiică (1854).

Palamari Vasile „a lui" Andrei, soţ (1815), Elena, soţie (1818), Eudochia, fiică (1849), Ana, fiică (1850), Agrepina, fiică (1857).

Palamaru Petru „a lui" Eremei, soţ (1818), Nastasia, soţie (1824), Maxim, fiu (1842), Simion, fiu (1843), Andrei, fiu (1856), Irina, fiică (1847).

Palamari (Bogat) Andrei „a lui" Vasile (1810).

Rusu Ivan „a lui" Mihai (1826), Elena, mamă (1805), Fiodor,

[189] În catagrafia din 1835 sunt trecuţi, la acelaşi număr de casă, de lângă curtea boierească a serdarului Cozma, **Oloeru** (şi nu Oloeri, ca în 1858) Arsenii a lui Ion, soţ (1796), Maria, soţie (1805), Varvara, fiică (1823) şi **Oloinic** (Oleinic) Ivan a lui Petru (1755). Ivan sau Ion, fiul lui Petru, este trecut, cu anul naşterii 1755, în catagrafia bisericească şi cum Arsenii este fiul lui, lesne se poate stabili descendenţa neamului Oloieru, din 1720, încoace: Petru, Ion, Arsenii, Ion, Vasile, Ion, Vasile: Ion şi Petru, muzicienii de la „Rapsozii Botoşanilor" şi de la Ansamblul „Ciprian Porumbescu" din Suceava.
[190] Fata lui **Rudenco** Ivan a lui Vasilii (1760).

fiu (1856).

Rusu Fiodor „a lui” Mihai, soţ (1829), Xenia[191], soţie (1824), Mihail, fiu (1848), Stepan, fiu (1854), Gheorghe, fiu (1857), Elena, fiică (1851), Maria, mătuşă (1800).

Rusu Ivan „a lui” Onofrei, decedat în 1855, Parascovia[192], soţie (1808), Fiodor, fiu (1840), Ana, fiică (1836), Agafia, fiică (1844).

Rusu Nicolai „a lui” Semion, soţ (1820), Parascovia[193], soţie (1827), Ioana, nepoată (1850).

Rusu Filip „a lui” Simion, tată (1817), Ana[194], a doua soţie (1833), Vasile, fiu de la prima soţie (1852), Anastasia, fiică de la prima soţie (1850), Maria, fiică de la a doua soţie (1857).

Rusu Stepan „a lui” Simion, soţ (1822), Evdochia[195], soţie (1825), Ivan, fiu (1848), Petru, fiu (1854), Grigore, fiu (1857).

Rusnac Ivan „a lui” Marcu, soţ (1818), Elena[196], soţie (1822), Vasile, fiu (1843), Nicolai, fiu (1849), Fiodor, fiu (1853), Gheorghe, fiu (1855), Grigore, fiu (1857), Evdochia, fiică (1841), Irina, fiică (1845).

Rusnac Nicolae „a lui” Marcu, soţ (1826), Irina, soţie (1828), Maria, fiică (1852), Anastasia, fiică (1855), Domnica, fiică (1857).

Rudenco Ivan „a lui” Andrei, decedat în 1858, Vasile, fiu (1828), Varvara, soţia lui Vasile ((1833), Chiril, fiul lui Ivan (1843).

Rudenco Nicolai „a lui” Ivan, soţ (1831), Maria, soţie (1838), Domnica, fiică (1854).

Rudencu Stepan „a lui” Gheorghe, decedat în 1851, Nicolai, fiu (1819), Anastasia, soţia lui Nicolai ((1828), Alexandru, fiul lui Nicolai (1847), Leonte, fiul lui Nicolai (1854), Maria, fiică (1851), Feodosia, fiică (1857).

Rudenco Simion „a lui” Stepan, soţ (1810), Domnica, soţie

[191] Xenia, fata lui **Gaşcul** Parascovia a lui Semion (1795).
[192] Fata lui **Bandalac** Dumitru a lui Chirian (1784).
[193] Fata lui **Grosu** Simeon a lui Vasile (1797).
[194] Fata lui **Ursu** Cozma a lui Gheorghe (1805).
[195] Fata lui **Criţac** Vasile a lui Alexei (1790).
[196] Fata lui **Ganu** Pintilei a lui Alexei (1780).

(1819).

Rudenco Fiodor „a lui” Gheorghe, soţ (1790), Axenia, soţie (1805), Ilie, fiu (1836), Eudochia, cumnată (1815).

Rudenco Nichifor „a lui” Fiodor, soţ (1830), Maria, soţie (1833), Iosif, fiu (1853), Mihail, fiu (1853).

Revenco Dimitrii „a lui” Alexei, soţ, decedat în 1855, Maria, soţie (1814), Fiodor, fiu (1833), Elena, fiică (1834), Varfolomei, fiu nelegitim al Elenei (1852), Varvara, fiică nelegitimă (1856), Cavelii, nepot nelegitim (1844).

Revenco Vasilii „a lui” Dumitru, soţ (1826), Elena, soţie (1831), Trofim, fiu (1852), Eustafii (1855).

Rusnac Dimitrii „a lui” Ivan, soţ (1807), Ecaterina[197], soţie (1817), Tudor, fiu (1839), Procopie, fiu (1849), Anastasia, fiică (1836), Elena, fiică (1841), Evdochia, fiică (1844), Nicolai, primit la curte (1805), Ecaterina, fiica lui Nicolai (1822).

Rusnac Mihail „a lui” Ivan, soţ (1811), Evdochia, soţie (1818), Simion, fiu (1840), Andrei, fiu (1843), Procopie, fiu decedat (1850).

Rusnac Ival „a lui” Ivan, soţ (1814), Ecaterina, soţie (1816), Ilie, fiu decedat (1840), Tatiana, fiică (1841), Domnica, fiică (1855).

Rusnac Simion „a lui” Ivan, soţ (1823), Parascovia[198], soţie (1825), Ivan, fiu (1848), Luchian, fiu (1853), Maftei, fiu (1855), Axentie, fiu (1857).

Russu Gheorghe „a lui” Ştefan, soţ (1810), Vasilisa, soţie (1820).

Roşco Simeon „a lui” Grigore, soţ (1800), Axenia, soţie (1810), Ilie, fiu (1839), Baran Ana Iacob, mama lui Simeon.

Rudenco Vasile „a lui” Timofei, soţ (1803), Ecaterina[199], soţie (1815), Ivan, fiu (1836), Dumitru, fiu (1841), Alexandru, fiu (1847), Marfa, fiică (1843).

[197] Fata lui **Tocila** Ivan a lui Ivan (1775).
[198] Fata lui **Ciobanu** Vasile a lui Nichifor (1785).
[199] Fata lui **Gaşcul** Parascovia a lui Semion (1795).

Rudenco Ivan „a lui” Cozma, soţ (1835), Vasilisa[200], soţie (1832), Maxim, fiu (1855), Efimia, fiică, fără anul naşterii.

Rudenco Ivan „a lui” Vasile, născut în 1760, decedat în 1852, Ana, soţie (1784), Vasile, fiu (1824), Ecaterina, soţia lui Vasile (1826), Alexandru, fiul lui Vasile (1852), Gheorghe, fiul lui Vasile (1857), Irina, fiică (1855).

Rudenco Agapii „a lui” Ivan, soţ (1826), Maria, soţie (1830), Maxim, fiu (1852), Ana, fiică (1855).

Rudenco Iordachii „a lui” Lucov, soţ (1815), Domnica[201], soţie (1820), Ivan, fiu (1847), Gricorii, fiu (1851), Mihail, fiu (1855), Parascovia, fiică (1844), Maria, fiică (1855), Xenia, fiică (1857).

Rudenco Vasilii „a lui” Lucov, soţ (1821), Elena[202], soţie (1823), Iustina, fiică (1854), Irina, mama lui Vasilii (1775).

Rudencu Fiodor „a lui” Lucov, soţ (1825), Ioana, soţie (1831), Meftodii, fiu (1855), Bortă Sofrone „a lui” Ivan, primit la curte.

Russu Pentelei „a lui” Simeon, soţ (1823), Ecaterina[203], soţie (1829).

Rudenco Ivan „a lui Constantin, soţ (1830), Domnica, soţie (1835), Maria, fiică (1856), Evdochia, fiică 1857).

Radiţa Ivan „a lui” Ignat, soţ (1828), Ecaterina[204], soţie (1832), Tosachii, fiu (1857).

Radiţa Anatolii „a lui” Andrei, soţ (1810), Stanca, soţie (1818), Diordii, fiu (1840), Evtimii, fiu (1846), Alexandr, fiu (1852), Vasile, fiu (1856), Anastasia, fiică (1846), Parascovia, fiică (1853), Agafia, fiică (1855).

Rusnac Grigorii „a lui” Pancu, soţ (1806), Parascovia, soţie (1828), Gheorghe, fiu (1856), Dmitrii, nepot (1843).

Rusu Gheorghe „a lui” Onofrei (Moroșan), născut în 1810.

[200] Fata lui **Şmalena** (Şmalenii, în catagrafie) Vasile a lui Petru (1806).
[201] Fata lui **Druţă** Vasilii a lui Calistrat (1785).
[202] Fata lui **Cocîrla** Nicolai a lui Fiodor (1815).
[203] Fata lui **Gaşcu** Fiodor a lui Semion (1802).
[204] Fata lui **Moroșan** Pavel a lui Stahii (1800).

Rusnac (Russu) Fiodor „a lui” Grigore (1833).

Scutelnic Nicolai „a lui” Ivan, soţ (1813), Eustina, a doua soţie (1818), Gheorghe, fiu de la prima soţie (1844), Sava, fiu de la prima soţie (1845), Timofei, fiică de la a doua soţie, (1856), Ecaterina, fiică de la prima soţie (1841), Evdochia, fiică de la prima soţie (1843), Xenia, fiică de la a doua soţie (1857).

Serbonovschii Alexei „a lui” Fiodor, decedat în 1857.

Stanca Ivan „a lui” Gheorghe, tată (1785), Panteleimon, fiu (1838), Lungu Elena „a lui” Eriomov, nepoată ((1810), Șmelena Maria „a lui” Stepan, primită la curte (1799).

Stanca Gheorghe „a lui” Ivan, soţ (1823), Ecaterina[205], soţie (1826), Vasile, fiu (1848), Mihai, fiu (1855), Maria, fiică (1851), Elena, fiică (1853), Elisaveta, fiică (1857).

Stanca Dmitrii „a lui” Ivan, tată (1809), Ananii, fiu de la prima soţie (1840), Alexandr, fiu de la a doua soţie (1853), Agavii, fiu de la a doua soţie (1853).

Scripnic Fiodor „a lui” Andrei, soţ decedat în 1853, Maria, soţie dispărută fără urme în 1851, Gheorghe, fiu dispărut fără urme în 1851.

Spanachii Ivan „a lui” Petru, născut în 1834, dispărut fără urme în 1852.

Starniola (Cichir) Efrem „a lui” Vasile (1836).

Starnida Mihai „a lui” Vasile (1836).

Solcanu Ivan „a lui” Gheorghe (1838).

Şleri Pantelei „a lui” Andrei, soţ (1821), Parascovia[206], soţie (1830), Alexandr, fecior nelegitim (a856).

Şmanelîi Ştefan „a lui” Petru, soţ (1820), Agafia, soţie (1824), Parfenii, fiu adoptiv (1854), Doina, fiică (1874).

[205] Fata lui **Gutiu** (Gutium) Iordachi a lui Vasile (1801).
[206] Fata lui **Ciobanu** Feodor a lui Mihail (1802).

Șelestiuc Timofei „a lui” Danil (Șmalenîi), soţ, născut în 1804, decedat în 1855, Maria, soţie (1800), Nicolai, fecior de la prima soţie (1827), Bunica Vasile „a lui” Andrei, primit la curte (1787).

Ticălosu Cozma „a lui” Alexandru, tată (1805), Casian, fiu (1843), Grigorii, nepot (1846), Mihail, nepot (1848).

Ticălosu Nichifor „a lui” Tudor, soţ (1826), Agripina, soţie (1825), Enache, fiu (1848), Ivan, fiu (1855), Miftodie, fiu (1857), Maria, fiică (1852).

Tiotiu Dmitrii „a lui” Ivan, soţ (1815), Maria[207], a doua soţie (1820), Iosif, fiu de la prima soţie (1837), Ilie, fiu de la prima soţie (1842), Ivan, fiu de la a doua soţie (1854), Matroana, fiică (1842).

Tiotiu Ivan „a lui” Ivan, soţ (1819), Domnica, soţie (1832), Nichifor, fiu (1851).

Tur Onofre „a lui” Procop, soţ (1776), Maria, soţie (1790), Fiodor, fiu (1826), Anastasia, primită la curte (1761).

Tur Pantelei „a lui” Onofre, soţ (1834), Parascovia, soţie (1837).

Ticu Vasile „a lui” Axentii, soţ decedat în 1853, Fiodora, soţie (1828), Fiodor, educator (1823), Ivan, fiu decedat în 1853, Cozma, fiu (1855), Maria, fiică (1853).

Tocilă Ivan „a lui” Ivan, decedat în 1858, Maxim, fiu (1820), Vasilița, a doua soţie a lui Maxim (1822), Gheorghe, fiul lui Maxim de la prima soţie (1857), Elena, fiică de la prima soţie (1844), Ana, fiică de la prima soţie (1845), Anghelina, fiică de la a doua soţie (1855), Elisabeta, fiică vitregă (1852).

Ticălosu Vasile „a lui” Alexandr, născut nelegiti, decedat în 1853.

Tudii Gheorghe „a lui” Procopii, tată (1806), Nichifor, fiu (1833), Ivan, fiu (1835), Evdochia, fiică (1839).

[207] Fata lui **Jieru** (Vieru) Alexii a lui Ștefan (1785).

Tumbu Gheorghe „a lui” Ivan, soţ (1828), Maria[208], soţie (1828), Frăsina, preoteasă (1822), Anastasia, nepoată (1845).

Ticălos Vasile „a lui” Todor (1834).

Tocilă Ivan, născut nelegitim (1838).

Toderache Iachim „a lui” Efremii (1813).

Ţurcan Gheorghe „a lui” Ivan, soţ (1820), Parascovia[209], soţie (1827), Ivan, fiu (1846), Fiodor, fiu (1853), Elena, fiică (1844), Maria, fiică (1854).

Ţurcan Pavel „a lui” Vasile (Toderesi), soţ (1816), Domnica, soţie (1823), Deonisii, fiu (1855), Agafia, fiică (1852), Ecaterina, fiică (1857).

Ţurcan Vasile „a lui” Ivan 1816.

Ţurcan Fiodor „a lui” Ivan, soţ (1817), Maria, soţie (1822), Elena, fiică (1847).

Ţurcan Piotr „a lui” Simion, decedat în 1852, Vasile, fiu (1826), Maria, soţia lui Vasile (1837), Alexandr, fiul lui Vasile (1856).

Ţurcan Grigorii „a lui” Petru, soţ (1829), Elena, soţie (1840).

Ursu Gheorghe „a lui” Pantelei, decedat în 1851, Ivan, fiu (1815), Eudochia, soţia lui Ivan (1819), Ecaterina, preoteasă (1815).

Ursu Cozma „a lui” Gheorghe, decedat în 1858.

Ursu Evtimie „a lui” Iacob, soţ (1814), Evdochia, soţie (1816), Gheorghe, fiu (1834), Vasile, fiu (1838), Nichifor, fiu (1842), Nicolai, fiu (1849), Deonisie, fiu (1853), Ivan, fiu (1854), Parascovia, fiică (1844), Anastasia, fiică (1847).

Ursu Iacob „a lui” Todor (Barbacari), soţ (1805), Maria, a doua soţie (1814), Procopie, fiu de la prima soţie (1839), Parascovia, nepoată (1824).

Ursu Maxim „a lui” Iacob, soș (1780), Alefandru, fiu (1833),

[208] Fata lui **Vizitiu** Ioan a lui Ioan (1790).

[209] Fata lui **Bandalac** Dumitru a lui Chirian (1784).

Alexandra, soţia lui Alexandru (1841).

Ursu Ivan „a lui” Maxim, soţ (1820), Ecaterina, soţie (1835), Hariton, fiu (1852), Domnica, fiică (1855), Evdochia, fiică (1857).

Ursu Sava „a lui” Maxim, soţ (1827), Anastasia, soţie (1837), Irina, fiică (1856).

Ursu Evtenii „a lui” Maxim, soţ (1829), Ecaterina, soţie (1836), Deonisie, fiu (1855).

Ursu Ștefan „a lui” Maxim, soţ (1831), Parascovia, soţie (1837), Maria, fiică (1856), Ana, fiică (1854), Varvara, fiică (1857).

Ursu Vasile „a lui” Maxim, soţ (1823), Zamfira, soţie (1823), Mihail, fiu (1853), Ileana, fiică (1848), Zinovia, fiică (1852), Iustina, fiică (1856).

Ursu Gheorghe „a lui” Maxim, soţ (1825), Xenia, soţie (1829), Gheorghe, fiu decedat în 1851, Ivan, fiu (1852), Nicolai, fiu (1854), Dimitrii, fiu (1857), Ileana, fiică (1848), Domnica, fiică (1856), Ursu Ana „a lui Danil”, mătușă (1805).

Ursu Andrei „a lui” Iacob, soţ (1793), Elena, soţie (1800), Ivan, fiu (1833), Ecaterina, soţia lui Ivan (1840), Macarii, fiul lui Ivan (1857).

Ursatiev Stepan „a lui” Fiodor, tată (1790), Evstatii, fiu, născut în 1836, decedat în 1855.

Ursu Ivan „A lui” Sandu, născut în 1805, decedat în 1858, Filip, nepot (1848).

Ungureanu Todor „a lui” Luca, tată (1811), Serghei, fiu născut în 1841, decedat în 1855, Alexandr, fiu (1847), Lazăr, fiu (1847), Maria, fiică (1839), Domnica, fiică (1844).

Usatîi Alexandr „a lui” Ilie, soţ (1825), Maria[210], soţie (1830), Pantelei, fiu (1852), Parascovia, fiică (1856).

Usatîi Mihail „a lui” Ilie, născut în 1830 și dispărut fără urmă în 1851.

[210] Fata lui **Vertedi** Nicolai a lui Alexei (1795).

Veriliuc Fiodor „a lui” Alexei, tată (1795), Maftei, fiu (1832), Maria, soţia lui Maftei (1836), Maria, fiică, sora lui Maftei (1835).

Veriliuc Cornel „a lui” Fiodor, soţ (1828), Ecaterina, soţie (1835), Parascovia, fiică (1857).

Veriliuc Leonte „a lui” Fiodor, soţ (1825), Parascovia[211], soţie (1834), Maria, fiică (1857).

Veriliuc Ivan „a lui” Fiodor, soţ (1825), Ecaterina[212], soţie (1823), Elisei, fiu (1855), Elena, fiică (1852), Maria, fiică (1853), Irina, fiică (1857).

Vizitiu Ivan „a lui” Ivan, soţ (1790), Ana, soţie (1800), Vasile, fiu (1843).

Vizitiu Maftei „a lui” Ivan, soţ (1820), Evtenia, soţie (1827).

Vizitiu Gheorghe „a lui” Ivan, soţ (1825), Axenia, soţie (1830), Alexandru, fiu (1849), Irina, fiică (1856).

Vertenii Nicolai „a lui” Alexei, înscris la Nr. 125[213].

Vornices Grigorii „a lui” Ivan, soţ (1808), Irina, soţie (1808), Visarion, fiu (1843), Nichifor, fiu (1846), Parascovia, fiică (1840), Maria, fiică (1843), Evghenia, fiică (1846).

Vornices Ioan „a lui” Grigorii, soţ (1838), Ecaterina, soţie (1838), Ana, fiică ((1857), Mardari Filip „a lui” Nicolae, nepot (1846).

Vieru Ivan „a lui” Grigorii, decedat în 1838.

Vieru Vasilii „a lui” Grigorii, soţ (1825), Maria[214], soţie (1833), Xenia, cumnată (1824).

Vieru Fiodor „a lui” Grigore, soţ (1810), Maria, soţie (1817), Vasile, fiu (1848), Ivan, fiu (1852), Ecaterina, fiică (1852), Parascovia, fiică (1854).

Vorona Ivan „a lui” Vasile, soţ (1800), Elena, a doua soţie (1810).

[211] Fata lui **Vizitiu** Ioan a lui Ioan (1790).

[212] Fata lui **Rudencu** Ștefan a lui Gheorghe (1795).

[213] Este vorba de numărul casei, la care se face referire în condițiile probabile ale stării degradate a paginii de catagrafie.

[214] Fata lui **Golodnii** Ion a lui Ion (1800).

Vieru Ivan „a lui” Alexei și al Elenei (1794), soţ (1823), Ecaterina, soţie (1826), Samson, fiu (1856), Varvara, fiică (1854), Maria, soră (1820), Alexandra, soră (1828), Teodora, soră (1829).

Vieru Vasile „a lui” Alexei, soţ (1826), Varvara, soţie (1830), Maria, fiică (1851).

Vieru Gheorghe „a lui” Alexei, soţ (1817), Parascovia[215], soţie (1825), Simeon, fiu (1853), Alexandr, fiu (1856), Maria, fiică (1845), Zamfira, fiică (1851).

Vornicescu Vasile „a lui” Ivan (1831).

Vieru Constantin „a lui” Alexei (1834)[216].

1870: „Recensământul din 1870 înregistrează 287 de gospodării cu 1.487 de locuitori”[217].

1886: „În sat erau 340 gospodării cu o populaţie de 1.497 persoane, 84 de gospodării însă nu aveau pământ. Peste câţiva ani o ploaie torenţială provoacă mari distrugeri în sat[218], rupe podul Vilia, din centrul satului, despărţindu-l în două, duce cu apa morile lui Ferdinand Nemiţ, dar rămâne moara cu aburi[219]. Rămân, totuşi întregi morile de vânt ale lui Alexandru Gâscă, Grigore Rusnac, Ion Revencu”[220].

1897: „Recensământul făcut de Rusia în 1897 înregistrează la Cotiugeni 2.270 de persoane, inclusiv 1.157 de bărbaţi şi 1.113 de

[215] Fata lui **Ciobanu** Vasile a lui Nichifor (1785).
[216] Gajos, Vasile, *Cotiujeni (istoria, economia, cultura)*, Chişinău 1995, pp. 283-311
[217] Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova*, Chişinău (?), p. 151
[218] Tragedia s-a petrecut în zilele de 1-5 august 1926 – cf. Ghibu, Onisifor, *România Nouă*, Anul III, No. 57 (264), Chişinău, Luni 9 august 1926, p. 2
[219] Moara cu aburi aparţinea lui Boris Bernştein, fiind numită, moldovenizat, „a lui Bariz” – n. n.
[220] Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova*, Chişinău (?), p. 151

femei”[221].

1902, biserica cu hramul Naşterea Maicii Domnului: „Cotiujenenii întotdeauna au fost buni creştini, credeau în Dumnezeu, umblau la slujbele bisericeşti, respectau sărbătorile creştine şi toate ritualurile. Dar în privinţa zidirii bisericii în sat apar divergenţe. Profesorul Vasile Gajos scria că biserica din Cotiujeni a fost construită la sf. sec. XIX de către Sava Lungu, care a depus, de asemenea, mari eforturi ca satul să aibă şi şcoală, şi serviciul sanitar să fie ridicat la nivel cuvenit. Dar cercetătorul Vladimir Nicu susţine că încă la recensământul din 1835 „paroh la biserica zidită şi sfinţită cu hramul Sf. Ecaterina era părintele Nicolae Donciul, de 41 de ani, diaci – Ioan Balan şi Dumitru Gaşcu, dascăl – Ioan Axina, care împlinise 60 de ani… Printre oamenii de seamă din satul Cotiujeni, Vasile Gajos îl menţionează (pe bună dreptate!) pe Sava Lungu, dar nu pomeneşte şi de Alexandru Nemiţ, care ajunge până la gradul de contraamiral, primul comandant al flotei RSFSR**”[222].**

„Zidită în 1902 din piatră lângă o altă biserică cu hramul Sf. Ecaterina, clădită în 1750 de sărdarul Costea şi închisă în 1902, când s-a ridicat biserica nouă. Satul avea pe atunci 646 de gospodari români. Serviciile divine erau oficiate de preotul paroh Timotei Antonovici, n. la 10 iunie 1860, absolvent al Seminarului teologic, aflându-se în serviciu din 1885. Vârsta sa înaintată şi chipul său afectiv insuflau încredere în enoriaşi. Cântăreţ îl avea pe Iustin Dimitriu, n. în 1882, absolvent al şcolii spirituale, aflat şi el în serviciu de aproape trei decenii**”[223].**

1904: Gustav Ludwig Weigand culege un cântec basarabean

[221] Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova*, Chişinău (?), p. 151
[222] Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova*, Chişinău (?), p. 151
[223] Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova*, Chişinău (?), p. 152

de la Ivan Cocârlă din Cotiujeni[224].

1914, iulie: „Cele dintâi ciocniri între Muscali și Austrieci se dădură la hotarul de miază-noapte al Bucovinei, cam pe la Noua-Suliță și pe la Gogolina. Erau mici hărțuieli între patrulele de graniță, în jurul unui dâmb, numit „Movilele“, dar pentru Cernăuțeni, care zi de zi așteptau cu înfrigurare năvala Muscalilor, ele erau adevărate lupte, pe care le comentau cu aprindere pe străzi, prin cafenele, prin redacțiile ziarelor.

Din pricina fricii ce-i stăpânea pe toți, cea mai mică întâmplare lua proporții uriașe în mintea bieților orășeni, care se agitau ca biciuiți de furtună. La hotare nu era deloc oaste, doar câțiva glotași de prin satele de la marginea țării, încolo nimic; la Muscali, asemenea.

În sfârșit, se dăduse poruncă unor companii din Regimentul 22 de „Landwehr“ să treacă granița în Basarabia și să scotocească ținuturile din județul Hotinului. Erau toți Români cătanele trimise. În Basarabia, trecură printre lanuri de secară și de grâu, tot prin sate moldovenești părăsite și pustii.

Numai câinii rămăseseră să urle a jale și a pustiu pe cele prispe părăsite.

Locuitorii fugiseră care-încotro.

Au trecut și dincolo de satele Mămăliga și Larga. Într-un sat, casele erau părăsite, pustii. Ușile închise și, la fiecare casă, câte o sapă sau câte o mătură răzimată de ușă, semn că stăpânul nu-i acasă.

Străbătură satul Mămăliga și, la marginea lui, într-o râpă, ce să le vadă ochii: bărbați și femei, tineri și bătrâni, claie peste grămadă. Se ascunseseră de groaza războiului.

– Da‘ voi ce faceți pe aici?

– Ce să facem? Ia te miri ce și mai nimic! Am fugit, dă! Să nu ne omorâți! Că ne-au spus că voi prădați și omorâți...

[224] Weigand, Gustav Ludwig, *Die dialekte der Bukowina und Bessarabiens: mit musik-beilagen*, Leipzig, 1904, poziția 741, p. 102

– Îrrra! Hai înapoi, bre, că doar noi nu ne batem decât cu ostașii! Nu vă fie frică!...

– Da, dacă ziceți Dumneavoastră... noi ce știm!?...

Și, încetișor, la început mai cu neîncredere, se întoarseră în sat cu copii, cu muieri și cu ce bruma putuseră lua în grabă.

În Larga, același lucru: nici un suflet de om nu rămăsese în sat. Fugiseră toți, numai la o casă, o bătrână, neputând fugi, se așezase pe prispă, afară și torcea, așteptându-și resemnată soarta.

– Bună ziua, mătușă!, zise ofițerul, de fel profesor român din Rădăuți.

– Mulțămesc, Domnitale, dragul mătușii!

– Ceva Muscali sunt pe aici?

– Nu, încă n-au dat prin satul nostru.

– Dar norodul unde-i?

– S-a tot dus, ca să n-aibă sminteală...

Și bătrâna rămase foarte mirată de „Nemții“ care vorbeau moldovenește și se purtau cu atâta omenie. Și, cum feciorii noștri erau foarte fripți de sete, căci era o zi caldă de August, scoaseră apă din fântână cu ciutura, băură cu poftă și-și răcoriră fețele arse de soare și pline de praf. Apoi, așezară puștile în piramidă și se lăsaseră pe marginea șanțului. Ofițerul zări, în grădinița bătrânei, niște straturi cu o minune de busuioc și măghiran verde, mare și cu crengile stufoase.

– Mătușă, ne dai voie să luăm câte o crenguță de măghiran și busuioc?

– Cum să nu! Poftim, poftim, luați cât vă trebuie, că, slavă Domnului, este el destul magheran!...

Și feciorii își împodobiră chipiile cu verdeață, mulțumiră bătrânii pentru apa rece și pentru florile de pe strat, și o porniră la drum.

Spre seară, intrară în Cernăuți, negri de praf, dar veseli și cu măghiran de Basarabia la chipie...

Nopțile, însă, patrulele de Cazaci, pe cai iuți ca vântul, străbăteau, de-a lungul, țarinile Basarabiei și se furișau în Bucovina, unde

omorau patrulele nemțești, dădeau foc la conacurile boierești, băgând groaza în locuitori. În fiecare noapte, cerul se roșea de vâlvoarea focului ca de niște uriașe torțe ce te umpleau de fiori.

Erau semnele războiului”[225].

1918, decembrie 18: „În temeiul art. IV al decretului No. 3.727.de la 18 Decemvrie 1918, publicat în Monitori Oficial No. 219 de la 21 Decemvrie 1918, potrivit căruia Ministerul justiției este autorizat a publica o nouă ediție a decretului regal No. 2.770/918, în care se vor introduce modificările aduse prin decretul de față și se va da o nouă numerotație articolelor corespunzătoare acestor modificări”, în „Tabloul pentru determinarea numărului, întinderii ocoalelor și judecătoriilor de pace din Basarabia”, apare, la pagina 898, la punctul VIII al judecătoriilor județului Hotin, „***Judecătoria rurală Cotiujeni***, cu reședința în comuna Cotiujeni: / 1). Volostea Cotiujeni”[226].

1920: G. Murgoci îl cita pe Butovich, care a scris că, după 1870, „limba rusă a devenit preponderentă în 9 sate, care erau moldovenești în totalitate (Cebreva, Cotiujeni, Fitești, Târnova, Lipcani, Glinka, Cotelna, Oniantzi, Medivieja de Chelmentzi)”[227], deși, în 1875, existau, în cele 179 de localități din regiunea Hotinului, doar 2 velicoruși, 1 evreu, 1 lipovan, 1 țigan și 4 sau 5 metiși.

1921: „Rezumat de pe hotărârile No. 22, 23, 24, 21 din 19 Fevruarie 1921, a comisiunei judetene Hotin, relative le exproprierea moșiilor din com. Cotiugeni, proprietatea doamnelor Elca Dunaevici, Brana Dumer, Sara Berștein și Esfiri Perper.

Comisiunea hotărăște:

---

[225] Grămadă, Ion, *Vremuri de bejenie*, în *Cartea Sângelui*, Suceava 2002, pp. 262-264

[226] *Monitorul Oficial*, Nr. 16, 6 mai 1919, pp. 891-900

[227] Murgoci, G., *La population de la Bessarabie, étude démographique*, Paris, 1920, p. 60

Moșia, proprietatea dnei Elca Dunaevici din comuna Samănți, învecinată, la Nord, cu proprietatea Leova Bernștein și Pincas Bernștein, la Est cu proprietatea dnei Brana Dumer, la Sud cu proprietatea dlui Iulian Dzincovschi și la Vest cu Sara Berștein, nu intră în prevederile art. 7 din legea agrară și, prin urmare, nu se expropriază.

Cu drapt de apel, conform art. 27 din legea agrară. / Dată și cітită la 19 Fevruarie 1921.

Președinte: Stepanov / Membri: Borcomanu, Ștefănescu, Dicher, Ciupac, Scutelnic, Ambrojevici”.

*

„Rezumat după hotărârea No. 23 din 19 Fevruarie 1921, relativ la exproprierea moșiei Brana Dumer, din satul Sancăuți, comuna Cotiujeni.

Comisiunea hotărăște:

Moșia, proprietatea dnei Brana Dumer, din satul Sancăuți, comuna Cotiujeni, județul Hotin, învecinată, la Nord, cu proprietatea Pincas Berștein, la Sud cu proprietatea Iulian Dzincovschi, la Est cu Esfir Perper, și la Vest cu Elca Dunaevici, nu intră în prevederile art 7 din legea agrară și, prin urmare, nu se expropriază.

Cu drept de apel, în termen pe 15 zile de la pronunțare. / Dată și pronunțată la 19 Fevruarie 1921.

Preașdinte, Stepanov / Membri : Ștefănescu, Borcoman, Ciupac, Scutelnic, Dicher, Ambrojevici”

*

„Rezumat de pe hotărârea No. 24 din 19 Fevruarie 1921, relativ la moșia Săncăuți, com. Cotiugeni, proprietatea dnei Sara Berștein.

Comisiunea hotărăște:

Moșia, proprietatea dnei Sara Berștein, din satul Săncăuși, comma Cotiugeni, județul Hotin, învecinată, la Nord, cu Leona Bernștein, la Est cu Elca Dunaevici, la Sud cu proprietatea Iulian Dzincovschi și, la Vest, cu nadelul locuitorilor din Larga, nu intră

în prevederile art. 7 din legea agrară și, prin urmare, nu se poste expropria.

Cu drept de apel, conform art. 27 din legea agrară. / Dată și prorunțață la 19 Fevruarie 1921.

Președinte: Stapanov / Membri: Ștefănescu, Borcoman, Ciupac, Ambrojevici, Dicher, Scutelnic".

*

„Rezumat de pe hotărârea No. 21 din 19 Fevruarie 1921, relativ la exproprierea moșiei doamnei Esfiri Perper, din satul Săncăuți, comuna Cotiugeni.

Coisiunea hotărăște:

Moșia, proprietatea dnei Esfiri Perper, din satul Stăncăuți, comuna Cotiugeni, județul Hotin, învecinată, la Nord-Est, cu Pincu Berștein, la Est cu proprietatea Săncăuți a lui Boris Berștein, la Sud-Vest cu proprietatea moștenitorilor Nemiți[228]. Iulian Dzincovschi și la Nord-Vest cu Brana Dumer, nu intră în prevederile art. 7 din legea agrară și, prin urmare, nu se expropriază.

Cu drept de apel, conform art. 7 din legea agrară. Pronunșată la 19 Fevruarie 1921.

Președinte: Stepanov / Membri: Ciupac, Ștefănescu, Borcoman, Dicher, Scutelnic, Ambrojevici.

Această hotărâre a fost reformată de comisiunea centrală de judecată, prin dacizia No. 410 din 1 Decemvrie 1921, precum urmează,

Decide:

Pentru terenul expropriat prin jurnalul comisiunii centrale, din 1 noemvrie 1921, în întindere de 205 desetine, 1.200 stînjeni

[228] „Amiralul Nemiț, fost, un timp, comandant al flotei ruse din Marea Neagră, pe vremea războiului 1914-1918, e așezat, astăzi, șeful intelectual al „flotei proletare", deși ține, credem, la rămășițele moșioarei strămoșești din Basarabia mai mult decât la postul lui înalt din „pumnul cuirasat plutitor" în serviciul internațional al lui Zinoviev" – în Nor, Alexis, *Basarabenii din fruntea Rusiei*, în *Basarabia*, 25 decembrie 1925, p. 10

pătrați, din moșia Săncăuți, județul Hotin, prin care totodată s-a rezervat proptietarilor Brana Derner, Elca Dunaevici, Esfiri Perper și Sara Bernsștein cota de 100 ha, care urmează a se delimita de către organele „Casei Noastre", în conformitate cu art. 14 din legea agrară.

Fixează prețul la suma de 750 lei de ha. / Dată și pronunțată la 1 Decemvrie 1921.

Președinte: Crăciunescu / Membri: Moscu, Suruceanu, Scobiole.

Opinie separată a delegatului marilor prorietari, în ceea ce privește prețul de ha, la suma de lei 1.200"[229].

*

Prin hotărârea No. 58 din 15 martie 1921, pentru „exproprierea moșiei bisericii Cotelna, județul Hotin", se constituie o sesie pentru „preot, diacon și dascăl, trei loturi de câte 6 ha", care are ca vecinătăți, la Est, „nadeiul locuitorilor din Cotiugeni și Larga"[230].

*

„Rezumat de pe hotărârea No. 69 din 18 Martie 1921, a comisiunii județene Hotin, relativ la exproprierea moșiei Lencăuți, situată în comuna Cotiujeni, volostea Lipcani, județul Hotin, proprietatea dlui Iulian Dzicovschi.

Comisiunea hotărăște:

Declară expropriat din moșia Lencăuți, situată în comuna Cotiujeni, volostea Lipcani, județul Hotin, proprietatea dlui Iulian Dzicovschi, întinderea de 100 ha, 8.525 m. p., și anume:

100 ha , 8.525 m. p. Arătură

10 ha loc neproductiv

Total 110 ha 8.525 m. p., care se megieșește: la Nord, cu porțiunea rămasă proprietarului, la Est cu moșia moștenitorilor lui Ianchel Berștein, la Sud și Vest cu **pământul țăranilor din Cotiujeni**. Fixează preț pentru partea expropriabilă, pentru pământ cultivabil

[229] *Monitorul Oficial*, Nr. 281, 28 martie 1923, pp. 13259, 13260.
[230] Ibidem, p. 13262.

532 lei, 56 bani ha, iar peatru cel neproductiv 200 lei ha, rămânând ca calculul în total să se facă după măsurătoarea moșiei, de ingineri.

Constată că rămâne din această moșie expropriată cota legală de 10 ha pământ arabil, având urmăltoarele megieșii: la Nord cu moșia moștenitorilor lui Ianchel Berștein, la Est și Sud cu pământul expropriat din moșie, și la Vest cu pământurile țăranilor din Cotiujeni și Larga.

Dată și pronunțată în ședință publică, la 18 Martie 1921. / Cu drept de apel, la termen de 15 zile de la afișare, conform art. 27 din lege.

Președinte, Stepanov. / Membri: Ambrojevici, Ștefănescu, Dicher, Ciupac, Măgureanu.

Această hotărâre a fost reformată, în ce privește prețul de hectar al terenuluni expropriat, prin decizia No. 137 din 17 Septemvrie 1921, a comisiunii eentrale de judecată, care,

Decide:

Admite apelul făcut de Iulian Boleslavovici Dzicovschi, prin petițiunea înregistrată la No. 922/921, reformă hotărârea No. 69, din 18 Martie 1921, a comisiunii județene de expropriere și împroprietărire Hotin, numai în ce privește prețul terenului expropriat, de 110 hectare, 8.525 m. p. și fixează prețul asestui teren la suma de 712 lei, 61 bani de hectar, menținând celelalte dispozițiuni din hotărârea apelată. Prezenta deciziune, împreună cu dosarul cauzei, se va înainta „Casei Noastre", spre publicarea și luarea colorlalte măsuri legate.

Dată și pronunțată în ședință publică, la 17 Septemvrie 1921.

Președinte, Crăciunescu. / Membri: Moscu, Suruceanu, A. Scobiola"[231].

*

„Rezumat de pe hotărârea No. 74 din 19 Martie 1921, a comisiunii județene Hotin, relativ la exproprierea moșiei bisericii din com. Cotiugeni.

[231] Ibidem, pp. 13263, 13264.

Comisiunea hotărăște:

Declară expropriat, din moșia bisericii din comuna Cotiugeni, plasa Lipcani, jud. Hotin, întinderea de 54 ha, 30 ari, 86 m. p., și anume tot arabil, afară de vreo 20 ari neproductiv, fiind mlaștini, și ca 4-5 prăjini lozie sădită, și se megieșește: la Est cu pădurea proprietatea lui Condrat Nemiți, la Nord și la Est cu pământul expropriat și la Sud-Vest cu nadeiul locuitorilor din Cotiugeni.

Fixează pentru partea expropriată prețul de 532 lei, 56 bani ha, urmând ca calculul în total pentru terenul expropriat să se facă după ce moșia va fi măsurată de inginerul hotarnic.

Constată că rămâne din această moșie a bisericii, pentru clerut compus din preot, diacon și dascăl, cota legală, și anume 3 loturi câte 6 ha de fierare, în total 18 ha, tot pământul arabil, care se megieșește: în partea de Nord-Vest cu pământul bisericii expropriat și la Sud-Est cu nadelul locuitoritor din Cotiugeni, formând un pătrat, având loturi în partea de Nord și Est, după cum se vede în planul bisericii, aflat la dosar.

Cu drept de apel, în termen de 15 zile de la afișare, conform art. 27 din lege. Dată și pronunțată la 19 Martie 1921.

Președinte, Stepanov. / Membri: Ciupac, Dicher, Borcoman.

Opinie separată, în sensul de a se lăsa atâtea cote câți membri ai clerului sunt, chiar dacă acest număr treee de 3.

Măgureanu, Ambrojevici, Stepanov.

Această hotărâre se modifică prin decizia No. 168 din 15 Octomvrie 1921, a comisiunii centrale de judecată, care,

Decide:

Respinge, ca tardiv, apelul făcut de Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului, prin adresa No. 5.666 din 18 Maiu 1921, în contra hotărârii No. 74 din 19 Martie 1921, a comisiunii județene de expropriere și împroprietărire Hotin. Dată și pronunțată în ședintă publică, la 15 Octomvrie 1921.

Președinte, Crăciunescu. / Membri: Moscu, Cavalioti, Sco-

biola, Ceapă"[232].

*

„Rezumat de pe hotărâre No. 149 din 14 Aprilie 1921, a Comisiunii judeţene Hotin, relativ la exproprierea moșiei Cotiugeni, proprietatea Conrad Nemitz[233].

Comisiunea, hotărăște:

Declară expropriată din moșia Cotiugeni, plasa Lipcani, județul Hotin, întinderea de 1.072 hectare, 26 ari, 25 m. p., și anume:

814 ha, 44 ari arabil, după ce s-au scăzut 19 ha , ce s-au lăsat morii;

31 ha, 68 ari fânaţ;

21 ha, 85 ari imaș și pământ stâncos pentru pășune;

15 ha, 99 ari, 50 m. p. vatra iazului inundabil;

188 ha , 99 ari, 75 m. p, pădure, din care 10 ha poieni.

S-a scăzut, sub drumuri, 4 ha, 37 ari,

1.072 ha, 26 ari, 25 m. p., total.

Care se megieșește: la Nord cu Alexandru și Apolon Nemitz și obștea satului Cotiugeni, la Est cu proprietatea Tabani Caracușeni și Berlinţi, la Sud cu proprietatea Ecaterina Ditmar și nadelul locuitorilor din Berlinţi, și la Vest, cu moara, terenul rămas proprietarului.

Fixează pentru partea expropriată următoarele preţuri: 612 lei, 44 bani hectarul teren cultivabil, iar pentru pădure se va plăti 400 lei hectarul pentru 21 hectare tăietură, făcută în prezent, 420 lei hectarul pentru 29 ha, mladă de 1 an, 450 lei hectarul pentru 22 ha de 5 ani, mladă rară, destinată defrișării, 480 lei pentru 20 hectare de 8 ani, 610 lei hectarul, pentru 20 ha de 8 ani, 610 lei ha pentru 47 hectare de 13-18 ani, cu 80 seminceri lăsaţi la hectar și, 1.250 lei hectarul pentru 40 hectare de 30-35 ani, pentru 10 hectare poieni, în

[232] Ibidem, p. 13264

[233] „Nemitz, 1868, I, acte 1764; germani, nobili poloni ai blazonului „Biberstein" din Lublin. Urmașii lui Ferdinand Ludovic, tatăl lui Conrad, președinte al zemstvei Hotin" – Bezviconi, Gheorghe G., *Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru*, Vol. II, București 1943, p. 139.

pădure, se fixează preţul de 619 lei, 44 bani hectarul, iar casa și grajdul din pădure cu preţul la 500 lei și care trec în proprietatea Statului.

Calculul, în total, se va face după ce moșia se va măsura de ingineri.

Constată că rămâne din această moșie expropriatului:

100 hectare teren arabil;

32 ha, 77 ari, 50 m. p. conac cu grădină și pomi roditor;

12 ha moară, cu toate dependinţele și vatra iazului, cuprins între ambele maluri de ape, pe malul stâng, patru metri la lat, lung până la podeţ; total 1.444 ha, 77 ari, 50 m. p., cu obligaţie din partea proprietarului de a lăsa două adăpători și de a lăsa liberă trecerea vitelor în tot lungul pârâului.

Cinci case cu grădini, fără casă în vatra satului, nelovite de expropriere.

Partea rămasă proprietarului se megieșește: la Nord cu nadelul sătenilor din Berlinţi, la Est cu pământul rezervat morii, la apus cu nadelul locuitorilor din Cotiugeni și la Nord cu grădina de pomi roditori de le conacul rezervat proprietarului și cu albia pârâului Vilia.

Cu drept de apel, în termen de 15 zile de la afișare, conform art. 27 din lege. Dată și pronunţată la 15 Aprilie 1921.

Președinte, Stepanov. / Membri: Ștefănescu, Dicher, Borcoman, Pasat, Ciobanu.

Această hotărâre a fost reformată prin deciziunea No. 16 din 33 Iunie 1922, a comisiunii centrale de judecată, precum urmează,

Decide:

Admite în parte apelul făcut de Conrad. F. Nemitz, prin petiţia înregistrată la No 2.155 din 1921, în contra hotărârii comisiunii judeţene de expropriere și împroprietărire Hotin, No. 149 din 1921, pe care o modifică numai în ce privește preţul exproprierii terenului cultivabil și, în consecinţă,

Fixează preţul exproprierii pentru terenul cultivabil și poienile pădurii, expropriat din moșia Cotiugeni, proprietatea dlui Conrad

F. Nemitz, la suma de 750 lei de hectar, menţinând în totul celelalte dispoziţiuni din hotărârea apelată.

Respinge apelul făcut de obștea satului Cotiugeni, prin petiţia înregistrată cu No. 2.434 din 1921, în contra sus menţionatei hotărâri, stabilind că chestiunea asupra căreia partea face apelul, revendicarea unui lot de casă de 30 prăjini, situat în satul Cotiugeni, ce fusese cedat de obște spre folosinţa Bisericii, această chestiune este de competenţa instanţelor judecătorești ordinare.

Dată și citită în ședinţă publică, la 23 Ianuarie 1922.

Președinte, Erbiceanu. / Membri: Moscu, Cavalioti, Suruceanu, Scobiola.

Opinie separată a delegatului proprietarilor, în ceea ce privește admiterea dovezii cu martori, spre a se stabili întinderea viei, livezii și conacului, cum și preţul de arendă”[234].

*

„Rezumat de pe hotărârea No. 150 din 14 Aprilie 1921, a comisiunii judeţene Hotin, relativ la exproprierea moșiei proprietatea moștenitorilor defunctului Boris Bernștein.

Comisiunea hotărăște:

Declară expropriată, din moșia Săncăuţi, situată în comuna Cotiugeni, plasa Lipcani, judeţul Hotin, proprietatea moștenitorilor defunctului Boris Bernștein, întinderea de circa 586 ha, 90 ari, 17 m. p., și anume:

426 ha, 72 ari, 17 m. p. teren arabil;

20 ha fânaţ;

30 ha imaș;

100 ha pădure;

10 ha, 18 ari poieni în pădure, casa din pădure pentru pădurari, care se megieșește: la Nord cu padelul locuitorilor din Lucaceni, la Est cu Tabani, la Sud cu moșia lui Iulian Druncovschi și Nemiţi și la Vest cu pământul rămas expropriaţilor.

[234] Ibidem, p. 13725.

Fixează pentru partea expropriată preţul de 612 lei 17 bani ha, pentru terenul arabil.

Fixează următorul preţ: pentru pădure 400 lei ha, pentru 17 ha tăietură cu mlada mică, și păscută de vite, 480 lei pentru 7 ha, în etate de 4 ani, 530 lei ha pentru 16 ha de 10 ani, 870 lei ha pentru 22 ha de 20 ani, 1.150 lei ha, pentru 38 ha de 30 ani, 532 lei, 56 bani ha pentru 10 ha poieni din pădure și 500 lei casa pentru pădurar, care trece în proprietatea Statului, urmând ca suma totală să se facă după ce va fi măsurată de inginer.

Constată că rămâne, din această moșie, expropriaţilor cota legală, și anume:

100 ha teren cultivabil;

21 ha, 85 ari, conac și livadă;

3 ha , 96 ari, 86 m. pentru arman cu magazia;

41 ha, 84 ari, 3 m. p. moara sistematică, cu instalaţiile, casele și dependinţele;

5 ha iazul cu părăușul Vilia.

Total 172 ha, 65 ari, 88 m. p., care se megieșește, la Nord, cu nadelul satului Lucaceni, la Est cu pământul expropriat, cu conacul și drumul, despărţindu-se de terenul rezervat morii, cu drumul de la Coteala, la Sud cu pământul expropriat, de care desparte pârâul, terenul moșiei se va despărţi de al morii cu drumul.

Rezervă dreptul locuitorilor de folosinţă a iazului pentru adăpatul vitelor.

Cu drept de apel, conform art. 27 din legea agrară. Dată și pronunţată la 14 Aprilie 1921.

Președinte, Stepanov. / Membri: Măgureanu, Borcoman, Ștefănescu, Ciobanu, Dicher, Pasat, Ambrojevici”.

Această hotărâre a fost reformată de comisiunea centrală de judecată, prin decizia No. 386 din 28 Aprilie 1922, precum urmează,

Decide:

Admite în parte apelul făcut de „Casa Noastră", de Edlea Berștein, succesoare și tutoare asupra averii rămasă pe urma defunctului Boris Berștein, reformă hotărârea comisiunii judeţene de expropriere şi împroprietărire Hotin, No. 150 din 1921, micşorează terenul rezervat moştenitorilor defunctului Boris Berştein pentru o moară, fixându-l la 19, iar iazul la 2 ha.

Fixează preţul terenului cultivabil expropriat din moșia Săncăuţi la suma de 750 lei de ha. Menţine toate celelalte dispoziţiuni din hotărârea apelată, No. 150/921.

Respinge ca nefondat apelul făcut de obștea Cotiugeni, prin petiţia înregistrată la No. 2.435/921.

Dată şi pronunţată la 28 Aprilie 1922.

Preşedinte, Erbiceanu, / Membri: Moscu Suruceanu, Scobiola"[235].

1924, ianuarie 26, Sancăuți: „Rezumat de pe hotărârea No. 539 din 13 Noiemvrie 1921, a comisiei județene Hotin, relativ la exproprierea moșiei bisericii din comuna Sancăuți.

Comisiunea hotărăște:

Declară expropriată din moșia bisericii din comuna Sancăuți, plasa Grozinți, jud. Hotin, și trecut în fondul imobiliar basarabean, întinderea de circa de mai sus, și anume 23 ha 6,100 m. p., cu megieșiile următoare: la Nord cu nadelul țăranilor din Sancăuți, la Est nu pământul țăranilor din comuna Silăuți, la Sud idem din Clișcăuți și tovărășia Clișcăuți-Malinți, paralela din drumurile din partea de Vest.

Fixează prețul pentru partea expropriată de răscumpărare, pentru pământ cultivabil 663 lei 69 bani ha.

Constată că rămâne bisericii, din această moșie, pentru trei 3 loturi a 6 ha, în total 18 ha, megieşit: la Nord cu drumul ce desparte de nadelul comunei Sancăuți, la Est cu pământul expropriat din

[235] Ibidem, pp. 13725, 13726.

moșia bisericii, despărțit prin o linie dreaptă, de la Nord, la Sud, paralelă cu drumul din partea de Vest. La Sud, cu pământul Clișcăuți și tovărășia Clișcăuți-Malinți, despărțită prin pârâu, la Vest, cu pământul tovărășiei Sancăuți, Silăuți, Clișcăuți etc., despărțită prin drum.

Cu drept de apel, în termen de 15 zile de la afișare, conform art. 27 din legea agrară. / Dată și pronunțată la 18 Noiemvrie 1921.

Președinte, Stepanov. / Membri: Măgureanu, Ambrojevici, Barcoman, Ștefănescu, Osadță.

Această hotărâre a fost reformată prin decizia No. 728 din 18 Iulie 1922 c comisiei centrale de judecată, care

Decide:

Admite în parte apelul făcut de Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului, în contra hotărârii comisiei județene de expropriere și împroprietărire No. 539 din 1921, pe care o reformă în parte, numai în ce privește prețul pământului expropriat și, în consecință, fixează ca preț de expropriere pentru pământul expropriat din proprietatea bisericii din satul Sancăuți, suma de 750 lei de ha, menținând în totul celelalte dispozițiuni din hotărârea comisiei județene mai sus menționată.

Dată și pronunțată în ședință publică la 13 Iulie 1922. / Președinte Crăciunescu. / Membri: Moscu, Suruceanu, Scobiola"[236].

1925: „Când te uiţi la o adunare de gospodari, în zile de sărbătoare, și-i vezi pe toți în sumane lungi, de un negru curat, ori albe ca omătul, cu cizme bune, căciulă lungă, plete retezate, parcă vezi tot boeri și răzăși la un sfat domnesc din vechime. Dar limba moldovenilor noștri hotineni? E împestrițată, în unele sate cu adăugiri rusești, dar în general are expresii așa de curat moldovenești, unele așa de rare și de frumoase, așa de vechi și de plăcute, că îmi închipui că au rămas numai datorită unor întâmplări istorice, care

[236] *Monitorul Oficial*, Nr. 18, 26 ianuarie 1924, pp. 724, 725

au făcut să se păstreze și portul, și alte elemente rare din trecutul bogat în amintiri al moldovenilor hotineni. Un „plugușor" sau „cu hăiul", publicat de subsemnatul și în „Școala Basarabiei", are elemente folcloristice de o importanță deosebită. La fel, cântecele, descântecele și celelalte forme ale literaturii populare.

Dar obiceiurile!... Nunta, începută de vineri seara și terminată miercuri seara, a fost un șir bogat de obiceiuri din cele mai vechi și mai frumoase, trăite și săvârșite cu sfinţenie. Începând cu portul sutelor de nuntași, strălucind de albeaţă și podoabele straielor naţionale, și terminând cu cele mai mici amănunte, în care bătrânii și bătrânele aveau grijă să se facă totul „ca de demult, cum am apucat noi", a fost un prilej de petrecere sufletească rară așa cum se cuvine la niște gospodari fruntași; acesta putea fi cel mai fericit prilej de studiu pentru etnograful ori folcloristul cercetător, și iubitor de momente scumpe și alese...

Fiinţa naţională a moldovanului de la Hotin e mai întreagă și mai caracteristică decât a celorlalţi basarabeni"[237].

1925, octombrie 7: „Se aprobă de Noi jurnalul consiliului de miniștri No. 3.303 din ședința de la 24 Septemvrie 1925, prin care s-a hotărât: Teritoriul României, în afară de județele Caraș-Severin și Timiș-Torontal, care rămân până la o nouă cercetare în forma lor actuală, cu modificările prevăzute în anexe, se împart în 68 județe" (semnau: Ferdinand și „Ministru de interne ad-interim, / I. Nistor"). Județul Hotin „Va cuprinde:

1). Actualul județ Hotin, afară de: Comuna Peribecăuți; satele Onut, Pol-Onut, Balamutofca, Rjavinți și Grămești din comuna Rjavinți, care trece la județul Cernăuți;

Comunele: Lopatnic, Bedragii-Noi, Pererita, Tețcani și Burlănești, care trece la județul Dorohoi;

[237] Istrati, Calinic, *Hotinul adevărat*, în *România Nouă*, Anul III, No. 71 (294), joi 26 august 1926, p. 2

Satele Mihălășeni și Grinăuții de Sus, din comuna Bârlădeni, care trec la județul Soroca;

2). Satul Alexandreni, din comuna Bleștinăuți, satul Cupcin, din comuna Brătușeni, și comuna Parcova, de la județul Bălți. / Capitala Hotin". La poziția 26 a tabelului cu localitățile județului Hotin, comuna **Cotiujeni** cuprindea: cătunul Săncăuți, Cotiujenii și Lucăcenii[238].

1925, octombrie 10: „Împărțirea județelor României în plăși și reședința fiecărei plăși, în afară de județele Caraș-Severin și Torontal, care rămân, până la o nouă cercetare, în forma lor actuală, cu modificările prevăzute în anexe, este aceea fixată în alăturatele tablouri, care fac parte integranta din prezenta deciziune". Plasa Briceni, din județul Hotin, cuprindea localitățile: Briceni – reședința plășii, Caracușeni, Colicăuți, Costantinești, Corestăuți, Cotiujeni, Grubna, Marcăuți, Mendăcăuți, Rosoșani, Trebisăuți și Văscăuți[239].

1926, iulie 19: „În episcopia Hotin se găsesc, în prezent, următoarele locuri vacante. Pentru preoţi: în comuna Sângera, în comuna Păşcăuţi, în Praşcov, Dobjoc, Corjeuţi şi Teleșanca, iar pentru cântăreţi: în comunale Poleana, Toroștina, Berestie, Levinţi, Tulbureni, Nesfonia, Vetreanca, Cotelna, Voloșcova, **Cotiugeni de sus** și Popeni"[240].

1926, august 5, Edinići - Hotin: „**Ploi torenţiale**. De 5 zile, continuu, cad ploi torenţiale, care fac dezastre mari în întreg judeţul. Lanurile care nu erau încă secerate au fost culcate la pământ, iar cele secerate au fost luate de apă și aproape distruse. De asemenea, au

[238] *Monitorul Oficial*, Nr. 220, 7 octombrie 1925, p. 94
[239] *Monitorul Oficial*, Nr. 223, 10 octombrie 1925, p. 11303
[240] Ghibu, Onisifor, *România Nouă*, Anul III, No. 41 (264), Chișinău, Luni 19 iulie 1926, p. 3

fost luate de apă și dărâmate multe case, lăsând pe drumuri familii numeroase, care umblă, din ușă în ușă, cerşind ajutorul celor care au scăpat. În urma acestor ploi, recolta de vară a suferit mari daune, pierderile fiind considerabile, pierzându-se aproape jumătate din recoltă".

*

„**Hotin: Crimă**. Locuitorii Chiruţa Alexandru și Denic Ivan, din comuna Săncăuţi, luându-se la ceartă, Denie a lovit pe Chiruţa cu o sapă în frunte, omorându-l pe loc, după care a dispărut. S-au luat măsuri de prinderea criminalului de către șeful postului de jandarmi Rechitna"[241].

1926: „**Atac nocturn**. Bandiţi necunoscuţi prin spargere au atacat locuinţa d-rei Ester Bernștein, din comuna Briceni, care are local de cârciumă, cu scop de a fi omorâtă și jefuită; numita, prinzând de veste, a dat alarma, iar bandiţii au dispărut în întunericul nopţii, lăsând un cuţit.

Strangulare. Macarie Ciahar, de 60 ani din comuna Cotiugeni, a fost găsit strangulat de un copac în pădurea statului. Numitul suferea de alienaţie mintală"[242].

1927, august 11: „Tabloul de posturi vacante din judeţul Hotin / Școlile rurale" cuprinde și trei posturi pentru școlile din comuna „Cotingeni" – notaţie greșită, desigur, și anume:

„Cotingeni-Contingeni, mixtă, postul III, învăţător.
Cotingeni-Cotingeni, mixtă, postut IV, învăţătoare.
Cotingeni-Lucaceni, mixtă, postul II, învăţătoare"[243].

[241] Ghibu, Onisifor, *România Nouă*, Anul III, No. 57 (264), Chișinău, Luni 9 august 1926, p. 2
[242] *România Nouă*, Anul III, No. 65 (288), joi 19 august 1926, p. 3
[243] *Monitorul Oficial*, Nr. 176, 11 august 1927, p. 10785

1928, ianuarie 27: „În ziua de 27 Ianuarie 1928, s-a întărit actul de vindere-cumpărare, prin care Andrei Alexandru Bălan a vândut lui Leizer Beniumen Lerner averea sa imobilă, situată în comuna ***Cotiujeni***, judeţul Hotin, compusă din casă cu loc de cute, în suprafaţă de 13 prăjini sau 2.366 mp, pentru suma de lei 29.000"[244].

1928, martie 6: „La 6 Martie 1928, s-a întărit actul de vânzare-cumpărare prin care Petrea Iacob Martiniuc, din averea sa imobiliară, situată pe lângă satul Berlinţi, judeţul Hotin, a vândut dlor Joachim Vasile Salamandâc și Nicolae Grigore Cozac, în părţi egale, un lot de pământ arabil, în suprafaţă de 7.280 m. p. sau 40 prăjini, în locul numit „La hotarul Cotiujenilor", pentru suma de lei 20.000"[245].

1928, iunie 28: „Judecătoria rurală Briceni, judeţul Hotin: Gavril Lunga zis Brăhuţa, din comuna Cotiugeni, fost la închisoarea de minori Cluj, iar acum cu domiciliul necunoscut, este citat ca, în ziua de 23 August 1928, ora 9 jumătate dimineaţa, să se prezinte la această judecătorie ca inculpat în proces cu Petrea Gheorghie Penteleiciuc pentru furt; la neurmare se va judeca în lipsă, conform legii. / No. 12.621"[246]. Interesant este că, într-un alt dosar, No. 12.623, Evdochia Ilicișen, fostă cu domiciliul în gara Ocniţa, comuna Lipnic, judeţul Soroca" era citată, drept martor, în aceeași zi, „spre a fi ascultată ca martor în proes pentru furt cu Gavriil Lunga zis Brăhuţă din comuna Cotiugeni"[247].

1929: „**Cartea de judecată penală Nr. 1.190**. Fiind la ordine judecarea acţiunii penale privitoare pe Mihail Voloșciuc, cu domiciliul în Târgul Lipcani, judeţul Hotin, și pe Tatiana Zaharia Buștean,

[244] *Monitorul Oficial*, Nr. 26, 4 februarie 1928, p. 1405
[245] *Monitorul Oficial*, Nr. 59, 14 martie 1928, p. 3497
[246] *Monitorul Oficial*, No. 140, 28 iunie 1928, p. 5688
[247] Ibidem, p. 5691

cu domiciliul în comuna Chişla, judeţul Hotin, daţi judecăţii prin rechizitoriul Nr. 2.425 din 1927 al parchetului tribunalului Hotin, pentru faptul de furt, săvârşit în dauna lui ***Vasile* Ciobănaş din satul Cotiugeni**, judeţul Hotin. La apelul nominal nu răspunde nimeni. Procedura completă; s-a citit dosarul.

Judecata,

Asupra acţiunii penale de faţă, introdusă prin rechizitoriul Nr. 2.425 din 1927, la această judecătorie; Având în vedere că inculpaţii legal citaţi nu se prezintă spre a-şi susţine interesele; Având în vedere că din instrucţia scrisă preliminară urmată în cauză, se constată în fapt următoarele:

În noaptea de 22-23 Ianuarie 1927, Tatiana Zaharia Buştean, din satul Chişla, comuna Percăuţi, judeţul Hotin, împreună cu concubinul său Mihail Voloşciuc, din Târgul Lipcani, judeţul Hotin, fiind în drum spre Briceni, au găzduit la locuitorul Vasile Ion Ciobănaş, din comuna Cotiugeni, judeţul Hotin.

A doua zi, au plecat spre Briceni, când, în lipsa lor, Vasile Ciobănaş observă că, din odaia sa vecină lipsesc mai multe obiecte casnice. Atunci el a pornit spre Briceni, unde a găsit, într-o cârciumă, pe Tatiana Zaharia Buştean şi pe Mihail Voloşciuc, vânzând lucrurile furate. La opoziţia sa, inculpaţii bănuiţi au început a fugi şi, cu ajutorul dat de primarul comunei Briceni, s-a putut prinde pe bănuita Tatiana Z. Buştean, iar pe însoţitorul său l-au scăpat, fără a-i putea da de urmă.

Condusă la şeful de post şi cercetată, bănuita Tatiana Z. Buştean mărturiseşte faptul comis şi asupra sa s-au găsit următoarele obiecte casnice, ce au fost furate de ea, cu concubinul său, şi anume: o casâncea albă de vară, una neagră de vară, una albă de vară, o cămaşă femeiască de bumbac, o fustă femeiască nouă, o pereche de pantaloni negri de postav, o bucată de lână. Aceste obiecte fiind recunoscute de reclamant, i s-au predat sub luare de dovadă;

Având în vedere că inculpata Tatiana Zaharia Buştean, cercetată de şeful de post din Briceni, când, găsită în flagrant delict de furt, cu lucrurile asupra ei, mărturiseşte faptul comis, în cooperare cu Mihail Voloşciuc, care, din actele din dosar, se constată că era dezertor;

Având în vedere că faptul de a-şi însuşi lucruri mobile, pe nedrept, ce nu-ţi aparţin, în ascuns, în drept constituie elementele delictului de furt, prevăzut de art. 306 din codul penal;

Având în vedere că inculpata a fost prinsă în flagrant delict, prin aceea că, urmată de reclamant, a fost găsită când se tocmea să vândă lucrurile, iar cercetarea efectuată de şeful de post s-au găsit asupra ei lucrurile;

Având în vedere că furtul săvârşit a fost comis cu cooperarea lui Mihail Voloşciuc, ca cooperator; că, prin urmare, în drept faptele comise intrând în prevederile art. 308 din codul penal, judecăţile aplică în cauză faţă de Tatiana Zaharia Buştean; iar faţă de Mihail Voloşciuc, acelaşi articol, combinat cu art. 51 din codul penal, care s-a citit în şedinţă publică;

Având în vedere că reclamantul nu se prezintă, nici nu se constituie parte civilă; Văzând şi dispoziţiunile art. 53 din L. J. O. 109 şi art. 306 ai 308 şi 51 din codul penal. Pentru aceste motive, în numele legii, **hotărăşte**:

Condamnă pe Tatiana Zaharia Buştean, majoră, fostă cu ultimul domiciliu în satul Chişla Zamjev, comuna Percăuţi, judeţul Hotin, iar acum necunoscut, şi pe Mihail Voloşciuc, zis Guşariuc, fost cu domiciliul în Târgul Lipcani, judeţul Hotin, iar acum necunoscut, să sufere fiecare câte 3 luni de zile închisoare corecţională, pentru faptul de furt, săvârşit în dauna lui Vasile I. Ciobănaş din comuna Cotiugeni, judeţul Hotin.

Cu apel. / Dată şi citită în şedinţă publică, la 23 August 1928. / Judecător, V. Lazam. / grefier, Ştefanov"[248].

[248] *Monitorul Oficial*, Nr. 15, 18 ianuarie 1929, pp. 570, 571.

*

„**Cartea de judecată penală Nr. 1.191**. Fiind la ordine judecarea acțiunii penale introdusă prin rechizitoriul Nr. 2.270 din 1927, a parchetului tribunalului Hotin, contra lui Gavriil Lungu, fost cu domiciliul în comuna **Cotiugeni**, județul Hotin, iar acum necunoscut, dat judecății pentru faptul de furt comis în dauna lui Petre Gh. Penteleiciuc din comuna **Cotiugeni**, județul Hotin.

La apelul nominal s-au prezentat reclamantul și martorii, lipsă inculpatul. S-a citit dosarul, procedura completă. Reclamantul cere pedepsirea inculpatului; S-au introdus martorii, care s-au audiat sub prestare de jurământ, conform art. 153 din procedura penală, consemnându-se declarațiile la dosar. Reclamantul declară că nu are nici o pretenție, întrucât a primit aproape toate lucrurile furate.

Judecata,

Asupra acțiunii penale de față, introdusă prin rechizitoriul Nr. 2.270 din 1928, a parchetului tribunalului Hotin; Având în vedere că inculpatul legal citat nu se prezintă; Având în vedere că din instrucția scrisă, colaborată cu depozițiile martorilor, se constată în fapt următoarele:

În seara zilei de 26 spre 27 Ianuarie 1927, Gavriil Mihail Lungu, zis Brehuță, soldat în Regimentul 1 căi ferate, compania I, fiind în concediu, în comuna Cotiugeni, județul Hotin, la ora 22, seara, s-a dus la casa locuitorului Petre Gh. Penteleiciuc, care lipsea de acasă, și, escitând fereastra prin spargere, intră înăuntru și fură un perietar de bumbac cu lână, un lăvicer, 4 cămășii țărănești de bumbac, un burnuz și alte obiecte.

Ducându-se în gara Ocnița, unde făcea serviciul, a vândut un lăvicer, un burnuz lui Isach Bochi, lui Nicolai Borca, un covor, și lui Nicolaie Friganie Șirocov, un covor. Aceste lucruri au fost ridicate de comisarul stației Ocnița și predate reclamantului păgubaș, care le-a recunoscut, fiind ale lui;

Având în vedere că inculpatul recunoaște faptul lui imputat, iar martorii cărora le-a vândut lucruri furate confirmă că le-au cumpărat de la el, și când le-au restituit, au fost recunoscute de reclamant;

Având în vedere că faptul s-a petrecut noaptea, pe la ora 22, și inculpatul s-a introdus în casa de locuit, prin spargerea unei ferestre, pe unde a intrat, spre a lua lucrurile ce nu erau proprietatea sa;

Având în vedere că faptul de a se introduce prin fereastră, prin spargerea ei, constituie circumstanțe agravante în sarcina inculpatului;

Având în vedere că lucrurile luate de inculpat au fost mobile și nu-i aparțineau, luate fiind pe ascuns, cu intenția de a și le însuși pe nedrept, în dauna proprietarului;

Având în vedere că acest fapt întrunește elementele unui furt, săvârșit cu efracție și escaladare, care cade în prevederile art. 306, 310, alin. 12, art. 313 și 314 din codul penal, care s-a citit în ședință publică;

Găsind, în favoarea inculpatului, circumstanțe atenuante, judecata face aplicația art. 60 din codul penal; Văzând că despăgubiri nu se cer; Văzând dispozițiunile art. 306, 310, alin. 12, art. 313, 314 și 60 din codul penal, combinat cu art. 53 din L. J. O.,

Pentru aceste motive, în numele legii, **hotărăște**:

Condamnă pe Gavriil Lungu, zis Brăhuneți, major, fost cu domiciliul în comuna Cotiugeni, județul Hotin, iar acum necunoscut, ca, pentru faptul de furt cu efracție și escaladare, săvârșit în dauna lui Petre Gh. Penteleiciuc, din aceeași comună, să sufere 3 ani de zile închisoare corecțională.

Cu apel. / Dată și citită în ședință publică, la 23 August 1928. / Ajutor-judecător, V. Lazam. / (Urmează semnătura grefierului)”[249].

1931: „**Tablou de regruparea comunelor rurale**: 29. Județul Hotin.”[250] Comuna Cotiugeni, cu reședința în Cotiugeni, se compune

[249] Ibidem, p. 571.

[250] Ministerul de Interne, Direcțiunea Administrațiunii Locale, *Tablou de regruparea comunelor rurale*, București 1931, p. 190

din satele Brăila, Cotiugeni, Lucaceni şi Săncăuţi Moară.

1932: „Administraţia financiară a judeţului Hotin, în baza procesului verbal de sechestru cu Nr. 111 din 7 August 1932, încheiat de agentul de urmărire A. Sincovschi, de la circumscripţia 21 Larga, comuna Cotiujeni, judeţul Hotin, având de primit de la contribuabilul Gheorghe Ştefan Cojocaru lei 11.949, ce numitul datorează statului, anume: rămăşiţă lei 8.857, pe anii 1929/1931; agricol-adiţional lei 862, pe 1932; comerţ-adiţional lei 2.160, pe 1932, şi asigurări 70 lei.

Creditoarea, administraţia financiară a judeţului Hotin, cu adresa Nr. 31.959 din 24 August 1932, a cerut dlui preşedinte al tribunalului Hotin ca, în conformitate cu art. 32 din legea de urmărirea şi perceperea veniturilor publice, să se scoată în vânzare, prin licitaţie publică şi să se fixeze termenul de vânzare a imobilului, proprietatea debitorului Gheorghe Ştefan Cojocaru, domiciliat în satul şi comuna Cotiujeni, judeţul Hotin, a cărui situaţie s-a făcut de către agentul de urmărire A. Sanicovschi al circumscripţiei 21 Larga, prin procesul verbal încheiat în ziua de 7 August 1932, şi care se compune din:

Un corp de casă, compus din o cameră şi dependinţe, pe un teren în întindere de un hectar, din care clădirea ocupă un loc, numit conac, în întindere de un hectar. Casa e acoperită cu şindrilă, fiind construită din lampaci. Vecini: la Nord-Est cu grădina de zarzavat al lui Dumitru Vieru, la Vest cu pământul lui Vladimir Usatâi, la Sud cu drumul spre gara Larga. Imobilul scos în vânzare e situat pe teritoriul comunei Cotiujeni, plasa Lipcani, judeţul Hotin. Alte sarcini asupra acestui imobil, afară de cea de faţă, după cum referă domnul grefier al acestui tribunal, nu sunt.

Vânzarea şi adjudecarea acestui imobil, potrivit jurnalului tribunalului Hotin, cu Nr. 10.548 din 1932, se vor face, în sala de şedinţă a tribunalului Hotin, în ziua de 5 Noiemvrie 1932, de la ora 9 dimineaţa, înainte. Licitaţia şi strigările vor începe de la suma de 11.949 lei, preţ fixat de creditoare. Taxa de înregistrare şi portărei, asupra preţului rezultat din vânzare, priveşte de adjudecatar. Sunt somaţi toţi acei care ar pretinde vreun drept de chirie, privilegiu sau ipotecă, ca, înaintea adjudecaţiei, să arate tribunalului pretenţiunile lor, sub pedeapsă de a nu li se mai ţine în seamă.

Nr. 3.778 / 1932, Septembrie 21 / Dosar Nr. 4.068 şi 411/932”[251].

1933, mai 9: „Creditoarea, administrația financiară a județului Hotin, în baza procesului-verbal de sechestru Nr. 111 din 7 August 1932, încheiat de agentul de urmărire A. Sancovschi, de la Circa 21 Larga, comuna Cotiugeni, județul Hotin, având de primit de la contribuabilul debitor Gheorghe Ștefan Cojocaru lei 11.949, ce numitul datorează statului și anume: rămășițe 8.857 lei, pe anii 1928-1931, agricole adiționale 862, pe 1932, comerț și adiționale 2.160, pe 1932, și asigurări 70 lei.

Creditoarea, administrația financiară, cu adresa Nr. 31.959 din. 24 August 1932, a cerut dlui președinte al Tribunalului Hotin ca, în conformitate cu dispozițiunile art. 32 din legea de urmărirea și perceperea veniturilor publice, scoaterea și vânzarea prin licitație publică a imobilului, proprietatea debitorului Gh. Șt. Cojocaru, domiciliat în satul și comuna Cotiugeni, județul Hotin, a cărei situație s-a făcut de același agent și la aceeași dată.

Tribunalul, la data de 4 Aprilie 1933, a amânat vânzarea, la cererea reprezentantului creditoarei, pentru lipsa de concurenți și pentru ca, până la termenul viitor; administrația financiară Hotin să ceară Ministerului de Finanțe autorizația de a cumpăra imobilul scos în vânzare.

Averea ce se vinde se compune din: Un corp de casă, compus din o cameră și dependințe, construită pe un teren în întindere de un ha, din care clădirea ocupă un loc numit conac, în întindere de un ha. Casa e acoperită în șindrilă, fiind construită din lampaci. Vecini:

[251] *Monitorul Oficial*, Nr. 228, 29 septembrie 1932, pp. 8601, 8602.

la Nord-Est, cu grădina de zarzavat a lui Dumitru Vieru, la Vest, cu pământul lui Vladimir Usatăi, la Sud, cu drumul spre Larga. Imobilul ce urmeaza a se vinde e situat pe teritoriul comunei Cotiugeni, plasa Lipcani, judeţul Hotin.

Alte sarcini, afară de cea de faţă, nu sunt, după cum rezultă din referatul grefierului tribunalului Hotin. Vânzarea şi adjudecarea sus menţionatei averi se vor face în pretoriul tribunalului judeţului Hotin, în ziua de 30 septembrie 1933, ora 9 inainte. Licitaţia şi strigările vor începe de la suma de 11.949, preţ fixat de creditoare. Taxa de inregistrare şi portărei priveşte pe adjudecatar. Sunt somaţi toţi acei care ar pretinde vreun drept de chirie, privilegiu sau ipotecă ca, înaintea adjudecaţiunii, să arate tribunalului pretenţiunile lor, sub pedeapsa de a nu li se mai ţine în seamă. / Nr. 1.871. / 1933, Aprilie 27. / Dos. Nr. 4.068/411/932" (*Monitorul Oficial*, nr. 105, marţi 9 mai 1933, pp. 3439, 3540).

*

1933, Judecătoria rurală Briceni, judeţul Hotin: „Prin cartea de judecată penală cu Nr. 2.008 şi în baza art. 209 din legea monopolului vânzării băuturilor spirtoase, Dumitru A. Mariotan (Măriuţan? – n. n.), major, plugar, cu ultimul domiciliu cunoscut în satul Cotiugeni, comuna Cotiugeni, jud. Hotin, a fost condamnat ca, pentru faptul de contravenţie, să plătească 200 lei amendă în folosul comunei Cotiugeni, jud. Hotin, plus 10 lei cheltuieli penale la stat, la art. 64 din bugetul general al statului, cu aplicaţia art. 30 din codul penal şi 4 din legea majorării cifrei amenzilor judecătoreşti şi modul de încasare din 1923, în caz de insolvabilitate.

Cu apel. / Dată şi citită în şedinţă publică, la 3 August 1933 – Dosar Nr. 22/933"[252].

*

„Prin cartea de judecată penală cu Nr. 2.009 şi în baza art. 209 din legea monopolului vânzării băuturilor spirtoase, Toader S.

[252] *Monitorul Oficial*, Nr. 295, 20 decembrie 1933, p. 9296.

Rusnac, cu ultimul domiciliu cunoscut în satul Cotiugeni, comuna Cotiugeni, jud. Hotin, a fost condamnat ca, pentru faptul de contravenţie, să plătească 200 lei, amendă în folosul comunei Cotiugeni, jud. Hotin, plus 10 lei cheltuieli penale la stat, la art. 64 din bugetul general al statului pe 1933, cu aplicaţia art. 30 din codul penal şi 4 din legea majorării cifrei amenzilor judecătoreşti şi modul de încasare din 1923, în caz de insolvabilitate.

Cu apel. Dată şi citită în şedinţă publică, la 3 August 1933 – Dosar Nr. 396/933".

*

1933, mai 27: „Judecătoria rurală Briceni, judeţul Hotin. / Dl Mocanu Z. Grigore, cu ultimul domiciliu cunoscut în comuna Cotiugeni, judeţul Hotin, este citat la această judecătorie, în ziua de 3 August 1933, ora 9, ca contravenient; la neurmare se va proceda conform legii. / Nr. 16.623. / Dos. Nr. 394/933.

Dl Grigore I. Lungu, cu ultimul domiciliu cunoscut în comuna Cotiugeni, judeţul Hotin, este citat la această judecătorie, în ziua de 3 August 1933, ora 9, ca contravenient; la neurmare se va proeeda conform legii. / Nr. 16.625. / Dos. Nr. 395/933.

Dl Vladimir P. Banariu, cu ultimul domiciliu cunoscut în comuna Cotiugeni, judeţul Hotin, este citat la această judecătorie, în ziua de 3 August 1933, ora 9, ca contravenient; la neurmare se va proceda conform legii. / Nr. 16.627. / Dos. Nr. 396/933.

Dl Toader S. Rusnac, cu ultimul domiciliu cunoscut în comuna Cotiugeni, judeţul Hotin, este citat la această judecătorie, în ziua de 3 August 1933, ora 9, ca contravenient; la neurmare se va proceda conform legii. / Nr. 16.629. / Dos. Nr. 398/9334.

Dl Dumitru A. Marioţan, cu ultimul domiciliu cunoscut în comuna Cotiugeni, judeţul Hotin, este citat la această judecătorie, în ziua de 3 August 1933, ora 9, ca contravenient; la neurmare se va proceda conform legii. / Nr. 16.648. / Dos. Nr. 22/933" (*Monitorul Oficial*, nr. 119, 27 mai 1933, p. 3685).

*

„Prin cartea de judecată penală cu Nr. 2.009 și în baza art. 209 din legea monopolului vânzării băuturilor spirtoase, Mocanu Z. Grigorie, major, plugar, cu ultimul domiciliu cunoscut în satul Cotiugeni, comuna Cotiugeni, jud. Hotin, a fost condamnat ca, pentru faptul de contravenţie, să plătească 200 lei, amendă în folosul comunei Cotiugeni, jud. Hotin, plus 10 lei cheltuieli penale la stat, la art. 64 din bugetul general al statului pe 1933, cu aplicaţia art. 30 din codul penal și 4 din legea majorării cifrei amenzilor judecătorești și modul de încasare din 1923, în caz de insolvabilitate.

Cu apel. Dată și citită în ședinţă publică, la 3 August 1933 – Dosar Nr. 394/933".

*

„Prin cartea de judecată penală cu Nr. 2.011 și în baza art. 209 din legea monopolului vânzării băuturilor spirtoase, **Grigorie I. Lungu**, major, plugar, cu ultimul domiciliu cunoscut în satul Cotiugeni, comuna Cotiugeni, jud. Hotin, a fost condamnat ca, pentru faptul de contravenţie, să plătească 200 lei, amendă în folosul comunei **Cotiugeni**, jud. Hotin, plus 10 lei cheltuieli penale la stat, la art. 64 din bugetul general al statului pe 1933, cu aplicaţia art. 30 din codul penal și 4 din legea majorării cifrei amenzilor judecătorești și modul de încasare din 1923, în caz de insolvabilitate.

Cu apel. Dată și citită în ședinţă publică, la 3 August 1933 – Dosar Nr. 395/933".

*

„Prin cartea de judecată penală cu Nr. 2.151 și în baza art. 393, alin 8 din codul penal, **Petrea Palamar**, major, plugar, cu ultimul domiciliu cunoscut în satul Cotiugeni, comuna Cotiugeni, jud. Hotin, a fost condamnat ca, pentru faptul de contravenţie, să plătească 200 lei, amendă în folosul comunei Cotiugeni, jud. Hotin, plus 10 lei cheltuieli penale la stat, la art. 64 din bugetul general al statului pe 1933, cu aplicaţia art. 30 din codul penal și 4 din legea majorării

cifrei amenzilor judecătorești și modul de încasare din 1923, în caz de insolvabilitate.

Cu apel. Dată și citită în ședinţă publică, la 22 August 1933 – Dosar Nr. 422/933"[253].

*

„Prin cartea de judecată penală cu Nr. 2.152 și în baza art. 393, alin 8, din codul penal, Nicolae Andriiciuc, major, plugar, cu ultimul domiciliu cunoscut în satul Cotiugeni, comuna Cotiugeni, jud. Hotin, a fost condamnat ca, pentru faptul de contravenţie, să plătească 200 lei, amendă în folosul comunei Cotiugeni, jud. Hotin, plus 10 lei cheltuieli penale la stat, la art. 64 din bugetul general al statului pe 1933, cu aplicaţia art. 30 din codul penal și 4 din legea majorării cifrei amenzilor judecătorești și modul de încasare din 1923, în caz de insolvabilitate.

Cu apel. Dată și citită în ședinţă publică, la 22 August 1933 – Dosar Nr. 421/933".

*

„Prin cartea de judecată penală cu Nr. 2.153 și în baza art. 393, alin 8, din codul penal, Macarie Rudenco, major, plugar, cu ultimul domiciliu cunoscut în satul Cotiugeni, comuna Cotiugeni, jud. Hotin, a fost condamnat ca, pentru faptul de contravenţie, să plătească 200 lei, amendă în folosul comunei Cotiugeni, jud. Hotim, plus 10 lei cheltuieli penale la stat, la art. 64 din bugetul general al statului pe 1933, cu aplicaţia art. 30 din codul penal și 4 din legea majorării cifrei amenzilor judecătorești și modul de încasare din 1923, în caz de insolvabilitate.

Cu apel. Dată și citită în ședinţă publică, la 22 August 1933 – Dosar Nr. 420/933".

1933, mai 9: „Creditoarea, administraţia financiară a judeţului Hotin, în baza procesului-verbal de sechestru Nr. 111 din

[253] Ibidem, p. 9297.

7 August 1932, încheiat de agentul de urmărire A. Sancovschi, de la Circa 21 Larga, comuna Cotiugeni, județul Hotin, având de primit de la contribuabilul debitor Gheorghe Ștefan Cojocaru lei 11.949, ce numitul datorează statului și anume: rămășițe 8.857 lei, pe anii 1928-1931, agricole adiționale 862, pe 1932, comerț și adiționale 2.160, pe 1932, și asigurări 70 lei.

Creditoarea, administrația financiară, cu adresa Nr. 31.959 din. 24 August 1932, a cerut dlui președinte al Tribunalului Hotin ca, în conformitate cu dispozițiunile art. 32 din legea de urmărirea și perceperea veniturilor publice, scoaterea și vânzarea prin licitație publică a imobilului, proprietatea debitorului Gh. Șt. Cojocaru, domiciliat în satul și comuna Cotiugeni, județul Hotin, a cărei situație s-a făcut de același agent și la aceeași dată.

Tribunalul, la data de 4 Aprilie 1933, a amânat vânzarea, la cererea reprezentantului creditoarei, pentru lipsa de concurenți și pentru ca, până la termenul viitor; administrația financiară Hotin să ceară Ministerului de Finanțe autorizația de a cumpăra imobilul scos în vânzare.

Averea ce se vinde se compune din: Un corp de casă, compus din o cameră și dependințe, construită pe un teren în întindere de un ha, din care clădirea ocupă un loc numit conac, în întindere de un ha. Casa e acoperită în șindrilă, fiind construită din lampaci. Vecini: la Nord-Est, cu grădina de zarzavat a lui Dumitru Vieru, la Vest, cu pământul lui Vladimir Usatăi, la Sud, cu drumul spre Larga. Imobilul ce urmeaza a se vinde e situat pe teritoriul comunei Cotiugeni, plasa Lipcani, județul Hotin.

Alte sarcini, afară de cea de față, nu sunt, după cum rezultă din referatul grefierului tribunalului Hotin. Vânzarea și adjudecarea sus menționatei averi se vor face în pretoriul tribunalului județului Hotin, în ziua de 30 septembrie 1933, ora 9 inainte. Licitația și strigările vor începe de la suma de 11.949, preț fixat de creditoare. Taxa de inregistrare și portărei privește pe adjudecatar. Sunt somați toți

acei care ar pretinde vreun drept de chirie, privilegiu sau ipotecă ca, înaintea adjudecațiunii, să arate tribunalului pretențiunile lor, sub pedeapsa de a nu li se mai ține în seamă. / Nr. 1.871. / 1933, Aprilie 27. / Dos. Nr. 4.068/411/932" (*Monitorul Oficial*, nr. 105, marți 9 mai 1933, pp. 3439, 3540).

1933, noiembrie 8: „Creditoarea Administrația financiară a jud. Hotin, în baza procesului verbal de sechestru Nr. 4 din 4. Iunie 1933, încheiat de agentul de urmărire al circ. 8 Larga, având de primit de la debitorul **Condrat Nemetz**, proprietar, contribuabil, domiciliat în comuna **Cotiugeni**, jud. Hotin, lei 95.619, ce numitul datorează statului, prin Administrația financiară ca impozite, și anume: 8.851 lei comerț cu adiționale, 1.200 lei Ministerului Lucrărilor Publice, 1.350 lei fond energie, 1.350 lei apl. leg. Energiei, Serviciul de asigurări Chișinău lei 949, impozit mobiliar lei 50.310 și cifra de afaceri 7.024 lei, pe exercițiul 1932.

Averea s-a urmărit definitiv prin procesul-verbal din 7 Iunie 1933. Cu adresa Nr. 10.520, din 1933, a cerut dlui președinte al Tribunalului Hotin ca, în conformitate cu art. 44 din noua lege pentru perceperea și urmărirea veniturilor publice, scoaterea în vânzare prin licitație publică și fixarea termenului de vânzare, numai a 25 ha din averea imobilă, descrisă în procesul verbal de inventariere-situație, încheiat de agentul de urmărire Sencovschi, de la aceeași percepție, în ziua de 21 August 1933.

Averea ce se scoate în vânzare se compune din:

25 hectare pământ arabil, situate pe moșia Cotiugeni, megieșite: la Nord cu pământul locuitorilor satului Cotiugeni, la Est cu drumul spre conacul proprietarului debitor C. Nemetz, la Vest cu hotarul moșiei satului Berlinți, la Sud-Vest cu restul cotei proprietarului C. Nemetz.

Averea sus arătată e situată pe moșia sat și com. Cotiugeni, plasa Briceni, jud. Hotin.

Sarcini asupra acestei averi ca și asupra moșiei întregi, după cum referă dl grefier al .Tribunalului Hotin, sunt :

1). Ipotecă întărită de fostul prim-notar al Tribunalului Hotin, în ziua de 14 Ianuarie 1928, în sumă de 600.000 lei, în folosul creditorului Vsevolod Belschi, și

2). Ipoteca întărită de acelaşi prim-notar, în ziua de 27 Februarie 1928, în sumă de lei 400.000, creditor fiind tot Vsevolod Belschi.

Vânzarea şi adjudecarea acestui imobil, potrivit jurnalului Tribunalului Hotin, Nr. 11.724 din 1933, se vor face în pretoriul Tribunalului Hotin, în ziua de 20 Decemvrie 1933, ora 10, înainte.

Licitația și strigările vor începe de la suma de 5.000 lei hectarul, preț cu care creditoarea a evaluat un hectar, calculându-se și suma pentru întreaga cantitate; deci și de la suma de125.000 lei, valoarea totală, va putea începe licitația. Taxele pentru înregistrare privesc pe noul adjudecatar.

Sunt somați toți acei care ar pretinde vreun drept de chirie, privilegiu sau ipotecă, ca, înaintea adjudecației, să arate tribunalului pretențiunile lor, sub pedeapsă de a nu li se mai ține în seamă. / Nr. 4.336. / 1933, Octomvrie 21. / Dosar Nr. 5.315/501/933”[254].

1933, decembrie 29: „Judecătoria rurală Briceni, județul Hotin: În numele legii și al M. S. Regelui Carol al II-lea,

Noi, Serafim Citrea, jude-ajutor al ocolului rural Briceni, jud. Hotin,

Având în vedere cartea de judecată penală Nr. 2.151, pronunțată de această judecătorie la 22 August 1933, prin care **Petrea Palamari**, cu ultimul domiciliu cunoscut în satul **Cotiugeni**, a fost condamnat să plătească 200 lei amendă în folosul comune Cotiugeni, pentru faptul de contravenție prevăzut și pedepsit de art. 393, alin. 8 din codul penal, plus 10 lei porto poştal, în folosul statului, la art. 64 din bugetul general al statului pe 1933;

[254] *Monitorul Oficial*, Nr. 258, 8 noiembrie 1933, pp. 8386, 8387

Având în vedere că această carte de judecată a rămas definitivă și că, în termenul de o lună de zile, condamnatul nu depus recipisa de plată; / În virtutea art. 2 și 4 din legea privitoare la majorarea cifrei amenzilor judecătorești, transformăm amenda în 4 zile de închisoare, iar portul poştal se va încasa prin recipisă separată. / Mandatăm și ordonăm tuturor agenților forței publice să prindă pe sus numitul condamnat și să-l conducă la arestul Hotin.

Ordonăm directorului arestului Hotin a primi și reține pe numitul condamnat pe tot timpul arătat mai sus, care se va calcula de la încarcerare, iar la expirare îl va pune în libertate dacă nu va mai fi deținut și pentru alte cauze. În cazul când condamnatul achită amenda și portul poștal, executarea acestui mandat va fi suspendată, restituindu-se de îndată, împreună cu recipisa de plata amenzii și recipisa de încasarea portului poștal. / Dat la 20 Noemvrie 1933. / Nr. 36.529. / Dos. Nr. 422/933”[255].

Prin sentințe identice, publicate în același număr al „Monitorului Oficial”, au fost condamnaţi, la fel de simbolic, pentru amenzi de doar 150 lei, **Neculai Andriuciuc**, cu ultimul domiciliu cunoscut în satul **Cotiugeni (**cartea de judecată penală Nr. 2.152**)**, **Macarie Rudenco**, cu ultimul domiciliu cunoscut în satul **Cotiugeni** (cartea de judecată penală Nr. 2.153) și **Ianchel Veisberg**, cu ultimul domiciliu cunoscut în satul **Cotiugeni** (cartea de judecată penală Nr. 1.878).

1942, aprilie 21: „Noi, ministru secretar de Stat la Departamentul Justiţiei; / Având în vedere raportul Nr. 54 din 1942 al dlui judecător al Judecătoriei mixte Hotin, din care se constată că numitul **Emilian Pelepeţ** din comuna **Săncăuţi**, judeţul Hotin, sub ocupaţiunea rusească a făcut propagandă comunistă şi avut o **atitudine duşmănoasă împotriva populaţiunii române**; / Având în vedere depoziţiile martorilor, anexate la dosarul în cauză, din care reiese că susnumitul, sub regimul sovietic, a fost secretar al

255 *Monitorul Oficial*, Nr. 295, 20 decembrie 1933, p. 7859

consiliului comunal, în care calitate făcea propagandă comunistă, îndemnând în același timp pe locuitori să se înscrie în colhoz, iar pe sătenii care nu executau în totul ordinele autorităților sovietice îi trimetea în judecată; / Văzând dispozițiunile art. 3 din legea Nr. 793, publicată în *Monitorul Oficial* Nr. 209 din 4 Septemvrie 1941, care stabilesc că naționalitatea română poate fi retrasă oricărui cetățean român, care în timpul evacuării Basarabiei ori Bucovinei de Nord sau după această dată a săvârșit în acest teritoriu acte de dușmănie împotriva armatei sau populațiunii române sau care a vătămat prin fapta lui interese românești sau a manifestat în public sentimente ostile neamului și țării,

Decidem:

Art. I. Se retrage naționalitatea română numitului Emilian Pelepeț, de ani 42, din comuna Săncăuți, județul Hotin, pentru faptul că în timpul ocupațiunii rusești a manifestat în public sentimente ostile neamului și țării și a săvârșit acte de dușmănie împotriva populațiunii române.

Art. II. Dl director al afacerilor judiciare din acest minister este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a prezentei deciziuni. / Dată la 17 Aprilie 1942. / p. Ministru, Paul Porumbeanu / Nr. 53.215" [256].

1943, aprilie 8: „Tribunalul Hotin / Sentința civilă Nr. 76. / Președinția d-lui Atanasie Ralea, jude de ședință. / Asesor dl Ștefan Smolinschi, jude de ședință. / Ministerul public, reprezentat prin dl Petre Humescu, procuror șef.

La apelul nominal, făcut în ședință publică, se prezintă curatoarea petiționară Anastasia Rusnac. Procedura fiind completă, s-au citit actele și lucrările din dosar. Petiționara cere admiterea cererii și a se constata absența definitivă. Reprezentantul Ministerului public susține că hotărârea premergătoare e pronunțată la data de 27 Octomvrie 1942, astfel că nu a trecut un an de zile, pentru a se putea

[256] *Monitorul Oficial*, Nr. 92, 21 aprilie 1942, pp. 3108, 3109

da hotărâre de declararea absenței, conform art. 105 din codul civil, cere respingerea cererii.

Tribunalul:

Asupra cererii făcute de către Anastasia Rusnac, din comuna Cotiugeni, județul Hotin, prin care cere a se constata absența definitivă a lui Gheorghe Rusnac, dispărut din comună, încă din anul 1915, de la care dată nu se mai știe nimic despre dânsul. Având în vedere actele și lucrările din dosar; susținerile petiționarei, cum și concluziunile dlui procuror șef, din care se constată în fapt următoarele:

Anastasia Rusnac, din comuna Cotiugeni, județul Hotin, la data de 28 Iunie 1934 introduce, la judecătorul tutelar, cerere pentru înființarea curatelei asupra dispărutului Gheorghe S. Rusnac-Vacarciuc, care a dispărut din comună încă din anul 1915, de la care dată nu s-au mai primit vești despre dânsul. Cererea fiind trimisă procurorului pentru cercetări, conform art. 621 din procedura civilă, se execută aceste cercetări de șeful de post, la data de 6 August 1934, cu concluzii că, în adevăr, numitul a dispărut din anul 1915. Pe baza acestor cercetări, se dă jurnalul Nr 13.542 din 28 Septemvrie 1934, prin care se dispune înființarea curatelei asupra averii rămasă pe urma presupusului absent.

Considerând că, în drept, instituția juridică a absenței este reglementată de art. 98-105 din codul civil și art. 621-623 din procedura civilă. Astfel, art. 98 din codul civil prevede că, de va fi trebuință a îngriji de administrațiunea unei averi, lăsată de către o persoană care se presupune a fi absentă și care nu are împuternicit, tribunalul va lua dispozițiunile cuvenite după cererea părților interesate. Acest text se completează cu art. 621 din procedura civilă, care prevede că se vor înainta actele procurorului care face cercetări și va raporta, iar conform art. 623 din procedura civilă, tribunalul va numi un curator.

Din titlul capitolului I, despre absență prezumată, precum și din expresia art. 98, și averea lăsată de către o persoană, care se presupune absentă, rezultă că art. 98 din codul civil și art. 621 ei 623 din

procedura civilă reglementează absența prezumată. Articolul 101 din codul civil, care este subcapitolul despre declararea absenței, prevede, când o persoană care nu se va arăta la domiciliul ei și nici s-a lăsat procură și dacă, în curs de 4 ani, nimeni nu va avea știință despre dânsa, părțile interesate se vor adresa la tribunal, spre a o declara absentă, iar art. 102 din codul civil prevede că tribunalul va ordona a se face o cercetare, în ființa procurorului, în ocolul domiciliului lui și art. 105 din codul civil prevede că hotărârea declarațiunii de absență nu se va da decât un an după hotărârea care a ordonat cercetarea.

După cum rezultă din titlul capitolului II și din aprecierile textului art. 101, „spre a declara absența", și art. 105 din codul civil, „hotărârea declarației de absență", acest capitol reglementează absența definitivă. Prin urmare, pentru a se declara absența definitivă, după textele de mai sus, se cere ca să fi trecut cel puțin patru ani de la ultima știre despre dispărut. Că există, la dosar, cercetarea prin parchet asupra dispariției absentului și că hotărârea asupra absenței dispărutului să se dea după un an de la facerea acestor cercetări. Considerând că scopul art. 105 din codul civil este ca, după ce au trecut 4 ani de la dispariția absentului, să mai dea încă un termen de un an, de la facerea cercetărilor, pentru ca în urma provocării acestor cercetări, absentul va da semne de existență.

Având în vedere că în speță s-a făcut o cercetare, prin Parchetul Hotin, la data de 9 August 1934, cu ocazia înființării curatelei, când s-a constatat absența provizorie și că, de la această cercetare au trecut 10 ani, deci condițiunile art. 105 din codul civil sunt îndeplinite. Având în vedere că, din aceleași cercetări, rezultă că absentul este dispărut din anul 1915, deci au trecut 4 ani, deci și condițiunile art. 101 din codul civil sunt îndeplinite, urmează a vedea că cererea de a se declara absența definitivă a lui Gheorghe S. Rusnac-Vacarciuc este întemeiată.

Pentru aceste motive, redactate de dl jude de ședință A. Ralea. În dezacord cu concluziunile reprezentantului Ministerului public.

În virtutea legii hotărăște:

Admite cererea făcută de către Anastasia Gh. Rusnac, din comuna Cotiugeni, județul Hotin și, în consecință. Se constată în mod definitiv absența dispărutului Gheorghe S. Rusnac-Vacarciuc, fost cu ultimul domiciliu cunoscut în comuna Cotiugeni, județul Hotin, de unde a dispărut încă din anul 1915, de la care dată nu se mai știe nimic despre dânsul.

O copie după prezenta se va înainta Parchetului Hotin, conform art. 104 din codul civil. Cu drept de apel. Dată și citită în ședință publică, la 18 Februarie 1943. / Ralea, Smolenschi / Grefier, I. Sârbu / Dosar Nr. 3.364/942"[257].

1944, martie 6: „Tribunalul Hotin / Sentința civilă No. 1.205 / Tribunalul, în numele legii, hotărăște: Admite cererea făcută de către Trifon Ciaglei, din satul Brăila, comuna Cotiugeni, județul Hotin, cu petițiunea înregistrată sub Nr. 9.591 din 1939, și prin consecință;

Constată că Artemie Ciaglei, fiul susnumitului petiționar, s-a născut în satul Brăila, comuna Cotiugeni, județul Hotin, în ziua de 1 Noemvrie 1927, din părinții legitim căsătoriți, Trifon și Matrona Ciaglei. Ordonă Ofițerului de stare civilă al comunei Cotiugeni, județul Hotin, de a înscrie, în registrele de Stare civilă ale acestui oficiu, data acestei nașteri.

Cu drept de apel. / Dată și citită în ședință publică, la 18 Martie 1939.

Theodor Stamati, Rudolf Costrachevici / Grefier, I. Diaconescu / Dosar Nr. 1146/1939"[258].

1941-1945, victime de război din Cotiujeni: „Pe câmpurile de luptă au fost răpuşi de gloanţe:

Alexei **Achelina**, Gheorghe **Achelina**, Dumitru **Alexeev**,

[257] *Monitorul Oficial*, Nr. 83, 8 aprilie 1943, pp. 2283, 2284.
[258] *Monitorul Oficial*, Nr. 55, 6 martie 1944, p. 1519.

Ion **Alexeev**, Mihail **Alexeev**, Ion **Balan**, Vasile **Basarab**, Sergiu **Bordeniuc**, Alexandru **Buga**, Nicolae **Buga**, Simion **Buga**, Gheorghe **Bujor**, Simion **Burlacișin**, Dionis **Ceacâr**, Ion **Ceacâr**, Alexandru **Ciobănaş**, Dumitru **Ciobănaş**, Ilie **Ciobănaş**, Ion **Ciobănaş**, Toader **Ciobănaş**, Vladimir **Ciobănaş**, Ion **Cojocaru**, Ion **Cojocaru**, Nicolae **Corpaci**, Alexandru **Griţac**, Teodor **Dochiţoi**, Vladimir **Duleba**, Dumitru **Frişcu**, Ion **Ganu**, Zahar **Ganu**, Teodor **Gașcu**, Vladimir **Gașcu**, Alexandru **Gașcu**, Ion **Grosu**, Serafim **Grosu**, Alexei **Gorobeţ**, Ilie **Gutium**, Hariton **Lungu**, Gheorghe **Lungu**, Ilarion **Lungu**, Ion **Lungu**, Ion A. **Lungu**, Pavel **Lungu**, Sava **Lungu**, Vasile **Lungu**, Vasile G. **Lungu**, Vladimir **Lungu**, Alexandru **Lungu-Rangu**, Macar **Lupașcu**, Teodor **Lupașcu**, Timofei **Lupașcu**, Alexei **Maniţa**, Nicolae **Maniţa**, Timofei **Maniţa**, Petru **Mârza**, Leonte **Mocanu**, Andrei **Moroșanu**, Matei **Moroșanu**, Mihail **Moroșanu**, Teodor **Moroșanu**, Vasile **Moroșanu**, Nicolae **Olaru**, Grigore **Panteleiciuc**, Ion **Pavaloi**, Pantelei **Pavaloi**, Nicolae **Pșeniţa**, Iachim **Radiţa**, Ion **Radovici**, Ion **Rudencu**, Mihail **Rudencu**, Dionis **Rusnac**, Vladimir **Rusnac**, Filip **Rusu**, Vasile **Rusu-Maniţa**, Vasile **Rusu**, Pantelei **Scutelnic**, Alexei **Tărâţă**, Foma **Tărâţă**, Filip **Tărâţă**, Gherasim **Tărâţă**, Ilarion **Tărâţă**, Ion **Tărâţă**, Teodor Gh. **Tărâţă**, Teodor M. **Tărâţă**, Danil **Ursu**, Dumitru **Ursu**, Ilarion **Ursu**, Ion **Ursu**, Pavel **Ursu**, Vladimir **Vacarciuc**, Mihail **Vieru**, Petru **Vieru**, Vasile **Vieru**, Agapie I. **Vornices**, Filip **Vornices**"[259].

1946-1947, victimele foametei și ale deportării: „Mulţi cotiugeni a băgat în pământ foametea din 1946-1947. O altă parte a populaţiei a fost ridicată și deportată în regiunea Kurgan:

Dumitru **Balan** cu 5 suflete, Vasile **Balan** cu 7 suflete, Serafim **Botnaru** cu 6 suflete, Vasile **Botnaru** cu 2 suflete, Varvara **Bujor** cu 2 suflete, Pantelei **Ciobănaș** cu 2 suflete, Gheorghe **Cojocaru** cu 5 suflete, Ion **Frișcu**, Alexandru **Frișcu** cu 5 suflete, Elena **Lungu** cu 2

[259] Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova*, Chișinău (?), pp. 152, 153

suflete, Fenea **Lungu**, Maria **Maniţa** cu 4 suflete, Axenia **Moroșanu** cu 6 suflete, Petru **Moroșanu** cu 2 suflete, Daria **Oloieru**, Grigore **Ţurcanu** cu 5 suflete, Dionis **Ursu** cu 5 suflete, Serafim **Ursu** cu 7 suflete, Ilie **Gașcu** cu 5 suflete"[260].

1951, deportarea la Tomsk: „După deportarea din 6 iulie 1949, în aprilie 1951 a avut loc încă o rundă de deportări, de data aceasta fiind mânaţi în regiunea Tomsk:

Petru **Bujor** cu 2 suflete, Nicolae **Ceachir** cu 3 suflete, Alexandru **Frișcu** cu 5 suflete, Macarie **Frișcu** cu 4 suflete, Parascovia **Gașcu** cu 2 suflete Ștefan **Mocanu** cu 2 suflete, Dumitru **Pavaloi** cu 4 suflete, Alexandra **Rusnac** cu 3 suflete, Serghei **Rusnac**, Savelie **Turea** cu 3 suflete, Grigore **Ţurcanu** cu 5 suflete, Gavril **Ursu** cu 2 suflete, Ilie **Ursu** cu 3 suflete, Nicolae **Ursu** cu 2 suflete, Serafim **Ursu** cu 7 suflete, Sergiu **Ursu** cu 5 suflete, Elena **Vacarciuc** cu 2 suflete"[261].

1965: Cotiujenii au parte de „prima întâlnire cu scriitori în carne și oase – Fiodor Ponomari, Ion Bolduma și Petru Cărare, la școala din Cotiujeni. Fiodor Ponomari a citit poezii despre război, despre „eliberarea" noastră de sub jugul românesc, despre realizările socialismului... Ion Bolduma s-a axat pe problemele satului și pe viaţa de zi cu zi a ţăranului. Mai aproape de poezia adevărată a fost Petru Cărare. Prin verva ironică, verbul inspirat și expresia simplă, a cucerit ascultătorii. Nu în zadar a vorbit ultimul, pentru a mai atenua puţin impactul somnoros și lânced al poeziilor vorbitorilor anteriori…

Petru Cărare s-a remarcat și în cadrul recepţiei de la sfârșitul întâlnirii. Martorii povestesc că, după vreo câteva păhărele, i s-au aprins călcâiele după o învăţătoare tinerică și frumușică și, brusc, a lăsat umorul și a trecut la lucruri mai serioase, strângând-o în braţe ori de câte ori o prindea, chiar sub privirile încruntate ale soţului

[260] Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova*, Chișinău (?), p. 153
[261] Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova*, Chișinău (?), p. 153

acesteia, care nu știm cât simţ al umorului avea. În schimb, știm, cu siguranţă, că avea un pumn greu ca piatra de moară… ***Până la urmă***, conducerea școlii a aplanat conflictul, care putea degenera într-un scandal din care, evident, pentru Cărare ieșea nu tocmai bine, ca să zic numai atât… Poate nu se reţinea în memorie acest incident, dacă învăţătoarea cu pricina nu era o rudă… a lui Alexandru-Horaţiu Frișcu”[262].

2009, iulie 23: „Lista persoanelor care solicită redobândirea cetățeniei române cu menținerea domiciliului în străinătate:

Adauge Zinaida, fiica lui Vladimir și Maria (născută la 9.07.1924 în localitatea **Cotiujeni**, raionul Briceni), născută la data de 5 martie 1959 în localitatea Briceni, județul Edineț, Republica Moldova, cetățean moldovean, cu domiciliul actual în Republica Moldova, localitatea Chișinău, str. Ceucari nr. 8, ap. 10. (2.001/2004).

Guzun Diana, fiica lui Tofan Valentin și Ninelea (fiica lui **Oloeri Ivan**, născut la 14.01.1930 în localitatea **Cotiujeni**), născută la data de 3 septembrie 1985 în localitatea Briceni, Republica Moldova, cetățean moldovean, cu domiciliul actual în Republica Moldova, localitatea Chișinău, Str. Trandafirilor nr. 11, bl. 1, ap. 37. (3.315/2006)[263].

2009, iulie 29: „Lista persoanelor care solicită redobândirea cetățeniei române cu menținerea domiciliului în străinătate:

Cocîrlă Eduard, fiul lui Ion (născut la 12.01.1935 în localitatea **Cotiujeni**, județul Edineț) și Lucia, născută la data de 30 octombrie 1966 în localitatea Fălești, județul Fălești, Republica Moldova, cetățean moldovean, cu domiciliul actual în Republica Moldova, localitatea Fălești, str. Decebal nr. 24. (1.440/2003).

Gîrlean Angela, fiica lui **Ursu Vladimir** (născut la 22.12.1932

[262] Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, *Alexandru-Horaţiu Frișcu / Bibliografie*, Chișinău 2014, pp. 18, 19

[263] *Monitorul Oficial*, Nr. 507, 23 iulie 2009, pp. 11-20

în localitatea **Cotiujeni**) și **Vera**, născută la data de 16 februarie 1971 în localitatea **Cotiujeni**, județul Edineț, Republica Moldova, cetățean moldovean, cu domiciliul actual în Republica Moldova, localitatea Merenii Noi, str. 31 August nr. 15, raionul Anenii Noi. (3.064/2003).

Ionesie Aliona, fiica lui Cocîrla Ion (născut la 12.01.1935 în localitatea **Cotiujeni**, județul Edineț) și Lucia, născută la data de 25 februarie 1972 în localitatea Fălești, județul Fălești, Republica Moldova, cetățean moldovean, cu domiciliul actual în Republica Moldova, localitatea Fălești, str. Cartierul Victoriei nr. 15, ap. 29. (1.430/2003) Copii minori: Ionesie Alexandru, născut la data de 1.10.1994, și Ionesie Ion, născut la data de 10.09.2000.

Ursu Maria, fiica lui **Panteleiciuc Vasile** (născut la 1.02.1939 în localitatea **Cotiujeni**) și **Eva**, născută la data de 29 ianuarie 1967 în localitatea **Cotiujeni**, județul Briceni, Republica Moldova, cetățean moldovean, cu domiciliul actual în Republica Moldova, localitatea Cotiujeni, județul Briceni. (209/2008)”[264].

2018, noiembrie 10: „Credincioșii parohiei „Nașterea Maicii Domnului” din localitatea Cotiujeni, raionul Briceni, în frunte cu părintele paroh, protoiereul Anatolie Marcu, au primit, în ziua de sâmbătă, 10 noiembrie 2018, cu multă bucurie duhovnicească vizita Prea Sfinţitului Nicodim, Episcop de Edineț și Briceni. Evenimentul a fost marcat de oficierea Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii, la care a participat un sobor mare de preoţi și diaconi și numeroși credincioși.

După slujbă a urmat procesiunea înconjurării sfântului locaș, cu citirea Sfintelor Evanghelii ale Învierii, un Te Deum pentru sănătatea părintelui paroh, a ctitorilor și a tuturor creștinilor prezenţi la rugăciune, după care a urmat slujba de sfinţire a noului set de clopote, procurate pentru biserica satului.

În cuvântul rostit la încheierea slujbei, Prea Sfinţitul Nicodim a mulţumit părintelui paroh, protoiereului Anatolie Marcu, ctitorilor

[264] *Monitorul Oficial*, Nr. 52, 29 iulie 2009, pp. 16-28

şi tuturor credincioşilor din această parohie pentru grija ce o poartă Casei lui Dumnezeu, pentru toate eforturile depuse la împodobirea bisericii şi a făcut un apel la zidirea duhovnicească a tinerei generaţii, care va trebui să preia şi să păstreze, ca pe o comoară de mult preţ, moştenirea creştină şi mântuitoare a înaintaşilor noştri.

În semn de recunoştinţă pentru sprijinul acordat la lucrările de renovare şi împodobire a bisericii „Naşterea Maicii Domnului" din localitatea Cotiujeni, mai multor ctitori şi binefăcători li s-au acordat din partea Prea Sfinţitului Nicodim distincţii bisericeşti. Printre cei decoraţi s-a aflat şi doamna deputat Zinaida Greceanîi, originară a satului Cotiujeni şi ctitoră a bisericii din localitate"[265].

2019, martie 11: O furtună puternică „a lăsat grădiniţa din satul Cotiujeni, raionul Briceni, fără acoperiş. Rafalele au smuls aproximativ 300 de metri pătraţi de ţiglă metalică", „vântul a făcut pagube şi la Casa de Cultură din sat", dar, „chiar a doua zi, locuitorii satului au sărit în ajutor pentru a repara totul"[266].

2019, iulie 2: „Vântul puternic şi ploaia cu grindină din 2 iulie 2019 au făcut ravagii mari în satul Cotiujeni. Circa 80 % din gospodării au suferit pierderi (acoperişuri, garduri, porţi ş.a.). Au fost deterioraţi peste o mie de copaci,100 piloni de la lumină electrică şi telefoane, kilometri de fir electric şi telefon. Aproximativ 2 mii hectare de terenuri agricole distruse 100 %, altele 1.500, la 70-80% . Peste 200 de hectare de livadă devastate total. Toate grădinile de pe lângă casele oamenilor au fost afectate"[267].

[265] http://www.eparhia-edinet.md
[266] https://www.publika.md
[267] Comunicatul Primăriei Cotiujeni

Arhiva documentară geografică

1795: „Geografia Moldovei". O carte „pentru învăţătura Gheografiei celorŭ ce voescŭ a şti locurile de fieşte care parte de a pământuluă, înpărăţi, ţări, cetăţi, munţi şi râuri, care să scriu aicé de rândŭ pentru folosinţa tinerilorŭ de a le ţine minte, care în ce parte de locŭ este şi ce anume are, pe câtŭ s-au pututŭ până acumŭ de a se cunoaşte asupra acestui globu de pământŭ şi apă", publicată la Iaşi, în 1795, cu prefaţa lui Amfilohie Hotiniul (tipografi fiind ierodiacon Gherasim şi Pavel Petrov), mi-a atras atenţia prin capitolul „Împărăţia Turcilor din Europa" (capitolul „Geografie moldovenească" doar enunţă definiţii ale geografiei), care nu înseamnă nici geografie, nici istorie (o penibilitate în raport cu „Descrierea Moldovei), ci o mărturii tulburătoare a unor vremi, în care resemnarea sau poate că chiar împăcarea poziţionau Moldova şi neamul creştinilor români din această provincie în cadrul… măreţului imperiu otoman. Există chiar şi un fel de mândrie, care transpare din text, pe justificarea autonomiei boiereşti de care se bucura patriarhul, precum şi „boierii noştri greci", semn că, atunci, în 1795, românismul se afla într-o periculoasă derivă, ierarhiile bisericeşti şi de administraţie oscilând între bunăstarea din imperiul turcesc şi bunăstarea şi mai balşoi promisă de revărsarea ţarismului peste geografia Europei răsăritene:

„Împărăţia Turcilor din Europa

Împărăţia Turcilor s-a aşezat în Europa în vreme când din învrăjbirea Grecilor întru sine şi a sultanilor Egipetului, li s-a risipit împărăţia şi li s-au luat de turci şi scaunele, care, de la acea vreme, de la anul 1452, împărăţeşte cu o deplină stăpânire toată împărăţia, luându-şi titlul de mare împărat.

Această împărăţie se întinde în lungime spre răsărit, de la gradul 35 al apusului, până la al 61 (au 62) al răsăritului, iar în lăţime, de la gradul despre amiazăzi 30, ce este în dreptul Egipetului, până la gradul 46, ce este asupra Moldovii, spre amiază-noapte, care, socotindu-se gradele, are în lungime pe aproape de o mie de lege, iar în lăţime, pe lângă patru sute de leghe, dare nu peste tot pământul, căci ca mai a tria parte este peste ape împărăţia. Însă este îndestulată cu noroade, după măsura pământului, nu numai din legea turcească, dară şi din creştini o mare parte se află, şi din jidovi, şi din alte legi şi neamuri, toţi de obşte supuşi împărăţiei, şi nu sunt siliţi ca să-şi mute legile (au credinţa lor) nici unii: şi dau dajdie fieştecare pentru paza slobozeniei lor.

Turcii ţin legea care i-au învăţat al lor proroc Mahomed, asupra ţării împrejur, şi poruncile cele mai mari ale legii lor sunt acestea a se opri să nu bea vin, nici alte băuturi beţive, de a face rugăciune, de a da milostenie şi de a călători la închinăciuni, şi li s-au dat voie cel ce va vrea ca să aibă şi mai multe femei de una, cu a lor cununii.

Au boieri din a lor lege la trebile împărăţiei lor, întâi este Muftiul, capul Legii lor, cu o deplină stăpânire (după cum, la noi, Patriarhul), al doilea este Vizirul povăţuitor oştilor, al treilea sunt Paşii care chivernisesc ţările şi ţinuturile, cu cetăţile, care sunt în număr de douăzeci şi cinci, şapte în Europa, şi şaptesprezece în Asia, şi unul în Africa, şi aceştia au toţi tuiuri, care mai multe, care mai puţine, după mărirea lor.

Sunt şi alţi 9, care se cheamă Bei (sau Behliarbei), cu deosebită

stăpânire, după cum Beiul Egipetului şi al Damascului.

Au şi creştinii greci cinste de boierii, după obiceiurile vechi, care se ţin de la împărăţie în loc de pravile, întâi se cinsteşte Patriarhul cu deplină cinste şi cu o deplină stăpânire asupra credincioşilor, la cele duhovniceşti, şi nu-l pogoară din scaun niciodată, de nu vor principii credinţei.

A doua mare cinste o au Domnii din Moldova şi din Vlahia, cu o deplină stăpânire asupra supuşilor săi, dar nu-i lasă statornici.

Al treilea, dragomanul, care nu se pune dintr-alte neamuri, fără de cât din creştinii greci.

Pământul acestei împărăţii este cel mai bun, decât în toate împărăţiile Europei, dar acum nu se lucrează după cum se lucra în vremi când era sub stăpânirea împărăţiei greceşti, căci supuşii acum nu au atâta silinţă, nici stăpânitorii atâta iscusinţă în lucrarea pământului.

Stăpânirea acestei împărăţii în Europa se împărţeşte în două, spre amiază-zi şi spre amiază-noapte. În aceasta, dinspre amiazănoapte, sunt nouă ţări, întâi Krâmul şi Basarabia, Moldavia, Ungrovlahia, Bulgaria, Serbia, Bosnia, Croaţia, o parte din Dalmaţia, Rumelia, întru care este Ţarigradul şi Adrianopol.

Krâmul, în vremile cele de demult, era scaunul împărătesc al Skidilor, care se numea de greci Hersonul tabrii, în care stăpânea Hagan, împăratul Skidilor, şi cuprindea cu stăpânirea şi o parte din Basarabia, iar pe urmă, luându-se sub purtarea de grijă a turcilor, s-a ţinut până la anul 1791, iar întru aceşti ani, la aşezarea păcii ce s-a făcut cu moscalii, s-a dat cu tot locul său supt stăpânirea moschicească, până în apa Nistrului.

Iar o parte din Basarabia (care acum se numeşte Bugeag) se stăpâneşte de turci, cu trei cetăţi care se află într-însa, Smilul, Cetatea Albă şi Tighina, care de turci se numesc Ismail, Akerman şi Bender. Această parte de Basarabie odată era o parte a Moldaviei, după cum arată hrisoavele cele vechi şi semnul Bour, care este în poarta Cetăţii Albe, între Nistru şi Marea Neagră.

Moldova are al său Domn, care se numește Voievod, are Scaun târgul Ieșului și al Sucevei, dar fiind ţara închinată turcilor, dă dajdie. Hotarele Moldovei se încep din vârful munţilor, despre apus, și despre răsărit era, odată, cu Marea Neagră, iar acum cu Bugeagul. Asemenea și Ungrovlahia are al său Domn, al cărui scaun este în București și în Ploiești, cu dajdie la Poarta Ţaringradului”[268].

Deși tipărită la Iași, cartea, care conţine și o „însemnare” cu cronologia domniile moldovenești, cam ignoră Moldova, deși are un capitol despre „Geografia moldovenească”, un capitol „platonician”, adică întrebare și răspunsul maestrului, pe care îl translatez și reproduc:

„Întrebare: Ce trebuie să luăm aminte despre Moldova?

Răspuns: 1). Precum Ardeal, așa și aceasta are îndestulare de vin, pământul gras, heleștee, bivoli și munţi îmbogăţiţi cu aur și argint, așijderea păduri, pomăt mult, de tot felul de dobitoace și mulţime de miere, cai turcești și rumânești. Lungimea este de 35 de mile și lăţimea de 28. Mai demult această ţară se numea Dakie Ripensască (sau Alpest rasască), după aceea, de la multe feluri de neamuri, se numea Gepidia și Goţia, iar de unguri Kumania. Partea despre miază-noapte, pentru apa Moldovei și muntele Ceahlăului, anume Moldova, iar partea despre amiază-zi, anume Valahia de peste munţi, care, până la anul 1449, da bir ungurilor, iar apoi dă turcului, pe fieștecare an: 58.000 galbeni italienești, cai 500 și șoimi 300.

2). Norodul ţine legea grecească și este supus Patriarhului de Ţarigrad.

3). Românii (sau Romanii) sunt amestecaţi cu sârbi, bulgari, armeni și tătari.

[268] Buffier, Claude, *De obște geografie pe limba moldovenească scoasă de pe Geografie lui Buffier, după orînduiala care acum mai pre urmă s-au așezat în academie de la Parizi*, Iași 1795, pp. 8-13

4). Locul cel dintâi în Moldova se numește Iaș sau Eş, care este Mitropolia a tot Principatul, aproape de apa Prutului, ce se numea mai demult Hierasum, unde este curtea Prinţului, pentru care însuși Traian împăratul în cărţile sale face arătare că ar fi zidită înainte de nașterea lui Hristos, pentru locuirea comisului romanilor și a străjilor lui, în care curte se numără 16.000 de odăi. După aceea, nu puţini ani trecând la mijloc, între toate răzmeriţele s-au înnoit și s-au scăzut la 20.000 de odăi și mai mult, pentru trebuinţa Principelui și a ostașilor lui, care, la anul 1460, împreună cu tot orașul de foc s-au risipit.

5). Iașul a luat nume de la străjile romanilor, ce se chemau iaziges și de la șanţul cel de bătaie, întru care oraș este scaunul arhiepiscopiei.

6). La anul 1465, Ștefan, principele mai sus numitei curţi sau cetate de iznoavă o au zidit, de la care nu puţini ani și Iașul se numea Ștefanoveţia, iar după ce Leșii pe Ștefan Vodă l-au izgonit, la anul 1491, iarăși din pricina focului s-a prăpădit și, după aceea, trecând ani la mijloc, nu s-au numărat, într-acel loc, mai mult decât 600 de odăi.

7). Al doilea, orașul Soceava (sau Suceava), nu departe de apa Siretului, întru care mai cu dinadins șade Voevodul Moldovei”[269].

1867, Descriptio Basarabia: „Înainte de 60 ani, 12 werst (verste, mila rusească de 1.500 pași), până lângă Hotin se întindea o pădure frumoasă, având, ici-colea, câte o livadă și puţin pământ de semănat; această pădure oprea și împărţea, cu puterea ei, viforele și furtunile de nea, sub scutul ei păstra mai multe izvoare și lacuri, încălzind și reînviind prin jurul ei prin o energie grandioasă de vegetaţiune. Vitele iernau într-însa, precum se întâmplă acum în Anglia și Irlanda, și fără să pătimească aflau într-însa căldură și

[269] Buffier, Claude, *De obște geografie pe limba moldovenească scoasă de pe Geografie lui Buffier, după orînduiala care acum mai pre urmă s-au așezat în academie de la Parizi*, Iași 1795, pp. 28-30

totdeauna nutreț. Așa am auzit eu de la niște proprietari demni de crezământ. Dar altcum este în timpul de față! Dacă călătorim peste locurile belite de păduri, spre Hotin, suntem expuși la pericolul de a ne degera mâinile și picioarele de suflarea vântului rece, dacă nu ne învelim bine în cojoace. Pustia cea mare de către răsărit, cu oamenii ei cei nomazi și cu ciurdele de vite, trimite influențele răutăcioase și spre apus, până când cultura nemțească, pe lângă dezvoltarea favorabilă a trebilor, i se va opune mai cu putere.

Ici-colea, se află, în Basarabia, arendatori și economi nemțești, dar ce pot singuraticii, cu teoria și cu planurile de cultivare, contra datinilor rele și a oamenilor rău dedaţi, care râd de ele? Cât de curând, vor deveni și ei ceea ce au ajuns și ceilalți. Dacă au venitu ei cu intenție ca, în timp scurt, să-și agonisească averi și, pe urmă, se întoarcă iar în patria lor, se vor vedea înșelaţi. Pe ei îi numesc venetici, pedanţi, fantaști, care au venit numai ca să-și deșarte pungile ce le-au adus umplute din Germania. Există despre ei tot felul de istorisiri și anecdote; un colonel din apropiere, ce și-a dat sabia pentru trebi de economie, pe care cugeta că le va purta tot așa de înțelept ca sabia sa, răscoală ţăranii contra vecinului său, invidiindu-l pentru câștigul ce acesta îl aștepta de la teritoriul său, pentru că și-a dat și înmulţit osteneala.

În Basarabia sunt multe și deosebite caractere, care, prin diferite arte și intrigi, pricep să deformeze onoarea ce a rătăcit între dânșii. Deci, nicidecât nu se pot recomanda emigrații singuratici. Numai o societate compactă, care, în coînțelegere cu regimul, pe lângă garanţie, ar lua în posesie un teritoriu izolat de altele, după care teritoriul ar avea să extindă peste vecini o influență bună, cu putere impunătoare, numai astfel de colonie sau societate poate promite folos sieși și statului. Acești omeni au venit pentru ca să rămână, să se împroprietărească și se înțelege, de la sine, că atare permanență se încearcă a se asigura și agonisi prin agronomie. Coloniile nemțești, împroprietărite în partea de la miazăzi a Basarabiei, au fost active și

în privința cultivării pădurilor, făcându-și fiecare datoria de a sădi, în fiecare an, câțiva arbori, cu scop că din aceia se vor naște păduri. Deși acestea mergeau încet, totuși sunt grupe de arbori și, cunoscând vânjoșia poporului nemțesc, se poate spera progres întru întreprinderile lui. De cumva, însă, după ce am călătorit sub razele arzătoare și prin nori de pulbere, aflam, undeva, vreo pădurice de acestea, viața din ea, ce niciunde nu se află în asemenea măsură, servește de caracteristică pentru pădurile din Basarabia. Toți și toate aleargă, de pe pustietatea fără arbori, și umblă către acest azil umbros și invietor: această pădure, în timp de vară, este un fel de grădină de animale, în care tot ce viețuiește se ascunde. Pe cât de scurtă este iarba de pe pustie, pe atât de înaltă, până la piept, crește ea sub scutul arborilor ce îi atrag roua și umezeala. Este forte bine dacă călătorul umblă în călţuni înalţi, căci nu este a se feri numai de geniste (Ginster, unu soi de plante) ilice (arbore spinos) și alţi spini, ci încă și de alta ce, din tufa întunecoasă, ce o atinge piciorul, se întinde un corp neted, lucitor, de 4 pași de lung, el clatină, șuieră, se târâie printre ramurile tremurătoare. Mai încolo se codește câte o șopârlă de 12 policari de lungă, pe spate verde, cu punte negre pistruiată, pe pântece cam galbenă-verde, cu solzi, de la cap, până la vârful cozii. Câte zburături, fluturări, ciripiri, vuiete, sfredelituri, șuierături în această pădurice!

Colo, în sus, vezi sute de cuiburi, un sat de ciori flutură în aer, pe deasupra arborilor! De cumva se scutură cutare trupină, nenumărate gâturi încep a cârâi, își freacă clonțurile, de câte 3 policari, de crengi, ca și când ar avea să arate că ce ar fi de așteptat de la acest pumnar sau de la cela. Din cuibul verde, de sus, cobețul privește, să observe vreun iepure, ce nu-i scapă așa ușor. Cu repeziciune se coboară la el și, pe loc, după el, câte un corb, amicul de vânătoare al lui, cu care împreună atacă, din toate părţile, pe biata vită fricoasă, sărind, fluturând, zburând, îl ajung și îl prind, iar cel dintâi îl sapă cu clonțul. Broaștele încă au cor însemnat. Din depărtare este semnalizată pădurea, prin corurile lor nearmonioase, călătorii se bucură când

le aud, știind că se scapă de fierbințeala soarelui, intrând la răcoare și umbră. Între toate vocile, însă, sună mai tare cele ale filomelelor nenumărate. Deși nu bat ele așa de curat și sonor ca și cele nemțești, totuși sunt filomele și mulțimea lor, mai la fiecare 12 pași se aude câte una, suplinește sonul metalic, ce lipsește vocii lor. Pe cât de friguroasă este iarna, pe atât de caldă este vara, ea e cu mult mai caldă decât în cutare parte a Europei de la apus, sub asemenea lățime ecuatorială. Și precum acolo frigul cel mare se simte din lipsa pădurilor, așa la noi căldura fierbinte tot din acea cauză. Pentru iarnă, pe acestea le putem numi, acolo, cojoacele, din contra, pentru vară, aici bureţii ţării, fiindcă pădurile atrag umezeala din atmosferă în sine și, pe urmă, o lățesc peste țară.

Cât de răcoros este pentru ochi și nervi a privi la un lacu limpede, la apa curgătoare! Unde sunt miile de izvoare, lacuri și râuri, ce șerpuiesc și recreează toate părţile Germaniei, fiind cam totdeauna pline, pentru că arborii și tufișul de pe ţărmuri le scutesc de razele secătoare? Sunt și aici lacuri, de exemplu acolo unde, între movile mici, se stoarce puţintică apă noroioasă de printre niște arbori ce stau mai la deal, un eveniment pe care se încearcă a-l folosi în sfera lui. Persecutându-l, cam două verste, în sus, se află vreo șase mori de cucuruz, care nu sunt mai mult decât colibe găurite, așezate sau, mai bine zicând, două lăzi de scânduri, lângă care abia se mișcă o roată de moară. Țărmurii acestui lac sunt pretutindeni goi, nici un arbore pe ei, nu sunt nici tufe de spini, unicul scut contra razelor soarelui este adâncimea albiei lui, care din ce în ce se îngroapă mai mult în glod. De ce nu se adună aceste colibe la un loc, făcând din ele o moară bună, cu mai multe pietre, făcând din lacul acesta altul mai mare, care și vara ar face serviciu? Dar aici fac toţi, ţărani și nobili, după mintea lor. Pădurile se strică și, cu ele, și lacul, precum și morile zidite pe el, care, firește, nu se vor mișca de razele soarelui.

În partea a treia, cea de la miazănoapte, a Basarabiei, ploua mai adeseori, decât în partea mijlocie și în cea de la miazăzi, totuși nu

e ploaia de ajuns. Afară de aceasta, pentru că ţara este unduitoare și stropii de ploaie se strecură curând, ploaia nu are activitate durabilă. Și vânturile, ce cam îndătinat urmează după ploi, usucă pe loc pământul. Nemăsurate sunt pulberile ce se ridică ca norii de pe căile late și înguste, fără nici o piatră, necum pardoseală. Eu, care călătoream cu o trăsură ușoară, deschisă, cam 20 verste spre o cetate, neîntrerupt am fost acoperit de astfel de nori de pulbere, încât, nu exagerez, nu puteam să văd printre ei, de cumva vântul nu făcea în dânșii câte o gaură. Din odaie pleca omul în veșminte curăţite și se întorcea ca un morar. Aerul cald de vară nu se răcorește prin furtunile ce, aici, sunt cu mult mai rare ca în Germania. De altcum ele sunt foarte regulate, mai totdeauna după amiază, pe când evaporările ce s-au înălţat de dimineaţă se prefac în nori, umplându-se de electricitate. Diminețile și serile sunt răcoroase, până și friguroase, precum sunt în toate ţările de spre miazăzi; în Calcuta se face chiar și foc, pentru ca să se încălzească. Este foarte recomandat a purta veșmintele conform schimbării căldurii și frigului, ca să nu suferim de frigurile ce domină pe aici, ţăranii le au mai adeseori. Aceștia mâncă pepeni, arbuzi (lubeniţe), castraveţi naturali, de aceste produse sunt pe aici foarte multe, beau, pe urmă, apă, pentru că rachiul, ce le este plăcut, nu le stă cam totdeauna la dispoziţie. Deosebit, noaptea și dimineaţa, sunt ei expuși răcelii; mai pretutindeni, dorm ţăranii îmbrăcaţi cum erau, sub cerul liber sau în odăi, pe vatra goală, fără să aibă ceva de acoperit. E de minune cât de tare se apropie ţăranul de culcușul dobitocesc, abdicând, de bună voie, de la comoditate. Un econom neamţ, pe care tocmai îl cercetasem (vizitase – n. n.), a încercat să introducă paturi de dormit; în grajdul cailor bătuse niște pari în pereţi, umpluse niște saci cu paie, pusese peste ei unelte de acoperit. A doua zi, de dimineaţă, intrând noi în grajd, văzurăm pe un ţăran întins peste iesle, iar celălalt, întins pe pământ, folosind piciorul celuilalt de căpătâi. De lene sau pentru îndătinarea-le veche, nu au voit să întrebuinţeze culcușul ce li s-a fost pregătit. Am văzut un boar, ce a trebuit să oprească înaintea

casei de vamă, era timp urât, umed, și boarul s-a învelit în cojoc și s-a culcat pe pământul tinos. Pentru scutirea stomacului, care este izvorul tuturor bolilor, spre fericire, le servește o curea de piele, cam de două palme de lată, pe care ei o poartă pentru înfrumusețare și, totodată, le servește pentru a păstra întrânsa lingura, furculița, cuțitul etc. Pentru păstrarea sănătății desigur nu ar purta-o, chiar dacă le-ar recomanda-o și cel mai renumit profesor de medicină.

În acest ţinut, toamna este cel mai plăcut timp al anului: timpul este constant, mai mult uscat, căldura și răcoarea ţin balanţa, deși, în cutări zile ale lui septembrie, avem călduri de 30°. Poamele au timp de ajuns pentru a se coace. Cum că aici se află așa puţine soiuri nobile de poame (nu sunt de alea, de Borsdorf, Ierusalim, Bergamonte etc.), aceasta se poate atribui mai puţin climei și pământului, decât îndemnului de speculă al poporaţiunii: de-a lungul și de-a latul ţării, nu se află cetate, ai cărei locuitori ar avea gust pentru ele. Se află însă, foarte mulţi pruni, adesea sunt grădinile numai cu de aceștia umplute. Fructele lor excelează prin o dulceaţă extraordinară. Le uscă, punându-le pe scânduri, peste niște gropi în care arde foc fără flacără.

Am văzut nuci excelenţi și o mulţime de aluni înalţi, foarte rodiţi, care în lăţime ca de 300 pași înconjurau o pădure. Pepeni și mai multe lubeniţe (pe moldovenește: harbuji) se gustă totdeauna după prânz, și cele din urmă, fără zahăr. Un harbuz este rotund mai ca o bilă și nu arareori cântărește 40 funzi. Acesta se cumpără în Basarabia de la miazăzi și din Moldova, de exemplu, în Iași, cu un piastru (cam treisprezece cruceri de ai noștri), la ţară sunt și mai ieftini. În târg, se văd munţi întregi de harbuji. Lângă coaja-i verde are un miez roșcat, care, punându-l pe limbă, îndată se topește, lăsând un suc plăcut, cam acrișor. Pentru fierbinţeala verii de acolo, este acesta mare bunătate, și omul și-o poate procura, pentru puţini bani de aramă, nu numai în cetăţi, ci și departe de ele, la ţară.

Nu lipsește nici aiul (usturoiul), caracteristica Orientului. Prin Galiţia, Basarabia, Podolia, Moldova, Bucovina și Dumnezeu mai știe

cât de departe, ne acompaniază usturoiul sau cel puţin mirosul lui. Locuri întregi se află sădite cu dânsul, și unii dintre ţărani, de ar fi cât de leneși în alte lucruri, împintenaţi fiind de mirosul lui, se apucă chiar de specula cu usturoi, ducându-l în cetăţi mai îndepărtate, precum la Hotin, Chișinău, ba chiar și la Odessa. Ţăranului usturoiul îi este maestrul de geografie, el, cu mirosu-i lăţit, îl conduce afară din satul nașterii, pe calea de negoţ, unde vede ceva nou și-și dezvoltă speculaţiunea sa. Să vezi cât de atent este ţăranul cu această plantă. Pe o cunună, învelită pe la grumaz și lungă până la genunchi, se înșiră o mulţime de gloanţe argintii. Pășind încet, cu gravitate, cu ciubote mari, din care s-ar fi putut face două perechi, într-un caftan alb de lână, ce ajunge până la tureatca ciubotelor, și descheindu-se în lături, arată praschia lată de piele, cu o mulţime de maturi (bumbi), iată aţa umblă ţăranul în târg, printre boi, cai, sărari; asupra lui sunt încordaţi ochii tuturor și, deosebit, ai jidovilor, care pe loc aleargă cu copeicile (monete rusești) sunătoare, ca să-și cumpere din cununa impozantă de ai. Oare de unde această consumare cumplită a usturoiului în Orient? Pentru că aristocraţiei, în genere, ba și celei romane i-a fost el greţos, chiar și Horaţiu zice:

*

Parentis olim si quis impia manu
Senile guttur fregerit,
Edit cicutis allium nocentius.
Odura messorum ilia!

*

(Pe românește: Dacă oricând o mână necredincioasă a frânt gâtul bătrân al părintelui, a mâncat din aiul vinovat. De urât este acea mâncare!). Dară ţăranului îi suplinește rachiului ce îi place, însă, fiind sărac, nu și-l poate câștiga. Oleul iute, eteric al usturoiului conţine în sine ceva iritator, deșteptător, de care asudă corpul. Cu ajutorul apei câștigate prin distilare, punându-l pe piele, cauzează iritaţie sensibilă. Cocoșii luptători, când mâncă ai, sunt mai înfocaţi în luptă, și la roma-

nii cei vechi, când se apropia timpul de luptă, ducii dădeau ostașilor usturoi se mănânce, pentru ca să se lupte mai cu foc. Câtă minune că natura, de la sine, a îndulcit pe ţăran în iuţeala aiului, deoarece viptul lui, mămăliga singură, nu produce iritaţie; acela îi servește, totodată, și ca medicină pentru friguri, îl folosesc contra ciumei de vite, a holerei, a scorbutului. Mirosul aiului intră și în laptele vacilor, chiar în ouăle și carnea păsărilor, el se simte numaidecât după ce am gustat din păsările care mâncaseră din el. Mult mai supărător devine mirosul usturoiului în odaie, dacă intră niște ţărani sau jidovi în ea. Căci jidanilor le place aiul foarte mult, aceasta se poate explica din viptul lor cel sec, precum și din oarecare trăsătură a caracterului lor. Se poate ca această bucată au ereditat-o dânșii de pe timpul prinsorii lor în Egipet, pentru că se zice în 4 Mos. 11. 5: „Ne aducem aminte de peștii ce-i mâncam în dar în Egipet, de bostanul, prazul, ceapa, usturoiul de acolo". Aceste ierburi chiar le îndumnezeiau egiptenii, și, după cum refera Vitriaco („Gesta Dei") pe timpul cruciadelor, după ce s-a cucerit Damiat, la 1218, se supărau de moarte „Gurmanii" (cei ce aveau gusturi fine) egipteni, pentru că, deși aveau bucate din abundenţă, le lipsea ceapa și aiul. Fiindcă usturoiul, agăţându-l în aer liber, înnegrește, se presupune că el atrage răutatea din aer, deci mulţi îl poartă lângă sine, în loc de amuletă, pentru credinţa că scutește de boli, venin, deochi ș. a. Așa fac grecii cei noi, turcii, polonii și românii.

Castraveţi acriţi încă se gătesc, pe aici, cu usturoi și, dacă nu se bagă prea mult, le face un gust plăcut. În Basarabia de la miazănoapte, am văzut și un munte cu vii, ce aveau struguri mari, dară nu prea mulţi; pândarul desigur că a gustat și a lăsat și pe alţii să guste din ei. Căci ce Dumnezeu lasă să crească în libertate poate gusta fiecine, așa zice poporul de aici. Această libertate nici că este restrânsă prin zidiri, garduri sau movile, precum se face aiurea, unde, despărţindu-se o părticică de loc din ţara întreagă, se preface în posesiune, are semnele sale și arată vizibil existenţa conceptului de „al meu" și „al tău". Ţăranul econom, privind peste răzlogul tras, dară curând

astupat și uscat, vede în vecinătatea sa asemenea masă de pământ și ţară. După datina veche rusească, pământurile nu se despărţeau unul de altul ca ale indivizilor, ci ca ale comunităţilor; o comună întreagă, nu indivizi singuratici, poseda cutare teritoriu, ei nu aveau părticică pe care s-o erediteze următorilor lor. Era, dară, comunism, care a încetat de când s-au emancipat ţăranii.

Din lipsă de păduri și a umezelei recerute, ţara, peste tot, deși are pepeni, harbuji, aluni, cucuruz ș. a., totuși are un prospect lin și simplu. Totul este albastru, uscăcios! Pământul răsturnat de fierul plugului nu este albastru, el este negru ca cărbunele, nu este amestecat cu ţărână și pietricele, este ca și cel din Moldova, România și din unele districte rusești; dară, pintre locurile nesemănate, pe scoarţa pământului cea aspră, ca și bătută cu maiul, cu iarba mică, înnegrită de soare, uscată de vânt, se ascund semănăturile astfel încât se pare că veni oase – unu câmp semănat – în mijlocul pustiei. Casele ţăranilor, chiar și un sat întreg, sunt asemeni albastre; un gard albastru de nuiele sau trupine tinere, uscăcioase, peste el un fel de acoperământ de paie sau tulei de cucuruz! Casa, în curtea din îngrăditură, nu este zidită din piatră sau din lemn cioplit; gardul casei este mânjit cu tină din pământ negru, udat cu apă și frământat cu picioarele. Ar fi acesta un prospect înspăimântător, o spaimă adevărată, dacă ar rămâne așa. Dară și arta se cheamă întru ajutor. Fiecare ţăran își decorează cel puţin locuinţa de căpetenie cu înpistricări de var și, ici-colea, cu var galben, verde, vânăt etc.

Căsuţa mică, alba, ce se pierde în miriște cu acoperământu-i albastru, sbârlit, ce stă pe ea ca o cușmă de noapte, se zărește, totuși, și mai vârtos, când stă costiș cu miriștea și gardul bate ceva la ochi, chiar și din depărtare, dară abia ca albeaţa din ochiul harapului. Toată ţara are culoare albă-neagră. Chiar și cetăţile mai populate sunt învelite în uscăciune. Miriștea ajunge până aproape tare de cetate, până și în mijlocul ei, ba chiar și în jurul unor case, care lucesc în această mare uscată ca o amarcă (un semn pentru navigatori) pe Ocean. Nu sunt

grădini publice, nu locuri pentru ele, nu sunt flori deschise, foarte puţină verdeaţă, dară este destulă vopsea albă, pământ albastru şi multă necurăţenie. Gunoiul, inima economiei, precum l-a numit un scriitor din apropierea râului Rin, el nu ajută să încolţească şi să se întărească rădăcinile cucuruzului, grâului sau a secării, ci ţăranul de aici îl aruncă mai vârtos pe ţărmurii înalţi ai râului Nistru, îngrămădit fiind cât o casă, putrezind, aburind etc. Chiar, după cum mi s-a spus, o fântână adâncă, ce nu mai era de trebuinţă, s-a umplut şi astupat cu gunoi până la marginea ei. De ar avea un econom din Germania o grămadă de gunoi, dară de aici nu-l poate folosi. Şi chiar dacă l-ar putea folosi, costă prea multă osteneală tranportarea lui. Aici se cer numai produse ordinare, naturale, a le cultiva şi înnobila nu se cere aici. Deci îl îngrămădesc pe locuri deşerte sau, amestecându-l cu puţine paie şi spini, îl pun pe căile rele, în chip de pardoseală. Pentru ce l-ar aduce pe locuri? Locurile rodesc de la sine, singure, apoi iarăşi le pot lăsa în pace, câţiva ani, apucându-se să semene pe alt loc şi lăsând pe acela, în numele Domnului, să rămână ca mirişte. Dar, cu toate acestea, toamnele sunt, aici, frumoase. Clima este foarte neschimbătoare. Toate sunt deschise, surâzând, pe sus. Nori uşori zboară pe cer şi aerul auros se întinde peste ei. Dacă nu plouă un timp mai lung, fructele sunt răcorite şi adăpate din pământ, căci iarna le dă neaua, iar primăvara umezeală destulă.

În 23 noiembrie, călătoream pe uscat, până la cetatea Novo-Seliţa (la graniţa Bucovinei). Încă tot mai era toamnă. Trăsura zbura peste pământul uscat, iar soarele ardea aşa de fierbinte, încât eram silit să dezbrac veşmântul de deasupra. Dară, pe loc, în ziua următoare se schimbară toate. Îmblând eu, de dimineaţă, pe ţărmurii Prutului, încă tot mai vedeam soarele lucitor, deşi o mulţime de nori, de ceea parte a râului Moldova şi dindărătul meu, pe orizontul Basarabiei, se urca spre cer; bătea un vânt rece pe ţărmurii Prutului, îngheţase apa peste noapte, râul însuşi, cu undele-i cam verzi-albastre, ce curg foarte repede, desigur că încă lung timp se va opune legăturilor cu

care iarna vrea să-l înşface.

O santinelă rusească, ce era pusă la graniţă pentru ca să grijească de contrabandă (să nu treacă mărfuri pe furiş), proptise arma de pereţii casei şi cu mâinile se lovea pe subsuori, ca să se înfierbânte. În 26 noiembrie, ninse, cea dintâi nea ce am văzut-o în Basarabia, după aceea urmă o zi ploioasă, pe urmă au nins câteva zile, una după alta, şi apoi iar urmă frig de 16°, care iarăşi scăzu până la 1°, şi până la 4 decembrie, tot urca şi scădea între 0 şi 16° frig. Ce schimbare, în decurs de 8 zile! Ce tină nemăsurată, în timpul când frigul, ploaia şi neaua se certau pentru domnire! Jidovii şi ţăranii, în călţunii lor puternici, umblau în mâini şi în picioare, până ajungeau la casa de vamă, care, aşezată fiind la marginea satului, pe un fel de pământ nisipos, domneşte peste cea dintâi şi cea mai de-aproape graniţă austriacă. Diregătorii, care sunt singurii onoraţionari ai cetăţii, se servesc de cipici înalţi, care ajung până la al treia parte din membrul piciorului. Casele sunt departe una de alta, ca la ţară, tina cea mare, de priprejurul lor, le dă formă de insule. De cumva voim a merge într-o societate, fie chiar numai 20 paşi, din odaie, afară, trebuie trăsură pentru boieri şi femei. Despre comodităţi nu încape vorbă, afară dacă cineva are mai multe odăi, puse una după alta, de-a lungul, sau că are, înaintea casei, o streaşină mare, unde, făcând câte 5 paşi, cruciş şi curmeziş, poate inpira puţintelul aer curat.

E de minune că nimănui nu i-a venit în minte să facă dispoziţii contra acestui glod, ce domneşte în toate cetăţile şi satele Basarabiei şi este atât de urâcios. Înainte de toate, s-ar cere pietrificări; fireşte că, precum se vede, nu se prea află în Basarabia. Între altele, însă, am văzut eu o mulţime într-o pădure şi în apropierea râului Nistru, chiar stânci de până la 50 paşi de înalte, ceea ce desigur că s-ar afla şi în alte locuri, dară căile şi trăsurile sunt foarte rele şi simţul pentru folosinţă al poporaţiunii prea mic. Aici, însă, la Novo-Seliţa, la ţărmurii Prutului, era medicina prea de aproape: o mulţime de pietriş, prea apt pentru a ajutora răul, cel puţin pe calea mare, până

la domoșna (casa de vamă). Numai o îndemnare, ba chiar numai o ordinațiune făcându-se, totodată și promisiuni de remunerare, din partea unui proprietar mare, ce posedă Novo-Selița și ținutul întreg, ar fi de ajuns ca să facă toată jidovimea (ea este în majoritate însemnată) și pe celălalt popor, să aducă, în decurs de o săptămână numai, pe fiecare zi, măcar cu poala, niște pietre pe cale, aceasta încă ar fi fost de mare folos. Sau chiar să fi întins din scândurile ce stau la dosul caselor, de care se află destule pe țărmurii Prutului! Dară nimănui nu-i vine aceasta în minte, ci toți se afundă în adâncimea glodului, pășesc de pe un cucui de glod pe altul, pe care frigul le înțepenește în formă de movile.

Prutul, așa observai, înturnându-ne de la primblare, excelează și aici prin multe învârtituri. Navigând pe el, se întâmplă adeseori că plutim pe el și, totuși, pe lângă el, îndărăt, și, prin aceasta, se cauzează întârziere. Țărmurii fără pietre se pare că nu se opun undelor repezi și săpătoare, se pare că râul are libertate a-și face cale pe unde voiește. Chiar dacă privim la mapă (hartă – n. n.), nu rămâne neobservat cum că Prutul este un râu frumos, avut în sucituri, însă nepractic, fiindcă el cauzează prea multă pierdere de timp, deși acesta, aici, în țară și în Orientul întreg, nu este prea considerat. Cultura, însă, când va ajunge pe aici, nu va întrelăsa regularea Prutului, până la izvor. Nistrul încă este avut în sucituri ce răpesc timp, aceasta încă și are cauza sa în aceea că țărmurii nu sunt întăriți. Năzuința Prutului este așa de tare, spre partea Rusiei, încât Moldova, cu ajutorul lui, face cuceriri, pentru că râul aduce la țărmurile de la dreapta ceea ce ia din cel de la stânga. Am văzut bucăți de pământ, la țărm, pe care râul și le-a curățit așa de frumos, încât, din depărtare, par a fi table de pietre. Cu această ocaziune, ne putem face idee despre regiunea de peste tot și, fără îndoială, foarte roditoare a acestui pământ, căci gropile ce le sapă ostașii, pe lângă casele de strajă, pentru ca să-și conserve cerealele lor în ele, până întru adâncă adâncime a lor arată un fel de pământ negru și bun.

Iarna nu începe la 25 noiembrie. De multe ori, începe și la începutul lui octombrie și durează până în aprilie. Spre finea lui aprilie, eu singur am văzut grămezi de nea, într-o vale adâncă și care era înconjurată cu arbori. Vara, punând termometrul la soare, se urcă căldura până la 40° R și iarna scade iar, până la 25 și 30° frig. Schimbarea temperaturii, între aceste margini de frig și căldură, este destul de mare, vara și iarna. Un vânt de către miazănoapte, cu ploaie, face, în mijlocul verii, de se schimbă clima cu 20° într-o zi. În contra, a avea, iarna, zile calde nu este raritate. Apoi se mai dau furtuni cu tunete și trăsnete. De cumva, în decursul verii, plouă foarte des, totuși se dau și cazuri că toate se usucă de căldură fierbinte. Singur am observat că, în decurs de zece săptămâni, reținându-mă în Iași, n-a căzut nici un strop de ploaie. Înaintea hotelului meu era o grădinuță (verandă), înconjurată cu plante dese, razele soarelui o prefăcură în schelet, veșmântul verandei era înnegrit și pălit, pe pământ. După cum am auzit, această căldură a domnit și în toată Basarabia.

De cumva căldura de peste vară și iarnă, de aici, o punem în proporțiune cu cea din Germania, aici desigur că rezultatul ar da suma mai mare, și adunarea mai mare a căldurii, din lunile de vară, cauzează aici de se coc bine pepenii și harbuji, în timp ce la noi, împărțirea mai mare a căldurii și a frigului nu se întâmplă. Cu toate acestea, eu m-am reținut, în Basarabia, o iarnă și o vară, și pot zice că, în acel timp, sănătatea-mi corporală a fost mai bună decât în Germania. Nicicând nu m-a cuprins răceală mare, tuse sau reumatism. Poate fi cauza aerul uscat, miriștea uscată, cu iarba scurtă, fără pulbere. Dar, după cum am spus-o mai sus, în timp uscăcios, avem pulbere destulă pe căile principale și pe cele laterale, totuși însă, în proporție cu țările de la apus, nu pot zice că aici e mai mult, căci, în cea mai mare parte, umblam sau mergeam cu trăsurile pe cale nebătută.

Să ne închipuim o mulțime de căi, în jurul orașelor, care căi sunt bătute de picioare și de trăsuri; de pe acele căi, când bate vânt cât de mic, se înalță o mulțime de pulbere, ce se așează pe piept și

plămâni. Această pulbere nu este cauza neînsemnată că, în ţinuturile de aici, se dau atâtea boli de ameţeală, pentru a căror cură, apoi, medicii recomandă călătorii pe apă. Prin aceasta, omul câştigă cel puţin atâta că trăieşte pe apă, deşi nu în apă ca peştele, a cărui sănătate a devenit proverbială, pentru că el se bucură de clima mai permanentă şi nu are să sufere din cauza pulberei, care peştelui nu i-ar ataca plămâni, dară nesmintit alte organe, care suplinesc plămânii lui. Când se ogoresc pământurile, cercul aspirării se corupe, cel puţin pentru câtva timp, şi răcirile, bolile de plămâni, frigurile ş. a. se ivesc mai des. Un econom neamţ, care ogorea pământul de dinaintea casei sale, fiind sârguincios, era neîntrerupt pe pământ proaspăt, căpătă, curând şi pentru prima dată, friguri grele şi durabile. Între altele, cojocul, de care ţăranul se serveşte iarna şi cam până şi în adâncul verii, scuteşte mult de influenţa timpului schimbători. Buna facere a acestui veşmânt, pe care nemţii din Germania încă ar trebui să-l poarte mai des de cum se întâmplă, se poate aici cunoaşte. Corpul se află, într-însul, ca într-o odaie bine închisă, cu temperatura permanentă. El este foarte favorabil pentru stomac şi spinare, pieptul poate suferi mai mult.

Ţăranul ce poartă cojoc are, totdeauna, pieptul şi gâtul în liber, pe când stomacul este scutit de cureaua lată. În cap are o cuşmă înaltă de piele, fără răsfrântură, aşadar fără să se poată trage pe urechi, pe care o poartă iarna şi mai toată vara; dimineţile şi serile sunt destul de răcoroase. Călţunii cu turetci late, în care ţăranul îşi vâră nădragii, precum se face în Rusia întreagă, sunt foarte practici; pe acest pământ ce, după puţină ploaie se preface în tină, şi pe căile ce, pentru lipsa de pietre, nu sunt scutite de tină, sunt papucii şi călţunii de paradă încă pentru câtva timp nerecomandabil. Dintre cojoace, sunt de preferat cele destinate pentru ţărani, din piele de oaie, iar nu cele îmbrăcate în pănuri.

Pretutindenea, în târgurile oraşelor şi cetăţilor, se adună jidovii, cu cojoace, şi le vând ţăranilor şi ţărăncilor: cojoacele femeilor

nu se deosebesc nicicât de cele ale bărbaţilor, în timp de iarnă ambele genuri sunt asemenea, deoarece femeile ţăranilor încă îmbracă călţuni înalte la turetci. Femeile ce se ţin cam pe sus se îmbracă în cojoc din piele de vulpe. Pieile de miei tineri sau stârpiţi, negre şi albastre, se consideră marfă fină şi, într-adevăr, sunt mai preţuite decât cele de vulpe, din cauză că acestea din urmă îşi pierd părul foarte lesne. Fiindcă în Basarabia se află şi lupi mulţi, se dau multe cojoace din piele de lup (volki), care sunt preţuite mai vârtos pentru că nu primesc în sine gavet (necurăţenie), de care aici este destul. Cea mai mare parte dintre pieile mai preţioase, precum cele de câini din Siberia, de vulpi de pe pustiile chirghize (Karanjanski), de ursi albi şi negri, de ţoareci bisamiani de pe Volga (Wüchucholi), de ermelin (gornostai) ş. a. se importă, în ţară, din Rusia, peste Petrupole, Riga şi Moscova, ori din Germania, mai vârtos din Lipsca. Cu tote acestea, în cetăţi mai însemnate, peste vară, se cumpără aici cu mult mai ieftin decât în Germania, fiindcă stările mai înalte, având mare poftă de călătorii, de a cerceta băile din străinătate şi de a vedea cetăţile mai renumite, şi existând aici, ca şi în toate ţinuturile de la răsărit, lipsă de bani sunători, boierul îşi vinde şi cojocul, ce momentan nu îi face trebuinţă, îl dă orişicui, însă în cea mai mare parte jidovilor, pentru preţ de bagatelă; de la aceştia, apoi, se pot iarăşi cumpăra, cu un preţ, deşi înălţat, totuşi mic.

Stau pe vârful pădurii. Arborii se despart un pic şi formează un fel de promenadă (loc de preumblare), ce se întinde către culme, de amândouă părţile. Înaintea mea am şesul larg, fără de pomi; şi, aici, singurătatea pădurii, azil verde în timpul verii, la care omul se retrage cu plăcere, după ce a văzut pe ovreii speculatori şi cinovnicii cercători de răpire. La o parte, ceva mai în jos, o casă, înconjurată de tufari şi huci. Cine locuieşte aci? Un pustnic? Un eremit? Mă apropii. Cânii sar cu furie din locuinţele lor, ce erau nişte paie, deasupra de nea. Un cilindru împletit (coşarcă), înalt ca de 12 urme, acoperit, deasupra, cu gunoi, era cămara pentru porumb, cartofi şi alte nutri-

mente. O groapă adâncă de două urme, asupra căreia se ridica un acoperământ rudimentar, pe stâlpi cam de 7 urme de înalţi, și de pe a cărui laturi paiele se slobod în jos, e cortelul a doi boi. Ei șed aici, cu o privire supărăcioasă, și rumegă paiele ce le-au tras de sub ei. Când m-am apropiat de peștera asta a paielor, îmi sări în cale un om cu pieptul gol și braţe neîmbrăcate, privi la mine cu ochi mari, ca și cum s-ar teme că-i voi duce repede boii. Acest om era ca și în fierbinţeala frigurilor, răsuflarea lui era scurtă, pe pieptu-i curgeau sudori, iară vântul intra, cu mare vuiet, de pe șes, în pădure. L-am molcomit pe îngrijat cât îmi fu cu putinţă și l-am tras, cu putere, în coliba sa, ca să nu fie expus influenţelor periculoase ale furtunii.

În colibă, se întinse, pe loc, pe cuptorul lat, pătrăţos gătit din piatră ori lut. Într-aceea, vântul fu tot mai tare, deveni furtună, bătând în fereastră. Din fericire, arbori cu trunchiuri înalte stau în jur și acoperământul bordelului, gătit din tulei (ciocani) de porumb (cucuruz) se ridică numai de opt urme de la pământ. Neaua, suflată de vânt și formând delușoare, stă înaintea ferestrei ca și un giulgiu de mort, abia se cunoșteau boii, care, de sub aceste dealuri furioase de nea, dădeau sunete. Ies și încerc a privi departe, dar abia poţi vedea bine zece pași înainte: neaua vânturată și împrăștiată în aer se întinde ca și un fum alb de praf de pușcă. Masele îngrămădite apar ca figuri albastre, după acest văl, se alungă și se dărâmă unele pe altele. Vai de călătorul care ajunge în asemenea vifor! Nu se poate cunoaște nici o cale, ici-colea parii din gard apar deasupra îngrămădirii de nea, sunt astupate pietrele care, din un loc, la altul, arată calea poștei; iar arborii plantaţi drept semne la aceste pietre i-au furat ţăranii, pentru a-și încălzi cuptoarele.

Viforele, în Basarabia, sunt cu atâta mai tari, cu cât mai puţin li se opune terenul cel fără de dealuri, fără de păduri, mai mult deșert. Nu arareori se împrăștie turme întregi, se aruncă în gropi și strânsori, se astupă cu nea și se înăbușesc. Boii și vacile fug cu viforul, caii alergă contra lui, cu capul încordat. Ușor se poate cugeta că, în atari

circumstanţe, cât trebuie animalele să sufere în Basarabia și aiurea în Rusia, lipsite de scut, acoperământ, nutriment, și urmarea e, în parte, ciuma de vite, care erupe în ţinuturile întinse și puţin plantate, precum în deșerturile chirgizilor, în ţara cosacilor, în guvernămintele Tauria, Chersones, Astrahan, Saratow, Ekaterinoslaw, Orenburg, Basarabia ș. a. În Rusia, la anul 1845, în 47 de guvernăminte, pieriră 726.298 vite cornute, care, socotind una la 10 ruble (rubla e ban muscălesc de argint, o rublă face la 1 florin și 40 cruceri, în valoare austriacă), fac 10 milioane ruble, necalculând aci câtă putere de lucru și cât gunoi a pierit. Închiderea graniţelor nu e cu putinţă pe locurile sterpe. Ceea ce produce și răspândește ciuma de vite nu sunt atât locurile băltoase (pentru că în ţinuturile Tisei tocmai nu se produce ciuma), cât mai mult lipsa de scutire, arşiţa și seceta, pământul uscat, lipsa de apă, și anume de apă bună, ostenirea boilor pe căile cele scufundate în tină pe loc, după un pic de ploaie, mai vârtos în timp de bătălie, schimbarea repede a temperaturii, cadavrele îngropate le scot și le duc lupii: acestea toate produc și răspândesc ciuma de vite.

Mă retrag în chilie. Din norocire, am adus o carte cu mine, tomul 10 din opul lui Scume, intitulată „Vara mea"; la pagina 167, găsesc: „În Livonia (Lituania) se plâng că ţăranii sunt de tot leneși; și eu mă mir numai că lucră și atâta. De ce să lucreze un sclav mai mult de cât e silit? Cine îi dă securitatea dobânzii? Să zidească el o casă, despre care nu știe dacă el și fiul său vor putea locui în ea? Să planteze un pom, de pe care nu e probabil că el și fiii săi vor culege poame?". Vezi bine că e așa. Ţăranul, în provinciile Mării Baltice rusești, precum și în Basarabia, e locuitorul străvechi al pământului, secolele îi dădură timp să prindă rădăcină în ambele provincii și, totuși, apare ca și un colb ce, cu o suflare, poate fi șters. Ce să zidească el case tari și să planteze arbori, dacă, ca și o pasăre, poate fi alungat? Precum în Moldova și în Ţara Românească, așa și aici, domnește boierul român.

Când Scume, la 1805, călători în Livonia și celelalte ţări, era încă, acolo, sclavie, iar după ștergerea acesteia, la 1817, defel nu era

mai bine, pentru că se delăsase a asigură libertatea teoretică, pe baza posesiei. Așa, ţăranul era, acum, în stare și mai rea. Ca sclav, era îndrumat la anumite datorinţe către stăpânul său, dar acum, neavând din partea stăpânului și patriarhului său acea simpatie întemeiată prin uz, stătea pe un teren care, și acum, ca și mai înainte, nu era teren pentru el. Am petrecut, nu de mult, în provinciile mărcii răsăritene ale Rusiei și eram uimit de simplul împrejur al locuinţelor ţărănești. Nu se vedea, cu adevărat, o grădină cu pomi, flori, plante. Mai nici un gard nu atesta o stare regulată a lucrurilor, ceea ce mi se părea atât de caracteristic, ca și aici, acea circumstanţă că, deși lipsa de arbori e mare, este prisosinţă de arbori! Gardul doară se naște din primul sentiment de independenţă, din dorinţa de a se defini, de a se consolida, din dorinţa de personalitate. Numai că aceste garduri, ce conţin atâtea lemne, ar trebui substituite cu alte lucruri, prin sate, căci pe la câmpuri nu se găsesc.

Și cât de urâtă e privirea locuinţelor ţărănești, în acele provincii de marcă! O chilie, în care petrec tot timpul lung al iernii nu numai o familie, ci mai multe, chiar și vite. Dintr-un colţ, grohăie un porc, celălalt colţ e dat unui cerșetor. Surcele de brad, așezate pe niște clești de fier (pirostii – n. n.), răspândesc lumina necesară, dând și fum cu miros. De pat servește o ladă (cutie) plină de zdrenţe și care, pentru a cruţa spaţiul, e legată de grindă. Niște găuri în părete, prevăzute cu cârlige de lemn, lasă, ziua, să intre lumina și aerul. Închipuiţi-vă această atmosferă, această îmbulzeală a mirosului de oameni, vite și lemne rășinoase, închipuiși-vă necurăţia, strigătul copiilor și, mai vârtos, loviturile ce stăpânul de pământ le face să cadă pe spatele ţăranului sărac, slăbit și care, cu toate acestea, își împlinește cu punctualitate serviciile și obligaţiile. Eu am cunoscut domenii unde ţăranii într-atâta s-au ocupat de ideea unui Messia, încât credeau că, astăzi, mâine ori poimâine, trebuie să vină răscumpărarea lor, totodată și moartea grabnică a stăpânului lor. Această libertate, fără de baza unei profesiuni, cât de mică, ne probează că starea le era mai grea

decât a ţăranului rus, care, deși sclav, avea un teren pentru care uzul de secole i-a dat prescripţie.

Se poate ca, acum, în acele provincii răsăritene rusești, după ce se introduseră oarecari relaţiuni juridice, în locul serviciilor care, deși regulate de legi, stăpânul de pământ le extindea foarte. Se înţelege că ar fi de dorit ca, la această nouă stabilire, ţăranul să-și capete casa și un pic de pământ, fără dezdăunare, din acea ţară în care a fost locuitor străvechi, mai înainte de ce ar fi cucerit-o cavalerul cruciat nemţesc. În adevăr, aceasta ar fi nedreptate pentru cel ce, ieri, cumpăra domeniul cu preţul întreg al estimaţiei. Dar nu se poate înconjura a nu dezdăuna nedreptăţile mari din trecut, deși astă dezdăunare s-ar întâmpla cu un pic de nedreptate pentru prezent. Cu toate acestea, aste relaţiuni de închiriere (luare în arendă) vor provoca niște stări mai bune.

În Basarabia, relaţiile faţă cu poporul muncitor se bazează pe arendarea pământurilor la ţărani, pentru lucru. Ţăranii nu sunt legaţi de pământ, ci se pot muta unde voiesc, numai se presupune că, mai întâi, plătesc datoriile ce le-au făcut pe pământul ce voiesc a-l părăsi. De cumva proprietarul este avut, înlătură cu plăcere pe ţăranii leneși din patrie și îi înlocuiește cu nemţi, pe care, după cum am zis, îi aduce din Galiţia. Am văzut un proprietar mare întemeind un sat; a adus cam 400 nemţi: bărbaţi, femei, băieţi, pe care, cam deodată, i-a băgat pe toţi într-o șură mare. O comunitate întreagă fugise de la el. Eu îl întrebai: „Ești dumneata silit ca să primești, iar, pe acei ţărani, dacă vor voi?". „Ba nu", răspunse dânsul, „îmi pare bine că am scăpat de ei". în locul lor ar avea să vină nemţii din Galiţia, oameni săraci, care desigur că aveau o poziţie mai rea decât a ţăranilor fugiţi, și voiesc să folosească ocazia cea mai proaspătă pentru a-și îmbunătăţi în câtva poziţia. Cercetai șura cea mare, vântul trecea repede pintrânsa. Mai mulţi erau cuprinși de tuse, zăceau jos, pe culcușuri. Pe o vatră, afară, se pregătea mâncare pentru toţi. Întrebai niște femei, ce ţineau oalele înaintea lor: „Cum vă place?". Ele priveau în oale și strângeau

din umeri.

Ţăranii se împart în ţărani cu boi și cai (jageli) și în ţărani fără boi și cai (speschi). Un ţăran fără boi și cai primește 3 fălci de pământ; pe o pereche de cai sau boi, vin 4 fălci, pe două perechi de cai sau boi, 8 fălci, pe 4 perechi, 10 fălci. Acesta este maximul ce primește un ţăran. Pământul ce i se predă să-i fie bun, constă din pământ pentru semănătura, din livadă, grădină, și se cere să fie în apropierea locuinţei sale și nu mai îndepărtat decât 10 verste de ea. Mărimea locului, în jurul casei, este proporţională numărului mai mare sau mai mic al cailor ori boilor. A treia parte din pământ se seamănă cu cucuruz sau cartofi (picioici), locurile pentru adăparea vitelor să le susţină în ordine bun, să le prevadă cu îngrădituri și, la caz de lipsește materialul, proprietarul are să-l procure gratis. Ca contraserviciu pentru pământul ce se dă ţăranului, are acesta să lucreze 12 zile, într-un an, pentru proprietar, și anume cu o pereche de cai sau boi trebuie să are, grape și semene, într-o zi de lucru hotărâtă, 9 prașile de pământ tare sau 14 de pământ moale (o prașilă este cam de 9 stânjeni pătraţi austrieci). La pământ tare are să înjuge 4 și la pământ moale, numai 2 boi. Plugul (aratrul) și grapa au să fie ale ţăranului, sămânţa o primește de la proprietar.

Fiecare ţăran, care are trăgători, trebuie, într-un an, să facă două cărături de lemne pentru proprietar, fie în orișicare parte, însă nu peste 20 verste, și, o dată în an, are să facă o cărătură la o îndepărtare de 80 verste, socotind 30 puduri (un pud este măsură rusească, cântărește 40 pfunzi austrieci) ca povară pe doi boi. Această cărătură, însă, are să se întâmple numai în timpul când ţăranul nu este ocupat cu economia sa și are nutreţ pentru vite. Ce se ţine de puterea lucrătoare, observ că un ţăran din Basarabia scutură (bate, treieră) 60 snopi, la o zi, iară un colonist neamţ, de lângă graniţa de vamă, 150. Acestea și alte asemenea instituţiuni sunt foarte bune pe scris, se știe însă cât de ușor se poate învăţa scrierea și literele în Rusia. De cumva ţăranul vrea să se vaiete la judecătoria comunităţii sau la alta

mai înaltă, aceasta este, de multe ori, și la 50 verste îndepărtată de locuinţa lui. Dar chiar dacă se duce acolo, ce află? Află partizani și consângeni de-ai aceluia cu care se ceartă. Vrea să meargă mai departe, tot mai departe, până, la împăratul? Dumnezeu și Ţarul sunt tare departe! La acest Ţar, ce locuiește foarte departe, la marginea hiperboreilor, ajunge ţăranul abia după ce trece prin 10 cenzurări: 1) judecătoria districtuală, 2) cea provincială, 3) comisiunea senatului, 4) senatul complet, 5) ministrul de justiţie, 6) iarăși senatul, 7) comisiunea pentru petiţiuni, 8) comisiunea senatorilor imperiali, 9) senatul imperial, 10) Împăratul.

Ţăranul nici că cugeta la așa-ceva, căci, dacă ar face-o, ar ameţi. Nu, scutul lui cel mai bun este bunătatea, înţelepciunea „ţarului" lui celui mai de aproape, adică a proprietarului, pe a cărui pământ se află. Dară proprietarii sunt cum ar trebui ei se fie? După decăderea Basarabiei la Rusia, în locul boierilor, care s-au reîntors în Moldova, se îndesară cu sutele din cei ce voiau a fi fericiţi, având scop să-și facă prada. Daca un sat întreg a fugit, de la cutare proprietar, acesta, dacă e avut, strigă după el: „Bine că am scăpat de ei!". Iaca așa, de ce ţăranul nu are voie să prevadă trebi solide și frumoase pe un astfel de pământ. Așa, casele sau colibele lor rămân fără acoperământ și fără preţ. Firește că nu pretutindeni. Eu am văzut câteva sate, în care casele, dacă priveam din ceva depărtare, nu se prea observau dintre mulţimea pomilor ce le înconjurau. De la acești pomi numaidecât se poate face concluzie la proprietarul însuși, care stătea la moșia sa cu statornicie, și ţăranii se așezaseră pe dânsa pentru mai mult timp, în interesul lor propriu și în al proprietarului. Din contra, unde nu se văd pomi, pe lângă case, și aceasta este cam peste tot locul, acolo pe loc se poate presupune nestatornicia sau din partea arendatorilor sau din a proprietarului, care reţinerea sa pe moșie a folosit-o numai pentru ca să prade ţara și munca ţăranilor. Eu cunosc o moșie mare, pe care proprietarul nu o călcase cu piciorul în viaţa sa, nici nu a văzut-o; la aceasta, însă, în răstimp de 9 ani, s-au schimbat 7 arendatori!

Cum poate ţăranul să zidească durabil, dacă nu vede nimic durabil?

Ţara nu este legată de cutări clase de nobilime, precum este, de exemplu, în provinciile rusești de la Marea Nordului. Fiecine, care are parale, poate să-și agonisească pământ, numai jidovul nu. Durere că s-a înrădăcinat în ţărani lenea, trândăvia, nepăsarea, căci, altcum, fiind pământul peste tot roditor, ieftin și, faţă de alte ţări, având ţăranul puţine dări, către care, la un an, se mai adaugă puţine ruble dare de cap, totuși ar putea deveni la ceva. Cele 10 fălci, ce le primește un ţăran ca maxim, și contraserviciul lui pentru ele să le punem în asemănare cu veniturile și datorinţele unui ţăran din Bohemia, care are 33 jugăre (lanţuri) de pământ. Din venit curat de 400 florini, se plătea, la 1847, dare 26 florini și 37 cruceri, aruncul și relutul pentru robotă 15 florini și 17 cruceri, la 1860, dare 98 florini și 1 crucer, aruncul 25 florini și 9 cruceri. Deci, venit 276 florini și 90 cruceri. De regulă, ţăranul are încă Y datorii, deci rămâne cu 10 florini...

Bărbatul cel bolnav, din colibă, încă tot mai zăcea pe cuptor, în timp ce eu priveam odaia. Două bârne, deasupra cărora se afla unu acoperământ, sunt împreunate prin o rudă, de ea este agăţată, cu o sfoară, o coșarcă în care doarme un băieţel. Pe perete, făţiș cu cuptorul (soba), se află niște lucruri de scândură, înalte de 2 pași, peste ele un acoperământ de lână și 3 perine cam groase, care, deși sunt ceva cam negruţe, totuși sunt destul de plăcute, pentru ţesătura lor pistricată. Precum aici, așa pretutindeni, în locuinţele ţăranilor, am aflat acoperământul sub perinele de cap, așa încât, la culcare, trebuie să se scoată acela de sub perine. Lângă doi pereţi, se întind două scamne (clupuri) lungi de lemn (laviţe – n. n.), pentru că ţăranul este sărac și nu le poate căptuși cu pănuri. Pe un perete agaţă trei icoane sfinte, cu subscrieri în limba rusească și nemţească. După îndătinare, sunt înconjurate cu diferite soiuri de plante și flori, și o cruce, ce zace lângă ele, este făcută din asemenea plante.

Odaia servește, totodată, și de locuinţă de dormit, de culină (bucătărie – n. n.) și cămară pentru conservarea fruptelor. În unghiurile odăii, am observat, în coșari și pe jos, cartofi, păpușoi și pâini. Trei pisici ședeau pe pat, periindu-se cu labele pe bot, cânii, din contra, sunt alungaţi afară, la frig. Se poate presupune că, într-o odaie de 12 pași de lungă și tot așa de lată, nu se respiră aer curat. Miros de mâncări și evaporarea din oameni emulează una cu alta. Numai când se deschide ușa, pentru intrarea sau ieșirea cuiva, intră puţintel aer curat. Ferestrele sunt astfel zidite încât nu se pot deschide. Ieșind în culina casei, privesc printre scânduri sau printre crăpături drept spre acoperământul casei, care este de tulei (strujeni – n. n.), printre care se vede cerul. Într-un unghi se află un fel de moară (râșniţa): două pietre rotunde, între care se macină bombele de păpușoi, întorcând piatra de deasupra printr-un mâner de lemn.

Între altele, soarele lucea, fluturând niște nori ușurei pe dinaintea lui, furtuna se mutase pe un oarecare loc sterp, calea ce, ici-acolo, era tare înfundată, cugetam că o voi putea străbate cu călţunii mei lungi în turetci. Mă interesai de la bărbatul ce zăcea pe sobă despre continuarea călătoriei mele spre satul din vecinătate, unde voiam să cercetez p casă mai de vază, adică pe cea a vătafului, care este îngrijitorul peste pustie. Neaua este de-a lungul și latul câmpului așezată, cât vezi cu ochii nu se vede tufă sau arbore, iar casele împrăștiate ale ţăranilor stau, ici-colea, singuratice și goale. Trec pe lângă o casă ce, în proporţie cu celelalte, este mai aleasă, avea 5 ferestre. Cine locuiește aici? Un colonel arendator, om avut, nu se vede însă nici o tufă, nici pomi jur-împrejur, vântul bate la casă fără nici un pic de piedică, iar vara este cu totul neumbrită de arșiţa soarelui. Nu departe de ferestre zac, pe paie și fân, vreo 30 de boi, ce aici iernează. Nu este nici unu gard făcut în jurul lor, pentru ca să-i scutească câtva. Să ne închipuim frigul ce, în această iarnă, se urcase până la 26° și a durat, cu puţină schimbare, de la finea lui noiembrie, până la 5 februarie.

În dosul casei, observ cam 20 de ţărani, care încărcau niște gunoi, pe care-l cumpăraseră de la colonel, spre a-l arde acasă sau a-l folosi ca acoperământ la case sau colibe. Cu ce se deprinde colone-

lul? Cu economia! În odaie, deși este avut, nu are ziare, nici de cele politice, nici de cele economice, nici de altele, ce ar arăta cultură și dezvoltare. El a venit aici ca arendator și, cât de curând, se va duce, cu un câștig în buzunar, într-alt loc, pentru ca să-și înceapă meseria din nou. Unica ce este mai însemnata în viața-i exterioară este aceea că are o trăsură, cu 4 cai, pe care, când și când, o folosește, mergând la un sat vecin, spre uimirea țăranilor. Dindărăt, văd cruci mai mari și mai mici, de lemn, unele sunt de 20 pași de înalte: este un țintirim, unde bietul țăran își află repausul etern. Niciunde nu citești vreun nume! Movilele de nea arată pe cele ale gropilor. Un răzor înconjură tot locul. La vreo 15 cruci, de toate sunt 31, lipsesc lemnele crucișe. Unde sunt? Le-a lepădat furtuna, ce tocmai acum a pustiit? Le-au rupt, de la cruce, le-au furat omenii? Căci, de-a lungul și latul ținutului nu sunt lemne.

Ce priveliște nemulțumitoare la acest sat! Nu se vede turn sau acoperământ acoperit cu țiglă. Casele, una mai scundă ca cealaltă, acoperite cu tulei înnegriți, zac împrăștiate ca o tină pe neaua lucitoare. De la una, până la alta, nu sunt căi nici vara, pe cum am auzit. Dar, deși pare satul sărac, nici aici nu lipsesc gardurile, care, din îndătinare se lățesc, întotdeauna, în asemenea măsură pe cum prosperă și satul. Ce osteneli și necazuri trebuie să fi avut acești omeni întru procurarea materialului acestuia, nefiind aici păduri! În Statele Unite din America de miazănoapte, aflam asemene garduri sau, cum le numesc, acolo, fonces, dar se naște întrebarea că oare n-ar fi mai bine să se facă garduri din alte unelte, de exemplu îngrădituri vii, pentru ca să se scutească înmulțirea lemnelor, care, deși aici este mai mare, în multe locuri este foarte atacată? S-a făcut calcul că, în Pensilvania singură (un stat din America), gardurile au constat 250 milioane florini și corectura lor arareori pe fiecare an, se face cu spese de 20 mii florini. Proporțional, în Basarabia vor fi gardurile și mai scumpe. Nu înțeleg de ce proprietarii nu premerg țăranilor cu exemple bune. În loc de aceasta, se pare că ei au adoptat, de la țărani,

a face garduri mai frumoase și mai puternice, pentru ca să emuleze.

Să privim mai cu de amănuntul o îngrădire a unui proprietar. Șura (stodola), ce se afla în mijloc, este înconjurată de un loc de treier și de clădire (toc). Gardul ce o înconjură, de 6 pași înalt, în care nu observ numai nuiele, ci chiar stejari și ulmi fragezi ciuntiți, este de 1.836 pași de lung. Pentru a face gard pe acest cerc, s-au recerut 204 care de nuiele, iar aici se plătește 1 rublă pentru o cărătură; socotind și remunerația lucrului, care este de 16 ruble, se arată, dar, că gardul a costat 220 ruble. Dar, dacă în locul gardului, am săpa un șanț, înlăuntru dacă, la trei pași de-olaltă, am face gard de pari (palisadă), pe care i-am împreuna cu lătunoaie, acesta ar ajunge pentru a opri vitele să nu treacă la semănături, și, socotindu-l pe scump, ar costa abia 50 ruble. Dar, afară de acestea, natura a îngrijit încă de îngrădiri, adică pretutindeni cresc spini negri, care sunt foarte apți pentru îngrădiri. Aceștia se află în câtime foarte mare, eu singur am văzut scoțându-se 50 de cărături de pe un loc. Fiindcă lipsesc lemnele și pietrele, se vede că Dumnezeu a îngrijit pentru suplinirea acestora prin spini, dar ce folos, că nici proprietarii, nici țăranii nu știu încă a se folosi de ei. Un gard viu de spiniș, în care s-ar putea ascunde și paseri ce răpesc insecte, ar face loc de arat din acel pământ ce-l ocupă spinii negri. Ceea ce ar putrezi din el ar da țăranului material de ars iarna, și pădurile ar putea prospera mai bine, lăsând neatinse lemnele ce se folosesc pentru îngrădiri. Dar țăranul are prea puțină plăcere să lucreze mai vârtos, când are să lucreze ceva neîndătinat, precum la spini. Și cugetă: pentru ce să plantez eu astfel de lucruri, când ele pot înverzi pe seama altuia, care cine știe cât de curând va ocupa locul meu? Judecând serios, lipsa de îngrădiri cu spiniș provine din nestatornicia locuinței proprietarului, care, emigrând și schimbându-și locurile, nu voiește să lase după sine așezăminte și nici măcar gard viu de spini.

Intrând în sat, în stânga observ o casă ceva mai mare, cu acoperământ slobozit până în jos, ce consta din scândurele mici,

asemenea una alteia (draniţă – n. n.). Aceasta este biserica. Ea e înconjurată cu unu zid de pietre nelipite. Peste cale se află casa popii, care trăieşte într-o locuinţă ţărănească, ca un ţăran, priveghează la boii săi, ce iernează înaintea ferestrelor, ară singur, coseşte, treieră şi, iarăşi îmbrăcând veşmânt preoţesc, se preface în popă. Poarta este legată de gard cu o sfoară. Eu o deschid şi păşesc în curte. Înaintea intrării în odaie se află troaca cu nutreţ pentru porci. În culină este întunecos şi aburesc nişte paie mucede, ce se află într-un ungher, de-a dreapta. De-a stânga, este intrarea în odaia de locuit.

Preotului mă recomand ca unul care, la cutare casă domnească, am avut onoare a cunoaşte pe un preot în cutare funcţiune preoţească. Şed, sub fereastră, pe un scaun neacoperit cu pânză; deasupra capului, 9 icoane sfinte, care se întind până la peretele celălalt, pe lângă ungher; sub acestea se află un pat acoperit cu nişte covoare. Alt covor pistricat este pe perete agăţat, pentru scutire de frig, precum şi pentru frumseţe. Popa portă un halat (veşmânt de comoditate), în formă de caftan, pe cum îndătinat o poartă mujicii ruşi, acel halat nu se deschide la piept, ci la spate. Cu o curea de piele este încins. Părul popii este împletit ca la femei şi se sloboade pe spate în două chici. Lângă pat stă o masă înalta la picioare, alta mică – poate fi pentru spălat – stă lângă sobă (cuptor). Preoteasa este îmbrăcată întru toate ca o ţărancă şi stă, cu mai mulţi băieţi micuţi, lângă cuptor, ţinând pe braţe un băiat la piept. O femeie mare, îmbrăcată într-un cojoc scurt, cu călţuni până la poalele cojocului, intră în odaie şi primeşte băiatul din braţele preotesei. O fetiţă cam de 8 ani iese de după cuptor şi păşeşte prin odaie, îmbrăcămintea ei cusută într-o cămeşoaie lungă până la picioarele desculţe, legată pe la chiciuri cu o legătură roşie de lână (brăţară). Biblioteca întreagă zace pe un colţ al mesei înalte şi constă dintr-unu catehism rusesc şi un foliant albastru, scris în limba slavonă, care conţine istoria sfinţilor. Eu îmi exprim dorinţa de a vedea biserica.

Preotul numaidecât se învoieşte, îşi îmbracă reverenda.

Biserica este cam la 20 paşi îndepărtată de curtea lui. Ţăranii trec pe lângă ea, făcându-şi cruce şi întorcându-şi faţa spre dânsa. Între biserică şi gardul ei de zid, cam la 10 paşi, se află o clădire din lemn, în formă de columbar, pe care se află 3 clopote, în mărimea celor de la curţile căilor de fier, cu care se dau semnele. Biserica constă din trei despărţituri: din intrată, din sanctuar şi din altar, care este la spatele unui perete de icoane, ce are două uşi. Sanctuarul sau, altcum, locul destinat pentru funcţiunile preotului, a cantorilor ce stau pe laturi, după nişte rezemători de lemn (stranele rău numite), pentru servitorii bisericeşti (înţelege epitropii), care însă stau şi în intrata ce este de 12 paşi de lungă şi de 12 de lată. Averea întreagă a bisericii, ca şi care alta nu mai are, este unu bun de 10.000 morgeni prusieni, şi mai are 2 comune, afară de casele ţărăneşti. Când s-a zidit biserica, desigur că nu s-a contat pe îmbulzeală mare de popor şi în adevăr că o cârciumă a unui jidov, din apropiere, are, duminica, mai mulţi cercetători decât sfânta biserică. Odată, fiind preotul forte mâhnit de larma celor din cârciumă, a mers cu crucea la dânşii şi pe toţi i-a alungat în biserică.

Dară află-se vreo şcoală pe acest bun mare? Da, însă numai una care este cercetată de 16 băieţi şi de 6 fete. Preotul si sacristarul (paracliserul) său sunt învăţători, care predau în limba rusească, deşi poporaţiunea Basarabiei vorbeşte limba românească, între care numai la miazănoapte, spre Podolia, se amestecă fracţiuni ruseşti şi rutene. Dacă, în timpul mai nou, se iveşte vreun semn de legătură între naţionalităţile dezbinate şi împrăştiate şi dacă această legătură merită a fi respectată, căci chiar şi ţăranul nu seamănă grâu amestecat cu ovăz pe unul şi acelaşi loc, apoi trebuie să mărturisim dauna pentru că Basarabia s-a dezbinat de corpul statului românesc, de care se ţine ea nesmintit, fiindcă limba şi datinile poporului ei este în consonanţă completă cu ale poporului românesc. Cum că Rusia nu voieşte a se restrânge numai la Basarabia, se poate uşor cunoaşte din intenţiile ei, ce cam deodată se împiedicară prin războlul din Crimeia.

Privind Basarabia la statul de curând întemeiat al României (Principatele Unite – n. n.), s-ar putea molcomi la el, totuși nu se află urme de astfel de dorinţă și poftă. Poporaţiunea, leneșă, trândavă, neluminată, pentru că, laudă boierimii de mai înainte, nu știe citi și scrie și nu se susţine decât cu vinars (rachiu), carne de bou și cu mălai, nu se avântă până la o idee care ar învinge cele de toată ziua și s-ar consolida într-o naţionalitate românească. Însă acest stat unit, România, totuși ar putea influenţa, măcar numai din când în când, cu o putere atrăgătoare supra părticelei lui, ce i-o răpi Rusia! Astfel îndepărtat pericolul, încearcă Rusia, cu mare precauţie, a-l nimici prin cultura rusească. Așa, de exemplu, sosi ordinul din Petrupole (Petersburg – n. n.) ca în Basarabia să se zidească școli.

*

Românii din Basarabia, care, întocmai ca locuitorii din Moscova, sunt supuși ai împăratului rus, au îndreptăţire a pofti, ba chiar a pretinde, ca statul să le vină întru ajutor la lipsa materială, precum și spirituală. Deci este trebuinţă, mai întâi de toate, a se zidi școli pentru limba românească și, pe lângă ele, în a doua linie, să existe ca suplinitoare și școli rusești. Neprimindu-se limba română în școală, se vede chiar rusificarea, schimbarea sistematică a naţiunii române în naţiune rusească. Între altele, părinţii, deocamdată, nu sunt siliţi a-și trimite băieţii la școală. Mai întâi se face probă și încercare cu școlile. Ca onorariu preotului și clisiarului pentru învăţarea băieţilor, părinţii acestora le ară câte o bucată de pământ. Pe un prunc de 13 ani, care cercetase școala 6 luni de zile, îl provocai să citească și să scrie ceva. Cea dintâi o știu binișor, iar scrisoarea de mână, pe care mi-o conservai ca suvenir, arăta litere groase, curate. Această limbă rusească poate că va îndemna pe ţăran să cultive și pe cea românească, de cumva, la locurile mai înalte, o astfel de emulaţie, ce purcede din îndemn propriu, nu se va declara drept răsculare.

Privind Basarabia la statul de curând întemeiat al României (Principatele Unite – n. n.), s-ar putea molcomi la el, totuși nu se află

urme de astfel de dorinţă și poftă. Poporaţiunea, leneșă, trândavă, neluminată, pentru că, laudă boierimii de mai înainte, nu știe citi și scrie și nu se susţine decât cu vinars (rachiu), carne de bou și cu mălai, nu se avântă până la o idee care ar învinge cele de toată ziua și s-ar consolida într-o naţionalitate românească. Însă acest stat unit, România, totuși ar putea influenţa, măcar numai din când în când, cu o putere atrăgătoare supra părticelei lui, ce i-o răpi Rusia! Astfel îndepărtat pericolul, încearcă Rusia, cu mare precauţie, a-l nimici prin cultura rusească. Așa, de exemplu, sosi ordinul din Petrupole (Petersburg – n. n.) ca în Basarabia să se zidească școli.

Românii din Basarabia, care, întocmai ca locuitorii din Moscova, sunt supuși ai împăratului rus, au îndreptăţire a pofti, ba chiar a pretinde, ca statul să le vină întru ajutor la lipsa materială, precum și spirituală. Deci este trebuinţă, mai întâi de toate, a se zidi școli pentru limba românească și, pe lângă ele, în a doua linie, să existe ca suplinitoare și școli rusești. Neprimindu-se limba română în școală, se vede chiar rusificarea, schimbarea sistematică a naţiunii române în naţiune rusească. Între altele, părinţii, deocamdată, nu sunt siliţi a-și trimite băieţii la școală. Mai întâi se face probă și încercare cu școlile. Ca onorariu preotului și clisiarului pentru învăţarea băieţilor, părinţii acestora le ară câte o bucată de pământ. Pe un prunc de 13 ani, care cercetase școala 6 luni de zile, îl provocai să citească și să scrie ceva. Cea dintâi o știu binișor, iar scrisoarea de mână, pe care mi-o conservai ca suvenir, arăta litere groase, curate. Această limbă rusească poate că va îndemna pe ţăran să cultive și pe cea românească, de cumva, la locurile mai înalte, o astfel de emulaţie, ce purcede din îndemn propriu, nu se va declara drept răsculare.

Ginta românească sau cea romană de la răsărit, de care, deci, se ţin și locuitorii din Basarabia, nu este de tot neînsemnata: în Ungaria, numărăm 540.000 români; în Bucovina, unde ei se numesc moldoveni și, în contra, rutenii îi numesc wolohy, și care, în apropierea râului Prut, ce este râu românesc, sunt amestecaţi cu ruteni, avem

140.000; în Ardeal, unde ei, spre minune, ocupă partea întreagă și spre apusul ţării, cea mai mare parte de la miazănoapte și marginile de la miazăzi, sunt 1.200.000; în confiniul milităresc spre răsărit, la ţărmurile Mureșului, sunt 119.000; în Istria, spre partea apuseană de la Montemagiore, pe lângă lacul Cepice, sunt 1.500; în Moldova, 1.500.000; în România, 2.500.000; în Basarabia erau, la 1856, pe un teritoriu de 814 mile pătrate, 383.885 de suflete de genul bărbătesc și 331.387 de genul femeiesc. Peste tot, cam 6.089.770. Consângenitatea limbii române cu cea latină, la care se pot deduce foarte multe cuvinte, bate numaidecât la urechi. Iaca unele cuvinte: bun, domini, (domni), wjehrde (verde), rudschine (rugină), fag (fag) etc. etc.

Plec mai departe. O dolmă de pământ, făcută peste niște lemne și îngrădituri, de amândouă părţile niște proptele, adică o rudă lungă, subţire, peste alte rude subţiri, acestea fac pe călător atent că călătorește peste o punte. Mă apropii de casa vătafului. El m-a observat, îmi iese, în culină, în cale, închinându-se amical, îmi deschide ușa odăii, iar eu intru întrânsa. Vătafulu bolnav îmi arată un deget umflat, ce a prins să coacă. Unde sunt medicii? Niciunde, la ţară, numai în depărtare de mai multe mile, în cetăţi, și nespus de scumpi! Cum poate ţăranul să-i plătească pe ei și calea ce o fac până la ei? Pe toate bunurile din Basarabia nu aflai apotecă sau vreun lazaret. În provinciile rusești de la marea nordică se propășise mai departe. În fiecare săptămână, o dată venea un medic din orașul vecin la ţară și vizita pe ţăranii ce-l așteptau, adunându-se de pin prejur.

Odaia vătafului este mai spaţioasă și mai înaltă decât cea mai sus descrisă, din pădure. Din plafonul colorat cu galben se arată grinzile. Doi băieţi curăţei privesc de lângă un cuptor lat; eu vreau se le dau mâna, ei se retrag cu frică. Mama șede la picioarele patului, pe el, cu picioarele în jos, și toarce, asemenea și fiica, care a înţepat un băţ în marginea patului și răsucește fire de lână din fuiorul ce se află pe acel băţ. În timp de vară, se văd femeile, pe străzi, umblând și torcând. Fiica este o fetiţă cam de 12 ani, are picioare goale, fine, cam rotunde,

două chici (cozi – n. n.) groase, blondine se întind, de la tâmple (ochii morţi), până la ceafă, unde se ascund într-un coif (gâţă – n. n.). Este îmbrăcată într-o cămeșă lungă până la picioare, cusută jur-împrejur cu o sârmă roșie de lână, la umeri este cusută cu fir colorat. Făptura e bine formată, flexibilă, fruntea e tare, lată-rotundă, sub sprâncenele delicate lucesc doi ochi prea limpezi, vineţii, dinţii sunt de o albeaţă orbitoare și se observă când fata își udă degetul ce răsucește firul de tort. Peste tot luat, Basarabia are abundenţă mare de astfel de dinţi.

La târguri săptămânale și anuale, când se aduna o mulţime de ţărani și ţărance, se observă numaidecât aceste palisade frumoase, tari, albe ca eburneul, și oricare Lady (este numirea cutărei dame frumoase în Anglia) ar admira aceasta, dacă nu ar afla altceva de admirat. Lipsește însă pe feţele acestea schimbarea, jocul culorilor. Foarte arareori se vede un bărbat, femeie sau fată roșind sau îngălbenindu-se. Materialul spiritual este prea puţin aprinzător, decât să înflăcăreze pe obrajii feţii. La acesta mică, permanentă mișcare spirituală contribuie foarte mămăliga, o bucată cu puţin suc, putere și iritaţiune. Lacrimi se văd destule, dară presupun că, faţă cu boierul, sunt produse artificioase pentru a-și vărsa mânia. Și aici se afla scaune (laiţe – n. n.), la pereţii odăii, însă sunt acoperite cu covoare. Eu apuc de colţul unui covor, vătaful îmi ajunge, poate fi pentru ca să-mi arate avuţia lui, o plapumă de lână, brunetă, lungă de 6 coţi, de 3 de lată și de un policar de groasă, pe deasupra se află, ca decoraţiune, cercuri și suciturі de colori albe. Vătaful stă înaintea mea, în călţuni mari, până peste genunchi, cioarecii îi stau în șolduri, fără să fie agăţaţi peste umeri, cămeșa e deschisă la piept, fără pieptar, iar un cojoc completează îmbrăcămintea.

Pe un brâu al casei observ niște pâini rotunde, coapte din făină de secară, care, intrând ţăranul în odaie, pe loc îi aduc aminte că se află în casa vătafului. În cuptor arde foc de așchii de lemn, muierea vătafului vrea să gătească cina. Vătaful îmi oferă mălai moale, pe care îl taie cu o aţă, și miere. După ce m-am săturat cu acestea, luai calea

îndărăt. O asemenea preumblare, în timp de iarnă, într-o asemenea țară, nu stârnește o lume de idei, precum preumblarea lui Schiller; noi, însă, învățăm a cunoaște țara și poporul; căci, precum pe această palmă de pământ, așa este și în întreagă Basarabia"[270].

[270] Kuleman, Rudolf, *Descriptio Basarabia*, în *Unsere Zeit*, cursul III, fasc. 9 din 1 mai 1867. Lipsia Brockhaus, apud *Albina*, II, nr. 52-159, Viena, miercuri 10/22 mai 1867, nr. 54-161, duminică 14/26 mai 1867, nr. 55-162, 17/29 mai 1867, nr. 61-168, 2/14 iunie 1867, nr. 62-169, duminică 4/16 iunie 1867, nr. 63-170, miercuri 7/19 iunie 1867, nr. 64-171, duminică 11/23 iunie 1867

Bibliografie

Academia Română, *Documenta Romaniae Historica / A. Moldova / Volumul I (1384-1448)*, București 1975; Volumul II (1449-1486), București 1976; Vol. III (1571-1590), București 1951; Volumul XXIII (1635/1636), București 1996; Volumul XXIV (1637-1638), București 1998; Volumul XXVII (1643/1644), București 2005; Volumul XXVIII (1645/1646), București 2006

Academia Română, *Călători străini despre Țările Române*, Serie nouă, Vol. I (1801-1821), București 2004, Vol. II (1822-1830), București 2005, Vol. III, București 1971, Vol. IX, București 1997

Academia RSR, *Documente privind istoria României*, Veacul XVI, A. Moldova, Vol. III (1571-1590), București 1951; Vol. IV (1616-1620), București 1956

Acad. Șt. RSS Mold., *Moldova în epoca feudalismului*, VII, I și II, Chișinău 1975

Andronachi, Căpitan Gh. V., *Albumul Basarabiei / în jurul marelui eveniment al Unirii*, Chișinău 1933

Arbure, Zamfir C., *Basarabia în secolul XIX*, București 1898

Arbure, Zamfir C., *O carte tipărită din ordinul M. S. Împăratului Rusiei*, Ediția a doua, București 1893

Batthyány, Vincenz, în *Scrisoarea a patrusprezecea*, apud Academia Română, *Călători străini despre Țările Române*, Serie nouă, Vol. I (1801-1821), București 2004

Bațaria, Eugen, *Raportul Comisiunii Parlamentare asupra anchetei*

făcură în Basarabia, București 1921
Bezviconi, Gheorghe G., *Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru*, Vol. II, București 1943
Bezviconi, Gheorghe, *Profiluri de ieri și de azi*, Editura Librăriei Universitare „I. Cărăbaş" 1943
Bezviconi, Gheorghe; Callimachi, Scarlat, *Puşkin în exil* , Vol. I, București 1947
Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu", *Alexandru-Horaţiu Frişcu / Bibliografie*, Chișinău 2014
Boldur, Alexandru, *Autonomia Basarabiei sub stăpânirea rusească în 1812-1828*, Chișinău 1929
Buffier, Claude, *De obște geografie pe limba moldovenească scoasă de pe Geografie lui Buffier, după orînduiala care acum mai pre urmă s-au așezat în academie de la Parizi*, Iași 1795
Bugnion, *La Bessarabie anciene et moderne*, Admis par la censure impériale russe, / Censeur Knorre – 8 janvier 1845, Lausanne / Odessa 1846
Cazacu, Dr. P., *Moldova dintre Prut și Nistru / 1812-1918*, Iași, „Viaţa românească" S. A.
Ciobanu, Ștefan, *Basarabia / Monografie*, Chișinău 1926
Ciocanu, Ion, *Un necesar florilegiu de argumente*, în *Limba Română*, Anul XXII, Nr. 9-10, Chișinău 2012
Codrescu, Theodor, *Uricarul sau Colecţiune de diferite acte care pot servi la Istoria* Românilor, Volum XI, Iassi 1889
Długosz, Jan, *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*, Krakow, 1867
Ermolinsky, *Colecţia datelor statistice asupra ţinutului Hotinului*, Ediția oficială a Zemstvei, Moscova 1906
Gajos, Vasile, *Cotiujeni (istoria, economia, cultura)*, Chișinău 1995
Ghibănescu, Gh., *Ispisoace și zapise*, Volumul I / 1400-1600, Iași 1906
Ghibănescu, Gh., *Surete și Izvoade*, Vol. III, Iași 1907; Vol. III, Iași 1908; Vol. VII, Iași 1912; *Surete și izvoare*, Volumul IX – *Do-*

cumente basarabene, Iași 1914
Ghibu, Onisifor, *România Nouă*, Anul III, No. 41 (264), Chișinău 1926; Anul III, No. 57 (264), Chișinău, Luni 9 august 1926;
Gillard, Marcel, *La Roumanie nouvelle*, Paris 1922
Gonța, Alexandru I., *Documente privind istoria României / Indicele numelor de persoane*, București 1995
Grămadă, Ion, Vremuri de bejenie, în Cartea Sângelui, Suceava 2002
Gusti, Dimitrie, *Geografia ţărilor române pentru clasele primare*, Ediţiunea a treia, Iași 1867
Husar, Alexandru; Gonţa, Gheorghe; Dimitriu-Chicu, Silvia, *Cetăţi de pe Nistru*, Chișinău 1998
Iorga, N., *Basarabia noastră / Scrisă după 100 de ani de la răpirea ei de către Ruși*, Vălenii de Munte 1912
Iorga, N., *Guide Historique de la Roumanie*, Paris 1928
Iorga, Nicolae, *Neamul românesc în Bucovina*, București, 1905
Iorga, Nicolae, *Boieri și răzeși în Bucovina și Basarabia*, în *Analele Academiei Române. Memoria Secţiunii Istorice*, Seria 2, Tomul 35 1912-1913
Iorga, N., *Studii și documente*, V, București 1903
Istrati, Calinic, *Hotinul adevărat*, în *România Nouă*, Anul III, No. 71 (294), joi 26 august 1926
Kohl, I., *Reisen in Sudrussland*, Lipsca 1841
Kuleman, Ruddolf, *Descriptio Basarabia*, în *Unsere Zeit*, cursul III, fasc. 9 din 1 mai 1867. Lipsia Brockhaus, apud *Albina*, II, nr. 52-159, Viena 1867
Ladaniuc, Victor, *Localităţile Republicii Moldova / Cotiujeni*, Chișinău (?)
Laurian, Treb. A, *Geografia ţărilor Române*, București 1863
Mihail, Paul; Mihail, Zamfira, *Acte în limba română / tipărite în Basarabia*, I, București 1993
Ministerul de Interne, Direcţiunea Administraţiunii Locale, *Tablou de regruparea comunelor rurale*, București 1931

Murgoci, G., *La population de la Bessarabie, étude démographique*, Paris, 1920
Nor, Alexis, *Basarabenii din fruntea Rusiei*, în *Basarabia*, 25 decembrie 1925
Pavie, François de, *Relatarea lui François de Pavie, senior de Fourquevaux a unei călătorii făcute de el în anul 1585 în ținuturile Sultanului și în diferite locuri din Europa*, în *Călători străini despre Țările Române*, Vol. III, București 1971
Poboda, T., *Haiducul basarabean Tobultoc*, Chișinău 1909
Simionescu, Ion, *Țara noastră*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București 1926
Rudnysky, Stepan, *Ukraina / Land un Volk / eine gemeinfassliche Landeskunde*, Wien 1916
Taszycki, Achacy, *Relația secretarului*, în *Călători străini despre Țările Române*, Vol. IX, București 1997
Wagner, Otto, *Zustand der Musik in der Moldau* (Muzica din țara Moldovei), în *Allgemeine musikalische Zeitung*, nr. 30, din 25 iulie 1821
Weigand, Gustav Ludwig, *Die dialekte der Bukowina und Bessarabiens: mit musik-beilagen*, Leipzig, 1904

Journal des débats, II, Du 13 Germinal an 10 de la République, p. 2; II, Mardi 9 Juin 1818, p. 1; Samedi 19 Janvier 1822, pp. 1 și 2;
Journal de l'Empire, 30 Juin 1808, p. 2; 26 Mai 1812, p. 1;
Gazette de France, No. 33, Mardi 22 Avril 1788, p. 1
Monitorul Oficial, Nr. 16, 6 mai 1919; Nr. 281, 28 martie 1923; Nr. 18, 26 ianuarie 1924; Nr. 220, 7 octombrie 1925; Nr. 223, 10 octombrie 1925; Nr. 176, 11 august 1927; Nr. 26, 4 februarie 1928; Nr. 59, 14 martie 1928; No. 140, 28 iunie 1928; Nr. 15, 18 ianuarie 1929; Nr. 228, 29 septembrie 1932; Nr. 295, 20 decembrie 1933; Nr. 258, 8 noiembrie 1933; Nr. 295, 20 decembrie 1933; Nr. 92, 21 aprilie 1942; Nr. 116, 21 mai 1942; Nr. 171, 25

iulie 1942; Nr. 92, 21 aprilie 1942; Nr. 83, 8 aprilie 1943; Nr. 55, 6 martie 1944; Nr. 507, 23 iulie 2009; Nr. 52, 29 iulie 2009;
România Nouă, Anul III, No. 65 (288), joi 19 august 1926

ALBUM FOTO

Român din ţinutul Hotinului, desen de Archip Roșca

Alai de nuntă basarabeană, cu zicălașii anului 1840

Zicălaşii lui Petru Oloieru

Zicălaşii la Zilele Cetăţii Neamţ

Zicălaşii, în concert la Muzeul Bucovinei

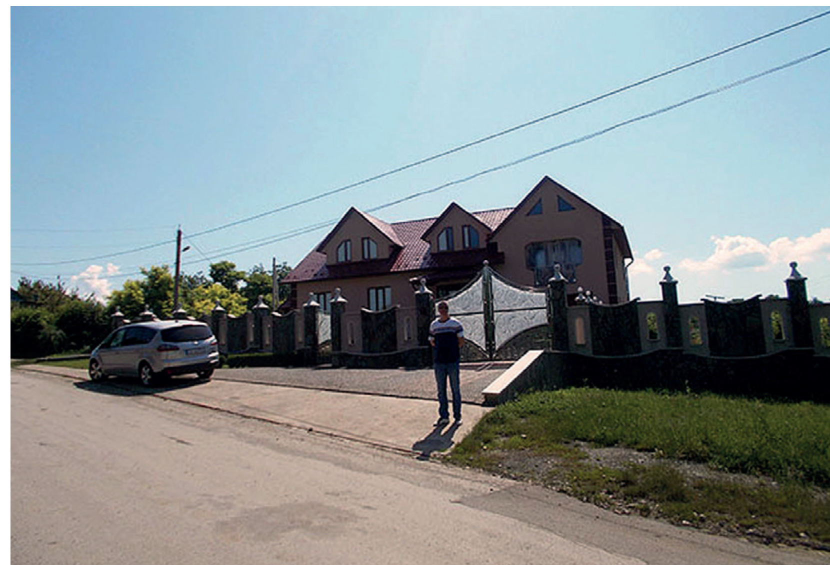
Zicălaşii, la Bacău, într-o emisiune a TVR

În satul naşterii muzicianului Petru Oloieru

La Cotiujeni

Petru Oloieru, în faţa casei copilăriei

La Stânci

Stâncile de la Cotiujeni

Muzicianul Petre Oloieru, în căutarea satului copilăriei sale

Muzicianul Petru Oloieru,
fotografiind „locul pe care îl visez în fiecare noapte”

Ion Drăguşanul, în documentare la Cotiujeni

Scriitorul Alexandru Horațiu Frișcu, fiu al Cotiujenilor (foto: pinterest.com)

Muzicianul Ion Oloieru, de la „Rapsozii Botoșanilor” (youtube.com)

Popas în istorie

Biserica din Cotiujeni

Primăria Cotiujeni

Primarul Cotiujenilor, domnul Mihai Ursu

Mormântul lui
Vasile Oloieru,
părintele muzicienilor
Ion şi Petru Oloieru

Doamna Maria Oloieru, născută Cebanu,
mama muzicienilor Ion şi Petru Oloieru

Mormântul ultimului boier al Cotiujenilor

Mărturii ale trecerii

Cotiujeni, satul care nu se uită

Veşnicia care s-a născut la sat

Troița

În Cotiujeni, oaspeți ai familiei Druțac

Acasă la Victor Kulikov

Nina și Jana Kulikov

Cotiujeni, pe Vilia, în fostul Ţinut al Hotinului

Un drum de ţară spre deslușirea istoriei

Cuprins